

راهنمای تجارت با کشور پاکستان

محمود حاجی یوسفی پور

(رایزن بازرگانی سابق ایران در پاکستان)

نسیم نبوی قادی

نمای کلی از کشور پاکستان (سال ۲۰۲۰)

پایتخت: اسلام آباد	روزها و ساعات کاری: دوشنبه تا جمعه
رئیس کشور: عارف علوی	مذهب: اسلام
مساحت (کیلومتر مربع): ۷۹۶۰۰۰	شهرهای مهم: کراچی، لاهور، کویته، فیصل آباد، راولپندی
رئیس دولت: عمران خان	واحد پول و نرخ برابری با دلار: روپیه
زبان رسمی: اردو	مناطق آزاد تجاری: کراچی، گوادر
نوع حکومت: جمهوری اسلامی	آب و هوا: بیشتر گرم و خشک
جمعیت (میلیون): ۲۱۰	درصد باسوادی شهروندان: ۸۰
تعطیلات رسمی: اعیاد قربان و فطر عاشورا روزملی روز کارگر	منابع طبیعی: زمین های قابل کشت ، ذخایر گسترده گاز طبیعی ، محدودیت نفت ، ذغال سنگ بی کیفیت ، سنگ آهن ، مس ، نمک ، سنگ آهک
نرخ رشد جمعیت: ۱.۴۱٪	مناطق ویژه اقتصادی و صنعتی: منطقه آزاد کراچی، قاسم و گوادر

صادرات (هزار دلار): ۲۲۲۳۷۱۳۹	ذخیره ارزی و طلا (میلیارد دلار): ۲۲.۷
نرخ رشد تولیدات صنعتی: ۳.۵ میلیارد دلار	درصد رشد تولید ناخالص داخلی (%): ۳.۹
واردات (هزار دلار): ۴۵۷۷۵۱۲۸	سرنانه تولید ناخالص داخلی (دلار): ۱۴۵۲
حجم کل تجارت (هزار دلار): ۶۸۰۱۲۲۶۷	بدهی خارجی (میلیارد دلار): ۸۲

بودجه جاری (میلیارد دلار): ۴۶.۸	درصد نرخ تورم: ۸.۸
تراز تجاری (هزار دلار): -۲۳۵۳۷۹۸۹	درآمد سرانه (دلار): ۵۴۰۰
مازاد بودجه (میلیارد دلار): -۲۱.۳--	درصد نرخ بیکاری: ۶
تولید ناخالص داخلی (میلیارد دلار): ۳۰۵	عضویت در سازمان های بین المللی و منطقه ای: اتحادیه جنوب شرق آسیا، سازمان جهانی تجارت، صندوق بین المللی پول، سازمان جهانی خواروبار، آنکتاد، سازمان کنفرانس اسلامی، D8 و اگو

فصل اول

ویژگی‌های جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و
اقتصادی

۱- ویژگی‌های جغرافیایی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی

۱-۱- ویژگی‌های جغرافیایی

پاکستان با مساحتی بیش از ۷۹۰۰۰۰ کیلومتر مربع، سی و ششمین کشور بزرگ جهان است. کشورهای همسایه آن شامل ایران، هند، چین و افغانستان است. پاکستان هم‌چنین دارای خط ساحلی ۱۰۴۶ کیلومتری در امتداد دریای عرب با سه بندر دریایی است: بندر کراچی، بندر بن قاسم و بندر گوادر (بلوچستان). تمامی بنادر فوق، دارای اهمیت استراتژیک هستند. پاکستان متشکل از چهار ایالت است: بلوچستان، خیبر پختونخوا، پنجاب و سند^۱. شهرهای مهم پاکستان عبارتند از: اسلام آباد، کراچی، لاهور، سیالکوت، فیصل آباد، مولتان، کویته، حیدرآباد و پیشاور. مختصات جغرافیایی پاکستان، مقیاس زمانی آن را ۵ ساعت جلوتر از "وقت گرینویچ" GMT قرار می‌دهد. جدول زیر تفاوت زمانی بین پاکستان و شهرهای بزرگ جهان را نشان داده‌است:

جدول ۱: تفاوت زمانی بین پاکستان و شهرهای بزرگ جهان

شهر (کشور)	اختلاف زمانی	شهر (کشور)	اختلاف زمانی
پکن (چین)	+۳	لندن (انگلستان)	-۴
دوبی (امارات متحده عربی)	+۱	سیدنی (استرالیا)	+۵
دلهی (هند)	+۰.۳	نیویورک (امریکا)	-۹
داکا (بنگلادش)	+۱	اوتاوا (کانادا)	-۹
توکیو (ژاپن)	+۴	تهران (ایران)	+۱.۵

منبع: سایت کنسولگری پاکستان در منچستر، <https://www.pakistanconsulatemanchester.org>

۱-۲- موقعیت اجتماعی (میزان تعطیلات، ساعات کار و مناسبت‌ها)

به‌طور کلی، طبق قانون، ساعات کار اداری در روز ۸ تا ۹ ساعت است و این ساعات نباید بیش از ۴۸ ساعت در هفته باشد. با درج وقت ناهار و نماز در ساعات کار اداری، ساعات کار نباید بیش‌تر از ۹ ساعت در روز باشد.

^۱ Balochistan, Khyber Pakhtunkhwa, Punjab and Sindh

در پاکستان، مجموعه‌ای از قوانون مختلف وجود دارد که ساعات کار، فواصل استراحت و انواع مختلف تعطیلات را تعیین می‌کند. این قوانین عبارتند از: قانون کارخانجات، قانون مغازه‌ها و مؤسسات، قانون مقررات ثابت، قانون معادن و سایر قوانین.

حال سؤال این است که چگونه تجار می‌توانند بدانند کدام یک از این قوانین برای مؤسسه‌ای که در آن کار و سرمایه‌گذاری می‌کنند، قابل اعمال است؟ قانون کارخانه‌ها به‌طور عمده برای فرآیندهای تولید قابل اجرا است و در هر کارخانه‌ای که ده نفر یا بیش‌تر در آن کار می‌کنند یا در هر روز در ۱۲ ماه قبل کار می‌کردند، قابل اعمال است. این قانون در مورد مؤسسات تجاری یا صنعتی که ۲۰ کارگر یا بیش‌تر در ۱۲ ماه گذشته شاغل بوده یا به کار گرفته شده‌اند، قابل اعمال است. قانون فروشگاه‌ها و مؤسسات صرف نظر از تعداد کارمندان برای همه مؤسسات قابل اجرا است. بنابراین، اگر تاجر یا سرمایه‌گذار در مؤسسه‌ای سرمایه‌گذاری کرده باشد که کم‌تر از ده کارگر استخدام هستند، این فرمان، قابل اعمال است. قانون معادن برای هر حفاری که در آن عملیاتی به‌منظور جست‌وجو یا به دست آوردن مواد معدنی انجام شده یا در حال انجام است، اعمال می‌شود و شامل کلیه کارها، ماشین‌آلات و ترامواها متعلق به یک معدن می‌شود. با این حال، اگر فرد درگیر فرآیند تولید حتی در همان محل باشد، مشمول این قانون نخواهد بود؛ مگر این‌که برای تولید کک یا بسته‌بندی مواد معدنی باشد. قانون کارمندان روزنامه برای هر مؤسسه‌ای برای تولید، چاپ یا انتشار یک یا چند روزنامه یا برای اداره هر خبرگزاری یا سندیکا قابل اجرا است. فرمان کارگران حمل و نقل جاده‌ای برای هر خدماتی برای حمل مسافر یا کالا یا هر دو از طریق جاده در وسایل نقلیه برای کرایه یا پاداش اعمال می‌شود. قانون راه‌آهن برای همه افراد شاغل در راه‌آهن اعم از مستخدم یا کارمند عادی قابل اجرا است.

حداکثر ساعات اضافه کاری هفتگی ۱۲ ساعت است. کل ساعات اضافه کاری سالانه نیز نباید از ۶۲۴ ساعت تجاوز کند. علاوه بر این، باید توجه داشت که استراحت‌های نهار و فواصل استراحت بدون پرداخت هزینه هستند، بنابراین هیچ پاداشی برای این کار پرداخت نخواهد شد. افراد جوان (بیش‌تر از ۱۴ سال و کم‌تر از ۱۷ سال)، می‌توانند روزانه ۱.۵ ساعت اضافه کار کنند، اما کل ساعات اضافه کاری در یک سال نمی‌تواند از ۴۶۸ ساعت بیش‌تر باشد. خانم‌ها فقط تا ساعت ۱۰ شب می‌توانند کار کنند و این فقط در صورتی است که کارفرما برای تسهیلات حمل و نقل ترتیبی داده باشد. کارگران زن مجاز به کار بیش از ۹ ساعت در هر روز (شامل نهار و استراحت) نیستند.

برای هر فردی که در کشور پاکستان کار و تجارت می‌کند یا قصد سرمایه‌گذاری و کار در کشور پاکستان دارد، لازم است بدانند اضافه کاری چگونه محاسبه می‌شود. اضافه کاری بر اساس حقوق عادی یا حقوق ناخالص محاسبه می‌گردد. نرخ اضافه کاری دو برابر حقوق عادی است.

$$\text{ساعات اضافه کاری} \times 2 \times \text{حقوق ناخالص ماهانه} = \frac{\text{اضافه کاری}}{26 \times 8}$$

جدول ۲: ساعات کار اداری و مناسبت‌ها

۹ تا ۱۷	ساعات کار اداری
تعطیلات عمومی: ۵ فوریه - روز کشمیر ۲۳ مارس - روز پاکستان ۱ می - روز کارگر ۲-۳ روز - عید سعید فطر ۲-۳ روز عید سعید قربان ۱۴ آگوست - روز استقلال عاشورا محرم عید میلاد مسیح ۲۵ دسامبر - روز قائد اعظم / کریسمس	تعطیلات عمومی و اختیاری

منبع: اداره آمار پاکستان (PBS)

۱-۳-۳- موقیت سیاسی (ریسک سیاسی، روابط بین‌الملل و ...)

۱-۳-۱- ساختار دولت

پاکستان دموکراسی پارلمانی با دوگانگی قدرت بین قوه مجریه، مقننه و قضائیه است. قوه مقننه از دو مجلس، تشکیل شده است: مجلس ملی (مجلس پایین) و سنا (مجلس علیا). اعضای مجامع ملی و ایالتی از طریق رأی مستقیم، انتخاب می‌شوند. اعضای مجلس علیا از طریق رأی‌گیری غیرمستقیم، متشکل از کالج انتخاباتی از اعضای مجالس ملی و ایالتی، انتخاب می‌شوند؛ با این حال، برخی از کرسی‌ها برای زنان و اقلیت‌هایی که توسط احزاب نامزد شده‌اند، محفوظ است. بالاترین مقام قضایی پاکستان، دادگاه عالی به ریاست رئیس قاضی پاکستان است. دادگاه‌های عالی، دادگاه‌های ناحیه و دادگاه‌های استان‌ها زیر نظر اداری دادگاه عالی پاکستان، فعالیت می‌کنند. دادگاه‌ها مستقل و دارای اختیارات قضایی هستند. مقام اجرایی کشور، کابینه پاکستان به ریاست نخست‌وزیر است.

اداره دولت الکترونیک در سال ۲۰۲۰ زیر نظر وزارت اطلاعات و فناوری با هدف ارائه خدمات عمومی بهتر برای ارتقاء کارایی دولت از لحاظ دیجیتالی، اقتصادی و نزدیک تر کردن مردم به دولت تأسیس شد. همان طور که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، دولت الکترونیک با ابتکارات خاصی تأسیس شده است، دولت پاکستان نیز ابتکاراتی را اتخاذ کرده و پروژه های دولت الکترونیک را در کل کشور آغاز نموده است تا خدمات الکترونیکی بهتر را به روشی راحت تر و مقرون به صرفه تر؛ نه تنها به شهروندان پاکستان بلکه برای سرمایه گذاران و تجار خارجی، ارائه دهد. مهم ترین اولویت دولت الکترونیک، افزایش شفافیت و مسئولیت در داخل دولت است.^۲

۱-۳-۲- تاریخچه

در هر کشور تصمیمات تجاری تحت تأثیر تحولات محیط سیاسی قرار دارند. محیط سیاسی از مجموعه قوانین، ادارات دولتی و در پی آن اقداماتی اساسی تشکیل می شود که در یک جامعه افراد، تجار، سرمایه گذاران، ادارات دولتی و سازمان های دیگر را تحت تأثیر قرار می دهد و محدودیت هایی ایجاد می نماید.

پاکستان دومین کشور بزرگ مسلمان از نظر جمعیت است و موقعیت آن به عنوان قدرت مرکزی اعلام شده، در موقعیت بین المللی آن نقش دارد. یکی از اعضای فعال سازمان ملل متحد و یکی از اعضای مهم سازمان همکاری اسلامی (OIC) است. سیاست در پاکستان در چارچوب قانون اساسی کشور، صورت می گیرد. پاکستان به ۴ ایالت، ۲ قلمرو و ۱ قلمرو پایتخت تقسیم شده است. هر ایالت دارای مجلس استانی است که یک قوه مقننه به طور مستقیم انتخاب می شود. اعضا برای دوره های پنج ساله انتخاب می شوند. هر مجلس یک وزیر را انتخاب می کند و سپس وزیران کابینه خود را انتخاب می کنند.

کشور پاکستان در عرصه های سیاسی و قانون مداری با چالش های بزرگی روبرو بوده است. در سال ۱۹۴۷ این کشور از فقر زیاد رنج می برد اما بعدها رشد اقتصادی مطلوبی را تجربه کرد؛ به طوری که نرخ رشد اقتصادی پاکستان در طول ۴ دهه بعد از سال ۱۹۴۷ بهتر از میانگین جهانی بوده است. این وضعیت تداوم نداشت و تصمیمات سیاسی ناآگاهانه به پایین آمدن این نرخ در دهه ۱۹۹۰ منجر شد.

قوه مجریه

نخست وزیر پاکستان رئیس دولت پاکستان است و به عنوان رئیس اجرایی جمهوری منصوب می شود و شاخه اجرایی دولت را رهبری می کند. نخست وزیر بر رشد اقتصادی نظارت می کند، ریاست شورای منافع مشترک و

² www.senate.gov.pk

همچنین کابینه را بر عهده دارد و دارای اختیارات فرماندهی بر زرادخانه‌های هسته‌ای است. او همچنین رهبر ملت است و بر تمام مسائل سیاست داخلی و خارجی کنترل دارد.

نخست وزیر توسط اعضای شورای ملی از طریق رأی‌گیری تعیین می‌شود. نخست وزیر از طریق کابینه فدرال و شورای وزیران که اعضای آن توسط رئیس جمهور به توصیه نخست وزیر منصوب می‌شوند، به کشور خدمت می‌کند. کابینه فدرال متشکل از وزیران، وزیران ایالت و مشاوران است.

قوه مقننه

قوه مقننه فدرال دو مجلسی شامل سنا (مجلس علیا) و مجلس ملی (مجلس پایین) است. طبق اصل ۵۰ قانون اساسی، مجلس شورای ملی، مجلس سنا و رئیس جمهور با هم، هیئتی را تشکیل می‌دهند که به نام مجلس شورا (شورای مشاوران) شناخته می‌شود.

رئیس جمهور پاکستان رئیس تشریفاتی دولت و شخصیتی است که طبق قانون اساسی پاکستان فرمانده غیرنظامی نیروهای مسلح پاکستان است. رئیس جمهور از سوی نخست‌وزیر در جریان تمام مسائل سیاست داخلی و خارجی و همچنین کلیه پیشنهادات قانونی قرار می‌گیرد. قانون اساسی پاکستان اختیارات عفو، مهلت و کنترل ارتش را به رئیس جمهور واگذار می‌کند. تمام انتصابات در فرماندهی‌های بالاتر ارتش باید توسط رئیس جمهور بر اساس مشورت و تایید نخست وزیر انجام شود. علاوه بر این، قانون اساسی رئیس جمهور را از اعمال اختیارات اداره دولت منع می‌کند.

مجلس سنا: مجلس سنا یک نهاد قانون‌گذاری دائمی با نمایندگان مساوی از هر یک از چهار ایالت است که توسط اعضای مجامع ایالتی مربوطه انتخاب می‌شوند. نمایندگانی از مناطق قبیله‌ای تحت اداره فدرال (FATA) و از منطقه پایتخت اسلام آباد حضور دارند. رئیس مجلس سنا، طبق قانون اساسی، در ردیف بعدی قرار دارد که در صورت خالی شدن دفتر و تا زمانی که رئیس جمهور جدید به‌طور رسمی انتخاب شود، به‌عنوان رئیس جمهور عمل می‌کند.

هر دو مجلس سنا و مجلس ملی می‌توانند قوانینی را به‌جز لوایح مالی تنظیم و تصویب کنند. فقط مجلس ملی می‌تواند بودجه فدرال و همه لوایح مالی را تصویب کند. در مورد سایر لوایح، رئیس جمهور می‌تواند از تصویب جلوگیری کند مگر این‌که قانون‌گذار در جلسه مشترک با اکثریت اعضای هر دو مجلس حاضر و رأی دهنده رئیس جمهور را رد کند. برخلاف مجلس ملی، سنا نمی‌تواند توسط رئیس جمهور، منحل شود.

مجلس ملی پاکستان: اعضای مجلس ملی با رأی عمومی بزرگسالان (هجده سال به بالا) انتخاب می‌شوند. کرسی‌ها به هر یک از چهار ایالت، مناطق قبیله‌ای تحت اداره فدرال، و قلمرو پایتخت اسلام آباد بر اساس جمعیت

اختصاص داده شده است. اعضای شورای ملی برای دوره پارلمانی که پنج سال است، خدمت می کنند؛ مگر این که زودتر از دنیا بروند یا استعفا دهند و یا شورای ملی منحل شود. اگرچه اکثریت قریب به اتفاق اعضا، مسلمان هستند، حدود ۵ درصد از کرسی ها به اقلیت ها از جمله مسیحیان، هندوها و سیک ها اختصاص دارد. همچنین اکنون بیش از ۵۰ صندلی ویژه برای زنان در نظر گرفته شده است و زنان توسط سران حزب مربوطه خود انتخاب می شوند.

قوه قضائیه

قوه قضائیه شامل دیوان عالی، دادگاه های عالی استان، دادگاه های ناحیه و جلسات، دادگاه های مدنی و دادگستری است که صلاحیت مدنی و کیفری را اعمال می کنند. برخی از دادگاه ها و دادگاه های فدرال و استانی مانند دادگاه خدمات، دادگاه مالیات بر درآمد و مالیات غیرمجاز، دادگاه بانکی و هیئت های دادگاه های درآمد نیز در همه ایالت ها تأسیس شده اند.

دادگاه عالی: دیوان عالی کشور دارای صلاحیت اصلی، استیناف و مشورتی است. رئیس دیوان عالی کشور توسط رئیس جمهور منصوب می شود. سایر قضات دیوان عالی پس از مشورت با رئیس قاضی توسط رئیس جمهور منصوب می شوند. رئیس دیوان عالی کشور و سایر قضات دیوان عالی می توانند تا سن شصت و هشت سالگی در سمت خود باقی بمانند.

دادگاه فدرال شریعت پاکستان: دادگاه فدرال شریعت پاکستان (FSC) دادگاهی است که قدرت بررسی و تعیین اینکه آیا قوانین کشور با قوانین شریعت مطابقت دارد یا خیر را دارد. این دادگاه متشکل از ۸ قاضی مسلمان است که توسط رئیس جمهور پاکستان پس از مشورت با رئیس این دادگاه منصوب می شوند. از ۸ قاضی، ۳ قاضی باید علما باشند که به شریعت اسلام تسلط کامل دارند. قضات برای مدت ۳ سال در سمت خود هستند که ممکن است در نهایت توسط رئیس جمهور تمدید شود.

چنانچه قسمتی از قانون مغایر با شرع شناخته شود، دولت موظف است اقدامات لازم را برای اصلاح آن قانون به نحو مقتضی انجام دهد. دادگاه همچنین صلاحیت تجدید نظر را بر دادگاه های جنایی اعمال می کند و در مورد پرونده ها تصمیم می گیرد. تصمیمات دادگاه برای دادگاه های عالی و قوه قضائیه تابعه لازم الاتباع است. دادگاه کارکنان خود را منصوب می کند و آیین دادرسی خود را تنظیم می کند.

دادگاه های ایالتی و عالی: در حال حاضر هر چهار ایالت؛ پنجاب، سند، خیبر پختونخوا و بلوچستان دارای دادگاه های عالی هستند. پس از تصویب ۱۸مین متمم قانون اساسی در آوریل ۲۰۱۰، دادگاه عالی جدید در پایتخت فدرال اسلام آباد با نام دادگاه عالی اسلام آباد، تأسیس شد. انتصاب قضات توسط کمیسیون پارلمانی پیشنهاد می شود.

علاوه بر این، دادگاه‌های ویژه‌ای برای رسیدگی به انواع خاصی از پرونده‌ها مانند مواد مخدر، دادگاه‌های تجاری، دادگاه‌های کار، دادگاه‌های راهنمایی و رانندگی، دادگاه استیناف بیمه، دادگاه تجدید نظر مالیات بر درآمد و دادگاه‌های ویژه برای جرائم بانکی و همچنین دادگاه‌های ویژه‌ای برای محاکمه تروریست‌ها وجود دارد. درخواست تجدیدنظر از دادگاه‌ها به دیوان عالی کشور می‌رود.

۱-۳-۳- بی‌ثباتی و ریسک سیاسی

دموکراسی پس از استقلال پاکستان، به سرعت شکست خورد زیرا پاکستان دارای یک حزب سیاسی ضعیف و چندپاره بود که قادر به حل و فصل مناقشات کلیدی حکومتی نبود. در پی تشدید بی‌ثباتی سیاسی، بوروکراسی غیرنظامی و ارتش در سال ۱۹۵۸ قدرت حکومت را به دست گرفتند. از زمان استقلال پاکستان، نظام دموکراتیک پاکستان در دوره‌های مختلف در طول تاریخ سیاسی خود بین دولت‌های غیرنظامی و نظامی در نوسان بوده است. عمده‌تأ به دلیل بی‌ثباتی سیاسی، درگیری‌های نظامی، فساد اقتصادی و سیاسی و ضربات دوره‌ای علیه دولت توسط تشکیلات نظامی علیه دولت‌های غیرنظامی ضعیف، منجر به اجرای حکومت نظامی در سراسر کشور شده است. با این حال، دموکراسی در پاکستان، هرگز اجازه فعالیت نداشته است. تا سال ۲۰۱۳، پاکستان حتی یک بار انتقال قدرت دموکراتیک از یک دولت منتخب دموکراتیک که دوره تصدی خود را به پایان رسانده بود، به دیگری تجربه نکرد. تمام گذارهای دموکراتیک قبلی آن توسط کودتاهای نظامی لغو شده است.

می‌توان بیان کرد که پاکستان توسط دولت‌های دموکراتیک و نظامی اداره می‌شود؛ به این معنا که دولت‌ها از طریق دموکراسی انتخاب می‌شوند اما ارتش این کشور در تحولات سیاسی نقش برجسته دارد. از سال ۱۹۴۷ تاکنون، پاکستان توسط چندین دولت محافظه‌کار دست راستی و دولت‌های سوسیالیستی چپ اداره می‌شود، در حالی که نه راست افراطی و نه چپ افراطی نتوانستند اکثریت کافی برای ادعای اختیارات انحصاری را به دست آورند. از سال ۱۹۴۷ تا ۱۹۵۸، هفت نخست وزیر پاکستان یا استعفا داده و یا برکنار شدند. این بی‌ثباتی سیاسی راه را برای اولین تسلط نظامی پاکستان هموار کرد. در ۷ اکتبر ۱۹۵۸، اسکندر میرزا، غیرنظامی و اولین رئیس جمهور پاکستان با همکاری ژنرال محمد ایوب خان، قانون اساسی پاکستان را لغو و حکومت نظامی اعلام کرد. ژنرال ایوب خان از ۱۹۵۸ تا ۱۹۶۹ رئیس جمهور و ژنرال یحیی خان از ۱۹۶۹ تا ۱۹۷۱ رئیس جمهور بود. در حالی که رئیس قاضی حبیب خان مروث، به‌عنوان اولین رئیس سنای پاکستان انتخاب شد.

حکومتی از سال ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۷ در زمان ذوالفقار علی بوتو ادامه یافت، اما ژنرال ضیاءالحق طی کودتایی او را برکنار کرد. ژنرال ضیاءالحق در سال ۱۹۸۸ در سانحه هوایی کشته شد و پس از آن بی نظیر بوتو دختر ذوالفقار علی بوتو به عنوان نخست وزیر پاکستان انتخاب شد. او جوان ترین زنی بود که تا به حال به عنوان رئیس دولت انتخاب شد و اولین زنی بود که به عنوان رئیس دولت یک کشور مسلمان انتخاب شد. دولت او توسط نواز شریف

دنبال شد و این دو رهبر تا زمان کودتای نظامی ژنرال پرویز مشرف در سال ۱۹۹۹ متناوب بودند. از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸، مشرف رئیس جمهور پاکستان بود. در سال ۲۰۰۸ آصف علی زرداری به عنوان رئیس جمهور انتخاب شد. رئیس جمهور دارای عنوان قانونی دوژور است و فرمانده کل قوا در نیروهای مسلح پاکستان براساس قانون اساسی پاکستان است. پاکستان که به طور رسمی یک جمهوری فدرال است، سابقه طولانی دوره‌های متناوب دموکراسی انتخاباتی و حکومت نظامی اقتدارگرا داشته‌است. با این حال، اکثریت رؤسای دولت‌ها و سران دولت پاکستان به‌عنوان رهبران غیرنظامی انتخاب شده‌اند.

با توجه به بی‌ثباتی سیاسی در کشور پاکستان، بدیهی است که ریسک سیاسی در این کشور بسیار بالا است. طبق نتایج ارزیابی موسسه PRS پاکستان در رده کشورهای با ریسک سیاسی افسارگسیخته قرار دارد. ریسک سیاسی بالا در پاکستان، رفتار سرمایه‌گذاران، ابرشرکت‌ها و حکومت‌ها را تحت تاثیر قرار داده‌است و موجب کاهش ارزش سرمایه؛ به دلیل تغییرات در سیاست‌ها و نظام‌های سیاست‌گذاری پاکستان، شده‌است. این ریسک هم‌چنین بر انتظارات سرمایه‌گذار و تجار، نسبت به آینده سیاسی کشور تاثیر قابل ملاحظه‌ای داشته‌است.

واضح است که برای تجارت و سرمایه‌گذاری در کشور پاکستان عوامل متعددی نقش دارند و هرچند ریسک سیاسی عامل مهمی است اما توجه صرف به این ریسک، نمی‌تواند راهنمای خوبی برای سرمایه‌گذاری و تجارت در این کشور باشد.

۴-۳-۱- روابط بین‌الملل

پاکستان به دلیل موقعیت تاریخی، مذهبی و جغرافیایی خود نقش پیچیده‌ای در سیاست خارجی بین‌المللی ایفا می‌کند. در کنار چین در شمال، هند در شرق، ایران و افغانستان در غرب و شمال غرب، و اقیانوس هند در جنوب، موقعیت استراتژیک آن تضمین می‌کند که پاکستان در صحنه جهانی برجسته باقی بماند. روابط پاکستان با اکثر همسایگانش دچار فراز و نشیب بوده است. از زمان استقلال در سال ۱۹۴۷، پاکستان و هند چندین جنگ بر سر ادعای ارضی جامو و کشمیر داشته‌اند. روابط افغانستان با پاکستان عمدتاً به دلیل ادعاهای دیرینه افغانستان در مورد مرز دیورند تیره بوده است. این مرز در سال ۱۸۹۳ میلادی در زمان عبدالرحمن خان بین افغانستان و هند بریتانیایی به نمایندگی مورتیمر دیورند تعیین شد. هرچند این معاهده به صورت موقت برای یک قرن بود ولی بعد از جنگ سوم افغان و انگلیس که منجر به استقلال افغانستان شد، در طی پیمان راولپندی در سال ۱۹۱۹ مرز دیورند به‌صورت دائمی پذیرفته شده و سیاست خارجی افغانستان توسط امان‌الله‌شاه به انگلیس واگذار شد. سال‌های بعد پس از استقلال هند و به دو تقسیم شدن هند و تأسیس کشور پاکستان، این مناطق واگذار شده به عنوان مناطق خودمختار قبایلی در خاک پاکستان شناخته شدند. پس از عبدالرحمن خان حاکمان افغانستان اکثراً مخالف به رسمیت شناختن مرز دیورند بودند. از دیرباز مردم در دو طرف مرز آزادانه و بدون ویزا می‌توانستند

به آن طرف مرز بروند، اما اکنون با امضای قراردادهایی که در زمان حامد کرزی و اشرف غنی با پاکستان امضا شد. پاکستان با حمایت سازمان ملل و آمریکا برای کنترل عبور و مرور در این مرز سیم خاردار و دروازه کشیده و افراد فقط می‌توانند با داشتن ویزا از مرز عبور کنند. این مرز سبب اختلاف بین افغانستان و پاکستان شده است. دولت اسلام‌آباد مرز دیورند را به عنوان مرز بین‌المللی بین دو کشور به رسمیت می‌شناسد. این مرز در واقع پشتون‌های دو طرف مرز را از هم جدا کرده است. افغانستان حداقل ۱۰۳ هزار کیلومتر مربع را در اثر این قرارداد از دست داد. روابط با ایران در دوران سلطنت ایران بسیار قوی بود، اما پس از انقلاب، اگرچه روابط عموماً صمیمانه باقی مانده است، نشانه‌هایی از تیرگی هم در مواردی مشهود بوده است. چین و پاکستان روابط استراتژیک خود را در طول سال‌ها تقویت کرده اند و متحدان قابل اعتماد بودند. هم اکنون که آمریکا از افغانستان خارج شده است نفوذ پاکستان در افغانستان افزایش یافته به طوری که خیلی از محققین و سیاستمداران طالبان را دست‌نشانده پاکستان می‌دانند

پاکستان، یکی از اعضای سازمان‌ها و آژانس‌ها/موسسات بین‌المللی و منطقه‌ای مختلف، مانند سازمان ملل متحد^۳ (UNO)، سازمان تجارت جهانی^۴ (WTO)، انجمن همکاری‌های منطقه‌ای جنوب آسیا^۵ (SAARC)، سازمان کشورهای اسلامی^۶ (OIC)، سازمان همکاری اقتصادی^۷ (ECO)، سازمان همکاری شانگهای^۸ (SCO)، بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول^۹ (IMF)، بانک توسعه آسیایی^{۱۰} و غیره است. علاوه بر این، پاکستان دارای معاهده ترتیبات ارزی دوجانبه است که این معاهده، توافق‌نامه تجارت و سرمایه‌گذاری (TIFA)، با ایالات متحده آمریکا می‌باشد.

روابط دو جانبه با ایران: از نظر تاریخی، پاکستان همواره پیوندهای نزدیک ژئوپلیتیکی و فرهنگی/مذهبی با ایران داشته است. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، بسیاری از روابط اقتصادی و سیاسی بین دو کشور به ویژه با امضای سازمان پیمان مرکزی (CENTO)، ابتکاری تحت حمایت ایالات متحده بود که در آن پاکستان، ایران و ترکیه متعهد شدند که توافق‌نامه‌های همکاری دفاعی را اجرا کنند. پاکستان، ایران و ترکیه با آرزوی تقویت روابط اقتصادی، پیمان همکاری منطقه‌ای برای توسعه (RCD) را در سال ۱۹۶۵ امضا کردند. پس از انقلاب ایران، RCD منحل شد و گروه جدیدی به نام سازمان همکاری اقتصادی (ECO) در سال ۱۹۸۵ تأسیس شد. بعد از انقلاب، ایران سیاست خارجی سخت‌تری را دنبال کرد و خود را از ایالات متحده و کشورهای دوست ایالات متحده مانند

³ United Nations Organization, (UNO)

⁴ World Trade Organization, (WTO)

⁵ South Asia Association of Regional Cooperation, (SAARC)

⁶ Organization of Islamic Countries, (OIC)

⁷ Economic Cooperation Organization, (ECO)

⁸ Shanghai Cooperation Organization (SCO)

⁹ International Monetary Fund, (IMF)

¹⁰ Asian Development Bank

پاکستان جدا کرد. با وجود این، پاکستان یکی از اولین کشورهایی بود که پس از انقلاب دولت جدید را به رسمیت شناخت. در طول تهاجم شوروی به افغانستان، روابط بین کشورها با حمایت هماهنگ آن‌ها از مجاهدین افغان بهبود یافت. با این حال، روابط دوجانبه بار دیگر در دهه ۱۹۹۰ تیره شد و ایران به‌طور فزاینده‌ای نسبت به حمایت پاکستان از طالبان محتاط شد. ایران و پاکستان به‌طور سنتی از جناح‌های مخالف در افغانستان حمایت می‌کردند، پاکستان از طالبان عمدتاً پشتون و سنی و ایران از ائتلاف شمالی عمدتاً شیعه و فارسی زبان حمایت می‌کرد. احساسات ضد شیعی طالبان و خشونت‌های فرقه‌ای متعاقب آن در افغانستان در پی پیروزی طالبان منجر به سرد شدن روابط شد. علی‌رغم این عقب‌نشینی‌های دوره‌ای، ایران و پاکستان به‌طور کلی از یکدیگر در جامعه بین‌المللی حمایت کرده‌اند. ایران پس از انقلاب هیچ رابطه دیپلماتیکی با آمریکا نداشته و منافع ایران در آمریکا توسط سفارت پاکستان نمایندگی می‌شد. در فوریه ۲۰۱۲، رئیس‌جمهور ایران برای شرکت در مذاکرات سه جانبه از جمله پاکستان، افغانستان و ایران از اسلام‌آباد بازدید کرد. این دیدار از این جهت حائز اهمیت بود که دولت وقت پاکستان به شدت از پروژه خط لوله گاز ایران و پاکستان حمایت کرد و هم‌چنین متعهد شد که در کنار ایران بایستد، زیرا ایران به شدت تحت محاصره تحریم‌های بین‌المللی به دلیل ادعای توسعه انرژی هسته‌ای مواجه بود.

فرصت‌های تعامل سیاسی ایران و پاکستان (راه کارهای پیشنهادی)

- وجه مشترک ایران و پاکستان این است که این دو کشور بیش‌ترین تعداد شیعه در جهان را دارند. این موضوع می‌تواند به لحاظ رابطه دو جانبه سیاسی حائز اهمیت باشد. در ایران، از ظرفیت علمای سنی استفاده نشده است استفاده از این ظرفیت می‌تواند برای مقابله با فشارهای علمای سنی پاکستان بر سیاستگذاران پاکستانی استفاده شود. از ظرفیت علمای شیعه پاکستانی نیز می‌توان برای افزایش مناسبات توسعه‌ای و سیاسی در مناطق محروم دو کشور استفاده کرد.
- راهکار دیگر ایران برای بهره‌مندی بیشتر روابط سیاسی، تدارک بسته جامع توسعه است. این بسته جامع باید به صورت توافقات دوجانبه و چند جانبه آن را به اجرا درآید مانند توافق تجارت آزاد/ترجیحی دو و چند جانبه، توافق حمل و نقل و ترانزیت ریلی، توافق مشترک گمرکی و معافیت‌های گمرکی، توافق کنسرسیوم حمایت مالی از پروژه‌های مشترک توسعه، تضامین امنیتی-سیاسی، توافقنامه مبارزه با قاچاق، تسهیل تبادلات اقتصادی (بازگشایی بازارچه‌های مرزی، ...)
- بازارچه‌های مرزی فرصتی برای توسعه سریع عقب افتادگی شرق ایران هستند. لازم بذکر است نخست وزیر دولت کنونی پاکستان - عمران خان - حامی احداث بازارچه‌های مرزی با افغانستان و ایران است (برای افزایش فرصت‌های شغلی برای مردم محلی، کمک به مبارزه با قاچاق).
- هم‌چنین نظام قضایی ضعیف پاکستان فرصت و عرصه جدیدی برای تعامل مشترک است تا با تبادل تجربیات حقوقی و رویه‌های قضایی، هزینه امنیتی و راهبردی توسعه در شرق ایران و غرب پاکستان کاهش یابد.

۴-۱- موقیعت اقتصادی (اندازه بازار، نرخ ارز، نرخ تورم و ...)

از آن جایی که بررسی و تحلیل شرایط اقتصادی کشور هدف برای تجارت و هم‌چنین سرمایه‌گذاری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، در این بخش از کتاب، موقیعت اقتصادی کشور پاکستان، پتانسیل‌های اقتصادی، شاخص‌های کلان اقتصاد (نرخ تورم، بیکاری و...) و شاخص‌های تجارت (نرخ ارز، ارزش صادرات و واردات و ...) بررسی شده‌است.

۴-۱-۱- اندازه بازار

برای شروع کسب و کار و تجارت با کشور پاکستان باید اندازه بازار، مد نظر تاجر و سرمایه‌گذار قرار داشته باشد. به‌طور کلی، محاسبه اندازه بازار برای شروع تجارت از مهم‌ترین اقداماتی است که باید قبل از پرداخت هر هزینه‌ای انجام شود. تاجر باید بداند اندازه بازار تجارت چه قدر است و چه بازه زمانی برای بازگشت سرمایه اولیه و رسیدن به سودآوری نیاز است. اندازه بازار، برای بازه زمانی یک ساله محاسبه می‌شود و مقدار به‌دست آمده، حجم کل بازار را به صورت بالقوه ارائه می‌دهد.

برای شروع تجارت، لازم است پتانسیل بازار در کشور هدف تجزیه و تحلیل شود؛ یعنی باید بازار توسعه محصول، بازار مشارکت و توزیع و مهارت‌های استفاده‌کنندگان در استفاده از محصول (به خصوص محصولات با نوآوری و تکنولوژی بالا) بررسی گردد. نقطه شروع برای بررسی اندازه بازار، درک مشکلی است که برای مشتریان محصول حل می‌شود و ارزش بالقوه‌ای است که محصول برای آن‌ها ایجاد می‌کند. این جنبه‌ای است که بسیاری از تجار تمایل به نادیده گرفتن آن دارند، زیرا آنها در مورد محصولی که توسعه داده‌اند هیجان‌زده می‌شوند بدون اینکه فکر کنند که چگونه به مخاطبان‌شان منفعت می‌رساند.

مرحله اول: تاجر باید مشتری هدف خود را مشخص کند. مشتری هدف شخص حقیقی یا حقوقی است که خرید محصولات مشکل خاصی را برای او حل می‌کند. برای تعیین مشتری هدف باید:

۱. مشخص شود مشتری هدف چه کسی است.
۲. نمایه‌ای از مشتری هدف معمولی/مورد انتظار ایجاد شود.
۳. با توجه به اهمیت تعریف مشتری هدف، بسیار مهم است که زمان کافی برای تجزیه و تحلیل مناسب این مرحله، اختصاص یابد.

مرحله دوم: تعداد مشتریان هدف تخمین زده شود.

مرحله سوم: میزان نفوذ تاجر، تعیین شود. اندازه بازار باید با در نظر گرفتن نرخ نفوذ برای دسته محصول اصلاح شود. نرخ نفوذ تابعی از ماهیت محصول است. به‌طور مثال، اگر دسته بندی محصول از نظر اقتصادی حیاتی است

یا از طریق مقررات اجباری شده است، نرخ نفوذ بالایی دارد. بنابراین، نرخ نفوذ کم برای محصولات با هدف تخصصی باید در نظر گرفته شود.

مرحله چهارم: اندازه بالقوه بازار تعیین شود و حجم و ارزش بالقوه محصولات محاسبه گردد. برای یافتن پتانسیل کلی بازار (یعنی حجم بالقوه بازار)، لازم است تعداد مشتریان هدف، در نرخ نفوذ ضرب شود و برای محاسبه ارزش پولی بازار، حجم بازار در مقدار متوسط خود (یعنی انتظارات قیمتی) ضرب شود.

مرحله پنجم: داده‌های اندازه بازار، اعمال شود. در زمانی که اولین تخمین انجام شد، هر فرضی و این که چه چیزی باعث تغییر آن می‌شود، بررسی گردد. برای در نظر گرفتن ریسک تغییر، سناریوهای بهترین و بدترین حالت علاوه بر سناریوی مورد انتظار تاجر، محاسبه شود. سپس با گذشت زمان، صحت مفروضات اولیه و این که آیا نیاز به اصلاح دارد یا نه، بررسی شود.

۲-۱-۴- اندازه اقتصاد

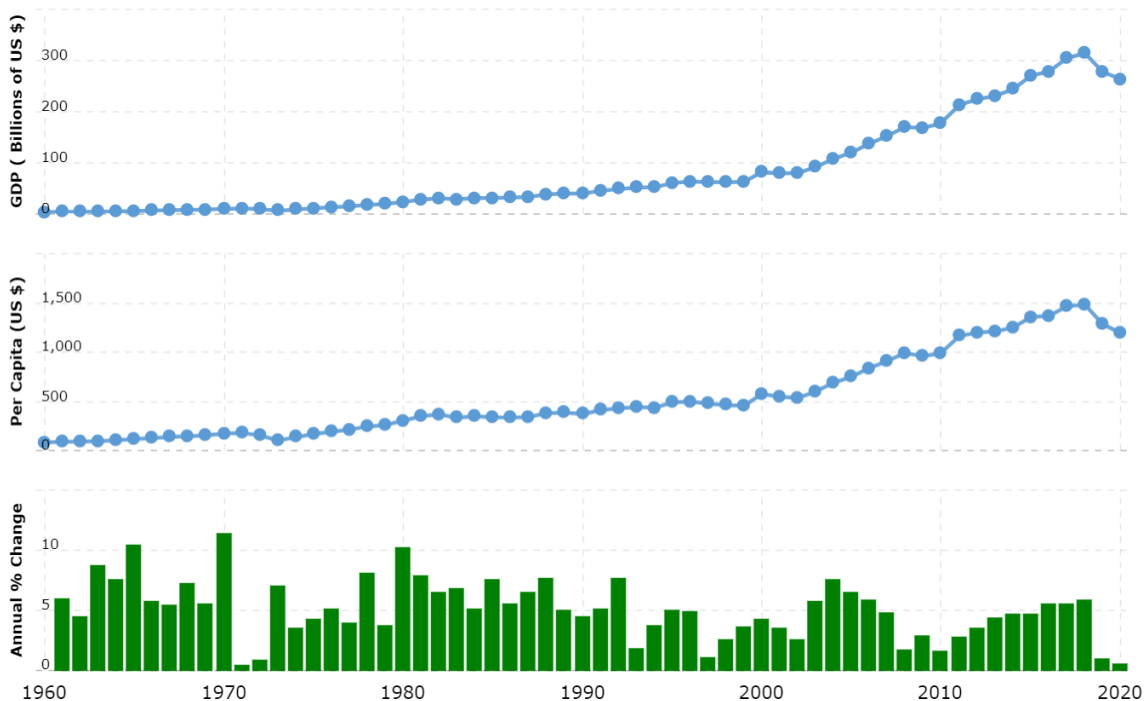
دومین موردی که تاجر برای تجارت با کشور پاکستان باید مدنظر داشته باشد، تحلیل و بررسی اندازه اقتصاد پاکستان است. برای تعیین اندازه اقتصاد یک کشور شاخص‌های متعددی وجود دارد که بهترین شاخص، تولید ناخالص داخلی است. نمایی از ارزش و تغییرات تولید ناخالص داخلی کشور پاکستان در زیر ارائه شده است:

- تولید ناخالص داخلی پاکستان برای سال ۲۰۲۰، معادل ۲۶۳.۶۹ میلیارد دلار بود که ۵.۲۲ درصد نسبت به سال ۲۰۱۹ کاهش داشت.
- تولید ناخالص داخلی پاکستان سال ۲۰۱۹، برابر ۲۷۸.۲۲ میلیارد دلار بود که ۱۱.۵۵ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ را نشان می‌دهد.
- تولید ناخالص داخلی پاکستان سال ۲۰۱۸، معادل ۳۱۴.۵۷ میلیارد دلار بود که ۳.۲۸ درصد نسبت به سال ۲۰۱۷ افزایش داشت.
- تولید ناخالص داخلی پاکستان سال ۲۰۱۷ معادل ۳۰۴.۵۷ میلیارد دلار بود که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر ۹.۳ درصد افزایش داشت.

بر اساس برآورد بانک توسعه آسیا، شیوع ویروس کرونا در کشور پاکستان، ۱.۵۷ درصد به تولید ناخالص داخلی این کشور آسیب وارد کرد. همان‌طور که از آمار نشان داده‌است قبل از شیوع ویروس کرونا در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۷، تولید ناخالص داخلی پاکستان رشد قابل قبولی داشته‌است اما بعد از گسترش کرونا، در سال ۲۰۱۹ به میزان قابل توجهی کاهش تولید ناخالص داخلی به اقتصاد آسیب وارد کرد که این کاهش تا پایان سال ۲۰۲۰ هم

ادامه داشت. به منظور تحلیل بهتر تجار از روند تولید ناخالص داخلی پاکستان، نمودار این شاخص بر حسب داده‌های تاریخی در ادامه آمده است:

نمودار ۱: تولید ناخالص داخلی پاکستان (شاخصی از اندازه اقتصاد)

منبع: بانک جهانی

همان‌طور که در نمودار (۱) نشان داده شد، تولید ناخالص داخلی از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ روند صعودی داشته ولی در سال ۲۰۱۹ به دلیل بحران کرونا این روند نزولی شده است. از آنجایی که ارزش تولید ناخالص داخلی نشان‌دهنده ارزش جریان تولید کالاها و خدمات در سال است، کاهش تولید ناخالص داخلی به منزله کاهش تولید کالا و خدمات در کشور پاکستان بعد از بحران کرونا می‌باشد.

به‌طور کلی افزایش تولید ناخالص داخلی سرانه در هر کشور نشان‌دهنده بهبود وضع معیشت و زندگی مردم در آن کشور است. تجار برای واردات کالا از کشور پاکستان یا صادرات کالا به این کشور باید تولید ناخالص داخلی سرانه را با هدف درک درست از مزیت‌ها و چالش‌های اقتصادی کشور پاکستان مد نظر قرار دهند.

در راستای آگاهی تجار می‌توان گفت، با حمایت تولید قوی در مقیاس بزرگ، در سمت تولید در پاکستان پیش‌بینی می‌شود که فعالیت صنعتی پس از دو سال متوالی انعقاد دوباره افزایش یابد. به‌طور مشابه، بخش خدمات که ۶۰ درصد تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد، با برداشته شدن فزاینده اقدامات قرنطینه عمومی، توسعه یافته است.

در مقابل، انتظار می‌رود رشد بخش کشاورزی کند شده باشد که بخشی از آن به دلیل کاهش نزدیک به ۳۰ درصدی تولید پنبه به دلیل شرایط نامساعد جوی است.

برای بررسی دوره‌های رونق و رکود اقتصادی کشور پاکستان بهترین راه، تجزیه و تحلیل رشد تولید ناخالص داخلی است. داده‌های مربوطه برای چند سال اخیر در زیر ارائه شده است:

- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان سال ۲۰۲۰ معادل ۰.۵۳ درصد بوده که ۰.۴۶ درصد نسبت به سال ۲۰۱۹ کاهش داشت.

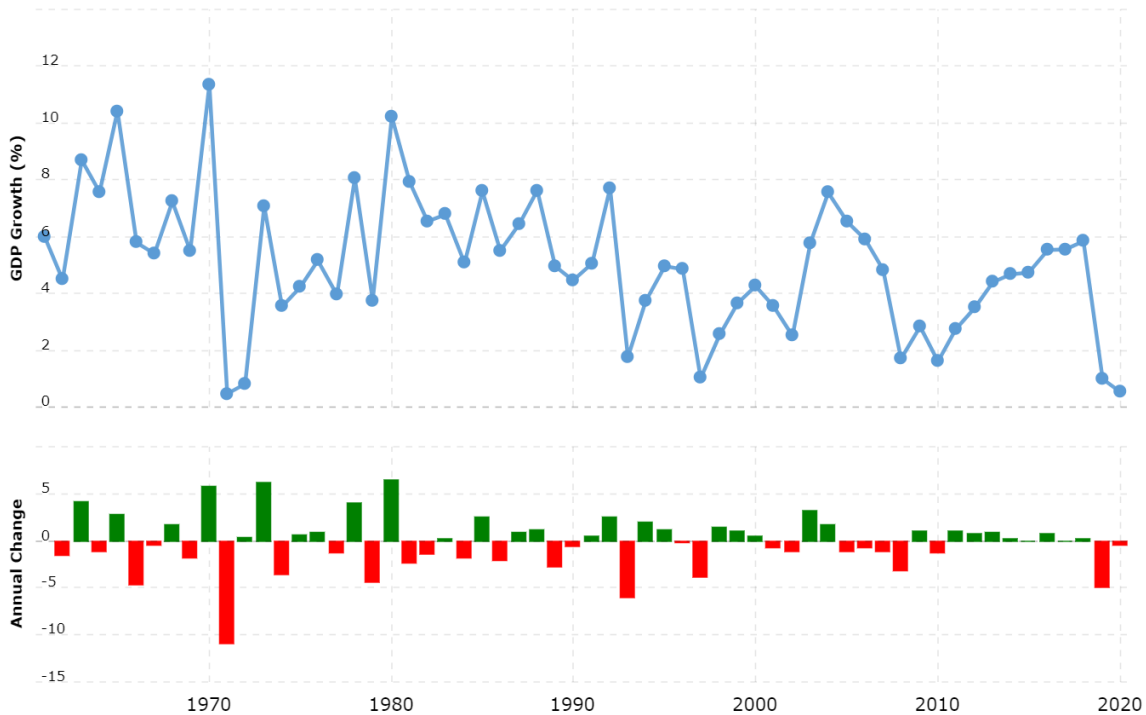
- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان برای سال ۲۰۱۹، معادل ۰.۹۹ درصد و ده که ۴.۸۵ درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ کاهش داشت.

- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۵.۸۴ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ معادل ۰.۲۸ درصد افزایش داشت.

- نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان برای سال ۲۰۱۷، برابر با ۵.۵۵ درصد بوده که ۰.۰۳ درصد نسبت به سال ۲۰۱۶ افزایش داشت.

به‌منظور بررسی بیش‌تر، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان محاسبه شده و در نمودار زیر ارائه گردیده است. دوره‌های رکود، رونق و ثبات اقتصادی به وضوح در نمودار نشان داده شده است. به‌طور مثال، در سال ۱۹۷۱ پاکستان رکود عمیقی را تجربه کرد و رشد تولید ناخالص داخلی به میزان ۱۰.۸۹ درصد کاهش یافت. هم‌چنین بحران کرونا، موجب رکود اقتصادی پاکستان شده است که آمار مربوط به سال ۲۰۱۹ گواه این موضوع می‌باشد. به همین ترتیب دوره‌های رونق و ثبات اقتصادی قابل بررسی است. توجه به دوره‌های رونق و رکود اقتصادی و بررسی تاریخی آن‌ها، به تجار کمک می‌کند تا درک درستی از اقتصاد پاکستان و پیش‌بینی واقع‌بینانه‌تری از آینده داشته‌باشند.

نمودار ۲: رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان

منبع: بانک جهانی

۳-۱-۴- نرخ تورم

ثبات قیمت نگرانی اصلی هر دولتی است زیرا تورم بالا و متغیر نه تنها قدرت خرید مصرف کنندگان را از بین می برد بلکه سرمایه گذاری را نیز کاهش می دهد. یک محیط تورمی کنترل شده به ثبات مالی و رشد اقتصادی کمک می کند. تورم ناشی از هر دو طرف تقاضا و عرضه نیروهای بازار است.

لازم به ذکر است تورم عامل کلیدی برای بررسی اقتصادی کشور هدف برای تجارت و سرمایه گذاری است. تجار در شرایط تورمی کنترل نشده و افسارگسیخته، دچار زیان سرمایه گذاری می شوند. بنابراین مدنظر قراردادن نرخ تورم و بررسی روند تاریخی آن برای تاجران حائز اهمیت است. تجار باید در نظر داشته باشند، نرخ بالای تورم نشانه ای از بی ثباتی و ناکارایی سیاست پولی و ... است و پیش بینی نرخ تورم کشور هدف یکی از موضوعات مهم قبل از اقدام به سرمایه گذاری است.

در پاکستان، تا پایان سال مالی ۲۰۲۰، نرخ تورم تثبیت شد و عمدتاً به دلیل سیاست های مدیریت محتاطانه تقاضای دولت، تک رقمی شد. تورم کل اندازه گیری شده توسط شاخص قیمت مصرف کننده (CPI) در ژوئیه تا

آوریل سال مالی ۲۰۲۱ معادل ۸.۶ درصد در مقابل ۱۱.۲ درصد در مدت مشابه سال گذشته ثبت شد. روند تاریخی نرخ تورم پاکستان در ادامه ارائه شده است:

- نرخ تورم پاکستان در سال ۲۰۲۰ برابر با ۹.۷۴ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۹ معادل ۰.۸۴ درصد کاهش داشته است.

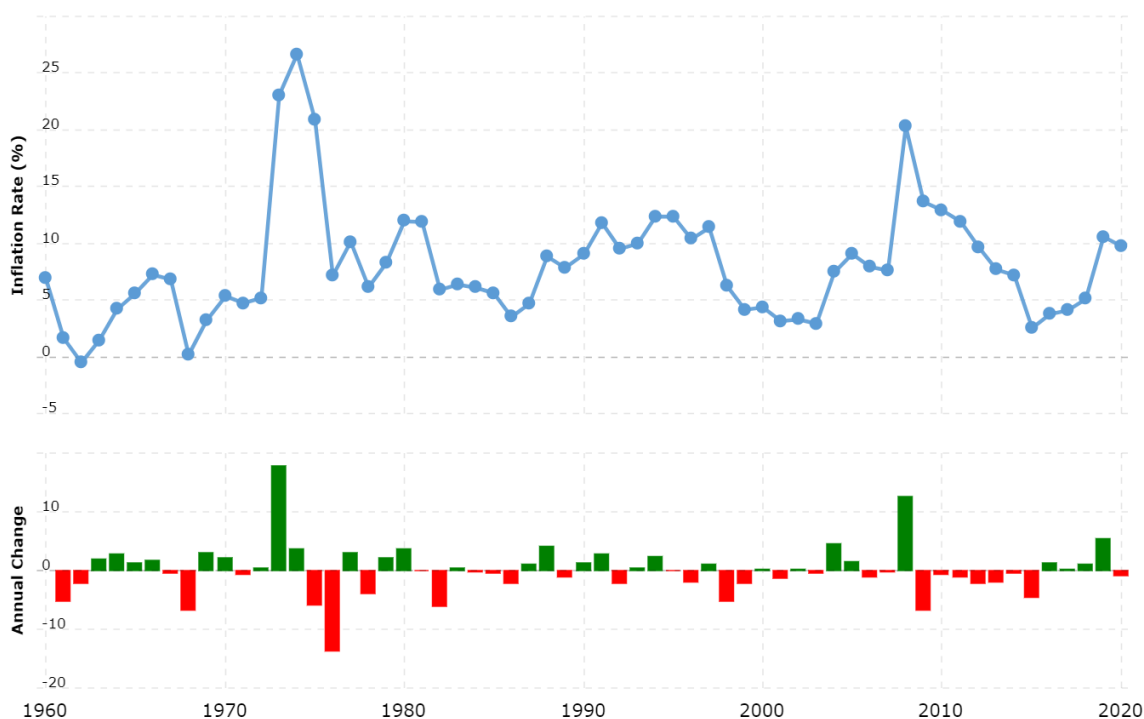
- نرخ تورم پاکستان در سال ۲۰۱۹ برابر با ۱۰.۵۸ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸ برابر ۵.۵ درصد افزایش داشته است.

- نرخ تورم پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۵.۰۸ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ معادل ۰.۹۹ درصد افزایش داشته است.

- نرخ تورم پاکستان در سال ۲۰۱۷ برابر با ۴.۰۹ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر با ۰.۳۲ درصد افزایش داشته است.

نمودار زیر براساس داده‌های تاریخی نرخ تورم رسم شده است. بررسی این روند به تجار کمک می‌کند تا پیش‌بینی بهتری از نرخ تورم سال‌های آتی کشور پاکستان داشته باشند.

نمودار ۳: نرخ تورم پاکستان

منبع: بانک جهانی

۴-۱-۴- تولیدات کارخانه‌ای^{۱۱}

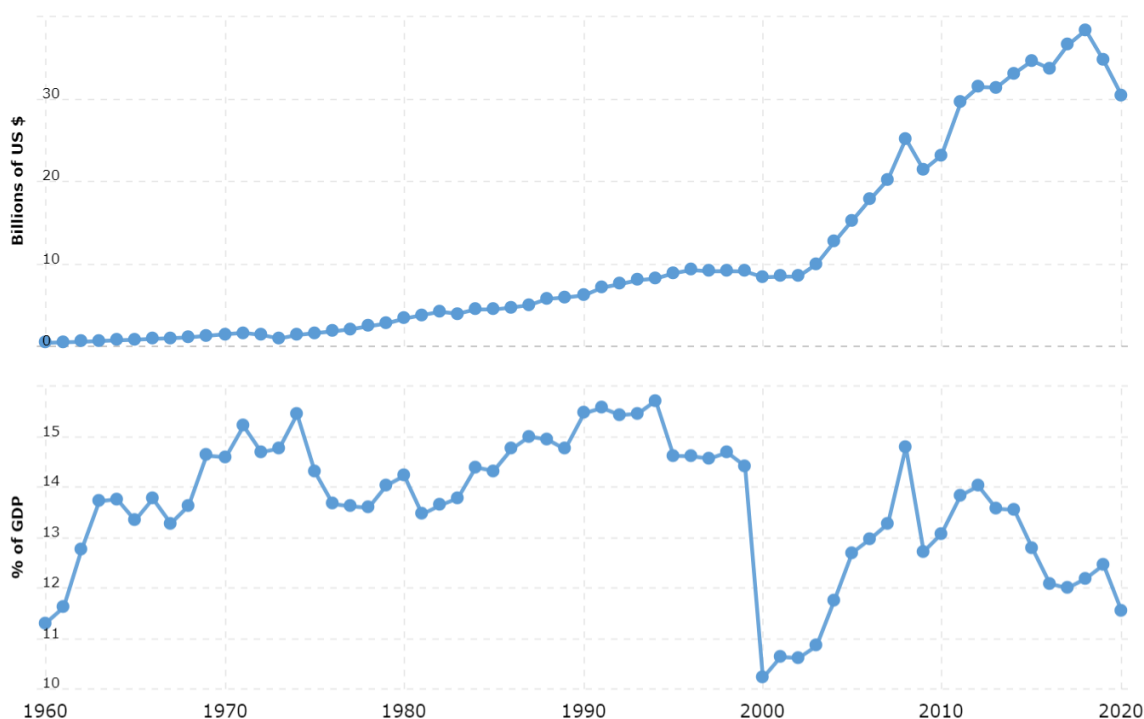
تولید کارخانه‌ای به پردازش مواد خام یا قطعات به کالاهای نهایی از طریق استفاده از ابزار، نیروی انسانی، ماشین-آلات و فرآوری شیمیایی اشاره دارد. تولید کارخانه‌ای به مشاغل اجازه می‌دهد تا محصولات نهایی را با هزینه‌ای بالاتر از ارزش مواد خام مورد استفاده بفروشند. تولید کارخانه‌ای در مقیاس بزرگ امکان تولید انبوه کالاها را با استفاده از فرآیندهای خط مونتاژ و فناوری‌های پیشرفته به‌عنوان دارایی اصلی فراهم می‌کند. تکنیک‌های تولید کارآمد، تولیدکنندگان را قادر می‌سازد تا از صرفه‌جویی در مقیاس استفاده کنند و واحدهای بیش‌تری را با هزینه کم‌تر تولید کنند. از آنجایی که تبدیل مواد خام به کالای نهایی ارزش افزوده دارد، این ارزش افزوده قیمت کالای نهایی را افزایش می‌دهد و تولید کارخانه‌ای را به بخش سودآور از چرخه کسب و کار تبدیل می‌کند. برخی از افراد در مهارت‌های مورد نیاز برای تولید کالا تخصص دارند، در حالی که برخی دیگر منابع مالی مورد نیاز کسب و کارها برای خرید ابزار و مواد را فراهم می‌کنند.

آمار تولید کارخانه‌ای کشور پاکستان در ادامه آمده است. تولیدات کارخانه‌ای پاکستان شامل پردازش و پالایش مواد خام مانند سنگ معدن، چوب و مواد غذایی به محصولات نهایی مانند کالاهای فلزی، مبلمان و غذاهای فرآوری شده است.

- تولید پاکستان در سال ۲۰۲۰ معادل ۳۰.۴۵ میلیارد دلار بود که ۱۲.۱۴ درصد نسبت به سال ۲۰۱۹ کاهش داشت.
- تولید پاکستان در سال ۲۰۱۹ معادل ۳۴.۶۶ میلیارد دلار بود که ۹.۵۷ درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ کاهش داشت.
- تولید پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۳۸.۳۳ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ به میزان ۴.۸۸ درصد افزایش داشته است.
- تولید پاکستان در سال ۲۰۱۷، برابر ۳۶.۵۴ میلیارد دلار بود که ۸.۵۶ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۶ را نشان می‌دهد.

¹¹ manufacturing

نمودار ۴: تولیدات کارخانه‌ای

منبع: بانک جهانی

۴-۱-۵ تجارت خارجی

پاکستان که از لحاظ استراتژیک بین خاورمیانه، شرق آسیا، آسیای مرکزی و جنوب آسیا واقع شده است، پتانسیل زیادی برای تبدیل شدن به قطب تجارت و سرمایه‌گذاری منطقه ای با اتصال بیشتر از طریق مسیرهای زمینی، دریایی و هوایی دارد. بخش خارجی پاکستان برای مدت طولانی تحت فشار بود. به طور کلی صادرات در مسیر نزولی قرار داشت، در حالی که واردات به میزان قابل توجهی افزایش یافت. دلایل اصلی مرتبط با کاهش صادرات، افزایش ارزش پول، بحران های انرژی داخلی، انقباض بازار جهانی، کاهش قیمت کالاهای بین المللی، بحران رقابتی به ویژه بین پاکستان و رقبای عمده صادراتی بود. در سال مالی ۲۰۱۹، دولت پاکستان استراتژی ثبات و رشد فراگیر پایدار را از طریق تعدیل‌های ساختاری و سیاستی مختلف از جمله اجرای رژیم نرخ ارز انعطاف‌پذیر مبتنی بر بازار آغاز کرده است. بهبود قابل توجهی در شاخص‌های کلیدی اقتصادی تا سه ماهه سوم سال مالی ۲۰۲۰ وجود داشت و انتظار می‌رفت تا پایان سال مالی ۲۰۲۰ بهبود اقتصادی حاصل شود.

تجارت پاکستان با جهان تا سال ۲۰۲۰ به تدریج افزایش یافت. تجارت جهانی پاکستان در سال ۲۰۱۹ بالغ بر ۷۷.۶ میلیارد دلار بوده است. در مقایسه با سال گذشته، واردات کاهش یافته و صادرات اندکی افزایش یافته است.

با این حال، پاکستان با کسری تجاری بزرگ با تراز تجاری منفی ۳۱.۸ میلیارد دلار آمریکا برای سال ۲۰۱۹ مواجه بوده است. در پایان سال مالی ۲۰۲۰، کسری تجاری با ۸.۷ میلیارد دلار کاهش به ۲۳.۱ میلیارد دلار رسید.

در سال ۲۰۲۰، تعدیل سیاست‌ها برای بهره‌مندی از مزایایی از قبیل کاهش کسری حساب جاری، افزایش ذخایر خارجی، ثبات نرخ ارز و غیره آغاز شد. طی ژوئیه تا مارس سال مالی ۲۰۲۰، کسری حساب جاری با کاهش ۷۳.۱ درصدی به ۲.۸ میلیارد دلار در مقابل ۱۰.۳ میلیارد دلار در سال گذشته کاهش یافت که عمدتاً ناشی از کاهش کسری تجاری ۳۱.۰ درصدی به ۱۴.۷ میلیارد دلار بود. با این حال، شیوع کووید ۱۹ هم شوک‌های تقاضا و هم عرضه را ایجاد کرد که در سرتاسر اقتصاد جهانی طنین انداز شد و به چالشی بی‌سابقه تبدیل شد که تأثیر شدیدی بر فعالیت‌های اجتماعی و تجاری در پاکستان داشت. لازم به ذکر است که اختلالات داخلی پاکستان از طریق تجارت و پیوندهای زنجیره ارزش جهانی بر شرکای تجاری تأثیر گذاشته است، جدای از کاهش تاریخی قیمت جهانی نفت و کاهش قیمت کالاها که بر اثرات کلی اقتصاد کلان افزوده است.

صادرات

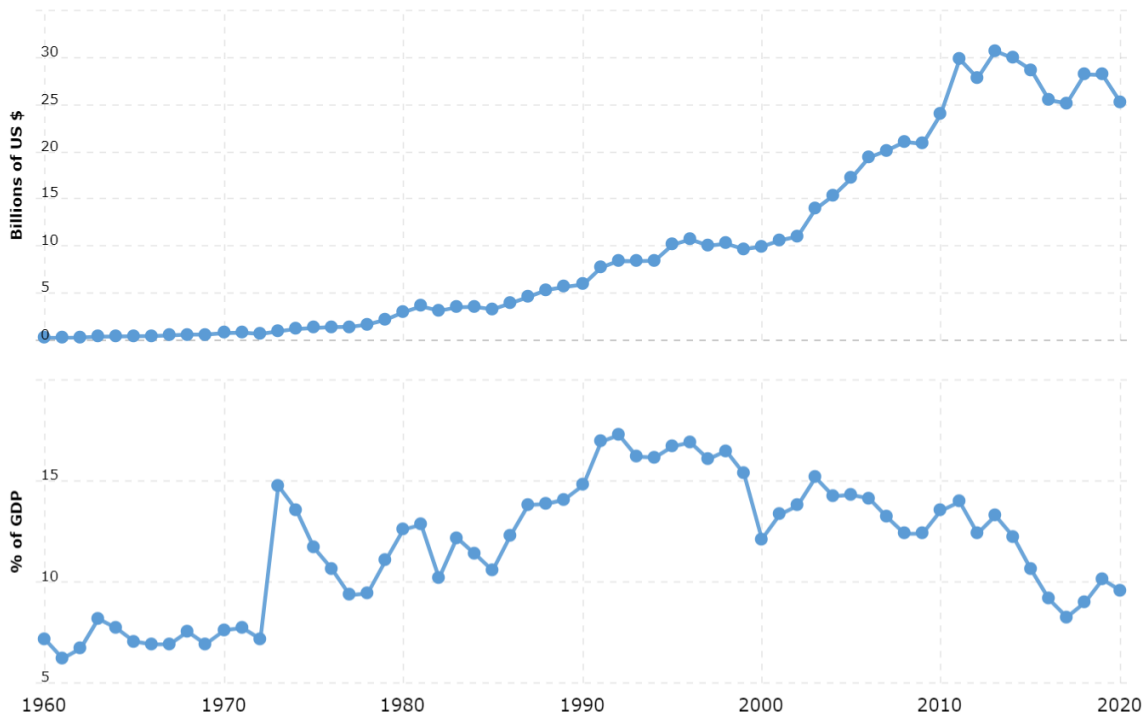
بر اساس گزارش بانک جهانی، پاکستان یک بازار نوظهور با جمعیت جوان و رو به رشد است. پاکستان دومین اقتصاد بزرگ در جنوب آسیا پس از هند است. با طبقه متوسط رو به رشد، و علاقه به تخصص، محصولات و برندهای بریتانیا، فرصت‌های خوبی برای افزایش صادرات کالاها و خدمات بریتانیا در این بازار غیراشباع و به سرعت در حال رشد وجود دارد. بریتانیا در حال حاضر سومین منبع بزرگ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پاکستان پس از چین و هلند است. پاکستان مشتاق گسترش و تنوع بخشیدن به پایگاه صادراتی خود است و در حال حاضر در محصولاتی مانند منسوجات، پوشاک، ابزار جراحی، فولاد و کالاهای ورزشی رقابتی است.

صادرات پاکستان به دلیل عوامل متعدد طی سال‌های گذشته در مسیر نزولی قرار داشت. اما دولت حاضر تمام تلاش خود را به کار گرفت تا صادرات را در مسیر صعودی قرار دهد. باید گفت آینده پاکستان در استراتژی رشد مبتنی بر صادرات است.

- صادرات پاکستان برای سال ۲۰۲۰ معادل ۲۵.۲۶ میلیارد دلار بود که ۱۰.۲۹ درصد نسبت به سال ۲۰۱۹ کاهش داشت.
- صادرات پاکستان برای سال ۲۰۱۹، برابر با ۲۸.۱۵ میلیارد دلار بود که نسبت به سال ۲۰۱۸ معادل ۰.۲۵ درصد کاهش داشت.
- صادرات پاکستان برای سال ۲۰۱۸، برابر ۲۸.۲۲ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷، به میزان ۱۲.۲۲ درصد افزایش داشته است.

- صادرات پاکستان در سال ۲۰۱۷ برابر ۲۵.۱۵ میلیارد دلار بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۱.۳۲ درصد کاهش داشته است.

نمودار ۵: ارزش صادرات پاکستان

منبع: بانک جهانی

محصولات عمده صادراتی پاکستان عبارتند از نساجی، غلات، چرم، ماهی، ابزار جراحی، نمک، مواد معدنی، پلاستیک و غیره. از هر ۷ کالای پیشرو، ۶ کالای اصلی منسوجات هستند. سیاست صادرات پاکستان به همه اقلام اجازه می دهد که از پاکستان صادر شوند به جز مواردی که طبق قانون صادرات پاکستان، صادرات آنها منع شده است.^{۱۲} مجوز مشروط برای گرازهای وحشی، سگها و گربههای خانگی، پیاز، انبه، برنج، دانههای خشخاش، روغن نباتی و روغن پخت و پز، پنبه، فلزات، اسلحه و مهمات، مواد مورد استفاده در سلاحهای بیولوژیکی، وسیله نقلیه هوایی بدون سرنشین، مواد هسته‌ای، تجهیزات برای تولید انرژی هسته‌ای، سنگ های قیمتی و نیمه قیمتی و جواهرات طلا، ابزار جراحی، میوه ها در بسته بندی خرده فروشی، اتانول و محصولات از نیشکر و تنباکو و محصولات تنباکو صادر می شود.

¹² Export Policy 2020 <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1tDfDcXMNg4Rt6fRnyRcwALjcs-oehLXG>

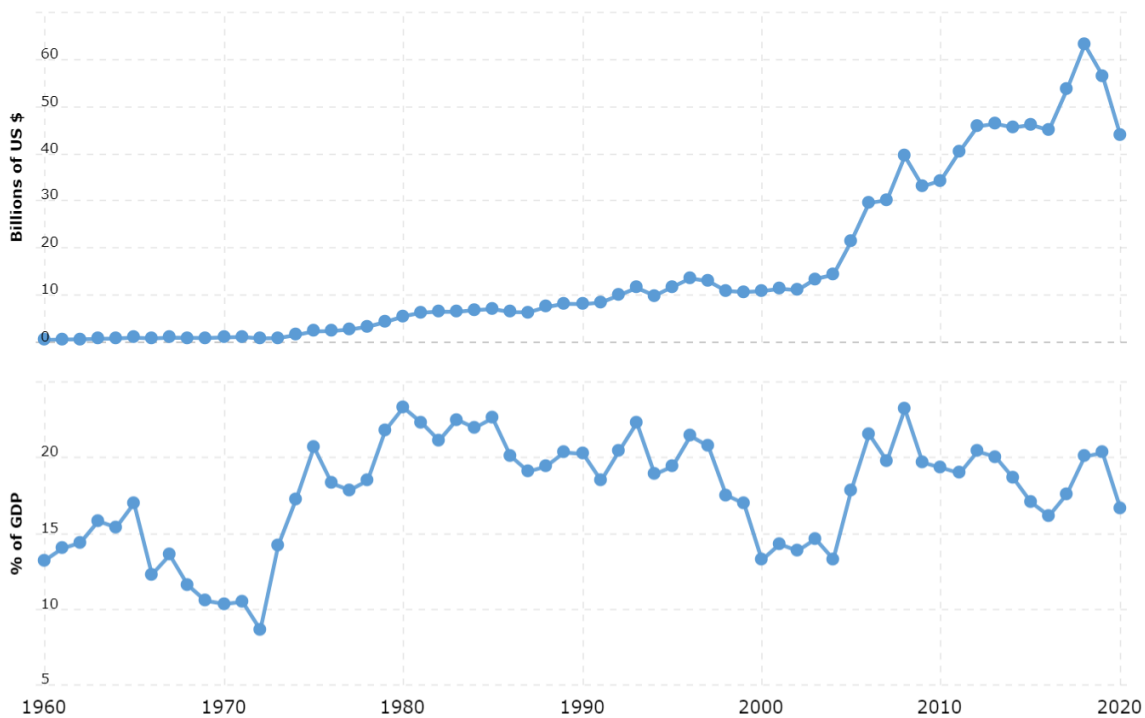
کشورهای برتر مقصد کالاهای صادراتی کشور پاکستان عبارتند از : آمریکا، آلمان، چین، انگلستان و افغانستان. بیشترین مقصد صادرات به ترتیب در قاره‌های اروپا، آسیا، آمریکای شمالی و آفریقا می باشد. لازم به ذکر است پاکستان دارای تراز تجاری منفی با جهان می باشد اما با آمریکا تراز تجاری به نفع پاکستان است.

واردات

در طول سال مالی ۲۰۲۰، شتاب رشد به دلیل عدم تعادل اقتصاد کلان، همراه با کسری حساب جاری بالا، ناپایدار شد. نرخ ارز تعدیل شده باعث تسریع تقاضای داخلی شد که به دلیل مخارج بالای مصرفی و مخارج دولتی منجر به افزایش شدید واردات شد. دولت پاکستان ابتدا با مدیریت تقاضای کل و رسیدگی به مشکلات ساختاری ریشه‌دار، مقابله با این چالش را آغاز کرد. دولت های پاکستان تصمیمات دشواری در کاهش ارزش بیش از حد نرخ ارز گرفتند و آن را با تعدیل نرخ ارز مبتنی بر ارزش بازار همسو کردند. علاوه بر این، تعرفه واردات برای اقلام غیر ضروری اعمال شد. دولت کنونی برای کاهش واردات فزاینده تا ۶۰ درصد عوارض نظارتی بر ۵۷۰ کالای لوکس و غیرضروری وارداتی وضع کرد. به این ترتیب، طی ماه های ژوئیه تا فوریه سال مالی ۲۰۲۰، واردات ۳۱.۵ میلیارد دلار شد که تقریباً ۱۴ درصد کاهش را نشان می دهد. از این رو کسری تجاری به ۲۶ درصد کاهش یافت.

- واردات پاکستان برای سال ۲۰۲۰، معادل ۴۳.۸۶ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۹، برابر ۲۲.۴۲ درصد کاهش داشته است.
- واردات پاکستان برای سال ۲۰۱۹، برابر ۵۶.۵۳ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸، معادل ۱۰.۴۶ درصد کاهش داشته است.
- واردات پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر ۶۳.۱۴ میلیارد دلار بوده که ۱۷.۸۲ درصد نسبت به سال ۲۰۱۷ افزایش داشته است.
- واردات پاکستان در سال ۲۰۱۷، به میزان ۵۳.۵۹ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر ۱۹ درصد افزایش داشته است.

نمودار ۶: ارزش واردات پاکستان

منبع: بانک جهانی

عمده واردات پاکستان سوخت‌های معدنی، ماشین آلات الکتریکی و قطعات آن، آهن و فولاد، مواد شیمیایی آلی و پلاستیک است. در سطح ۶ رقمی HS، کالاهای پیشرو وارد شده در پاکستان شامل محصولات انرژی‌زا مانند روغن نفت، روغن‌های سبک، گاز طبیعی، روغن‌های متوسط و روغن پالم است. از دیگر کالاهای وارداتی که بیش از یک میلیارد دلار واردات دارند، تلفن است. سیاست واردات پاکستان اجازه می‌دهد تا همه اقلام به پاکستان وارد شوند به جز مواردی که در ضمیمه A سیاست واردات ۲۰۲۰ تحت ۷۳ دسته مختلف^{۱۳} مشخص شده‌است. اقلام تحت پوشش وزارت امنیت غذایی و تحقیقات ملی با محدودیت بازرسی و مجوز قابل واردات می‌باشد. ۳۵۴ عنوان محصول از این دست در سیاست واردات سال ۲۰۲۰ وجود دارد. اقلام زیر ۳۸ عنوان تنها پس از انجام برخی الزامات رویه ای وارد می‌شوند (بخش دوم از ضمیمه B سیاست واردات ۲۰۲۰). این‌ها شامل روغن‌های نفتی، روغن موتور، روغن کوره، مواد اولیه داروسازی، لاستیک‌های مستعمل، کاغذ امنیتی، کاغذ ساخت سیگار، طلا و نقره به صورت فله، اجزای تراکتورهای کشاورزی، مواد ضد گلوله، وسایل نقلیه دست دوم، فتوولتائیک خورشیدی است.

¹³ Import Policy 2020 <https://drive.google.com/drive/u/1/folders/1tDfDcXMNg4Rt6fRnyRcwALjcs-oeHLXG>

جدول ۳: کشورهای مقصد کالاهای صادراتی و وارداتی ۲۰۲۰

شریک تجاری	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)	تراز تجاری
ایالات متحده امریکا	۴,۰۳۰,۳۶۹,۵۵۹.۰۰	۱۷٪	۲,۶۱۱,۰۰۱,۶۳۳.۰۰	۵.۲۲٪	۱,۴۱۹,۳۶۷,۹۲۶.۰۰
چین	۲,۰۳۶,۸۷۷,۳۳۳.۰۰	۸.۵۸٪	۱۲,۴۰۶,۳۹۷,۰۲۷.۰۰	۲۴.۸۰٪	(۱۰,۳۶۹,۵۱۹,۶۹۴.۰۰)
انگلستان	۱,۶۷۷,۳۶۴,۴۹۳.۰۰	۷.۰۶٪	۶۹۹,۵۵۹,۵۳۱.۰۰	۱.۴۰٪	۹۷۷,۸۰۴,۹۶۲.۰۰
آلمان	۱,۳۴۰,۸۶۵,۵۸۹.۰۰	۵.۶۵٪	۹۲۸,۷۰۰,۳۹۸.۰۰	۱.۸۶٪	۴۱۲,۱۶۵,۱۹۱.۰۰
افغانستان	۱,۱۸۰,۱۰۷,۰۸۲.۰۰	۴.۹۷٪	۵۷۹,۷۱۹,۴۲۱.۰۰	۱.۱۶٪	۶۰۰,۳۸۷,۶۶۱.۰۰
امارات متحده عربی	۱,۱۷۵,۵۸۷,۳۵۰.۰۰	۴.۹۵٪	۶,۳۳۰,۴۸۶,۶۸۹.۰۰	۱۲.۶۰٪	(۵,۱۵۴,۸۹۹,۳۳۹.۰۰)
هلند	۱,۰۵۵,۲۲۴,۹۵۹.۰۰	۴.۴۴٪	۷۹۱,۱۷۱,۶۷۹.۰۰	۱.۵۸٪	۲۶۴,۰۵۳,۲۸۰.۰۰
اسپانیا	۹۴۶,۲۰۵,۷۴۰.۰۰	۳.۹۸٪	۱۹۰,۸۰۵,۲۹۲.۰۰	۰.۳۸٪	۷۵۵,۴۰۰,۴۴۸.۰۰
ایتالیا	۸۰۸,۰۱۴,۳۷۲.۰۰	۳.۴۰٪	۹۳۵,۸۹۴,۰۷۷.۰۰	۱.۸۷٪	(۱۲۷,۸۷۹,۷۰۵.۰۰)

شريك تجارى	صادرات (دولار امريكا)	صادرات (درصد)	واردات (دولار امريكا)	واردات (درصد)	تراز تجارى
بنگلادش	790,699,312.00	3.33%	41,454,390.00	0.8%	749,244,922.00
بلژيك	595,967,233.00	2.51%	347,653,626.00	0.69%	248,313,607.00
فرانسه	442,477,407.00	1.86%	420,094,395.00	0.84%	22,383,012.00
عربستان سعودى	404,924,431.00	1.71%	2,436,313,786.00	4.87%	(2,031,389,355.00)
كانادا	289,697,186.00	1.22%	564,331,782.00	1.13%	(274,634,596.00)
كينيا	266,489,762.00	1.12%	402,605,233.00	0.80%	(136,115,471.00)
لهستان	266,357,351.00	1.12%	93,255,790.00	0.19%	173,101,561.00
تايلند	254,617,937.00	1.07%	1,059,217,104.00	2.12%	(804,599,167.00)
كره جنوبى	242,289,551.00	1.02%	774,322,625.00	1.55%	(532,033,074.00)

شريك تجارى	صادرات (دولار امريكا)	صادرات (درصد)	واردات (دولار امريكا)	واردات (درصد)	تراز تجارى
آرژانتين	31,742,675.00	0.13%	107,882,097.00	0.22%	(76,139,422.00)
فنلاند	31,657,942.00	0.13%	117,490,522.00	0.24%	(85,832,580.00)
لتونى	30,663,011.00	0.13%	11,714,228.00	0.02%	18,948,783.00
بلغارستان	28,324,518.00	0.12%	16,661,201.00	0.03%	11,663,317.00
پرو	28,160,144.00	0.12%	3,640,944.00	0.01%	24,519,200.00
رومانى	27,889,244.00	0.12%	30,130,347.00	0.06%	(2,241,103.00)
نيجريه	27,385,905.00	0.12%	279,347,018.00	0.56%	(251,961,113.00)
مراكش	24,280,151.00	0.10%	414,357,080.00	0.83%	(390,076,929.00)
ازبكيستان	22,489,985.00	0.09%	5,399,474.00	0.01%	17,090,511.00
ايران	4,679,161.00	0.02%	531,860,271.00	1.06%	(527,181,110.00)

منبع: بانك جهانى

جدول 4: اقلام صادراتى و وارداتى كسور پاكستان سال 2020

HS كد	محصولات	صادرات (دولار امريكا)	صادرات (درصد)	واردات (دولار امريكا)	واردات (درصد)
6,300	نساجى	4,058,657,509.00	0.17	264,692,300.00	0.01
5,200	پنبه	3,242,493,094.00	0.14	832,048,068.00	0.02
6,100	پوشاك بافتنى	3,019,862,818.00	0.13	49,399,451.00	0.00
6,200	پوشاك غير بافتنى	2,806,215,766.00	0.12	45,913,247.00	0.00
1,000	غلات	2,368,645,352.00	0.10	95,626,042.00	0.00
4,200	محصولات چرمى	632,411,816.00	0.03	27,659,168.00	0.00
300	غذائى دريائى	474,092,757.00	0.02	10,020,762.00	0.00
2,500	مواد معدنى و سنگ طبيعى	433,194,281.00	0.02	136,341,523.00	0.00
800	ميوه و آجيل	397,596,830.00	0.02	227,071,853.00	0.00

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۲,۷۰۰	نفت و سوخت های معدنی	۳۷۲,۲۸۷,۲۹۷.۰۰	۰.۰۲	۱۴,۳۸۷,۸۲۶,۳۰۳.۰۰	۰.۲۹
۳,۹۰۰	پلاستیک ها	۳۵۷,۱۹۸,۲۲۸.۰۰	۰.۰۲	۲,۲۱۲,۵۵۳,۲۹۵.۰۰	۰.۰۴
۷,۴۰۰	مس	۳۵۳,۷۲۲,۹۷۷.۰۰	۰.۰۱	۱۷۶,۸۶۲,۸۹۱.۰۰	۰.۰۰
۱,۷۰۰	شکر و شیرینی	۳۴۲,۶۷۶,۱۹۳.۰۰	۰.۰۱	۳۵,۵۴۳,۹۹۴.۰۰	۰.۰۰
۲,۲۰۰	نوشیدنی ها	۳۲۲,۴۸۶,۸۷۹.۰۰	۰.۰۱	۵,۸۱۱,۷۶۵.۰۰	۰.۰۰
۵,۵۰۰	الیاف منگنه دست ساز	۳۱۱,۳۴۷,۲۲۸.۰۰	۰.۰۱	۶۰۲,۱۹۲,۴۳۵.۰۰	۰.۰۱
۲۰۰	گوشت	۲۹۴,۷۳۹,۹۵۳.۰۰	۰.۰۱	۵,۳۳۳,۰۹۳.۰۰	۰.۰۰
۸,۴۰۰	ماشین آلات صنعتی	۲۷۷,۱۴۴,۰۳۲.۰۰	۰.۰۱	۴,۷۱۸,۴۸۰,۸۵۱.۰۰	۰.۰۹
۷۰۰	سبزیجات	۲۴۹,۵۰۷,۸۳۱.۰۰	۰.۰۱	۶۱۲,۱۱۶,۰۴۷.۰۰	۰.۰۱

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۴,۱۰۰	پوست و چرم	۲۲۷,۹۴۱,۳۲۷.۰۰	۰.۰۱	۵۰,۷۸۷,۱۲۴.۰۰	۰.۰۰
۹,۵۰۰	اسباب بازی و تجهیزات ورزشی	۲۲۴,۳۵۵,۹۴۱.۰۰	۰.۰۱	۵۳,۴۰۱,۷۶۷.۰۰	۰.۰۰
۳,۰۰۰	داروسازی	۲۱۶,۹۴۶,۷۲۳.۰۰	۰.۰۱	۷۹۷,۰۳۴,۲۹۷.۰۰	۰.۰۲
۱,۱۰۰	محصولات آسیاب	۱۵۰,۲۷۹,۱۹۴.۰۰	۰.۰۱	۱۶,۰۰۹,۱۹۰.۰۰	۰.۰۰
۶,۴۰۰	کفش	۱۳۴,۹۱۴,۵۷۷.۰۰	۰.۰۱	۷۲,۲۲۹,۵۳۱.۰۰	۰.۰۰
۹۰۰	قهوه و ادویه جات ترشی جات	۱۱۴,۹۹۳,۲۵۸.۰۰	۰.۰۰	۶۶۳,۶۱۶,۲۸۶.۰۰	۰.۰۱
۸,۲۰۰	ابزار و کارد و چنگال	۱۱۳,۵۵۸,۲۱۳.۰۰	۰.۰۰	۸۸,۴۷۸,۸۰۰.۰۰	۰.۰۰
۹,۴۰۰	مبلمان	۹۴,۹۴۹,۵۹۵.۰۰	۰.۰۰	۱۳۸,۹۶۷,۲۲۵.۰۰	۰.۰۰
۲,۶۰۰	سنگ معدن	۹۳,۹۱۸,۳۹۴.۰۰	۰.۰۰	۱,۶۸۹,۶۴۳.۰۰	۰.۰۰

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۸,۹۰۰	کشتی ها و قایق ها	۹۲,۹۷۴,۳۴۶.۰۰	۰.۰۰	۶۱۹,۳۰۶,۴۲۴.۰۰	۰.۰۱
۱,۲۰۰	دانه های روغنی	۹۲,۱۳۴,۸۹۳.۰۰	۰.۰۰	۱,۲۲۰,۶۹۹,۸۰۶.۰۰	۰.۰۲
۵,۷۰۰	فرش	۶۶,۹۵۴,۲۳۳.۰۰	۰.۰۰	۱۳,۴۳۱,۱۲۴.۰۰	۰.۰۰
۷,۳۰۰	آهن و فولاد	۶۶,۴۲۴,۵۲۸.۰۰	۰.۰۰	۷۵۳,۹۶۵,۲۷۲.۰۰	۰.۰۲
۸,۸۰۰	هوایما	۶۴,۱۴۷,۲۰۲.۰۰	۰.۰۰	۱۱۲,۸۰۳,۰۷۴.۰۰	۰.۰۰
۲,۳۰۰	خوراک حیوانات	۶۳,۷۸۹,۳۳۱.۰۰	۰.۰۰	۱۱۴,۷۵۱,۷۲۰.۰۰	۰.۰۰
۷,۲۰۰	آهن و فولاد	۶۳,۱۴۸,۰۱۷.۰۰	۰.۰۰	۳,۰۹۶,۰۱۲,۵۷۸.۰۰	۰.۰۶
۱,۹۰۰	غلات، آرد و نشاسته	۶۲,۰۵۸,۸۱۱.۰۰	۰.۰۰	۱۲۹,۱۲۶,۳۶۸.۰۰	۰.۰۰
۸,۷۰۰	وسایل نقلیه موتوری و قطعات	۵۵,۶۳۷,۲۹۰.۰۰	۰.۰۰	۱,۴۶۶,۸۷۰,۷۴۲.۰۰	۰.۰۳

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۸,۵۰۰	ماشین آلات برق	۵۵,۰۱۰,۳۶۶.۰۰	۰.۰۰	۴,۲۵۹,۷۶۰,۹۸۰.۰۰	۰.۰۹
۲,۰۰۰	میوه ها و سبزیجات کنسرو شده	۵۴,۷۵۵,۸۴۷.۰۰	۰.۰۰	۴۳,۷۳۰,۱۵۵.۰۰	۰.۰۰
۳,۲۰۰	رنگ و رنگ	۴۹,۸۰۹,۹۷۲.۰۰	۰.۰۰	۴۹۷,۷۲۱,۴۲۲.۰۰	۰.۰۱
۴۰۰	محصولات لبنی	۴۸,۹۴۶,۶۸۷.۰۰	۰.۰۰	۱۲۷,۳۴۴,۲۵۵.۰۰	۰.۰۰
۴,۸۰۰	کاغذ	۴۷,۹۸۱,۲۶۵.۰۰	۰.۰۰	۵۰۵,۹۰۷,۰۹۴.۰۰	۰.۰۱
۵,۴۰۰	رشته های دست ساز	۴۵,۱۰۲,۳۲۵.۰۰	۰.۰۰	۶۴۹,۷۳۹,۶۹۲.۰۰	۰.۰۱
۱,۵۰۰	چربی ها و روغن ها	۴۴,۰۵۳,۴۷۱.۰۰	۰.۰۰	۱,۹۳۳,۲۳۸,۸۱۱.۰۰	۰.۰۴
۷,۶۰۰	آلومینیوم	۴۲,۲۵۲,۹۵۶.۰۰	۰.۰۰	۳۴۳,۵۸۴,۲۴۲.۰۰	۰.۰۱
۱,۳۰۰	صمغ و رزین	۳۹,۹۹۸,۳۱۱.۰۰	۰.۰۰	۲۱,۵۵۹,۵۶۰.۰۰	۰.۰۰
۵۰۰	محصولات حیوانی	۳۹,۸۲۶,۳۹۶.۰۰	۰.۰۰	۳,۰۳۸,۸۱۴.۰۰	۰.۰۰
۴,۴۰۰	چوب	۳۷,۹۶۲,۰۷۳.۰۰	۰.۰۰	۱۹۱,۲۴۲,۷۸۳.۰۰	۰.۰۰
۶,۰۰۰	پارچه های بافتنی	۳۷,۲۸۵,۰۶۴.۰۰	۰.۰۰	۹۴,۴۹۹,۴۰۷.۰۰	۰.۰۰
۲,۱۰۰	غذاهای آماده	۳۷,۰۴۱,۸۲۴.۰۰	۰.۰۰	۸۵,۹۲۶,۲۵۴.۰۰	۰.۰۰
۴,۰۰۰	لاستیک	۳۶,۹۵۷,۰۳۰.۰۰	۰.۰۰	۳۸۹,۳۸۲,۵۹۵.۰۰	۰.۰۱
۳,۴۰۰	صابون و موم	۳۱,۲۵۱,۵۸۹.۰۰	۰.۰۰	۱۷۲,۵۰۵,۱۹۲.۰۰	۰.۰۰
۵,۸۰۰	توری و ملیله	۲۷,۱۶۱,۵۴۱.۰۰	۰.۰۰	۴۶,۵۹۹,۸۱۹.۰۰	۰.۰۰
۳,۳۰۰	لوازم آرایشی	۲۵,۳۳۷,۰۶۱.۰۰	۰.۰۰	۱۸۰,۳۹۶,۰۱۵.۰۰	۰.۰۰
۲,۴۰۰	تنباکو	۲۴,۰۴۰,۸۷۶.۰۰	۰.۰۰	۲۷,۳۶۶,۸۷۸.۰۰	۰.۰۰
۵,۶۰۰	طناب و ریسمان	۲۳,۱۴۰,۹۹۰.۰۰	۰.۰۰	۱۶۲,۲۰۷,۱۲۰.۰۰	۰.۰۰

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۲,۸۰۰	مواد شیمیایی معدنی	۲۲,۸۱۲,۴۴۷.۰۰	۰.۰۰	۵۲۳,۵۷۰,۷۸۰.۰۰	۰.۰۱
۶,۸۰۰	سنگ، آجر و کاشی	۲۱,۳۶۹,۸۴۳.۰۰	۰.۰۰	۵۶,۹۸۶,۴۲۶.۰۰	۰.۰۰
۷,۰۰۰	شیشه و ظروف شیشه ای	۲۰,۷۹۵,۹۶۰.۰۰	۰.۰۰	۱۱۴,۷۷۹,۴۰۹.۰۰	۰.۰۰
۹,۶۰۰	مقالات متفرقه	۱۶,۳۳۳,۶۹۶.۰۰	۰.۰۰	۱۴۱,۷۸۷,۹۴۳.۰۰	۰.۰۰
۳,۸۰۰	محصولات شیمیایی	۱۶,۱۶۰,۱۱۴.۰۰	۰.۰۰	۷۵۲,۸۶۲,۶۳۱.۰۰	۰.۰۲
۷,۱۰۰	سنگ های قیمتی و فلزات	۱۴,۹۰۰,۱۳۰.۰۰	۰.۰۰	۳۲,۳۴۶,۷۲۸.۰۰	۰.۰۰
۹,۳۰۰	اسلحه و مهمات	۱۳,۷۷۳,۳۶۳.۰۰	۰.۰۰	۶۲۱,۳۷۱.۰۰	۰.۰۰
۳,۵۰۰	چسب ها و آنزیم ها	۱۱,۴۲۰,۷۱۹.۰۰	۰.۰۰	۶۳,۷۷۸,۸۲۳.۰۰	۰.۰۰
۵,۹۰۰	منسوجات اشباع شده	۹,۶۶۸,۹۳۱.۰۰	۰.۰۰	۱۰۱,۷۴۶,۳۶۶.۰۰	۰.۰۰
۳,۶۰۰	مواد منفجره	۸,۹۰۰,۸۸۱.۰۰	۰.۰۰	۳,۶۶۴,۷۹۷.۰۰	۰.۰۰
۱,۴۰۰	محصولات گیاهی	۷,۸۴۳,۸۲۴.۰۰	۰.۰۰	۳۴,۰۶۹,۶۵۱.۰۰	۰.۰۰
۶,۹۰۰	محصولات سرامیکی	۷,۰۷۸,۵۳۹.۰۰	۰.۰۰	۱۱۹,۹۸۱,۲۶۶.۰۰	۰.۰۰
۴,۹۰۰	مواد چاپی	۶,۶۵۰,۶۲۰.۰۰	۰.۰۰	۴۴,۱۶۹,۲۸۳.۰۰	۰.۰۰
۱۰۰	حیوانات زنده	۶,۲۶۶,۲۱۳.۰۰	۰.۰۰	۲۲,۴۷۸,۷۳۳.۰۰	۰.۰۰
۱,۶۰۰	گوشت های آماده	۶,۱۶۰,۵۹۴.۰۰	۰.۰۰	۲,۷۳۸,۱۴۶.۰۰	۰.۰۰
۵,۳۰۰	الیاف طبیعی	۵,۰۳۳,۰۰۱.۰۰	۰.۰۰	۲۹,۸۱۵,۸۴۳.۰۰	۰.۰۰
۲,۹۰۰	مواد شیمیایی آلی	۴,۴۱۰,۰۷۰.۰۰	۰.۰۰	۲,۳۶۰,۸۹۱,۸۰۷.۰۰	۰.۰۵
۸,۳۰۰	مقالات فلزی پایه	۴,۲۰۸,۳۷۸.۰۰	۰.۰۰	۷۹,۸۲۷,۶۰۴.۰۰	۰.۰۰
۷,۹۰۰	فلز روی	۳,۹۶۵,۶۹۶.۰۰	۰.۰۰	۴۸,۷۹۵,۰۲۵.۰۰	۰.۰۰

HS کد	محصولات	صادرات (دلار امریکا)	صادرات (درصد)	واردات (دلار امریکا)	واردات (درصد)
۹,۲۰۰	آلات موسیقی	۳,۸۱۴,۹۵۳.۰۰	۰.۰۰	۱,۵۳۰,۵۲۵.۰۰	۰.۰۰
۶۰۰	گیاهان زنده	۲,۹۰۰,۲۵۲.۰۰	۰.۰۰	۲,۷۶۰,۳۸۴.۰۰	۰.۰۰
۵,۱۰۰	پشم	۲,۷۳۴,۷۹۹.۰۰	۰.۰۰	۱۰,۴۹۷,۹۵۴.۰۰	۰.۰۰
۶,۵۰۰	دنده سر	۲,۵۶۹,۴۹۷.۰۰	۰.۰۰	۶,۴۷۱,۱۷۳.۰۰	۰.۰۰
۸,۶۰۰	تجهیزات راه آهن	۲,۲۴۸,۳۲۷.۰۰	۰.۰۰	۷۶,۲۳۱,۲۲۷.۰۰	۰.۰۰
۱,۸۰۰	کاکائو	۹۸۳,۵۹۷.۰۰	۰.۰۰	۳۸,۵۱۸,۵۴۰.۰۰	۰.۰۰
۴,۶۰۰	حصیری و بافتنی	۷۹۰,۶۷۰.۰۰	۰.۰۰	۲۵۴,۹۸۳.۰۰	۰.۰۰
۹,۷۰۰	کلکسیونی ها	۶۸۶,۱۵۹.۰۰	۰.۰۰	۱۹,۶۳۴,۷۸۷.۰۰	۰.۰۰
۹,۱۰۰	ساعت	۵۰۰,۷۵۱.۰۰	۰.۰۰	۱۴,۳۹۲,۷۹۰.۰۰	۰.۰۰
۶,۶۰۰	پوشاک و لوازم جانبی	۴۵۳,۶۷۲.۰۰	۰.۰۰	۲,۶۰۳,۰۳۵.۰۰	۰.۰۰
۵,۰۰۰	ابریشم	۳۹۵,۷۵۲.۰۰	۰.۰۰	۱۵,۹۶۰,۹۱۰.۰۰	۰.۰۰
۴,۷۰۰	خمیر چوب مخصوص کاغذ سازی	۳۴۲,۹۸۰.۰۰	۰.۰۰	۱۶۹,۰۵۸,۵۲۸.۰۰	۰.۰۰
۳,۷۰۰	مواد عکاسی	۳۱۱,۹۶۴.۰۰	۰.۰۰	۲۸,۵۳۹,۶۲۷.۰۰	۰.۰۰
۴,۳۰۰	خز و پوست	۲۶۰,۳۸۹.۰۰	۰.۰۰	۱۹۲,۰۷۱.۰۰	۰.۰۰
۸,۱۰۰	سایر فلزات پایه	۸۳,۲۸۴.۰۰	۰.۰۰	۹,۸۰۴,۱۰۱.۰۰	۰.۰۰
۳,۱۰۰	کودها	۴۳,۸۵۰.۰۰	۰.۰۰	۶۰۶,۰۳۲,۸۷۲.۰۰	۰.۰۱
۷,۵۰۰	نیکل	۲۸,۱۵۰.۰۰	۰.۰۰	۱۶,۹۹۸,۴۵۲.۰۰	۰.۰۰
۴,۵۰۰	چوب پنبه	۱,۵۶۱.۰۰	۰.۰۰	۳۱۳,۰۴۲.۰۰	۰.۰۰
۸,۰۰۰	قلع	۸۹۷.۰۰	۰.۰۰	۶,۰۲۸,۶۹۳.۰۰	۰.۰۰

منبع: بانک جهانی

در ادامه اسامی کالاهایی آمده است که در لیست کالاهای صادراتی ایران به پاکستان قرار دارد:

- کشور پاکستان برای صنایع مختلف نیاز به نفت خام دارد و از آن جایی که ایران ذخایر نفتی فراوان دارد، صادرات نفت به پاکستان سودآوری قابل ملاحظه ای می تواند داشته باشد.
- صادرات فرشینه، فرش و محصولات از این دست
- صادرات میوه و آجیل از قبیل مرکبات، سیب، پسته و
- صادرات شیشه، ظروف و محصولات شیشه ای
- انواع رزین های پایه برای تولید رنگ
- صادرات چرم، پشم و پوست حیوانات
- صادرات آهن و فولاد و وسایل وابسته
- صادرات کاشی و سرامیک
- محصولات لبنی
- محصولات پتروشیمی

در رابطه با صادرات به پاکستان، لازم است تجار به بازاریابی کالاهای صادراتی مدنظر، نحوه بسته‌بندی محصولات، نحوه ارسال کالاها، فاکتور پروفورما و ... توجه کنند.

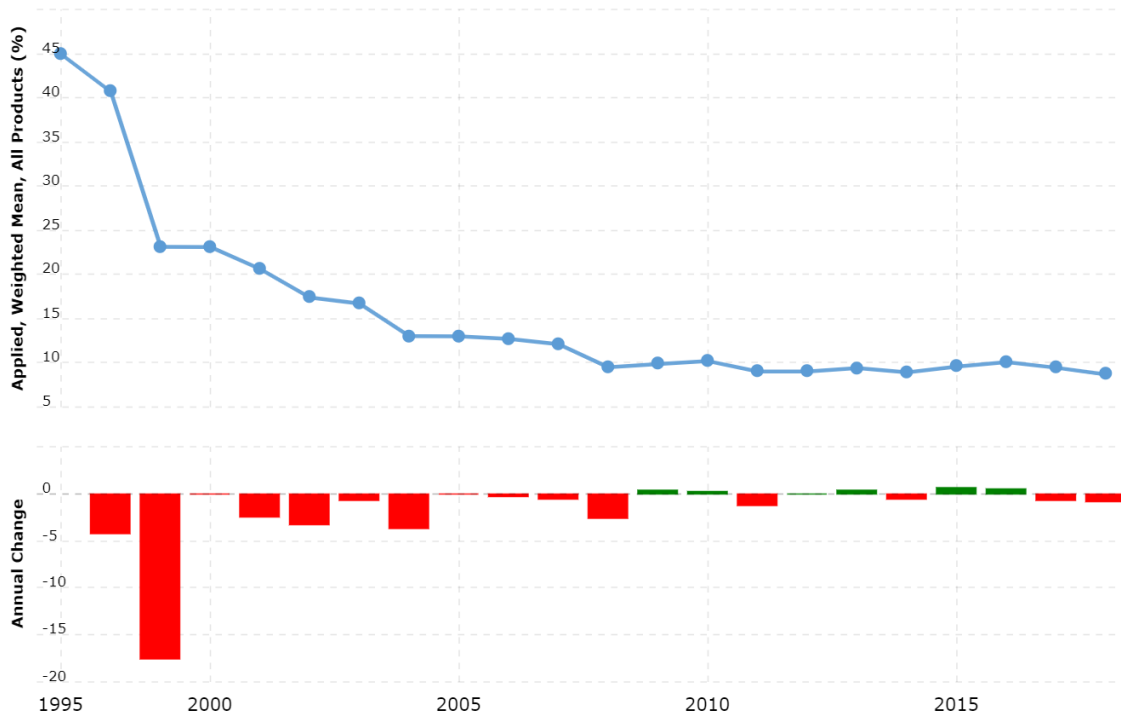
نرخ تعرفه

نرخ تعرفه میانگین وزنی تعرفه اعمال شده بر کالاها است. به عبارت دیگر، نرخ تعرفه، میانگین موثر نرخ‌های اعمال شده توسط سهم واردات محصول مربوط به هر کشور شریک است. در محاسبه نرخ تعرفه، تا حد امکان، نرخ‌های خاص به نرخ‌های معادل ارزشی خود تبدیل شده و در محاسبه میانگین وزنی تعرفه‌ها لحاظ شده است. وزن واردات با استفاده از پایگاه داده تجارت کالا^{۱۴} و بخش آمار سازمان ملل متحد محاسبه شد. نرخ‌های تعرفه‌ای که به طور مؤثر اعمال می‌شوند در سطح محصولات شش رقمی و هشت رقمی برای محصولات در هر گروه کالایی به طور میانگین محاسبه می‌شوند. در مواقعی که نرخ به‌طور مؤثر اعمال شده در دسترس نباشد، به جای آن از بهینه‌ترین نرخ تعرفه کشور پاکستان استفاده شده است.

- نرخ تعرفه پاکستان برای سال ۲۰۱۹ معادل ۸.۶۹ درصد بود که ۰.۷۶ درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ کاهش داشت.
- نرخ تعرفه پاکستان برای سال ۲۰۱۸ معادل ۹.۴۵ درصد بود که ۰.۶۴ درصد نسبت به سال ۲۰۱۶ کاهش داشت.
- نرخ تعرفه پاکستان برای سال ۲۰۱۶ معادل ۱۰.۰۹ درصد بود که ۰.۵۱ درصد نسبت به سال ۲۰۱۵ افزایش داشت.
- نرخ تعرفه پاکستان برای سال ۲۰۱۵ برابر ۹.۵۸ درصد بود که ۰.۶۶ درصد نسبت به سال ۲۰۱۴ افزایش داشت.

نمودار ۷: نرخ تعرفه؛ میانگین وزنی تعرفه اعمال شده بر کالاها

¹⁴ Comtrade

منبع: بانک جهانی

۴-۱-۶ رژیم ارزی و نرخ ارز

از ماه مه ۱۹۹۹، پاکستان از سیستم نرخ ارز شناور مبتنی بر بازار پیروی کرده است. نرخ بین بانکی برای کلیه دریافت ها و پرداخت های ارزی چه در بخش دولتی و چه در بخش خصوصی اعمال می شود. نرخ ارز بر اساس شرایط عرضه و تقاضا در بازار ارز بین بانکی داخلی تعیین می شود.

کلیه نیازهای ارزی برای کلیه مقاصد مصوب اعم از واردات، خدمات و بازپرداخت بدهی توسط نمایندگی های مجاز تشکیل دهنده بازار بین بانکی تامین می شود. نمایندگی های مجاز ملزم نیستند برای هر هدفی به بانک دولتی پاکستان برای آزادسازی ارز مراجعه کنند و همچنین ملزم به تسلیم آن به بانک دولتی پاکستان نیستند. هر فروشنده مجاز در تعیین نرخ خرید و فروش خود آزاد است. بانک دولتی پاکستان برای نمایندگی های مجاز پوششی ارائه نمی کند. با این حال، نمایندگی های مجاز ممکن است برای صادرات، واردات و سایر معاملات مجاز، مطابق با شرایط حاکم بر بازار، پوشش پیش فروش ارائه دهند.

قانون ارز ۱۹۴۷ به بانک دولتی پاکستان اجازه می دهد تا ذخایر ارزی کشور را مدیریت کند. به عنوان نماینده دولت، بانک مجاز به خرید و فروش طلا، نقره یا ارزهای مورد تایید و معاملات برداشت ویژه با صندوق بین المللی پول تحت قانون بانک دولتی پاکستان، است.

بانک دولتی به عنوان متولی ذخایر خارجی کشور، مدیریت ذخایر ارزی و بازپرداخت بدهی های خارجی را بر عهده دارد. وظیفه مدیریت ذخایر توسط یک کمیته سرمایه گذاری انجام می شود که پس از نظر گرفتن سطح کلی ذخایر، سررسید و تعهدات پرداختی، تصمیم به سرمایه گذاری وجوه مازاد می گیرد به گونه ای که مدیریت محتاطانه ذخایر ارزی با هسته اصلی را تضمین کند.

در پاکستان مدیریت ذخایر ارزی در راستای دستیابی به سه پارمتر کلیدی صورت می گیرد:

۱- امنیت: با توجه به اینکه ذخایر خارجی دارایی عمومی بوده و نقش راهبردی در پیشبرد سیاست ها و اهداف اقتصادی دارند، امنیت اصلی ترین هدف است. سرمایه گذاری ها به گونه ای انجام می شود که به دنبال حفظ سرمایه در افق سرمایه گذاری با توجه به محدودیت های مناسب باشد.

۲- نقدینگی: مدیریت باید اطمینان حاصل کند که ذخایر کافی برای انجام تعهدات در سررسید آنها موجود است. به منظور حفظ نقدینگی کافی، سرمایه گذاری باید عمدتاً در اوراق بهادار با بازارهای ثانویه فعال انجام شود.

۳- بازده بهینه: با توجه به محدودیت های حفظ سرمایه و نقدینگی، ذخایر باید با هدف به حداکثر رساندن بازده تعدیل شده ریسک سرمایه گذاری شود.

با انباشت قابل توجه ذخایر پاکستان در سال های اخیر، هیئت بانک دولتی پاکستان به عنوان مرجع تصمیم گیری نهایی برای ذخایر - ضروری تشخیص داد که فرآیند مدیریت ذخیره را با بهترین شیوه های بین المللی مطابقت دهد. با اصلاحات نهادی انجام شده در بانک دولتی، عملکرد مدیریت ذخایر نقش برجسته ای در قالب یک بخش اختصاصی بازارها و سرمایه گذاری های بین المللی به دست آورد.

ادارات زیر مسئول انجام فعالیت های مدیریت ذخیره ارزی در بانک دولتی پاکستان هستند:

۱- بخش بازارهای بین المللی و سرمایه گذاری: دپارتمان بازارهای بین المللی و سرمایه گذاری بر عملیات روزانه مدیریت ذخایر نظارت دارد. مسئولیت دپارتمان بازارهای بین المللی و سرمایه گذاری به شرح زیر است:

- مدیریت قرار گرفتن در معرض ارز بین المللی
- مدیریت جریان های نقدی و تعهدات بدهی ارزهای متقابل
- مدیریت سبد کوتاه مدت برای اطمینان از نقدینگی و بازده بهینه
- مدیریت ارتباط با مدیران خارجی صندوق، متولیان و مشاوران
- تجزیه و تحلیل عملکرد و رویکرد مدیران پورتفولیو فعال در تولید آلفا
- مدیریت سبد درآمد ثابت داخلی
- تحقیقات بازار مالی جهانی

۲- بخش مدیریت ریسک: دپارتمان مدیریت ریسک، بر ریسک ذخیره کلی نظارت می کند. مدیریت ریسک حول محور تنظیم و نظارت بر ریسک های طرف مقابل، اندازه گیری ریسک سیستمی، تمرکز ریسک و خطرات سرایت فعالیت می کند. همچنین بر انطباق وجوه تحت مدیریت خارجی با پارامترهای مصوب هیئت نظارت می کند. دپارتمان مدیریت ریسک، همچنین مدیران خارجی را در مورد چگونگی کاهش یا حذف هرگونه مواجهه ناخواسته یا غیرمنتظره ایجاد شده در پورتفولیو که ممکن است بیش از معیارهای تایید شده باشد راهنمایی می کند. هر گونه بی نظمی/نقض مستقیماً به کمیته سرمایه گذاری گزارش می شود.

۳- بخش عملیات خزانه داری: اداره عملیات خزانه داری کلیه عملیات حسابداری و تسویه ذخایر را انجام می دهد. این بخش به عنوان دفتر پشتیبان برای مدیریت ذخایر خدمت می کند.

در ادامه ذخایر ارزی کشور پاکستان در جدول آمده است:

جدول ۵: خالص ذخایر ارزی

کل ذخایر ارزی (میلیون دلار امریکا)	خالص ذخایر ارزی سایر بانک-ها (میلیون دلار امریکا)	خالص ذخایر ارزی بانک دولتی پاکستان (میلیون دلار امریکا)	پایان دوره
۲۱,۴۰۲.۹	۵,۲۵۸.۱	۱۶,۱۴۴.۸	۲۰۱۶-۲۰۱۷
۱۶,۳۸۳.۶	۶۶۱۸.۴	۹,۷۶۵.۲	۲۰۱۷-۲۰۱۸
۱۴,۴۸۱.۶	۷,۱۹۶.۴	۷,۲۸۵.۲	۲۰۱۸-۲۰۱۹
۱۸۸۸۶.۴	۶,۷۵۴.۴	۱۲,۱۳۲.۰	۲۰۱۹-۲۰۲۰
۲۴,۳۹۸.۲	۷,۰۹۹.۰	۱۷,۲۹۹.۲	۲۰۲۰-۲۰۲۱

منبع: بانک مرکزی پاکستان (SBP)

با توجه به این که بزرگترین شریک تجاری کشور پاکستان، ایالات متحده امریکا می باشد، نرخ روپیه در برابر دلار در جدول زیر آمده است.

جدول ۶: نرخ ارز (۱دلار = ۱۷۸ روپیه)

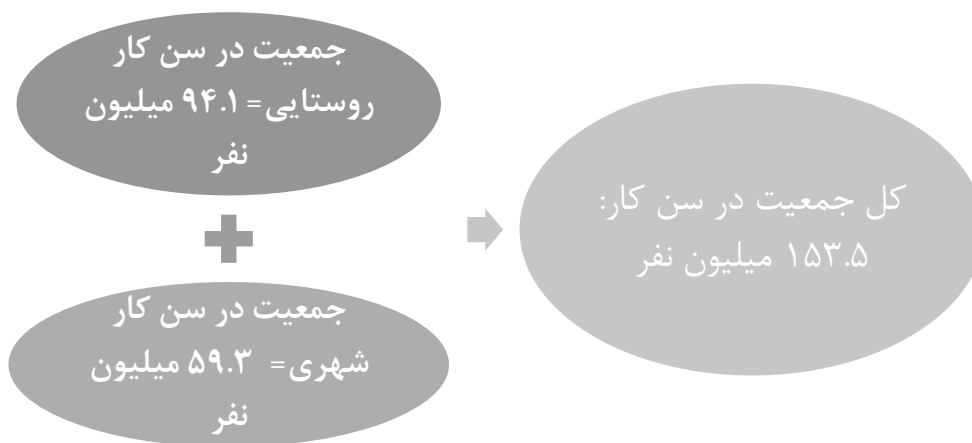
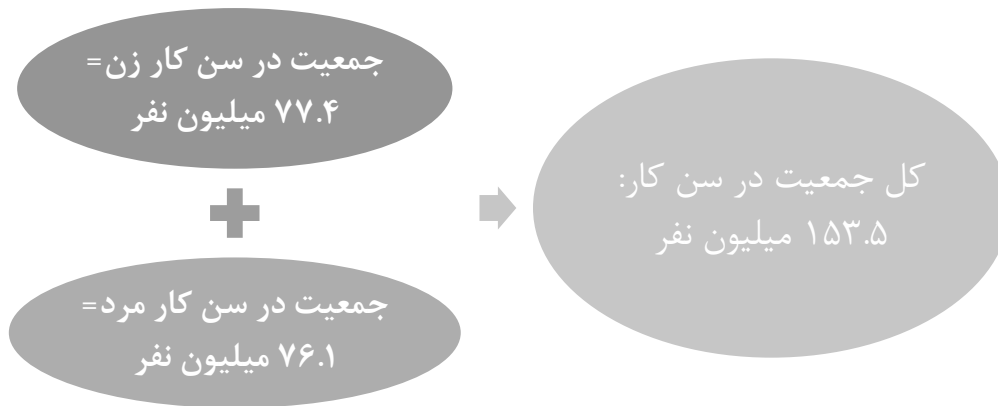
سال/روز/ماه	قیمت	بالاترین قیمت	پایین ترین قیمت	درصد تغییرات
۱۱/۲۱/۲۰۲۱	۱۷۵.۷۲	۱۷۶.۷۳۵	۱۶۹.۱۹	۲.۴۳٪
۱۰/۲۱/۲۰۲۱	۱۷۱.۵۵	۱۷۵.۵۳۵	۱۶۹.۶۵	۰.۶۲٪
۹/۲۱/۲۰۲۱	۱۷۰.۵	۱۷۱.۰۸	۱۶۵.۶۲۵	۲.۵۶٪
۸/۲۱/۲۰۲۱	۱۶۶.۲۵	۱۶۶.۸۹	۱۶۱.۳۷۵	۲.۷۸٪
۷/۲۱/۲۰۲۱	۱۶۱.۷۵	۱۶۲.۷۳	۱۵۷.۲۷	۲.۶۸٪
۶/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۷.۵۳	۱۵۹.۲۲۵	۱۵۳.۹۷۵	۲.۲۸٪
۵/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۲.۵۲	۱۵۵.۵۹	۱۵۱.۴۲۵	-۰.۳۰٪
۴/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۲.۹۸	۱۵۵.۱۹	۱۵۱.۸۲	۰.۴۳٪
۳/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۲.۳۲	۱۵۹.۲۷۵	۱۵۱.۲	-۳.۸۱٪
۲/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۸.۳۵	۱۶۰.۵۹	۱۵۷.۵۲	-۰.۷۸٪
۱/۲۱/۲۰۲۱	۱۵۹.۶	۱۶۲.۶۳	۱۵۷.۶۳	-۰.۰۹٪
۱۲/۲۱/۲۰۲۰	۱۵۹.۷۵	۱۶۴.۱۲۵	۱۵۹.۰۵	۰.۶۰٪
۱۱/۲۱/۲۰۲۰	۱۵۸.۸	۱۶۱.۲۶	۱۵۷.۶۵۵	-۰.۷۵٪
۱۰/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۰	۱۶۷.۷۵	۱۵۹.۸۲	-۳.۲۶٪
۹/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۵.۴	۱۶۶.۸۶۵	۱۶۴.۹۵۵	۰.۴۹٪
۸/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۴.۵۹	۱۶۸.۸۲۵	۱۶۵.۱۹۵	-۱.۶۱٪
۷/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۷.۲۸	۱۶۸.۷۵	۱۶۵.۷۵	۰.۰۵٪
۶/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۷.۲	۱۶۸.۴۷۵	۱۶۲.۳۷۵	۳.۲۱٪
۵/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۲	۱۶۳.۵۷۵	۱۵۶.۲	۱.۲۵٪
۴/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۰	۱۶۸	۱۵۹	-۳.۴۷٪
۳/۲۱/۲۰۲۰	۱۶۵.۷۵	۱۶۸.۴۲۵	۱۵۳.۹۰۵	۷.۸۸٪
۲/۲۱/۲۰۲۰	۱۵۳.۶۵	۱۵۵.۲۵	۱۵۳.۷۰۵	-۰.۰۶٪
۱/۲۱/۲۰۲۰	۱۵۳.۷۴	۱۵۵.۵۱۵	۱۵۳.۹۷	-۰.۴۹٪
۱۲/۲۱/۲۰۱۹	۱۵۴.۵	۱۵۶.۷۵۵	۱۵۴.۱۲	-۰.۴۲٪
۱۱/۲۱/۲۰۱۹	۱۵۵.۱۵	۱۵۷.۵	۱۵۴.۷۲۵	۰.۱۳٪
۱۰/۲۱/۲۰۱۹	۱۵۴.۹۵	۱۵۷.۳۲	۱۵۴.۹۶	-۰.۶۷٪
۹/۲۱/۲۰۱۹	۱۵۶	۱۶۱.۰۱۵	۱۵۵.۴	-۰.۳۲٪
۸/۲۱/۲۰۱۹	۱۵۶.۵	۱۶۱.۲۱۵	۱۵۶.۰۹	-۲.۵۲٪

7/21/2019	160.55	164.5	152.015	-1.20%
6/21/2019	162.5	164.375	146.775	1.85%
5/21/2019	166.6	152.545	140.56	3.75%
4/21/2019	141.3	142.405	138.45	+0.50%
3/21/2019	140.6	141	137.5	+0.54%
2/21/2019	139.84	140.335	136.515	+0.39%
1/21/2019	139.3	140.41	134.62	-0.36%
12/21/2018	139.8	139.99	133.95	+0.65%
11/21/2018	138.9	141.5	131.3	3.83%
10/21/2018	133.775	134.455	123.045	9.02%
9/21/2018	122.71	124.56	121.445	-0.22%
8/21/2018	122.985	125.07	121.65	-0.16%
7/21/2018	123.18	129.435	120.1	1.41%
6/21/2018	121.47	122.08	114.995	5.12%
5/21/2018	115.55	116.325	114.645	+0.1%
4/21/2018	115.54	116.21	114.845	+0.10%
3/21/2018	115.42	116.2	110.1	4.42%
2/21/2018	110.53	111.25	109.955	+0.1%
1/21/2018	110.52	111.28	109.545	+0.11%
12/21/2017	110.4	111.18	105.25	4.91%
11/21/2017	105.23	105.52	104.95	+0.00%
10/21/2017	105.23	105.47	104.9	-0.02%
9/21/2017	105.25	105.47	105.05	+0.14%
8/21/2017	105.1	105.435	105.115	-0.19%
7/21/2017	105.3	108.625	104.825	+0.57%
6/21/2017	104.7	104.92	104.65	+0.1%
5/21/2017	104.69	104.91	104.615	+0.4%
4/21/2017	104.65	104.935	104.6	-0.06%
3/21/2017	104.71	104.89	104.61	+0.5%
2/21/2017	104.66	104.905	104.69	+0.2%
1/21/2017	104.64	104.885	104.575	+0.28%
12/21/2016	104.35	104.91	104.375	-0.38%
11/21/2016	104.75	104.95	104.585	+0.5%
10/21/2016	104.7	104.95	104.385	+0.34%

به منظور آگاهی و دید کلی تجار و سرمایه گذاران از کشور پاکستان، آمارهای تجاری و اقتصادی کلیدی در بالا آمده است. در ادامه سایر آمارهای تجاری و اقتصادی ارائه شده است تا اطلاعاتی جامع تر در اختیار تاجران قرار گیرد.

۷-۱-۴ بازار نیروی کار

نه تنها جمعیت، بلکه ویژگی‌های آن نیز در توسعه یک کشور نقش بسزایی دارد. بنابراین، با توجه به جمعیت رو به رشد از نظر وسعت و سن، توانایی کشور پاکستان برای ارائه حمایت‌های اجتماعی، مراقبت‌های بهداشتی، آموزشی و سایر خدمات اساسی مانند مسکن، بهداشت، آب، غذا و غیره دچار چالش شده است. طبق آخرین آمار موجود (۲۰۱۹)، ترکیب جمعیتی کشور به سمت جمعیت در سن کار متمایل شده است. جمعیت در گروه سنی ۱۵ تا ۶۴ سال ۶۱.۴ درصد است، در حالی که ۱۲.۱ درصد از جمعیت بین ۰ تا ۴ سال و ۲۲.۱ درصد بین ۵ تا ۱۴ سال هستند. اگر از این افزایش جمعیتی استفاده شود و مهارت‌هایی به جوانان داده شود تا نیازهای بازار داخلی و بین‌المللی را برآورده کنند، بهره‌وری صنعتی در داخل و افزایش حواله‌های خارج از کشور افزایش می‌یابد. بنابراین دولت باید بر ایجاد اشتغال از طریق توسعه مهارت نیروی کار و جذب نیروی کار خارجی با مهارت تمرکز کند. اشتغال به‌عنوان یک مکانیسم کلیدی در نظر گرفته می‌شود که از طریق آن می‌توان منافع حاصل از رشد را بین قشر فقیر جامعه توزیع کرد. پاکستان با نرخ رشد جمعیت ۱.۹۴ درصد نهمین نیروی کار بزرگ جهان را دارد. با چنین نرخ رشد، هر سال تعداد زیادی از نیروی کار جوان اضافه می‌شود. بر اساس بررسی نیروی کار ۲۰۱۸، کل نیروی کار در پاکستان ۶۵.۵ میلیون نفر بوده است، در حالی که نرخ بیکاری ۵.۸ درصد است. بر اساس این نظرسنجی، بیشترین بیکاری (۱۱.۵۶ درصد) در گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ سال است که نشان دهنده بیکاری جوانان است.

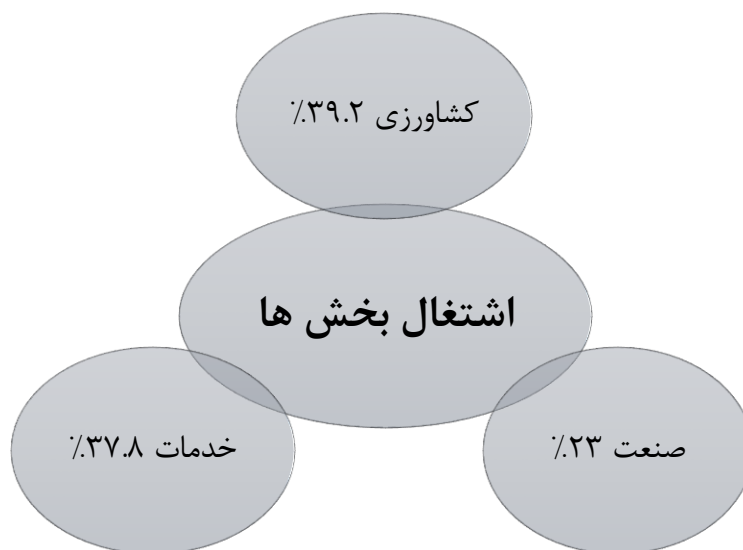
شاخص‌های کلیدی بازار کار در جداول زیر آمده است. توجه به هر کدام از این شاخص و تجزیه و تحلیل اقتصاد پاکستان بر مبنای آن‌ها می‌تواند، راهی روشن برای ساست گذاری کسب و کار تجار باشد.

جدول ۷: نرخ مشارکت نیروی کار خام و تصفیه شده (۲۰۱۹)

	زن	مرد	هر دو جنسیت
نرخ مشارکت نیروی کار خام	۱۵.۵۰٪	۴۸.۱۰٪	۳۲.۱۰٪
نرخ مشارکت نیروی کار تصفیه شده	۲۱.۵۰٪	۶۷.۸۰٪	۴۴.۸۰٪

جدول ۸: نوع استخدام (۲۰۱۹)

استخدام رسمی	۲۷.۶۰٪
استخدام غیررسمی	۷۲.۴۰٪
کارفرما	۱.۵۰٪
کسب و کار شخصی	۳۵.۸۰٪
کارمندان	۳۹.۸۰٪
جوان کمک خرج خانواده	۲۲.۹۰٪
نرخ بیکاری روستایی	۶.۴۰٪
نرخ بیکاری شهری	۷.۹۰٪

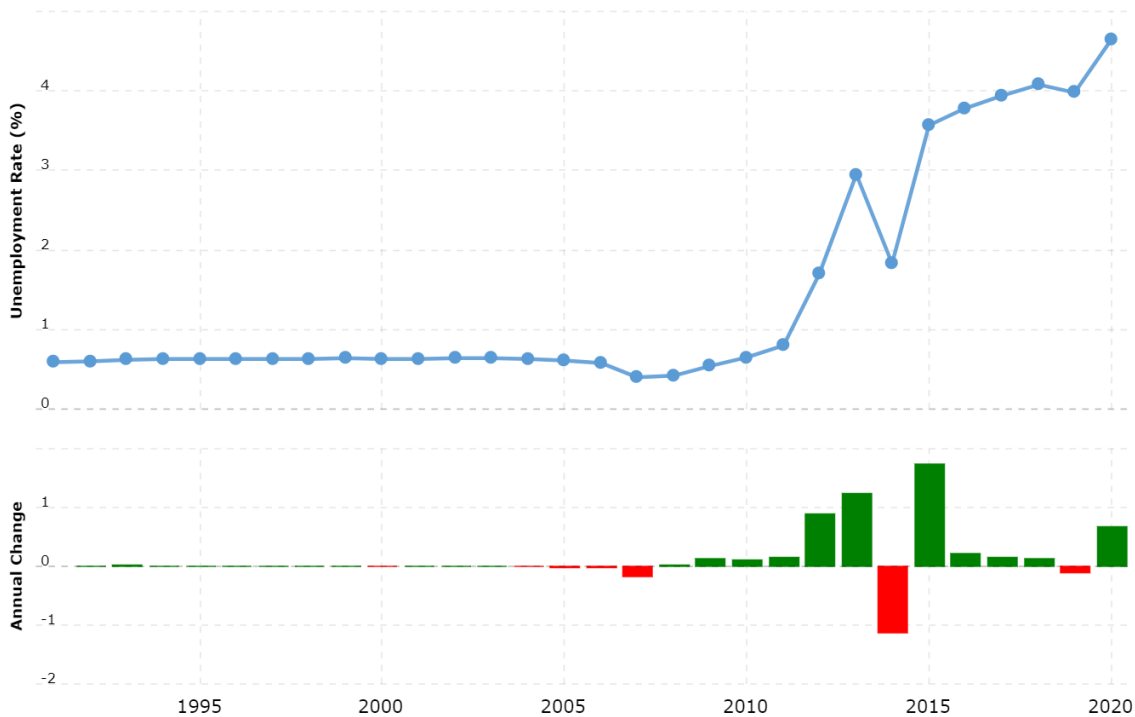
اشتغال در پاکستان به عنوان یک مکانیسم کلیدی در نظر گرفته می شود که از طریق آن می توان منافع حاصل از رشد را بین قشر فقیر جامعه توزیع کرد.

در پاکستان ۹ منطقه ویژه اقتصادی تحت پورتفولیوی کریدور اقتصادی چین- پاکستان^{۱۵} ایجاد شد که فرصت‌های شغلی فوق العاده و تحول فناوری را ایجاد کرد. پاکستان دومین کشور بزرگ صادرکننده نیروی انسانی/کار در جنوب آسیا است. اداره مهاجرت و اشتغال خارج از کشور بیش از ۱۱.۱۱ میلیون مهاجر را برای استخدام در خارج از کشور ثبت کرده است. در طول سال ۲۰۱۹، اداره مهاجرت و اشتغال خارج از کشور ۶۲۵۲۰۳ نفر را برای اشتغال در خارج از کشور ثبت کرده است که در مقایسه با ۳۸۲۴۳۹ مهاجر در سال ۲۰۱۸، افزایش ۲۴۲۷۶۴ نفری را نشان می‌دهد.

به طور کلی، بیکاری به سهمی از نیروی کار اطلاق می‌شود که بدون کار هستند اما در دسترس و جویای کار می‌باشند.

- نرخ بیکاری پاکستان در سال ۲۰۱۹، معادل ۳.۹۸ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸ معادل ۰.۱ درصد کاهش داشته است.
 - نرخ بیکاری پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۴.۰۸ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ برابر ۰.۱۴ درصد افزایش داشته است
 - نرخ بیکاری پاکستان در سال ۲۰۱۷ برابر با ۳.۹۴ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر ۰.۱۶ درصد افزایش داشته است.
- نمودار ۸: نرخ بیکاری پاکستان

¹⁵ CPEC

منبع: بانک جهانی

داده‌های تاریخی هم نشان داده است که نرخ بیکاری پاکستان از ۲۰۱۰ تا پایان سال ۲۰۱۹ روند صعودی داشته است.

بیکاری جوانان به سهم نیروی کار ۱۵ تا ۲۴ ساله بدون کار اما در دسترس و جویای کار اشاره دارد. نمودار نرخ بیکاری جوانان در زیر ارائه شده است.

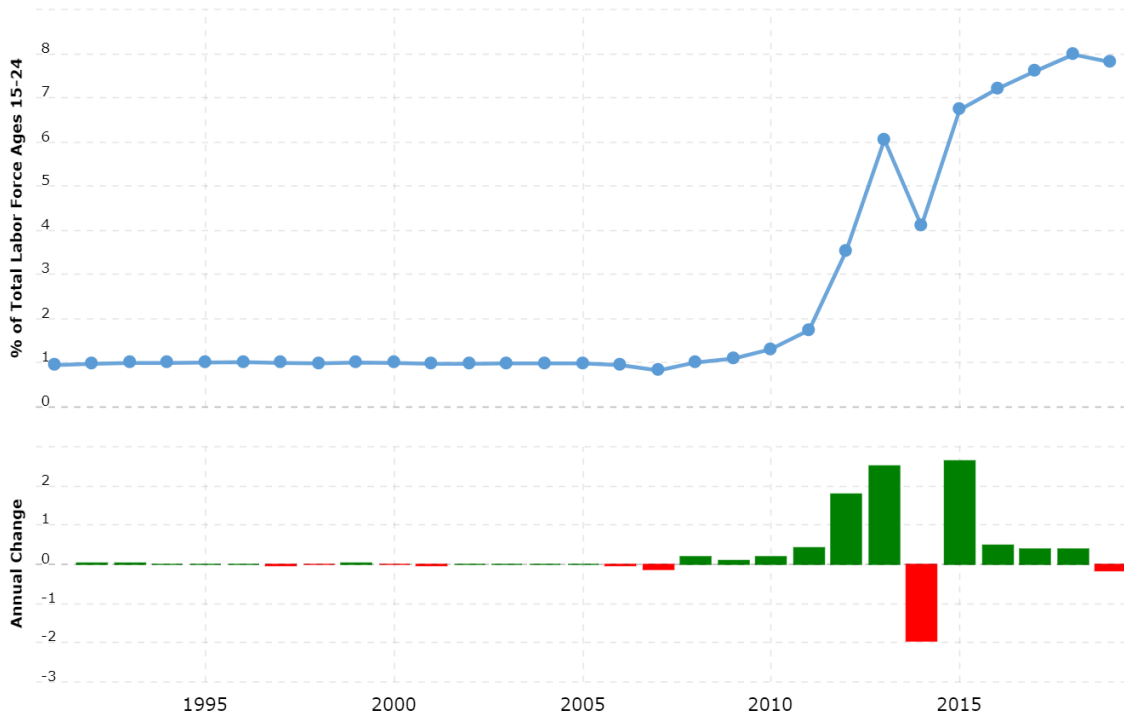
- نرخ بیکاری جوانان پاکستان در سال ۲۰۱۹ برابر با ۷.۸۱ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۸ معادل ۰.۱۷ درصد کاهش داشته است.

- نرخ بیکاری جوانان پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۷.۹۸ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷ برابر ۰.۳۸ درصد افزایش داشته است.

- نرخ بیکاری جوانان پاکستان در سال ۲۰۱۷ برابر با ۷.۶۰ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۰.۳۹ درصد افزایش داشته است.

- نرخ بیکاری جوانان پاکستان در سال ۲۰۱۶ برابر با ۷.۲۱ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۵ معادل ۰.۴۸ درصد افزایش داشته است.

نمودار: نرخ بیکاری جوانان

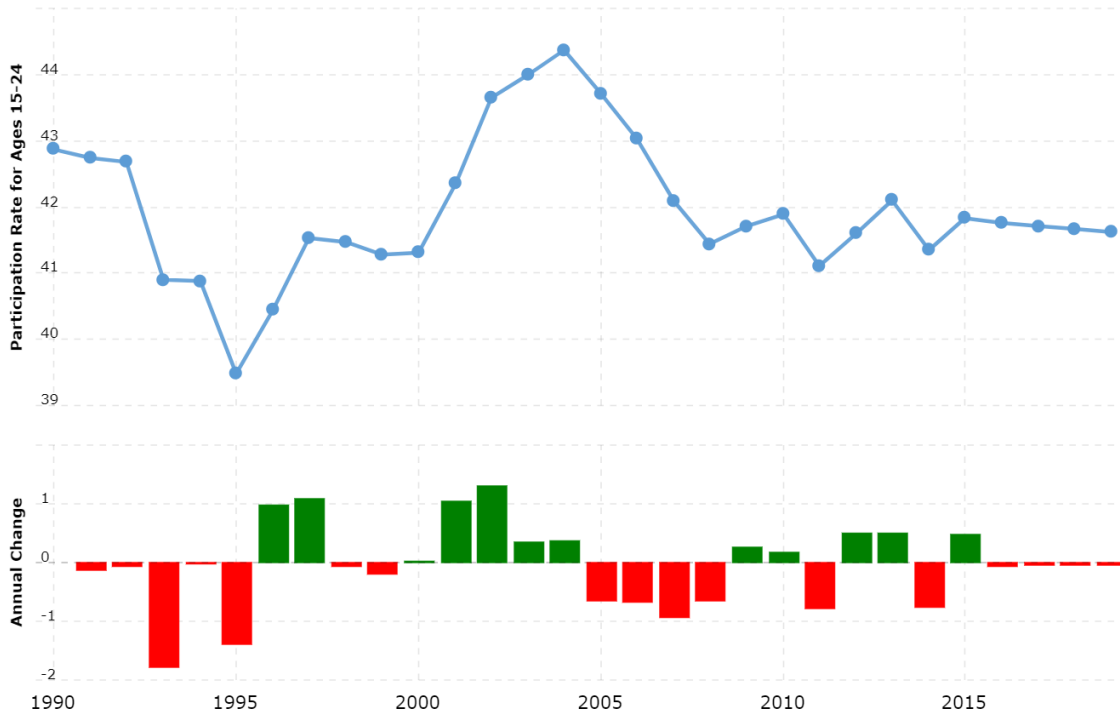

منبع: بانک جهانی

نرخ مشارکت نیروی کار از مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی بازار کار و اقتصاد یک کشور به شمار می‌آید. که تجار قبل از انجام تجارت لازم این نرخ را مورد ارزیابی قرار دهند. نرخ مشارکت نیروی کار بیان می‌کند چه درصدی از جمعیت مشمول سن کاری (۱۵ تا ۲۴ ساله)، از نظر اقتصادی فعال هستند. در برخی موارد با بررسی نرخ بیکاری به تنهایی، ممکن است تصویر اقتصاد بیش از حد خوشبینانه به نظر برسد. در نتیجه نرخ مشارکت نیروی کار در کنار نرخ بیکاری می‌تواند یک تصویر صحیح تر ارائه دهد. این دو شاخص با هم ارزیابی مناسبی از وضعیت اقتصاد پاکستان به تجار ارائه می‌دهند.

- نرخ مشارکت نیروی کار پاکستان برای سال ۲۰۱۹، برابر ۴۱.۶۲ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۸ به میزان ۰.۰۵ درصد کاهش داشته است.
- نرخ مشارکت نیروی کار پاکستان در سال ۲۰۱۸، معادل ۴۱.۶۷ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۷ ۰.۰۴ درصد کاهش داشته است.
- نرخ مشارکت نیروی کار پاکستان در سال ۲۰۱۷، برابر ۴۱.۷۱ درصد بوده است، که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۰.۰۵ درصد کاهش داشته است.
- نرخ مشارکت نیروی کار پاکستان در سال ۲۰۱۶، معادل ۴۱.۷۶ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۵، برابر ۰.۰۷ درصد کاهش داشته است.

نمودار ۹: نرخ مشارکت نیروی کار

منبع: بانک جهانی

۸-۱-۴ شاخص‌های توسعه

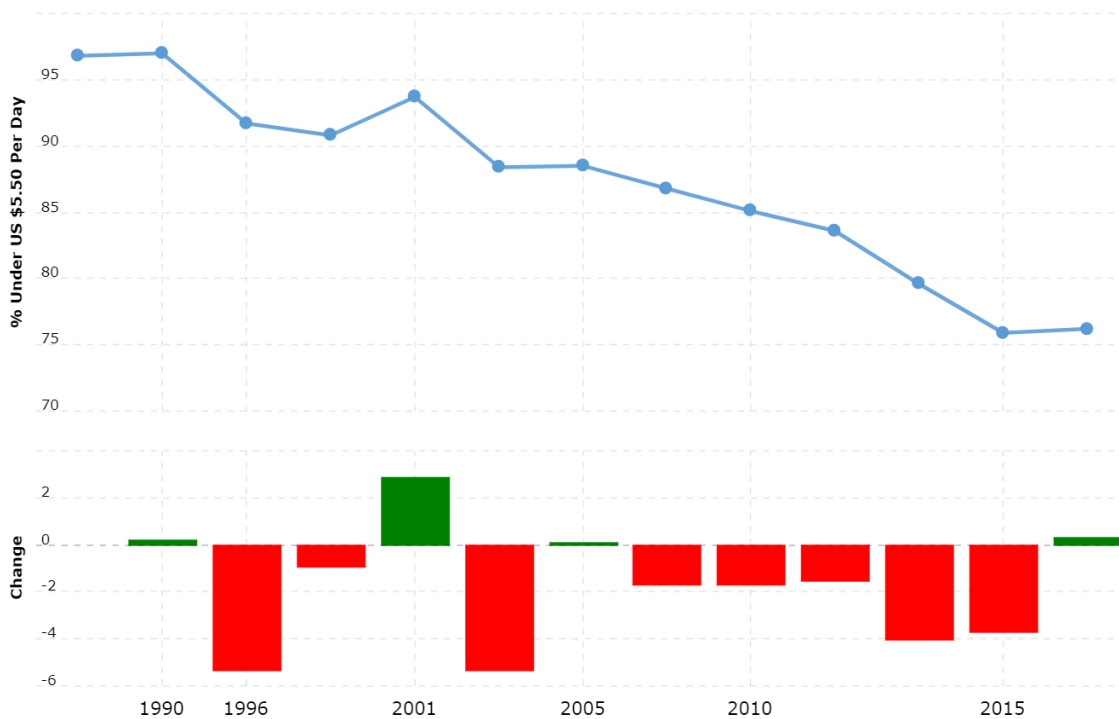
توجه به شاخص‌های توسعه یافتگی کشور مقصد تجاری، از دیگر فاکتورهایی است که باید تجار مد نظر داشته باشند. یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه یافتگی نرخ فقر است. از نظر اقتصادی مهم‌ترین عامل فقر، نرخ رشد اقتصادی کشور است. بر اساس نظریه صف بیکاری، موقعیت هر نیروی کار در صف بستگی به بهره‌وری در آن نیروی کار دارد. نیروی کار با کمترین میزان بهره‌وری در انتهای صف قرار دارد و امکان استخدام آنها بستگی به رشد اقتصادی کشور دارد که متعاقباً موجب افزایش تقاضا برای نیروی کار می‌شود. افزایش رشد اقتصادی کشور، باعث ایجاد شغل‌های جدید شده و ساکنان امکان به دست آوردن شغل را پیدا می‌کنند و با کسب درآمد باعث افزایش درآمد سرانه شهر می‌شوند.

کاهش مداوم و قابل توجهی در فقر پاکستان طی ۱۷ سال از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۸، از ۹۷.۳ درصد به ۷۶.۲ درصد کاهش یافت. افزایش فرصت‌های شغلی خارج از بخش کشاورزی عامل اصلی کاهش فقر در این دوره بوده است. دو پویایی اقتصادی خودتقویت‌کننده پیشرفت مشاهده شده در کاهش فقر را نشان می‌دهد: (۱) گسترش فرصت

های اقتصادی خارج از بخش کشاورزی، به ویژه با رشد اشتغال مردان خارج از مزرعه؛ (۲) افزایش مهاجران و تجار خارجی و حواله های مرتبط.

- نرخ فقر پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۷۶.۲۰ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۵ معادل ۰.۳ درصد افزایش داشته است.
- نرخ فقر پاکستان در سال ۲۰۱۵، برابر ۷۵.۹۰ درصد بوده است، که نسبت به سال ۲۰۱۳، معادل ۳.۷ درصد کاهش داشته است.
- نرخ فقر پاکستان در سال ۲۰۱۳ برابر با ۷۹.۶۰ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۱، معادل ۴ درصد کاهش داشته است.
- نرخ فقر پاکستان در سال ۲۰۱۱ برابر با ۸۳.۶۰ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۰ معادل ۱.۵ درصد کاهش داشته است.

نمودار ۱۰: نرخ فقر پاکستان

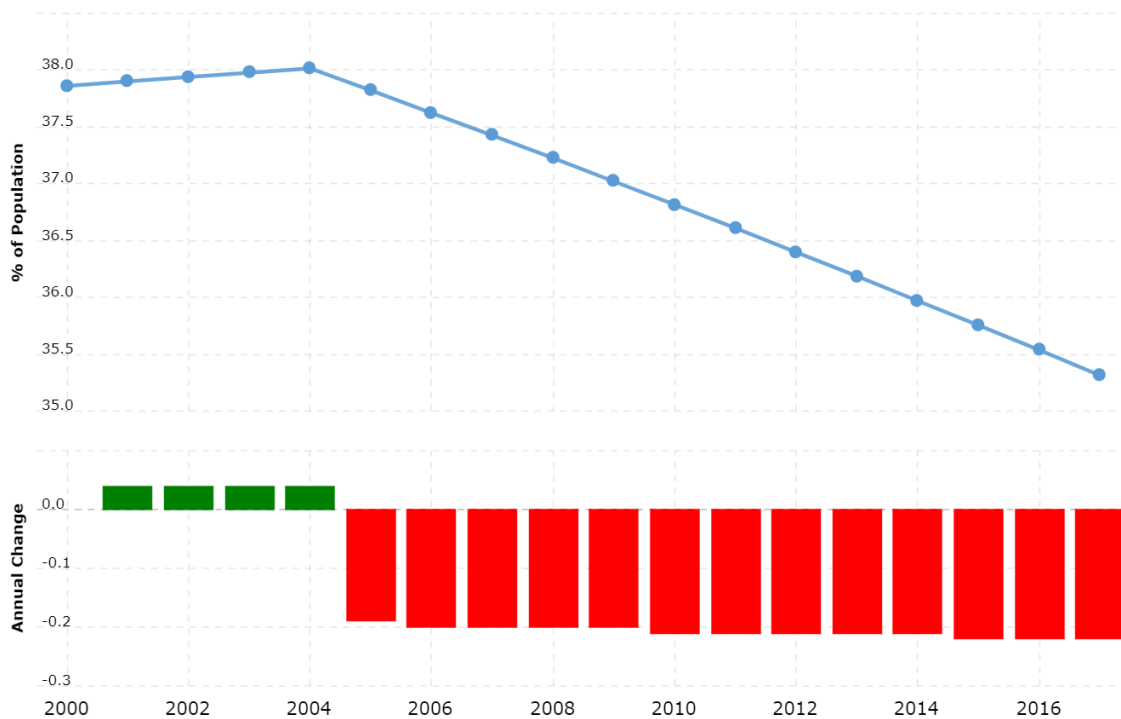

منبع: بانک جهانی

آمار های مربوط به سایر شاخص های توسعه اقتصادی در ادامه آمده است:

- دسترسی به آب پاک پاکستان برای سال ۲۰۱۷، معادل ۳۵.۳۱ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر ۰.۲۲ درصد کاهش داشته است.

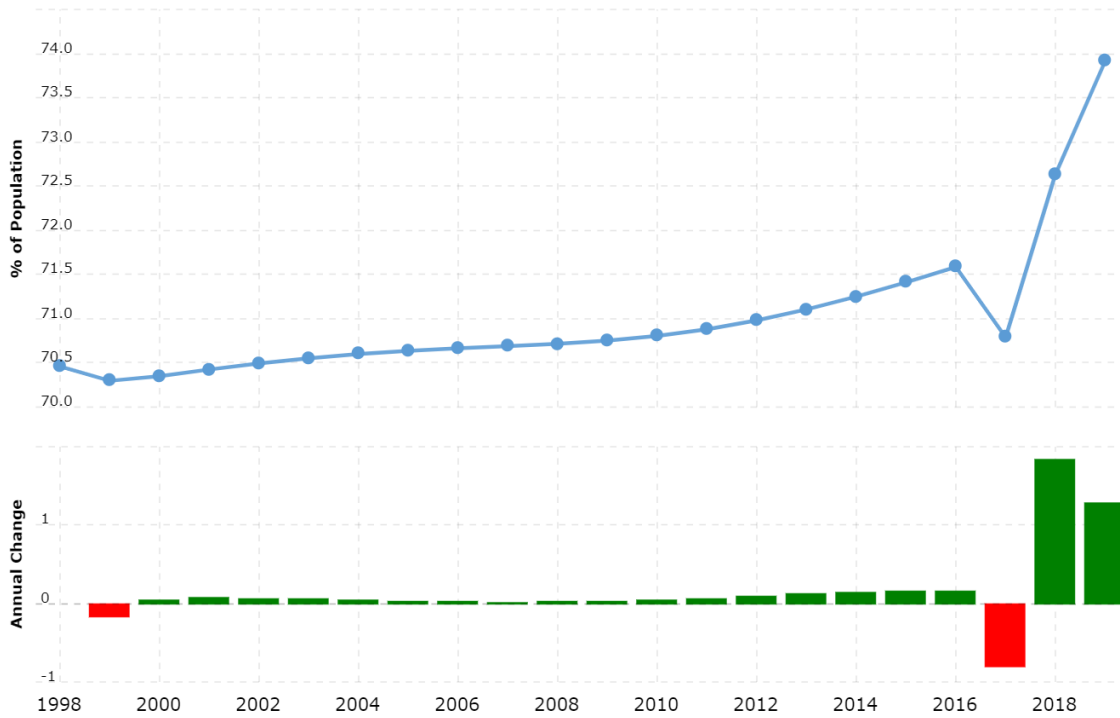
- دسترسی به آب پاک پاکستان برای سال ۲۰۱۶، برابر ۳۵.۵۴ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۵ معادل ۰.۲۲ درصد کاهش داشته است.
 - دسترسی به آب پاک پاکستان برای سال ۲۰۱۵، به میزان ۳۵.۷۵ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۴ معادل ۰.۲۲ درصد کاهش داشته است.
 - دسترسی به آب پاک پاکستان برای سال ۲۰۱۴، برابر ۳۵.۹۷ درصد بود، که نسبت به سال ۲۰۱۳ معادل ۰.۲۱ درصد کاهش داشت.
- نمودار ۱۱: دسترسی به آب آشامیدنی سالم

منبع: بانک جهانی

- دسترسی به برق پاکستان برای سال ۲۰۱۹، معادل ۷۳.۹۱ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۸، برابر ۱.۲۸ درصد افزایش داشته است.
- دسترسی به برق پاکستان برای سال ۲۰۱۸، برابر ۷۲.۶۴ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۷، معادل ۱.۸۵ درصد افزایش داشته است.
- دسترسی به برق پاکستان برای سال ۲۰۱۷ معادل ۷۰.۷۹ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۰.۸ درصد کاهش داشته است.
- دسترسی به برق پاکستان برای سال ۲۰۱۶، برابر ۷۱.۵۹ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۵ معادل ۰.۱۷ درصد افزایش داشته است.

نمودار ۱۲: دسترسی به برق

منبع: بانک جهانی

۵-۱ ویژگی‌های فرهنگی

در پاکستان دین اسلام، دین اصلی و عامل همبستگی ملت است. اهمیت دین اسلام در ساختار حکومتی کشور پاکستان هم نمایان است و نظام سیاسی این کشور در قانون اساسی مصوب سال ۱۹۷۳، جمهوری اسلامی معرفی شده و برای تطبیق قوانین با شریعت اسلامی، شورای "عقاید و احکام اسلامی" تشکیل شد. لازم به ذکر است که اقلیت‌های مذهبی هم در مجلس شورای ملی پاکستان نماینده دارند و بدون محدودیت، آیین‌های دینی خود را تبلیغ و اجرا می‌کنند.

۷۷ درصد مردم پاکستان مسلمان اهل سنت و ۱۹ درصد مسلمان اهل تشیع هستند. اقلیت‌های مذهبی؛ هندو (۱.۸۵ درصد)، مسیحی (۱.۶ درصد) و سیک (۰.۰۴ درصد) هستند. اهل سنت که اکثریت دینی را تشکیل می‌دهند، پیرو مذهب حنفی‌اند که به سه دسته تقسیم می‌شوند:

بریلویه: بزرگ ترین فرقه سنی در پاکستان بریلوی ها هستند. این فرقه منسوب به امام احمد رضا خان بریلوی (۱۹۳۱-۱۹۷۶) است.

دیوبندی: نام این فرقه منسوب به مدرسه دارالعلوم دیوبند واقع در روستای دیوبند است. بزرگان مدرسه دارالعلوم دیوبند، اگرچه تمام سلاسل صوفیه و روش آن ها را قبول دارند ولی در عمل چشتیه را طریقه خود قرار داده اند. این گروه در دسته سلفیه به حساب می آیند.

اهل حدیث: فرقه دیگری که شباهت زیادی به دیوبندی ها دارد اهل حدیث است که گرایش به وهابیت دارند و مانند آنان تفسیری سختگیرانه از توحید ارائه می دهند.

مهم ترین و پرجمعیت ترین گروه شیعیان پاکستان فرقه اثناعشری و پیروان فقه جعفری هستند که یکی از مذاهب رسمی در پاکستان شناخته می شود. پاکستان بعد از ایران دومین کشور دارای جمعیت شیعه در جهان است و محمد علی جناح مؤسس پاکستان، رئیس جمهور کنونی پاکستان، آصف علی زرداری رئیس جمهور اسبق و داماد ذوالفقار علی بوتو و همچنین بی نظیر بوتو نخست وزیر اسبق و محبوب پاکستان همگی شیعه بودند.

در رابطه با عادات خرید و مصرف پاکستانی ها می توان بیان کرد، پاکستان بسیار مبتنی بر مصرف است. صنعت مد و پوشاک در پاکستان در حال رشد سریع است. صنایع مد و پوشاک نشان دهنده پویایی و تنوع است در عرض ۱۰ ساله نسبتاً کوتاه تعداد زیادی از مارک های بین المللی و محلی در سراسر پاکستان به وجود آمده است. در یک بازار بسیار رقابتی این مارک ها تلاش می کنند تا طرح های خلاقانه ارائه دهند. چهره در حال رشد مد، صنعت تبلیغات و رستوران/کافه و تمایل و علاقه جوانان نسبت به آنها منجر به ظهور روندها و شیوه زندگی جدید میان جوانان پاکستانی به ویژه در شهرهای بزرگ شده است. گرایشهای مصرف کننده از طریق تبلیغات موثر جهت دهی می شود و اولویت های هزینه ها به سمت ناهارخوری و مصرف محصولات جدید و مد کشیده میشود. تقاضای زیادی برای سرگرمی جوانان در زمینه های مختلف اجتماعی و اقتصادی وجود دارد. صنعت رستوران و صنعت مد در حال پاسخ دادن به این تقاضا با ارائه طیف وسیعی از محصولات و خدمات می باشد. بنابراین ارزش ها، عادت ها و شیوه های زندگی جوانان به چشم انداز لیبرال و در عین حال مصرف گرایی تبدیل می شود.

لازم به ذکر است بین ایران و پاکستان مشترکات فرهنگی بسیاری وجود دارد. هویت مشترک ایرانی در دو کشور ایران و پاکستان وجود دارد. پراکندگی اقوام بلوچ در سه کشور ایران، پاکستان و افغانستان میتواند عاملی برای پیشرفت مناطق مرزی باشد، به شرطی که اشتراکات فرهنگی و سیاسی در جهت تقویت روابط ایران و پاکستان باشد.

زبان مشترک: زبان فارسی برای قرن ها زبان رسمی و دیوانی منطقه شبه قاره بود تا اینکه انگلستان پس از تسلط بر این منطقه، سیاست زدودن فرهنگ ایرانی را در پیش گرفت و زبان انگلیسی را ترویج و گسترش داد. پس از

استقلال پاکستان زبان اردو، زبان رسمی کشور انتخاب شد. حدود ۶۰ درصد از واژه‌های زبان اردو، فارسی است یا ریشه فارسی دارد، به گونه‌ای که بسیاری از زبان‌شناسان زبان اردو را دختر زیبای زبان فارسی می‌دانند.

رسم الخط: رسم الخط اردو و فارسی یعنی نستعلیق میان هر دو زبان مشترک است، اگرچه در شیوه نگارش زبان اردو از حیث کرسی‌بندی و ترکیب از رسم‌الخط ایرانی الگوبرداری نشده و از زیبایی آن کاسته شده است.

آثار باستانی: کتیبه‌ها و سنگ‌نوشته‌های روی مقابر، منابر، مساجد و خانقاه‌ها و ساختمان‌های باستانی از جمله گورستان مکللی، قدیمی‌ترین گورستان‌های ایالت بلوچستان همه به زبان فارسی است که شاهدی زنده از روابط فرهنگی دو کشور است و تاریخ مشترک را حکایت میکنند.

عید نوروز: برگزاری نوروز در بین شیعیان پاکستان مرسوم است ولی فرقی در این است که فقط یک روز است و مرور زمان از شدت و هیجان آن کم کرده است. برخی از خانواده‌ها پر کردن سفره هفت سین و دادن گل سرخ هنگام تحویل سال و پوشیدن لباس جدید و دادن هدیه به فرزندان و فامیل را جز سنت‌های خود می‌دانند و به آن پایبند هستند.

مشاهیر: عرفا و بزرگان دین که از ایران به هند هجرت کردند در ترویج فرهنگ ایرانی در شبه‌قاره مخصوصاً کشمیر، ایالت پنجاب، سرحد و سند خیلی سهمیم بودند. مهمترین عرفا و بزرگان میرسیدعلی همدانی، خواجه معین‌الدین اجمیری چشتی، حضرت شاه شمس تبریز، حضرت عثمان علی هجویری معروف به داتا گنج‌بخش، حضرت لال شهباز قلندر بودند. اینها از راه شریعت و طریقت به مردم این منطقه خدمت کردند و اسلام و فرهنگ اسلام و زبان فارسی را ترویج کردند.

عید فطر و عید قربان: برگزاری مراسمات این دو عید در پاکستان مانند ایران است؛ نماز عید فطر می‌خوانند، فطره می‌دهند، به دیدن خویشاوندان و فامیل می‌روند، لباس جدید می‌پوشند و

نگاه مردم پاکستان به ایران

بر اساس بررسی موسسه معتبر پیو^{۱۶} پاکستان تنها کشوری است که اکثریت مردم آن؛ بالغ بر ۷۶ درصد، دیدی مطلوب نسبت به ایران دارند. با توجه به همسایه بودن و اشتراکات فرهنگی، مذهبی و تاریخی، حس برادری میان دو ملت ایران و پاکستان در کنار زمینه‌های مشترک دیگر وجود دارد. پس از استقلال پاکستان از هند در اوت ۱۹۴۷ ایران اولین کشوری بود که برپایه اشتراکات تاریخی و فرهنگی پاکستان را به رسمیت شناخت. سه دهه بعد، یعنی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ پاکستان هم به عنوان نخستین کشور جمهوری اسلامی ایران را به رسمیت شناخت. پاکستان تاکنون در هیچ ائتلافی علیه جمهوری اسلامی ایران شرکت نداشت و دو

¹⁶ pew

کشور تاکنون هیچگونه جنگی با هم نداشتند. البته اختلافات پراکنده مرزی وجود داشته که با تکیه بر عقلانیت و خویشتن‌داری و از طریق مسالمت آمیز، با روحیه برادری و اخوت میان دو کشور همواره حل و فصل شده است. از طرفی ساکنان فهیم و اصیل مناطق مرزی دو کشور با آگاهی از واقعیات موجود و چالش‌های فراروی حاکمان خود با تکیه بر مراودات اقتصادی و تجاری همزیستی مسالمت‌آمیزی در عین تکثر و گوناگونی قومی و مذهبی در پیش گرفتند و تابلوی زیبا و غمگین از اختلافات و اشتراکات را به منصفه ظهور گذاشتند. مرزنشینان، حافظ تمامیت ارضی و یکپارچگی دو ملت و کشور بوده و با وجود برخی از کاستی‌ها از سرزمین خود در برابر ناملایمات دفاع کرده و با تفاوت‌ها و اختلافات را با منطق خرد ورزی و ادراک صحیح حل و فصل کردند.

تشریفات تجاری در پاکستان

- پوشش پاکستانی‌ها در مذاکرات تجاری به صورت رسمی و با سبک اسلامی است. در مذاکرات و جلسات تجاری، پوشاندن موهای خانم‌ها اجباری نیست ولی بیشتر آنها لباس‌هایی می‌پوشند که دست و پاهایشان (طبق قانون اسلام) نمایان نیست.
- در جلسات و مذاکرات تجاری، عنوان‌ها بسیار مهم هستند. انتظار این است که از عنوان و نام خانوادگی در خطاب نمودن شخص مقابل استفاده شود.
- در صورت دعوت شدن به خانه پاکستانی‌ها برای مذاکرات، بهتر این است که از گل، شکلات و ... برای هدیه استفاده نمایید و با دو دست یا دست راست تقدیم کنید. پیشنهاد این است که از گز، پسته و یا زعفران در بسته‌بندی‌های لوکس استفاده نمایید.
- مورد مهم دیگر در جلسات تجاری، کارت بازرگانی است. کارت بازرگانی بعد از معرفی اولیه، داده می‌شود.
- تنظیم قرار ملاقات از پیش، ضروری است و باید از سه تا چهار هفته قبل، به صورت کتبی انجام شود. بهترین زمان برای برگزاری جلسات و مذاکرات تجاری، ۱۰ صبح است.
- انگلیسی زبان رسمی برای انجام مذاکرات در پاکستان است. در مذاکرات، تصمیم‌گیری با آرامش و بدون عجله انجام می‌گیرد. بنابراین، اگر طرف مذاکره کننده رفتار عجولانه داشته باشد، ممکن است به رابطه تجاری آسیب برساند.
- باید در نظر داشت که جامعه پاکستان بسیار بروکراتیک است و اکثر تصمیمات نیاز به تصویب چندین مقام عالی رتبه و کاغذبازی دارد.

فصل دوم

سوابق و پیشبرد صادرات ایران به پاکستان

۲- سوابق و پیشبرد صادرات ایران به پاکستان

۲-۱ سوابق روابط تجاری ایران با پاکستان

رویکرد ایران در قبال پاکستان به دلیل تغییرات ژئوپلیتیکی در منطقه و هم‌چنین تغییرات داخلی در ایران، در طول زمان شاهد تغییرات متعددی بوده است. ایران اولین کشوری بود که پس از تشکیل پاکستان در سال ۱۹۴۷، حاکمیت آن را به رسمیت شناخت. همگرایی اهداف استراتژیک که توسط اتحاد انگلیس و آمریکا در طول جنگ سرد تسهیل شد، در ابتدا به ایجاد پایه‌ای برای یک رابطه پایدار ایران و پاکستان کمک کرد. با این حال، به مرور زمان چالش‌های ژئوپلیتیکی و پویایی داخلی هر دو کشور باعث ناهماهنگی در تعامل دوجانبه آن‌ها شد.

در دهه ۱۹۵۰، ایران و پاکستان از طریق پیمان بغداد که هدف آن جلوگیری از تهاجمات کمونیستی در منطقه بود، نزدیک‌تر شدند. نزدیکی جغرافیایی به اتحاد جماهیر شوروی در زمان جنگ سرد، ایران را به پیوستن به بلوک غرب سوق داد و بدبینی نسبت به هند و تنش در افغانستان، پاکستان را به پیوستن به همین اتحاد واداشت. از این رو، هم ایران و هم پاکستان برای امنیت و بقای خود بخشی از اتحاد غرب بودند. حتی در دهه ۱۹۷۰، ایران روابط بسیار نزدیکی با پاکستان داشت و این در حمایت ایران از پاکستان در طول جنگ ۱۹۷۱ هند و پاکستان آشکار شد. پس از آزادسازی بنگلادش، پاکستان در درجه اول به دلیل از دست دادن بازارهای پاکستان شرقی آن زمان با بحران اقتصادی مواجه شد و در سال‌های بعد حجم تجارت دوجانبه ایران و پاکستان به طور تصاعدی افزایش یافت.

روابط اقتصادی بین هر دو کشور از طریق انجمن‌هایی مانند همکاری منطقه‌ای برای توسعه (RCD) که با هدف رسیدگی به محدودیت‌ها و الزامات اجتماعی-اقتصادی ایران، پاکستان و ترکیه انجام می‌شد، بهبود چشمگیری را شاهد بود. اما این سازمان بعداً در سال ۱۹۷۹ منحل شد زیرا نتوانست یک قالب کارآمد برای گسترش چشم‌انداز تجاری بین کشورهای عضو RCD فراهم کند. بی‌ثباتی سیاسی در ایران پس از انقلاب ۱۹۷۹ و متعاقب آن جنگ ایران با عراق نیز از عوامل اصلی فروپاشی این سازمان بود.

انقلاب ۱۹۷۹ در ایران، وضعیت موجود آن زمان را عوض کرد و قاطعیت ضد آمریکایی انقلاب، دیدگاه سیاست خارجی ایران را بیشتر تغییر داد. در این زمان، تعامل نزدیک پاکستان با پادشاهان سنی و غرب باعث ایجاد تنش در روابط ایران و پاکستان در حمایت از گروه‌های مجاهدین افغان برای مقابله با تهدید شوروی در طول دهه ۱۹۸۰ شد. در طول جنگ شوروی و افغانستان، پاکستان عمدتاً از شورشیان پشتون حمایت می‌کرد و ایران از شورشیان شیعه تاجیک و هزاره‌ها حمایت می‌کرد، اگرچه همه گروه‌ها عمدتاً علیه اتحاد جماهیر شوروی می‌جنگیدند. پس از خروج شوروی از افغانستان، مجاهدین افغان به چند دسته تقسیم شدند. پاکستان از طالبان در افغانستان حمایت کرد و ایران با طالبان مخالفت کرد. نقش فعال شبه‌نظامیان شیعه در پاکستان نگران‌کننده بود و تسخیر

مزارشریف توسط طالبان و بحران گروگان‌گیری در سال ۱۹۹۸ که در آن ایران نیروهای طالبان را مسئول کشتن دیپلمات‌های ایرانی می‌دانست، تنش بین هر دو را بیشتر کرد.

یکی از پیشرفت‌های مهم در روابط پاکستان و ایران شاید پروژه خط لوله گاز ایران و پاکستان باشد. خط لوله گاز ایران و پاکستان به عنوان نقطه متبلور تلقی می‌شد که دوباره متوقف شد زیرا این توافق با موانع متعددی در قالب نارضایتی ایالات متحده و بحران اقتصادی در پاکستان مواجه شد. این قرارداد در سال ۲۰۱۰ زمانی که ایران و پاکستان یک پروژه چند میلیارد دلاری را نهایی کردند، اهمیت بیشتری پیدا کرد. این پروژه ۷.۵ میلیارد دلاری به ایران این امکان را داد که روزانه ۷۵۰ میلیون فوت مکعب گاز به پاکستان عرضه کند. توافقنامه تجارت ترجیحی که در سال ۲۰۰۴ توسط ایران و پاکستان امضا شد را می‌توان تلاش مهم دیگری برای بهبود تجارت دوجانبه بین ایران و پاکستان دانست. برخی از اهداف اصلی این توافق شامل افزایش حجم تجارت بین دو طرف، ترویج رشد پایدار بین هر دو طرف، تسهیل تنوع محصولات تجاری و رفع موانع تجارت بین دو طرف بود. البته الان این توافقنامه با گذشت زمان و اعمال محدودیتها از سوی ایران مبنی بر منع واردات و صادرات برخی اقلام کارآیی خود را از دست داده است و لازم است اصلاح گردد

۲-۲ نگاه آماری بر روابط تجاری ایران و پاکستان

بر اساس گزارش‌ها، پاکستان هشتمین شریک تجاری بزرگ ایران است و عمده صادرات پاکستان به ایران شامل برنج، گوشت، میوه، منسوجات و کاغذ است. در حالی که عمده صادرات ایران به پاکستان شامل مواد معدنی، فولاد، مواد شیمیایی آلی و پلاستیک و ... است. تجارت دوجانبه ایران و پاکستان از ۱.۳۲ میلیارد دلار در سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹ به ۴۳۲ میلیون دلار در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۱ به دلیل تحریم‌های سازمان ملل، ایالات متحده و اتحادیه اروپا علیه ایران در بحبوحه برنامه هسته‌ای مشکوک ایران کاهش یافت. تلاش‌های متعدد ایران و پاکستان برای تثبیت تعامل اقتصادی‌شان در پس‌زمینه تحریم‌ها بر ایران با مانع مواجه شد و روابط اقتصادی پاکستان و ایران اغلب به محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های خارجی بر ایران تسلیم شدند.

ایران و پاکستان در گذشته نزدیک بیشتر از همگرایی، واگرایی داشته‌اند. هر دو کشور تلاش کرده‌اند تجارت دوجانبه را افزایش دهند و تعامل اقتصادی را به عنوان یک عامل کلیدی در روابط خود شناسایی کنند. با این حال، پویایی امنیت منطقه‌ای به چالشی در تعامل دوجانبه آنها تبدیل شد. هر دو کشور یکدیگر را به عدم اتخاذ تدابیر کافی برای از بین بردن شبه نظامیانی که در آن سوی مرزها پناه گرفته‌اند، متهم کرده‌اند.

بدبینی ایران به پاکستان به دلیل رابطه نزدیک با عربستان سعودی تا حدی گزینه‌ها و فرصت‌های هر دو کشور را برای تعامل فعال محدود می‌کرد، اما اخیراً نشانه‌هایی مبنی بر تأکید مجدد بر تعهد آنها برای تلاش برای تقویت تجارت دوجانبه به ویژه در بخش کشاورزی وجود دارد. علاوه بر این، تهران همچنین به کریدور اقتصادی

چین و پاکستان (CPEC) علاقه نشان داده است که قصد دارد تجارت را از طریق بهبود خطوط ریلی و ارتباط جاده ای گسترش دهد. اگرچه ایران قصد دارد بخشی از CPEC برای تعامل گسترده تر باشد، اما فشار واشنگتن و ریاض بر پاکستان ممکن است اجازه مشارکت فعال ایران در این پروژه را ندهد.

هر دو کشور در مناسبت‌های مختلف تلاش‌های قابل توجهی برای اولویت دادن به تعامل اقتصادی انجام داده‌اند. با این حال، روابط دوجانبه ایران و پاکستان تا حد زیادی ناسازگار بوده است و علی‌رغم پتانسیل عظیمی برای گسترش تعامل اقتصادی، بازرگانی دوجانبه در درجه اول تحت فشار ایالات متحده بر پاکستان قرار دارد. تصمیم آمریکا برای خروج از برجام و کشته شدن سردار قاسم سلیمانی نیز بر تنش در روابط پاکستان و ایران می‌افزاید. پاکستان با یک دوراهی شدید مواجه است، زیرا نه می‌تواند آشکارا از ایالات متحده حمایت کند و نه می‌تواند از ایران حمایت کند، زیرا هر دو گزینه منجر به پیامدهای گسترده‌ای برای امنیت و رشد اقتصادی این کشور خواهند شد.

آخرین آمارهای در دسترس مربوط به تجارت دو جانبه ایران و پاکستان برای سال ۲۰۲۲ بوده است که در ادامه بیان می‌شود.

طبق داده‌های اداره گمرک ایران، حجم کل تجارت بین ایران و پاکستان در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۱۷۸.۱۴۰۲۹۰ میلیون دلار با وزن ۲۷۱۸۹۱۵۴۰۲ کیلوگرم بوده است. این حجم از مبادلات تجاری نسبت به مدت مشابه سال قبل حدود ۱۸ درصد کاهش داشته است. ارزش واردات جمهوری اسلامی ایران از پاکستان، در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۷۷.۲۰۱۱۱۰ میلیون دلار با وزن ۱۷۴۸۳۵۶۲۵ کیلوگرم بوده است. واردات ایران از پاکستان نسبت به مدت مشابه سال قبل معادل، ۵۶ درصد کاهش داشته است که رقم قابل توجهی است. ارزش صادرات جمهوری اسلامی ایران به پاکستان سال ۱۴۰۰، معادل ۱۰۰۰.۹۳۹۱۸۰ میلیون دلار با وزن ۲۵۴۴۰۷۹۷۷۷ کیلوگرم بوده است که صادرات هم نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش ۲ درصدی داشته است. می‌توان از علت‌های مهم کاهش حجم تجارت در این سال‌ها را اثر بحران کرونا بر تجارت خارجی ارزیابی کرد.

قبل از اثرگذاری ویروس کرونا بر اقتصاد و تجارت خارجی کشورها، در سال ۲۰۱۹، ایران ۶۷۰ میلیون دلار به پاکستان صادر کرد. عمده‌ترین محصولات که ایران به پاکستان صادر کرد، گاز نفت (۱۹۹ میلیون دلار)، نفت پالایش شده (۱۰۷ میلیون دلار) و ضایعات آهن (۶۹.۷ میلیون دلار) است. طی ۲۲ سال گذشته صادرات ایران به پاکستان با نرخ سالانه ۱۳.۷ درصد از ۲۹.۵ میلیون دلار در سال ۱۹۹۷ به ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. ایران در سال ۲۰۱۹ هیچ خدماتی به پاکستان صادر نکرد.

در سال ۲۰۱۹، برنج، انبه، کنجد از پاکستان وارد شده است. به طوری که بیش از ۸۰ درصد واردات ما را برنج تشکیل می‌دهد. به طور کلی، پاکستان ۱۷۷ میلیون دلار به ایران صادر کرد. عمده محصولات که پاکستان به

ایران صادر کرد برنج (۹.۷۵ میلیون دلار)، کاغذ الیاف سلولزی (۳.۷۸ میلیون دلار)، پمپ هوا (۲۷۸ هزار دلار) و ورق پلاستیک خام (۱۹۵ هزار دلار) بود. طی ۲۲ سال گذشته، صادرات پاکستان به ایران با نرخ سالانه ۶.۶۲ درصد کاهش یافته است، از ۲۱.۱ میلیون دلار در سال ۱۹۹۷ به ۴.۶۸ میلیون دلار در سال ۲۰۱۹. پاکستان در سال ۲۰۱۹ هیچ خدماتی به ایران صادر نکرد.

در سال ۲۰۱۹، کشورهایی که بیشتر از پاکستان از ایران وارد کردند چین (۱۲.۱ میلیارد دلار)، هند (۳.۰۳ میلیارد دلار) و کره جنوبی (۱.۸۹ میلیارد دلار) بودند. هم چنین در سال ۲۰۱۹، کشورهای که بیشتر از ایران از پاکستان وارد کردند، آمریکا (۳.۸۲ میلیارد دلار)، بریتانیا (۱.۶۳ میلیارد دلار) و آلمان (۱.۷۸ میلیارد دلار) بودند. در سال ۲۰۱۹، ایران تجارت خالص بزرگی با پاکستان در صادرات محصولات معدنی (۳۶۲ میلیون دلار)، فلزات (۷۳.۲ میلیون دلار) و محصولات گیاهی (۳۰.۸ میلیون دلار) داشت. طی سال ۲۰۱۹، پاکستان تجارت خالص بزرگی با ایران در صادرات کالاهای کاغذی (۳.۷۸ میلیون دلار)، پلاستیک و لاستیک (۳۵۷ هزار دلار) و ماشین آلات (۲۷۸ هزار دلار) داشت.

تعرفه‌های وارداتی محصولاتی را که بین ایران و پاکستان معامله می‌شود (با استفاده از طبقه‌بندی محصولات HS6 و سال گذشته گزارش شده) در لینک ارائه شده در پاورقی نمایش داده شده است^{۱۷}. در سال ۲۰۱۹، محصولاتی که از ایران بالاترین تعرفه واردات را برای ورود به پاکستان پرداخت کردند، خودروهای سایز بزرگ (۶۶ درصد) و خودروهای موتور دیزلی بزرگ (۶۶ درصد) بودند. در سال ۲۰۱۹، محصولاتی از پاکستان که بیشترین تعرفه واردات را برای ورود به ایران پرداخت کردند، محصولات گیاهی (۳۵۳ درصد) و خودروهای سایز بزرگ (۱۰۰ درصد) بودند.

طبق گزارش اتاق بازرگانی، صنایع و معادن استان اصفهان، با بررسی روند تجارت دوجانبه ایران و پاکستان طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹ همواره تراز تجاری ایران مثبت بوده است.

جدول ۹: روند تجارت دوجانبه ایران و پاکستان (۲۰۱۱-۲۰۱۹)

سال	صادرات ایران به پاکستان (میلیون دلار)	واردات ایران از پاکستان (میلیون دلار)	تراز تجاری
۲۰۱۱	۷۳۶	۱۸۶	۵۵۰
۲۰۱۲	۶۴۱	۳۲۰	۳۲۱

^{۱۷} بر بیش از ۵۰۰۰ قلم کالای وارداتی تعرفه وضع شده است (محصولاتی که از ایران تعرفه واردات برای ورود به پاکستان پرداخت کردند و محصولاتی که از پاکستان تعرفه واردات برای ورود به ایران پرداخت کردند). لیست این موارد در لینک زیر موجود است.

۶۷۷	۲۶۳	۹۴۰	۲۰۱۳
۴۱۳	۲۲۶	۶۳۹	۲۰۱۴
۴۳۱	۳۶۴	۷۹۵	۲۰۱۵
۵۲۵	۳۹۳	۹۱۸	۲۰۱۶
۹۱۸	۳۲۷	۱۲۴۵	۲۰۱۷
۶۹۸	۴۱۰	۱۱۰۸	۲۰۱۸
۴۹۳	۱۷۷	۶۷۰	۲۰۱۹

منبع: اتاق بازرگانی صنایع و معادن استان اصفهان

لیست مهم ترین کالاهای مبادله شده با ایران در جدول زیر آمده است. آخرین آمار مربوط به سال ۲۰۱۸ می باشد.

جدول ۱۰: مهم ترین کالاهای وارداتی ایران از پاکستان

ارزش (میلیون
دلار)

کالا

۲۸۴	برنج نیمه سفید یا برنج کامل سفید شده
۲۴	سایر حیوانات از نوع گاو به جز مولد نژاد خالص
۲۴	دانه کنجد خرد شده
۲۴	گلابی هندی، انبه و منگوستین تازه یا خشک شده
۱۳	گوشت حیوانات (گاو) تازه یا یخ زده
۱۰	شتر
۴	موز سبز تازه یا خشک
۳	برنج پوست کنده (برنج کارگو یا قهوه ای)
۲	محصولات از آهن یا فولاد غیر ممزوج تخت نورد شده با پهنای حداقل ۶۰۰ mm به ضخامت کمتر از ۵ / ۰ میلی متر، آبکاری شده با قلع

۲	افزودنی ها برای روغن های روان کننده دارای روغن های نفتی یا روغن های حاصل از موادمعدنی قیری
۱	آلات و دستگاه های لرزه نگاری

منبع: اتاق بازرگانی، صنایع و معادن

جدول ۱۱: آمار کل صادرات از ایران به پاکستان (۲۰۱۹)

نام گمرک	ارزش (دلار)	نام گمرک	ارزش (دلار)	نام گمرک	ارزش (دلار)
میرجاوه	۷۶,۰۹۵,۶۸۹	قم	۸,۷۵۰,۶۰۱	خوی	۲۸۷,۱۵۲
بازارچه میرجاوه	۷۰,۸۶۰,۲۵۴	منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس	۸,۶۳۸,۳۹۳	ملایر	۲۶۶,۰۰۰
یزد	۵۶,۶۸۳,۵۰۷	زنجان	۷,۹۶۶,۱۴۵	بناب	۲۳۳,۸۰۶
زاهدان	۴۵,۷۰۶,۷۴۱	منطقه آزاد تجاری چابهار	۶,۵۷۹,۵۴۴	فولاد مبارکه	۳۱۰,۵۶۰
مشهد	۴۲,۸۶۲,۰۹۳	منطقه ویژه اقتصادی سهلان	۵,۷۳۰,۷۷۳	جلفا	۳۰۶,۵۷۸
غرب تهران	۴۲,۷۵۸,۹۶۲	پیشین	۵,۶۵۳,۰۰۰	منطقه ویژه اقتصادی بم	۱۹۹,۸۹۲
منطقه ویژه اقتصادی ایرانیان (زرنديه)	۳۶,۸۱۱,۱۷۸	ارومیه	۵,۰۲۵,۷۱۲	ساری	۱۷۲,۴۹۶
تبریز	۳۶,۵۹۰,۰۰۵	اراک	۴,۷۲۰,۸۸۹	منطقه آزاد تجاری اروند - آبادان	۱۷۱,۲۰۵
منطقه ویژه اقتصادی رفسنجان	۲۶,۹۸۵,۳۴۰	بازارچه پیشین	۳,۸۳۳,۵۲۲	مراغه	۱۵۱,۳۸۱
منطقه ویژه اقتصادی بوشهر ۱	۲۶,۲۲۳,۲۷۶	سمنان	۳,۷۱۶,۸۱۶	کرمانشاه	۱۱۶,۱۶۳
منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی بندر امام خمینی (ره)	۲۱,۹۷۷,۶۷۶	کرمان	۳,۶۹۵,۷۳۷	۱۵۴۰۱	۸۷,۴۹۴
اصفهان	۱۸,۸۴۷,۰۹۳	همدان	۳,۰۷۵,۶۸۱	آستارا	۸۶,۶۷۷
منطقه ویژه اقتصادی شیراز	۱۶,۰۱۷,۹۵۱	منطقه ویژه اقتصادی سلفچگان	۲,۳۰۳,۱۲۳	ماهبرود	۸۱,۰۰۰
چابهار	۱۵,۰۵۲,۸۳۳	اهواز	۲,۱۲۱,۸۸۸	قزوین	۹۳,۰۸۰,۰۸۱
منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی	۱۲,۸۶۰,۵۸۳	بیرجند	۱,۸۸۱,۸۲۱	منطقه آزاد تجاری حسن رود انزلی	۵۹,۸۴۷
منطقه ویژه اقتصادی کاوه	۱۲,۳۴۴,۶۷۷	شهرکرد	۱,۶۰۱,۹۷۰	فردیون کنار	۵۹,۳۵۱
کاشان	۱۲,۲۸۷,۱۴۶	اینچه برون	۱,۳۷۰,۰۵۴	منطقه ویژه اقتصادی سرخس	۵۷,۰۹۳
بازارچه کوهک-سراوان	۹,۴۴۳,۷۳۶	منطقه آزاد تجاری انزلی	۹۲۴,۹۷۳	منطقه آزاد تجاری اروند - خرمشهر	۵۴,۹۷۳
بازارچه مرزی ریمدان	۵۲۹,۷۹۷	منطقه ویژه اقتصادی نوشهر	۸۴۳,۲۰۳	(ره)	۵۲,۰۴۶
مهران	۴۱۳,۱۵۲	منطقه ویژه اقتصادی پیام	۶۲۲,۳۴۹	فرودگاه امام خمینی (ره)	۴۷,۵۷۳
ذوب آهن	۳۱۱,۸۹۵	خرم آباد	۵۷۹,۶۵۸	منطقه ویژه اقتصادی امیر آباد	۲۳,۶۳۱
منطقه ویژه اقتصادی لرستان (ازنا)	۲۹۸,۳۶۶	اردبیل	۵۳۳,۲۵۸	باشماق	۲۲,۳۲۷
منطقه آزاد تجاری قشم	۲۰,۶۴۳	بجنورد	۱۰,۷۵۴	سندج	۱۱,۰۵۰
سرخس	۲,۶۳۵	فرودگاه لار	۱۰,۲۲۱	ارزش دلاری: ۶۷۴,۰۴۱,۷۸۹	وزن: ۱,۴۶۷,۶۸۱,۳۲۳ kg

منبع: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

جدول ۱۲: آمار کل واردات ایران از پاکستان

نام گمرک	ارزش (دلار)	نام گمرک	ارزش (دلار)
منطقه ویژه اقتصادی شهید رجایی	۴۸,۸۲۳,۵۲۹	فرودگاه امام خمینی (ره)	۴۹۲,۶۵۷
منطقه آزاد تجاری چابهار	۴۶,۵۶۱,۷۶۱	منطقه آزاد تجاری اروند - خرمشهر	۴۶۴,۳۷۴
زاهدان	۴۶,۰۹۴,۸۲۲	منطقه ویژه اقتصادی بوشهر ۱	۳۸۹,۸۴۱
میرجاوه	۱۸,۸۷۷,۶۰۸	اصفهان	۳۱۸,۱۷۲
مشهد	۳,۲۵۰,۱۳۰	آستارا	۳۰۸,۲۵۲
منطقه آزاد تجاری قشم	۳,۲۳۱,۷۴۶	منطقه ویژه اقتصادی پیام	۱۹۶,۸۲۴
بازارچه کوهک-سراوان	۱,۹۲۶,۴۳۶	منطقه ویژه اقتصادی سرخس	۱۴۸,۴۴۶
شهید باهنر	۱,۷۸۶,۳۹۲	اراک	۱۲۷,۸۸۳
بازارچه میرجاوه	۱,۲۶۶,۷۶۶	غرب تهران	۱۲۳,۵۶۷
بجنورد	۱,۰۶۶,۱۸۷	پیشین	۸۸,۴۰۲
جلفا	۹۷۲,۵۲۳	بیرجند	۵۸,۳۶۶
منطقه ویژه دوغارون	۷۵۴,۸۵۵	قم	۱۵,۰۵۶
منطقه آزاد تجاری انزلی	۱۳,۱۵۶	ارزش دلاری: ۱۷۷,۳۵۷,۷۵۱	وزن: ۱۷۴,۹۳۶,۹۵۵ kg

منبع: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

۳-۲- نکات تجاری برای صادر کننده

پاکستان یک بازار مصرف کننده رو به رشد است زیرا هتل ها، رستوران ها و بخش های خرده فروشی مواد غذایی جدید همچنان در حال افزایش هستند. شهرنشینی سریع و جمعیت جوان با هم ترکیب می شوند تا الگوهای مصرف سنتی را از غذاهای فله و خام به سمت غذاهای بسته بندی شده و فرآوری شده از جمله غذاهای آماده و غذاهای منجمد تغییر دهند. صادرات محصولات کشاورزی ایالات متحده به پاکستان علیرغم اینکه بازاری دشوار برای پیمایش با تعرفه های بالا، محیط نظارتی در حال تغییر و نزدیکی جغرافیایی به کشورهای رقیب است، از ۲۸۷ میلیون دلار در سال ۲۰۱۴، ۴۲۰ درصد افزایش یافته و به نزدیک به ۱.۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ رسیده است. بنابراین می توان گفت امریکا بزرگترین شریک تجاری پاکستان محسوب می شود.

کشاورزی بخش کلیدی اقتصاد پاکستان است که ۱۸.۵ درصد از تولید ناخالص داخلی و ۳۸.۵ درصد از اشتغال را به خود اختصاص داده است. بخش کشاورزی پیوندهای زیادی با سایر بخش های اقتصاد دارد و نقش مهمی در توسعه اقتصادی-اجتماعی ایفا می کند. در طول سال مالی (ژوئیه / ژوئن) ۲۰۱۹، بخش کشاورزی رشد ۰.۸۵ درصدی را ثبت کرد. این رشد کم عمدتاً به دلیل کمبود آب بود که منجر به کاهش سطح زیر کشت و برداشت

کود شد. طبق گزارش (18TDM)، پاکستان در سال ۲۰۱۸ حدود ۸ میلیارد دلار مواد غذایی و محصولات کشاورزی وارد کرده است.

تعداد کمی از فروشگاه‌های خرده‌فروشی بین‌المللی و داخلی در حال تغییر در بخش خرده‌فروشی مواد غذایی در پاکستان هستند، اما پاکستانی‌ها هم‌چنان بیشتر مواد غذایی خود را از مغازه‌ها و بازارهای سنتی خریداری می‌کنند. در شهرهای بزرگ، مصرف‌کنندگان با درآمد متوسط و بالا به آهستگی خرید خود را از غذاهای فله و خام به سمت غذاهای بسته‌بندی شده و فرآوری شده، از جمله غذاهای آماده و غذاهای منجمد، متنوع می‌کنند. حمایت از این روند افزایش زنان کار تمام وقت و سطوح بالاتر درآمد قابل تصرف، به ویژه در مناطق شهری است. الگوی مصرف مواد غذایی در مناطق روستایی تغییر نکرده است و بر اساس گندم و محصولات غلات و انواع فرآورده‌های گوشتی است. یک خانواده معمولی پاکستانی به دلیل راحتی، تازگی و فضای ذخیره‌سازی محدود در خانه، به طور منظم غذاهای اصلی (مانند آرد گندم، حبوبات، روغن‌های خوراکی، میوه‌ها، سبزیجات، شیر و گوشت) را از فروشگاه‌های محله خریداری می‌کند. بنابراین با توجه به نوع سلیقه مصرف‌کننده پاکستانی، صادرات مواد غذایی به پاکستان برای تاجر ایرانی، می‌تواند دارای الویت باشد.

۱-۳-۲- سلیق و ترجیحات کلی مصرف‌کننده در پاکستان

مصرف‌کنندگان پاکستانی مواد غذایی تازه را ترجیح می‌دهند که به راحتی در محله آنها با قیمت‌های مقرون به صرفه در دسترس باشد. تغذیه سالم در بین مصرف‌کنندگان تحصیل کرده که در روزنامه‌ها، مجلات و تلویزیون اکثراً می‌شود محبوبیت بیشتری دارد. غذاهای تازه، آب میوه‌ها، نوشیدنی‌های غلیظ میوه، غذاهای ارگانیک، شیرینی‌های بدون قند، مواد غذایی بسته‌بندی شده با محتوای فیبر بالاتر، محصولات لبنی و مواد غذایی و نوشیدنی‌های بسته‌بندی شده غنی‌شده با ویتامین و کلسیم، همگی در میان مصرف‌کنندگان با درآمد متوسط و بالا مورد استقبال قرار گرفته‌اند.

پاکستان ۹۶ درصد مسلمان است، بنابراین گوشت خوک تنها توسط ۴ درصد جمعیت مصرف می‌شود. محصولات حاوی مواد گوشتی باید دارای گواهی حلال باشند تا اطمینان حاصل شود که گوشت از دام‌های ذبح شده مطابق با احکام اسلام تهیه می‌شود. مقصد بخش خدمات غذایی نیز باید در صورت لزوم دارای گواهی حلال باشد. واردات و فروش مشروبات الکلی نیز به دلایل شرعی ممنوع است. میان وعده‌های سنتی و مدرن، مانند قنادی‌ها، شیرینی‌ها، کیک‌ها، بیسکویت‌ها، بستنی‌ها، یا تنقلات شیرین و خوش طعم در میان پاکستانی‌ها بسیار محبوب هستند. غذاهای منجمد و نودل‌های فوری که به راحتی برای کودکان تهیه می‌شوند، در بین مادران شاغل محبوبیت دارند. طعم‌های محلی ترجیح داده می‌شوند و تولیدکنندگان مواد غذایی محلی در حال بررسی

فرصت‌هایی برای تولید محصولات جدید با استفاده از ترکیبی از طعم‌های داخلی و وارداتی هستند. افزایش طبقه متوسط شهری، استقبال از محصولات غذایی بسته بندی شده، راحت و آماده را افزایش داده است. پاکستانی‌ها تمایل بیشتری به امتحان غذاهای جدید در حین صرف غذا دارند و غذاهای سنتی را در خانه ترجیح می‌دهند. غذاهای چینی، ایتالیایی، تایلندی، مراکشی و لبنانی از جمله غذاهای جدید در حال رشد در پاکستان هستند.

۲-۳-۲ پیدا کردن شریک تجاری

اگر صادرکننده به بازار پاکستان علاقه مند باشد، اولین قدم این است که یک واردکننده و توزیع کننده قابل اعتماد پیدا کند. گروهی از توزیع کنندگان حرفه ای که مشتاق مدیریت برندها هستند در پاکستان در حال توسعه هستند و بسیاری علاقه مند به گسترش خطوط تولید خود هستند. این واردکنندگان معمولاً به دنبال حقوق انحصاری برای بازاریابی یک محصول یا برند خاص هستند. تجارت واردات مواد غذایی نسبتاً جدید است و صادرکنندگان باید واردکنندگان بالقوه را ملاقات کنند و مشخصات تجاری آنها را از طریق بانک‌ها و انجمن‌های تجاری به دقت بررسی کنند.

فرانشیز رستوران یکی از راه‌های معرفی محصولات جدید است. تعداد فزاینده‌ای از رستوران‌های زنجیره‌ای در پاکستان، به ویژه در کراچی و لاهور افتتاح می‌شود. اینها عبارتند از فست فود، غذاخوری‌های معمولی و کافه‌ها. در حالی که بیشتر این شرکت‌ها از مواد غذایی تولید شده در پاکستان تهیه می‌شوند، برخی از آنها به مواد اولیه تخصصی یا واردات اقلام خاصی نیاز دارند که به آسانی در دسترس نیستند. صادرکنندگان باید با واردکنندگان بررسی کنند تا ببینند آیا آنها تأمین کنندگان تأیید شده برای فرانشیز هستند یا خیر.

علاوه بر این، بخش هتلداری پاکستان دارای محصولات غذایی با ارزش بالایی است که به راحتی در پاکستان یافت نمی‌شود. هتل‌های زنجیره‌ای جهانی و زنجیره‌های محلی عالی در اینجا فعالیت می‌کنند. میوه‌ها و سبزیجات تازه در پاکستان به راحتی در دسترس هستند، اما برخی از میوه‌ها و سبزیجات باکیفیت (مانند گیلاس، آلو، کلم بروکلی و کاهو)، گوشت (مانند استیک) و محصولات ماهی (مانند میگو و خرچنگ) ممکن است دشوار در دسترس باشد.

صادرات محصولات ایرانی همان واردات پاکستان از ایران است. یک واردکننده پاکستانی باید اطمینان حاصل کند که:

- واردات مطابق با مقررات است و اقلام در لیست منفی قرار ندارند.
- شرایط و ضوابط واردات در اعتبار اسنادی مشخص شده است.
- روغن‌های گیاهی فله تنها محصولات غذایی هستند که تحت آزمایش تصادفی قرار می‌گیرند تا از سلامت برای مصرف انسان در زمان ورود اطمینان حاصل شود.

- محصولات غذایی وارداتی، از جمله مواد تشکیل دهنده، باید حداقل ۵۰ درصد از ماندگاری اولیه آنها در زمان واردات باقی مانده باشد - که از تاریخ ثبت "مانیفست عمومی واردات" (IGM) مطابق با قانون گمرک ۱۹۶۹ محاسبه می شود.

- داشتن اعتبار اسنادی اجباری یا ثبت قرارداد با بانک به منظور واردات کالا به پاکستان.

تاجر ایرانی باید قبل از انتخاب توزیع کننده موارد زیر را در نظر بگیرد:

- آیا آنها شبکه توزیع ملی یا منطقه ای دارند؟
- شبکه توزیع آنها چگونه ساختار یافته است؟
- مشتریان آنها چه کسانی هستند؟ آیا آنها به خرده فروشان، هتل ها یا رستوران ها می فروشند؟
- قابلیت های آنها چیست؟ آیا آنها تجربه کار با غذاهای فاسد شدنی یا ارزش افزوده را دارند؟
- آیا آنها به بازاریابی محصولات شما علاقه مند هستند؟ اگر چنین است، هزینه های بازاریابی چگونه مدیریت می شود؟
- آیا آنها هزینه های فهرست را به خرده فروشان می پردازند؟
- آیا آنها برندهای مشابه یا محصولات سایر تامین کنندگان را مدیریت می کنند؟
- حاشیه ها و هزینه های پرداخت شده توسط توزیع کننده چیست؟

هنگام برقراری ارتباط با واردکننده، اطمینان از پرداخت یک ملاحظه حیاتی است. تا زمانی که یک رابطه کاری ایجاد شود، صادرکنندگان ممکن است بخواهند یک اعتبار اسنادی غیر قابل برگشت را درخواست کنند. برخی از واردکنندگان پاکستانی به کار بدون اعتبار عادت دارند و ممکن است مایل به پرداخت نقدی قبل از ارسال باشند.

۳-۳-۲ مراحل گام به گام صادرات از ایران به پاکستان

مراحل ثبت صادرات، فرآیند گمرک صادرات، روش های جایجایی محموله های صادراتی در ایران چگونه است؟ در صورت نیاز به صادرات کالا یا خدمات، نیاز به مجوز صادراتی است. چنین مجوز صادراتی را می توان در صورت نیاز در ایران از ادارات دولتی مربوطه دریافت کرد. واردات و صادرات کالا در ایران به صورت تجاری مستلزم داشتن کارت بازرگانی است که توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران صادر و به تایید وزارت صنعت می رسد. گمرک جمهوری اسلامی ایران سازمانی دولتی است که مسئولیت واردات، صادرات و ترانزیت کالا و همچنین مسئولیت اجرای قوانین گمرکی و دریافت حقوق گمرکی واردات و صادرات در ایران را بر عهده دارد. مدارک مورد نیاز برای صادرات از ایران بر اساس کالای صادراتی از ایران، قراردادهای تجاری چندجانبه، دوجانبه یا یکجانبه و سایر سیاست های تجاری دولت ایران می باشد. به طور کلی در همه کشورها سه مرحله فرآیند برای صادرات

وجود دارد. مراحل ثبت یکباره برای اخذ مجوز صادرات، مدارک مورد نیاز برای صادرات و تشریفات ترخیص کالا از گمرک صادراتی.

معمولاً برای صادرات کالا از کشور صادرکننده، یک بار ثبت صادرات برای ایفای نقش صادرکننده/واردکننده کافی است. با این حال، اگر اقلام محدود صادر می شود، ممکن است مجوز صادرات جداگانه در کشور صادر کننده برای صادرات چنین کالاهای محدود شده مورد نیاز باشد. یک سازمان دولتی جداگانه در کشور صادرکننده (ایران) وجود دارد که این گونه محصولات خاص را که مجوز صادرات را صادر می کنند، رسیدگی و تنظیم می کند. با این حال، مجوز خاصی برای صادرات کالا برای برخی کالاهای خاص محدود به صادرات بر اساس سیاست تجاری کشور صادرکننده مربوطه مورد نیاز است. دسته بندی های محصولاتی که تحت عنوان صادرات آزادانه، محدود به صادرات و ممنوعیت صادرات طبقه بندی شده اند، هر چند وقت یکبار منتشر می شوند. محصولات تحت لیست ممنوعه کالاها مجاز به صادرات نیستند که ممکن است به وب سایت رسمی کشور صادر کننده ارجاع داده شود

- پس از بسته بندی کالا برای صادرات، مدارک لازم برای ترخیص کالا از گمرک صادراتی ایران تهیه می شود.
- لیست بسته بندی، فاکتور و سایر اسناد صادراتی مورد نیاز برای گمرک ایران قبل از انتقال محموله صادراتی به بندر گمرک کشور تنظیم می شود.
- اسناد صادراتی به صورت الکترونیکی در گمرک ایران بایگانی می شود.
- محموله از محل صادرکنندگان به محل گمرکی که حامل های بین المللی نیز در آنجا فعالیت می کنند منتقل می شود.
- محموله صادراتی در محدوده گمرکی کشور صادرکننده تحت کنترل متولی محموله تخلیه می شود.
- جایجایی محموله های صادراتی در محل بندر صادراتی توسط چنین متولی در کشور صادرکننده انجام می شود.
- پس از تکمیل فرآیند صادرات توسط گمرک کشور صادرکننده برای صادرات، مجوز لازم برای جایجایی محموله صادراتی توسط گمرکات صادر می شود.
- تشریفات بازرسی صادراتی لازم توسط مقامات گمرکی کشور صادرکننده هر جا که لازم باشد انجام می شود.

مدارک مورد نیاز برای صادرات از کشور صادرکننده (ایران)، جدای از اسناد اولیه، بر اساس کالای صادراتی از کشور، قراردادهای تجاری چندجانبه، دوجانبه یا یکجانبه و سایر سیاست های تجاری دولت است. اسناد صادراتی مورد نیاز در ایران نیز به ماهیت کالاهای صادرکننده (کالاهای عمومی، وسایل شخصی، کالاهای خطرناک، دام و

غیره)، سیاست تجاری منظم دولت، کالاهای خاص صادرکننده از کشور (سلاح و مهمات، محصولات بهداشتی، محصولات غذایی، مواد شیمیایی و غیره) اشاره دارد.

اما مدارک زیر برای صادرات کالا از ایران به پاکستان به طور کلی مورد نیاز است:

-مدارک ترخیص کالای صادراتی که در کشور صادرکننده مورد نیاز است

- سند ورود گمرکی: (مشخص شده توسط گمرک ایران) که توسط کارگزار یا صادرکننده گمرک صادرکننده تهیه شده است.
- اوراق گمرکی در صورت اعمال برای کالاهای خاص صادرکننده برای مطالبه مزایای واردات از دولت کشور صادرکننده.
- تعهد قانونی در صورت اعمال برای ادعای مزایای صادراتی از دولت کشور صادرکننده یا صادرات محصولات خاص برای برآورده کردن الزامات و تعهدات دولت.
- اظهارنامه های گمرکی هر جا که لازم باشد: اظهارنامه های ترخیص گمرکی صادراتی کشور طبق فرمت مشخص شده دولت.
- مجوز صادرات در صورت وجود باید از سازمان دولتی کشور اخذ شود.
- سفارش خرید یا اعتبار اسنادی بین صادرکننده و خریدار پاکستانی.
- لیست بسته بندی فاکتورهای تجاری صادر شده توسط فروشنده کالا
- گواهی مبدا صادر شده توسط مرجع ذیصلاح کشور مبدأ کالا.
- گواهی بیمه صادر شده توسط ارائه دهنده خدمات بیمه مجاز دولتی
- گواهی های بازرسی در صورت وجود: برخی از واردکنندگان از صادرکننده (فروشنده) از طریق LC یا سفارش خرید درخواست می کنند که کالاهای صادراتی را به کشور صادرکننده توسط یک آژانس بازرسی بین المللی معتبر مانند SGS، BVQI یا سایر آژانس های بازرسی کیفیت و غیره بازرسی کند.
- گواهی حمل و نقل موقت در صورت وجود
- گواهی تجزیه و تحلیل در صورت وجود. خریدار ممکن است از فروشنده اصرار کند که گواهی تجزیه و تحلیل کالا را ضمیمه کند. همین گواهی به گمرکات کشور صادرکننده کمک می کند تا کالای وارد شده به کشور را تایید کنند
- گواهی فروش رایگان در صورت وجود. در صورتی که کالاها جنبه تجاری نداشته باشند، گواهی فروش به همراه کالای ارسالی توسط صادرکننده ضمیمه می شود.

- گواهی وزن در صورت وجود گواهی وزن صادر شده توسط صادرکننده در شرایط مختلف مانند سیری پرواز، سیری کشتی، قوانین بین المللی ایمنی جاده، محاسبه عوارض واردات یا صادرات، ادعای مزایای صادرات / واردات از دولت و غیره مورد نیاز است.

- فاکتور کنسولی در صورت وجود

-مدارک مورد نیاز گمرک در کشور صادرکننده برای محصولات خاص برای صادرات

- اطلاعات صادرات الکترونیکی در صورت وجود
- گواهی بهداشت یا سلامت در صورت وجود
- گواهی مبدأ عمومی در صورت وجود
- گواهی کالاهای خطرناک در صورت وجود
- گواهی شیلات در صورت وجود
- گواهی حلال در صورت وجود
- گواهی مواد تشکیل دهنده در صورت وجود
- گواهی بازرسی در صورت وجود
- گواهی بازرسی قبل از ارسال در صورت وجود
- گواهی بهداشت گیاهی/گواهی قرنطینه در صورت وجود
- رسید بارانداز و رسید انبار در صورت وجود
- گواهی علامت گذاری ISPM 15 (بسته بندی چوبی) در صورت وجود
- راهنمای محصول یا کاتالوگ محصول در صورت وجود
- گزارش مهندس خبره در صورت وجود

-اسناد بانکی در کشور صادرکننده

- سفارش خرید یا اعتبار اسنادی
- لیست بسته بندی فاکتورهای تجاری
- پیش فاکتور
- برات
- گواهی مبدأ
- گواهی بیمه
- گواهی های بازرسی در صورت وجود

- اطلاعات صادرات الکترونیکی در صورت وجود
- گواهی بهداشت یا سلامت در صورت وجود
- سایر اسناد مشخص شده در صورت وجود

به طور خلاصه مراحل صادرات کالا از ایران به پاکستان در ادامه آمده است:

تاجر ایرانی باید بداند:

- صادرات کالا چیست و برای شروع مراحل صادرات می بایست چه نکاتی را رعایت نماید.
- چگونه مشتری مناسب پیدا کند و تحقیقات بازار انجام دهد؟
- فرایند و مراحل صادرات در گمرک و سایر مراجع در داخل کشور و خارج از کشور چگونه است؟ تعرفه صادرات چقدر است؟
- در خصوص بسته بندی کالا صادراتی، حمل و بیمه چه نکاتی را در گام های صادراتی می بایست در نظر گرفت؟
- برای موضوعات دریافت پول و تضامین لازم آیا تمهیداتی در حوزه کالای صادراتی در نظر گرفته شده است؟
- تشریفات صادرات در ایران و گامهای اجرایی آن چگونه است.
- محصول صادراتی چه نیازهایی را در بازار خارجی برآورده می کند؟

- آیا شرکت صادرکننده باید محصول بازار داخلی خود را برای فروش در خارج از کشور تغییر دهد یا یک محصول جدید را برای بازار خارجی تولید کند؟ چه ویژگی‌های خاصی از قبیل طراحی، رنگ، اندازه، بسته‌بندی، نام تجاری، برچسب‌ها و ضمانت نامه، باید اصلاح شود؟
- تفاوت‌های زبانی یا فرهنگی تا چه اندازه مهم هستند؟
- چه تنظیمات یا خدمات خاصی برای اجرای استراتژی فروش شما در محیط کسب و کار بازار ضروری است؟
- آیا مشتریان ویژگی‌های جمعیت شناختی و رفتاری یکسانی دارند؟
- آیا کالای صادراتی نیازمند لوازم جانبی برای ارسال به همراه کالا در کشور مقصد است؟
- آیا نیاز است با توجه به نیازهای بازار هدف یک محصول سفارشی و اختصاصی تولید و صادر نماید؟
- آیا محصولی که به صورت انحصاری و یکتا تولید می‌شود و دارای ویژگی‌های متمایز کمی یا ویژگی متمایز خاصی است، میتواند در سایر بازارهای مشابه نیز بفروشد؟

۴-۳-۲- مراحل گام به گام واردات کالا از پاکستان به ایران

شرایط واردات کالا از پاکستان به ایران نسبتاً آسان است. در ادامه سه شرط اولیه برای واردات کالا بیان شده‌است.

- ثبت شرکت
- دریافت شماره مالیات ملی و شماره مالیات فروش شرکت صادراتی
- ثبت نام در اتاق بازرگانی و صنایع یا هر انجمن صنفی مربوطه در دفتر حمایت از صادرات

مراحل واردات کالا از پاکستان به ایران در ادامه آمده‌است:

- دریافت کارت بازرگانی: تاجران لازم است به سازمان مربوطه مراجعه کرده و کارت بازرگانی حقیقی یا حقوقی دریافت کنند.
- انتخاب حوزه فعالیت: در مرحله دوم نوع فعالیت تجاری باید مشخص باشد.
- آشنایی با قوانین و مقررات به‌روز شده: لازم است تاجران با قوانین و مقررات کشور ایران و کشور پاکستان آشنایی کافی داشته باشند و با توجه به این که قوانین به طور مداوم در حال تغییر هستند، به‌روز بودن اطلاعات تاجر، اهمیت فراوان دارد.
- انتخاب نوع کالای وارداتی: لازم است تاجر با فروشندگان مختلف در ارتباط باشد و با آن‌ها مذاکره نماید. بنابراین آشنایی نسبی با فرهنگ تجاری و قوانین تجاری کشور پاکستان راه گشا خواهد بود.
- درخواست ارسال پیش‌فاکتور یا پروفورما: پیش‌فاکتور سندی است که توسط فروشنده برای خریدار ارسال شده و در آن در مورد مشخصات کامل کالا توضیح داده می‌شود.

- ثبت سفارش: واردکننده کالا باید به سامانه ثبت سفارش وزارت صمت مراجعه کرده و درخواست خود را جهت واردات کالای مورد نظر ارائه دهد، چرا که برخی از کالاها ممکن است دارای ممنوعیت وارداتی باشند و لذا لازم است که پیش از خرید کالا و انجام سایر مراحل واردات درخواست واردات کالا توسط کارشناسان وزارت صمت بررسی شود تا هیچ نوع کالایی خارج از قوانین و مقررات داخلی کشور خریداری نشوند.
- پرداخت بهای کالای وارداتی و تهیه ارز: تاجر ایرانی باید پول رایج کشور پاکستان یا هر ارز دیگری که فروشنده طبق قرارداد تمایل به دریافت دارد، را تهیه نماید. به طور معمول، دولت برای کالاهای اساسی ارز ترجیحی یا دولتی در نظر می‌گیرد.
- حمل و نقل و بیمه کالا: روش حمل و نقل کالا بر اساس کالای وارداتی و توافق بین وارد کننده و صادرکننده می‌تواند هوایی، ریلی، جاده‌ای و باشد. صادرکننده و واردکننده لازم است با قواعد اینکوترمز کاملاً آشنا باشند، چراکه روش حمل و نقل کالا را با استفاده از قواعد بین المللی اینکوترمز انجام می‌گردد.
- ترخیص کالا از گمرک: لازم است تاجر با در دست داشتن اسناد و مدارک مورد نیاز کالای خود را از گمرک دریافت نماید.

۵-۳-۲ چالش‌ها و مزیت‌های تجارت با پاکستان

زیربنای کسری تجاری مداوم و بزرگ پاکستان، چالش‌های رقابتی صادراتی است که این کشور با آن مواجه است. صادرات از آغاز قرن به کندی رشد کرده است. در نتیجه، اقتصاد بیشتر متکی به عناصر داخل بوده است، زیرا سهم صادرات در تولید ناخالص داخلی از ۱۶ درصد در سال ۱۹۹۹ به ۱۰ درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش یافته است. به استثنای برخی موارد در بخش خدمات، رقابت صادرات را در طی سال‌ها، عدم تنوع بخشی به فعالیت‌های با ارزش افزوده بالاتر را نشان می‌دهد. تجزیه و تحلیل در سطح شرکت به موانع اساسی برای ورود شرکت‌ها به صادرات و افزایش مقیاس پس از ورود اشاره می‌کند. این تمرکز درونی پیامدهایی بر رشد ارزش خارجی، اشتغال و بهره‌وری کشور داشته است.

دلایل چالش صادرات پاکستان بسیار زیاد است. با این حال، سه عامل را می‌توان به عنوان مهم شناسایی کرد: اول، سیاست تعرفه‌ای ضد صادراتی مشخص در قالب بالاترین سطوح حمایت مؤثر در جهان از صنایع داخلی که صادرات را تنها به یک گزینه باقی‌مانده تبدیل می‌کند - یعنی حمایت اعطا شده با هدف جایگزینی واردات، جایگزین صادرات شده است. دوم، خدمات پشتیبانی ناکافی برای صادرکنندگان، به ویژه تامین مالی بلندمدت (کلیدی برای توسعه کارخانه) و ارائه اطلاعات بازار (کلیدی برای کاهش هزینه‌های اطلاعاتی صادرات). سوم، بهره‌وری ساختاری پایین شرکت‌های پاکستانی. برای اولویت دادن به احیای صادرات، برنامه اصلاح سیاست باید به شیوه‌ای هماهنگ توسط مقامات فدرال و استانی، همراه با گسترده‌ترین حمایت جامعه مدنی طراحی و اجرا شود.

اقتصاد پاکستان با چالش‌هایی مانند افزایش کسری حساب جاری، افزایش تورم و نوسانات بالای نرخ ارز مواجه است. کسری حساب جاری در اکتبر ۲۰۲۱، همانطور که توسط بانک دولتی پاکستان (SBP) گزارش شد، ۱.۶۶ میلیارد دلار بود که تفاوت قابل توجهی با مازاد حساب جاری ۴۴۸ میلیون دلاری گزارش شده در اکتبر ۲۰۲۰ دارد. اگرچه دریافتی‌های صادراتی در اکتبر ۲۰۲۱ نسبت به ارزش گزارش شده در اکتبر ۲۰۲۰ معادل ۶۰۰ میلیون دلار افزایش یافت، اما پرداخت‌های واردات تقریباً ۲.۷ میلیارد دلار افزایش یافت. در نتیجه، کسری بین دریافت‌ها و پرداخت‌ها در اکتبر ۲۰۲۱ به میزان ۲.۱ میلیارد دلار افزایش یافت.

حواله‌های کارگران، که جزء اصلی ورودی دلار به پاکستان را تشکیل می‌دهد، در اکتبر ۲۰۲۱ تقریباً ۲۳۰ میلیون دلار نسبت به سال گذشته افزایش یافت. کسری حساب جاری در چهار ماه اول سال مالی ۲۰۲۱-۲۰۲۲ از ۵ میلیارد دلار فراتر رفت. در مقایسه، حساب جاری مازاد ۱.۳ میلیارد دلاری را در چهار ماهه اول سال مالی ۲۱ گزارش شد. بانک مرکزی در ۱۹ نوامبر ۲۰۲۱ نرخ سیاست را ۱۵۰ واحد افزایش داد در حالی که روپیه به کاهش خود ادامه داد. با کاهش همه‌گیری کووید-۱۹، بالشتکی که از نظر تعادل حساب جاری نسبتاً مطلوب، نرخ‌های سیاست پایین و نوسانات کمتر در نرخ ارز در اختیار سیاستگذاران قرار گرفته بود متعاقباً از بین رفته است. چالش‌ها در جبهه خارجی همچنان فراوان است. بر اساس بیانیه سیاست پولی منتشر شده توسط بانک دولتی پاکستان

(SBP) در نوامبر ۲۰۲۱، افزایش تورم و چالش‌های موجود در تراز پرداخت‌ها نتیجه عدم قطعیت‌های جهانی و داخلی است. همانطور که اقتصاد جهان از شوک همه گیر بهبود یافت، زنجیره های تامین جهانی و منطقه ای تحت تاثیر نامطلوب قرار گرفتند زیرا اختلالات باعث افزایش قیمت کالا و انرژی شده است. هزینه های حمل و نقل در بالاترین سطح خود باقی مانده است در حالی که بخش لجستیک تاخیرهای قابل توجهی را گزارش می کند. این امر چالش هایی را در جبهه داخلی همراه با افزایش قیمت واردات ایجاد کرده است که منجر به افزایش انتظارات تورمی می شود. با پیروی از روند صعودی تورم، مداخله بسیار مورد انتظار SBP از نظر افزایش نرخ سیاست احتمالاً پیش بینی ها در مورد نرخ رشد اقتصادی را کاهش می دهد.

آمار منتشر شده توسط اداره آمار پاکستان (PBS) در مورد واردات نشان می دهد که قیمت واردات در سال مالی جاری افزایش یافته است. به عنوان مثال، پاکستان در چهار ماه اول سال مالی ۲۲، تقریباً ۱۰ درصد بیشتر از نظر مقدار فرآورده های نفتی نسبت به مدت مشابه سال مالی قبل وارد کرد. این در حالی است که ارزش کل واردات بر حسب دلار ۹۲ درصد افزایش یافته است. به طور مشابه، پاکستان ۲۹ درصد بیشتر پنبه خام از نظر مقدار و ۶۹ درصد از نظر دلاری وارد کرد. حجم واردات الیاف مصنوعی ۱ درصد کاهش ولی ارزش دلاری ۵۹ درصد افزایش داشته است. تفاوت های شدید را می توان برای واردات کود نیز مشاهده کرد. در اصل، ارزش واردات بسیار بیشتر از مقدار واردات افزایش یافته است. جالب است که مشخص شود آیا ترجیح به سمت کیفیت بالاتر واردات تغییر کرده است یا خیر.

فقدان پیچیدگی محصولات و سطوح ضعیف نوآوری تولیدکنندگان در پاکستان احتمالاً مانع حرکت به سمت کیفیت بالاتر خواهد شد. با افزایش هزینه های نهاده ها و سطوح پایین بهره وری، این احتمال وجود دارد که انتقال قیمت نهاده به مصرف کنندگان بالا باشد، به ویژه اگر تولیدکنندگان نتوانند تکنیک های تولید را مطابق با آن اصلاح کنند. افزایش قیمت نهاده ها در زمانی که پاکستان برای حمایت مالی به صندوق بین المللی پول نزدیک می شود، به چالش های پیش روی دولت می افزاید.

با وجود اینکه کل صادرات پاکستان در چهار ماهه اول سال مالی ۲۰۲۲ معادل ۲۵ درصد به دلار و صادرات نساجی ۲۷ درصد نسبت به ارزش گزارش شده در چهار ماهه اول سال مالی ۲۱ درصد افزایش یافته است، این افزایش احتمالاً ناشی از تغییرات سطح قیمت است. صادرات پارچه نخی از نظر کمیت ۷۶ درصد کاهش داشته و ارزش دلاری ۱۹ درصد افزایش داشته است. افزایش ارزش صادرات به ازای هر واحد احتمالاً ناشی از قیمت‌های جهانی بالاتر، تغییر به سمت تولید با کیفیت بالاتر یا گرفتن سهم بازار از رقبا در بازارهایی است که خریداران مایل به پرداخت بیشتر برای هر واحد هستند.

تجزیه و تحلیل در سطح خرد به توضیح بهتر این الگو کمک می کند. با افزایش قیمت کالاها، فرصت‌ها برای شرکت‌های جدید برای رقابت و نوآوری نیز بهبود می‌یابد. در اصل، افزایش هزینه‌های ورودی و قیمت‌های خروجی بالاتر کالاها باید عمیق‌تر مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد تا رشد صادرات پایدار باشد، به‌ویژه که بهبود رقابت جهانی و منطقه‌ای ناشی از شوک همه‌گیری به نگرانی مهمی برای تولیدکنندگان داخلی تبدیل شده است. گروه مشاوره اقتصادی (EAG) در سند اخیر خود با عنوان "چشم انداز جدید برای تحول اقتصادی" بر لزوم تخصیص مجدد منابع به سمت فعالیت‌های مولدتر برای تضمین مسیر پایدار رشد اقتصادی بالاتر تأکید کرد. پویایی اشتغال در شرکت‌های کوچکتر متمرکز است.

گزارش توسعه پاکستان که اخیراً توسط بانک جهانی منتشر شده است، به ویژه بر احیای صادرات از پاکستان متمرکز شده است. این بیانیه تأکید کرد که سیاست‌های دولت به جای افزایش تعداد نوآوران، بر تشویق تولیدکنندگان فعلی متمرکز است. نرخ‌های پایین ورود و خروج در پاکستان نشان‌دهنده فقدان فشارهای رقابتی و تمایل به نوآوری است، در حالی که معایب تعرفه‌ها این است که به نفع شرکت‌های بزرگ متصدی است که با بهره‌وری و نوآوری پایین مشخص می‌شوند. بنابراین، شرکت‌ها فاقد توانایی بهره‌برداری از فرصت‌هایی هستند که می‌تواند سطح بهره‌وری کلی آنها را افزایش دهد.

به طور کلی، چالش‌های بازار پاکستان در ادامه فهرست شده است:

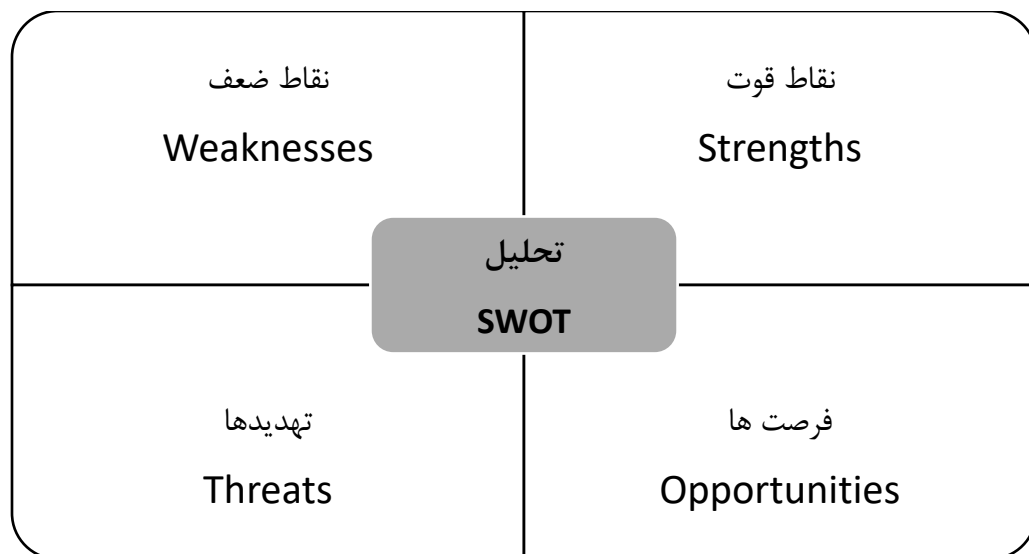
- مشکلات بانکی بین ایران و پاکستان: به دلیل عدم همکاری بانک‌های پاکستانی با بانک‌های ایرانی، توسعه مبادلات تجاری ایران و پاکستان با مشکل مواجه است.
- وجود تعرفه‌های ترجیحی: به دلیل وجود این تعرفه‌ها صادرکننده ایرانی ممکن است صرفه اقتصادی مطلوبی برای صادرات به پاکستان نداشته باشد. چرا که تعرفه وارداتی پاکستان برای کالای ایرانی بالا است. پاکستان عضو سازمان تجارت جهانی است و تعرفه‌ها را بر اساس این سازمان تنظیم می‌کند ولی ایران عضو سازمان تجارت جهانی نیست.
- توان مالی: صادرکنندگان ایرانی توان مالی کمتری در مقایسه با صادرکنندگان بسیاری دیگر از کشورها دارند و بنابراین، قدرت رقابت کمتری هم دارند.
- عدم توازن اقتصاد ایران و پاکستان: اقتصاد ایران مبتنی بر نفت و فرآورده‌های نفتی است و اقتصاد پاکستان مبتنی بر کشاورزی می‌باشد.
- عدم شناخت کافی صادرکننده ایرانی از سلیق و ترجیحات مصرفی مردم پاکستان از چالش‌های دیگر است.
- عدم بازیابی صحیح محصولات ایرانی توسط تجار در زمینه محصولات نفتی، خودرو و سایل نقلیه و ...
- رواج افسارگسیخته قاچاق در مرزهای ایران و پاکستان از موانع مهم تجارت موثر است.

در کنار چالش های بیان شده برای تجارت با پاکستان، فرصت ها و مزایایی هم وجود دارد که در ادامه ارائه شده است:

- تشابه فرهنگی، مرز مشترک، دین مشترک و نزدیکی جغرافیایی: بین ایران و پاکستان حدود ۹۰۰ کیلومتر مرز مشترک وجود دارد که این خود زمینه ای اساسی برای گسترش روابط تجاری دو کشور است. هم چنین تشابه فرهنگی و دینی هم زمینه ساز روابط تجاری است. پاکستان به دلیل نزدیکی به کشور پرجمعیت هند، افغانستان و ایران میتواند به عنوان پل ارتباطی بین خاورمیانه و شرق آسیا باشد و نقش ترانزیت آن زیاد است.
- اقتصاد پاکستان مبتنی بر کشاورزی است و ایرانی ها با صادرات محصولاتی مثل خرما، پسته، گردو، فندق، انجیر، شیرینی و شکلات، عسل، میوه، کنسرو، کلم قرمز و سفید، سبزیجات تازه و خشک، عرقیجات و گلاب و می توانند بازار خوبی در اختیار بگیرند.
- صادرات محصولات صنعتی، معدنی و نفتی به پاکستان از دیگر پتانسیل های صادراتی است. میزان مصرف فرآورده های نفتی پاکستان ۱۹.۶۸ میلیون تن در سال است که از این مقدار ۱۱.۵۹ میلیون تن از طریق پالایشگاه های داخلی تامین می شود و مابقی آن از طریق واردات تامین می گردد. مجموع گاز طبیعی مایع شده؛ ال پی جی عرضه شده در سال مالی ۲۰۲۰ و ۲۰۱۹ حدود ۷۴۰ هزار متریک تن بوده است. در پاکستان ۱۱ تولیدکننده ال پی جی و ۲۰۰ شرکت بازاریابی ال پی جی به همراه ۷۰۰۰ توزیع کننده وجود دارد. در این سال ۳.۷ میلیارد روپیه، معادل حدود ۲۴ میلیون دلار، در زمینه زیرساخت های ال پی جی سرمایه گذاری شده است.
- ایران همچنین دارای ظرفیت های صادراتی در زمینه خدمات فنی و مهندسی است:
 - مشارکت در پروژه های مختلف صنعتی به صورت Venture Joint
 - مشارکت در پروژه های نفت گاز و پتروشیمی
 - مشارکت در پروژه های راه آهن و جاده ریلی
 - مشارکت در طرح های اتومبیل سازی و قطعات یدکی
 - مشارکت در طرح های نیروگاهی
 - مشارکت در طرح های احداث سد و راه
 - مشارکت در طرح های استخراج معادن

تحلیل SWOT

تحلیل SWOT (نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها) چارچوبی است که برای ارزیابی موقعیت رقابتی شرکت و توسعه برنامه ریزی استراتژیک استفاده می شود. تجزیه و تحلیل SWOT عوامل داخلی و خارجی و همچنین پتانسیل فعلی و آینده را ارزیابی می کند. تجزیه و تحلیل SWOT برای تسهیل یک نگاه واقع بینانه، مبتنی بر واقعیت طراحی شده است. تجار باید با اجتناب از باورهای از پیش تصور شده و در عوض تمرکز بر زمینه های واقعی، تجزیه و تحلیل دقیق از بازار کشور هدف داشته باشند. لازم به ذکر است که تجار باید از این تحلیل، به عنوان راهنما استفاده کنند و نه لزوماً به عنوان یک نسخه. با استفاده از داده های داخلی و خارجی، این تکنیک می تواند کسب و کارها را به سمت استراتژی هایی هدایت کند که احتمال موفقیت شان بیشتر است، و از استراتژی هایی که در آن ها موفقیت وجود ندارد یا احتمالاً کمتر موفق هستند، فاصله می گیرد. تحلیلگران تجزیه و تحلیل SWOT را به صورت مربعی ارائه می کنند که به چهار ربع تقسیم شده است که هر یک به یک عنصر SWOT اختصاص دارد. این ترتیب بصری یک نمای کلی از موقعیت شرکت ارائه می دهد. اگرچه ممکن است همه نکات زیر یک عنوان خاص از اهمیت یکسانی برخوردار نباشند، اما همه آنها باید بینش های کلیدی را در مورد تعادل فرصت ها و تهدیدها، مزایا و معایب و غیره نشان دهند.

نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدهای فراوری توسعه صادرات ایران به پاکستان در ادامه آمده است.

نقاط قوت

- توجه ویژه دولت به گسترش روابط با کشورهای مسلمان و هم مرز به ویژه پاکستان

- حسنه بودن روابط سیاسی بین ایران و پاکستان و سفر مقامات سیاسی و تجاری دو کشور در سال‌های اخیر
- وجود موافقتنامه های زیرساختی بازرگانی و گمرکی، PTA، تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری، اجتناب از مالیات مضاعف، موافقتنامه‌های نمایشگاهی، همکاری‌های مرزی و غیره
- بالا بودن حجم صادرات ایران به پاکستان نسبت به واردات از آن کشور و وجود زمینه های صادراتی بعضی از محصولات و خدمات فنی و مهندسی
- اتصال شبکه‌های ریلی دو کشور به یکدیگر
- وجود پروازهای مستقیم
- امضای برنامه راهبردی ۵ ساله توسط روابط اقتصادی دو کشور
- تشکیل اتاق‌های مشترک بازرگانی در ایران و پاکستان و نهادی شدن فعالیت‌های تجاری دو کشور

نقاط ضعف

- فقدان روابط بانکی، عملیاتی نشدن روابط کارگزاری، نداشتن شعب بانک در کشورهای یکدیگر، عدم وجود زیرساخت های مالی مناسب بین دو کشور و ...
- کمبود زیرساخت های مطلوب و کافی در زمینه حمل و نقل دریایی، جاده‌ای، هوایی از جمله نامناسب و غیر استاندارد بودن راههای زمینی داخل خاک پاکستان
- عدم شناخت صحیح از سلايق و الگوهای مصرفی پاکستان و فقدان اطلاعات کافی از بازار پاکستان توسط فعالان اقتصادی و بازرگانی ایران
- بالا بودن میزان قاچاق در مرزهای دو کشور و فقدان سیستم امنیتی کافی برای پیشگیری
- کیفیت پایین بعضی از محصولات صادراتی ایران در پاکستان و کالاهای وارداتی از پاکستان
- رقابت منفی بین صادرکنندگان کشورمان و تفکر پيله وری و فروش درب کارخانه‌ای که منجر به عدم تمایل شرکت‌های معتبر پاکستانی و عدم همکاری با طرف های ایرانی شده است
- عدم شناخت ظرفیت بالای پاکستان برای همکاری و وجود نگاه غیر کارشناسی نسبت به بازار پاکستان از سوی تولیدکنندگان و شرکت‌های ایرانی
- مشکلات و سخت‌گیری‌های صدور ویزا از سوی سفارت پاکستان
- توسعه نیافتن کانال های توزیع کالا ایرانی در پاکستان از جمله نداشتن شعب فروشگاه‌های زنجیره‌ای، نداشتن مرکز تجاری ایران در پاکستان و نبود شرکت‌های مدیریت صادرات فعال در پاکستان
- ناتوانی تولیدکنندگان ایرانی برای عرضه مستقیم کالا در فروشگاه های زنجیره ای پاکستان

- عدم رعایت تعرفه های گمرکی که در زمان امضای موافقتنامه تجارت ترجیحی توافق شده بود (ورود انبه و نارنگی از پاکستان)
- فقدان مرکز تجاری ایران در پاکستان
- رفتار غیرحرفه‌ای صادرکنندگان جدید در پاکستان

فرصت‌ها

- نزدیک فرهنگی و مذهبی با مردم آن کشور و نگاه مثبت اغلب مردم دو کشور به توسعه روابط سیاسی و تجاری دوجانبه
- وجود روابط تجاری و سیاسی دوستانه و عزم تصمیم جدی رهبران دو کشور برای بسط و گسترش روابط در همه سطوح
- داشتن موقعیت استراتژیک دو کشور همسایه و هم مرز بودن و نزدیکی مسافت دریایی ایران به بازار پاکستان
- عضویت هر دو کشور در پیمان‌های منطقه‌ای یکسان نظیر اکو و عضویت در سایر پیمان‌ها نظیر D-8 و کنفرانس اسلامی و غیره
- امکان ترانزیت کالا با توجه به موقعیت جغرافیایی دو کشور و همسایگی آنها
- گسترش و نزدیکی جغرافیایی پاکستان به منظور توسعه صدور خدمات فنی و مهندسی
- جمعیت بالای ۲۰۰ میلیونی در پاکستان و این که بیش از نیمی از آن زیر ۲۵ سال می باشد.

تهدیدها

- متزلزل بودن اوضاع سیاسی و اقتصادی پاکستان
- مشکلات سیاسی و ناامنی های دوره ای در پاکستان؛ ناامن بودن جاده ها، مسائل تروریستی و فرقه‌گرایی
- داشتن روابط حسنه بیش از حد پاکستان با ایالات متحده آمریکا و عربستان سعودی و مشارکت با آنها در تحریم ایران
- فعالیت گسترده برخی رقبای تجاری و سیاسی ایران در پاکستان نظیر حضور گسترده چین در پروژه‌های جاده ابریشم
- تنش‌های سیاسی و نظامی بین هند و پاکستان که به علت روابط گسترده ایران و هند گاهی مسئله‌ساز می‌شود
- تحریم‌های بانکی بین‌المللی و عدم دسترسی به سیستم های بانکی دلار و یورو

- کسری تراز تجاری بسیار بالا و مداوم پاکستان که هم در تجارت با جهان وجود دارد و هم در تجارت با ایران
- رتبه بالای ریسک این کشور که احتمال بازگشت ارزش صادرات را کاهش میدهد
- شکل گرفتن تجارت غیر رسمی به واسطه وجود مرز زمینی حدود ۹۰۰ کیلومتری که باعث سخت شدن ورود کالای صادراتی به صورت رسمی شده است
- بلوکه شدن مطالبات ایران در بانکهای پاکستانی
- تعرفه بالای واردات کالا از سوی گمرک پاکستان و اعمال موانع غیر تعرفه‌ای نظیر بالا بردن قیمت پایه گمرکی و آنتی دامپینگ یکی از موانع صادرات به پاکستان است
- ارسال کالاهای بی کیفیت که باعث خراب شدن برندهای ایرانی شده است.

راهبردهای SO

- بهره‌گیری از توانمندی های صادراتی کشور برای صادرات محصولات مورد نیاز کشور پاکستان مانند نفت خام و مواد پلاستیکی، روی، چدن، آلومینیوم و محصولات شیمیایی عالی مخصوصاً در شرایط تحریم
- تلاش برای افزایش سهم بازار کالای ایرانی با توجه به روابط تجاری دوستانه و ردیف‌های اعتباری میان دو کشور
- بهره‌گیری مناسب از موافقتنامه تجارت آزاد
- تسهیل ویزا برای تجار و فعالین اقتصادی دو کشور
- مشارکت گسترده در طرح های فنی و مهندسی پاکستان
- تامین اقلام اساسی و مورد نیاز ایران از قبیل برنج و گوشت از پاکستان
- تاسیس شعب دانشگاه در پاکستان جهت آموزش و تربیت دانشجو و کارآموز

راهبردهای ST

- تلاش برای بهره‌گیری و گسترش موافقتنامه های تجاری میان دو کشور
- تقویت جایگاه کالای ایرانی در ذهن مشتریان پاکستانی از راه تبلیغات
- برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی کالاهای ایرانی در پاکستان برای افزایش نگاه مثبت به محصولات ایرانی
- شناسایی کالاهای مزیت دار داخلی مورد نیاز بازار پاکستان برای گسترش بازار و تنوع بخشیدن به محصولات صادراتی ایران

راهبردهای WO

- تدوین برنامه فراگیر بازاریابی و تبلیغات در رسانه های جمعی پاکستان برای افزایش شناخته کالای ایرانی در میان مصرف کنندگان پاکستان
- تلاش برای ارائه محصولات با کیفیت به بازار پاکستان به منظور تقویت جایگاه و سهم بازار ایران با توجه به تقاضای روبه رشد مصرف در این کشور
- ایجاد مراکز تجاری ایران در شهرهای پاکستان
- ایجاد شرکت های تخصصی صادرات برای تولیدکنندگان ایرانی
- ارتباط با فروشگاه های زنجیره ای پاکستان برای توزیع مویرگی کالا؛ به ویژه مواد غذایی

راهبردهای WT

- توسعه و ایجاد جاده های ترانزیتی استاندارد در داخل کشور
- ارائه تسهیلات به بازرگانان پاکستانی برای حضور در بازار ها و نمایشگاه های ایران
- تقویت خطوط جاده ای و ریلی میان دو کشور برای افزایش مبادلات تجاری دوجانبه
- فعال کردن اتاق بازرگانی مشترک دو کشور برای آگاهی رسانی بهتر به تجار
- استفاده از تهاتر کالا برای بازگشت طلب ایران از پاکستان

راهبردهای ترکیبی (SWOT)

- برقراری روابط بانکی بین دو کشور
- انعقاد موافقتنامه تجارت آزاد میان ایران و پاکستان
- تقویت خطوط جاده ای و ریلی میان دو کشور
- توسعه و ایجاد جاده های ترانزیتی استاندارد در داخل کشور
- افزایش تبلیغات کالاهای ایرانی در رسانه های جمعی به ویژه تلویزیون و مطبوعات پاکستان
- راه اندازی مرکز تجاری ایران در پاکستان
- تشکیل شورای مشترک بازرگانان و نهاد حل اختلاف
- ایجاد منطقه آزاد در مرزهای دو طرف
- ایجاد خط مونتاژ کالاهای ایرانی در پاکستان به ویژه تراکتور
- تجهیز و فعال نمودن گذرگاهها، بازارچه ها و پایانه های صادراتی شرق کشور
- تشکیل کنسرسیوم صادراتی کالا و خدمات به پاکستان
- تعدیل رویه های سنتی تجارت به روش های علمی از طریق برگزاری دوره های آموزشی جهت آموزش فعالان امور تجاری دو کشور

- گسترش استانداردهای ملی دو کشور برای کالاهای مبادلاتی
- ترغیب شرکتهای صادراتی به رعایت استانداردهای مورد قبول طرف پاکستانی برای محصولات صادراتی
- مشارکت در احیای کارخانه فولاد پاکستان
- گسترش زیرساختهای مالی، بانکی و بیمه شامل خطوط اعتباری و تسهیلات، صدور بیمه نامه و ضمانت نامه ها و تشکیل صندوق های مشترک
- استفاده از ارزهای محلی و تجارت بدون پول و یا انجام تهاتر
- آشنا نمودن بازرگانان پاکستانی با تولیدات صنعتی و پتانسیل های خدمات فنی و مهندسی ایران از طریق مشارکت مستمر و فعال در نمایشگاه های بین المللی پاکستان و برگزاری نمایشگاه های اقتصادی ایران در پاکستان

در جدول زیر کشورهای صادرکننده کالا و خدمات به پاکستان و ارزش صادرات آنها طی سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ آمده است:

جدول ۱۳: کشورهای صادرکننده کالا و خدمات به پاکستان و ارزش صادرات آنها طی سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰

صادرکنندگان	ارزش صادرات ۲۰۱۶ (هزار دلار)	ارزش صادرات ۲۰۱۷ (هزار دلار)	ارزش صادرات ۲۰۱۸ (هزار دلار)	ارزش صادرات ۲۰۱۹ (هزار دلار)	ارزش صادرات ۲۰۲۰ (هزار دلار)
جهان	۱۵۹۲۵۷۰۰۱۱۲	۱۷۵۶۲۷۹۷۱۲۳	۱۹۳۲۵۹۹۴۸۰۹	۱۸۷۳۶۲۳۳۹۶۳	۱۷۲۷۱۰۱۷۷۴۸
چین	۲۱۱۸۹۸۰۵۸۲	۲۲۷۱۷۹۶۱۴۲	۲۴۹۴۲۳۰۱۹۵	۲۴۹۸۵۶۹۸۶۶	۲۵۹۰۶۰۷۶۸۶
ایالات متحده آمریکا	۱۴۵۱۴۵۹۶۸۴	۱۵۴۷۱۹۵۴۰۳	۱۶۶۵۶۸۸۴۸۴	۱۶۴۲۸۲۰۳۵۲	۱۴۲۴۹۳۴۹۱۹
آلمان	۱۳۳۲۴۸۹۰۶۷	۱۴۴۴۷۷۶۳۶۷	۱۵۵۶۶۲۲۹۳۹	۱۴۸۶۸۷۷۲۵۰	۱۳۷۸۰۳۰۸۴۰
ژاپن	۶۴۵۵۸۹۴۱۰	۶۹۸۰۲۱۶۲۳	۷۳۸۱۶۴۲۵۲	۷۰۵۸۴۲۰۱۳	۶۴۰۹۵۳۱۳۷
هلند	۴۶۸۱۷۶۳۲۸	۵۲۷۹۰۷۸۲۲	۵۸۷۸۹۳۰۸۴	۵۷۶۷۸۴۴۵۵	۵۵۱۸۲۰۲۷۰
هنگ کنگ، چین	۵۱۶۵۸۸۱۳۱	۵۴۹۸۶۱۴۵۵	۵۶۹۱۰۵۷۴۰	۵۳۵۷۱۱۰۱۹	۵۵۱۵۱۵۷۵۶
جمهوری کره	۴۹۵۴۶۵۶۰۶	۵۷۳۷۱۶۶۱۸	۶۰۵۱۶۹۱۹۰	۵۴۲۳۳۳۳۳۷	۵۱۲۷۸۸۶۰۶
ایتالیا	۴۶۱۶۶۷۶۲۵	۵۰۷۴۳۰۲۳۶	۵۴۹۹۰۶۹۹۶	۵۳۷۷۴۸۴۲۹	۴۹۵۹۷۶۹۶۰
فرانسه	۴۹۰۴۳۳۸۹۷	۵۲۴۱۸۰۹۳۴	۵۶۹۷۶۴۸۷۶	۵۵۶۵۵۰۳۷۴	۴۷۶۰۸۲۱۸۱
بلژیک	۳۹۸۳۴۵۷۸۴	۴۲۹۷۹۹۶۹۲	۴۶۸۶۲۹۸۵۵	۴۴۶۸۷۶۸۷۰	۴۱۹۴۷۸۲۸۸
مکزیک	۳۷۳۹۰۴۳۰۳	۴۰۹۴۷۶۴۴۶	۴۵۰۹۲۰۳۷۴	۴۶۰۷۰۳۸۰۴	۴۱۸۱۴۰۹۰۲
انگلستان	۴۱۱۴۶۳۳۵۶	۴۴۱۸۴۷۳۲۴	۴۹۰۸۴۰۳۶۴	۴۶۸۳۲۲۴۱۶	۳۹۵۶۹۲۰۸۷
کانادا	۳۹۰۱۹۵۶۳۱	۴۲۱۱۶۱۳۲۵	۴۵۰۷۹۰۳۴۴	۴۴۶۵۶۲۳۱۱	۳۸۹۸۵۰۲۲۳
سنگاپور	۳۲۹۸۵۴۲۲۲	۳۷۳۰۵۵۵۴۳	۴۱۲۰۷۷۴۷۱	۳۹۰۳۸۶۲۳۴	۳۷۳۹۰۹۱۵۳
تایپه، چینی	۲۷۹۰۲۰۵۴۸	۳۱۵۷۳۴۱۷۹	۳۳۴۲۴۴۲۴۱	۳۲۹۵۱۲۴۳۳	۳۴۶۶۳۳۹۳۶
فدراسیون روسیه	۲۸۵۴۹۱۰۵۲	۳۵۷۰۸۳۱۳۵	۴۴۹۳۴۷۱۵۷	۴۲۲۷۷۷۱۶۷	۳۳۷۱۰۵۳۵۲
سوئیس	۳۰۲۸۹۰۹۶۰	۲۹۹۵۰۷۵۲۰	۳۱۰۷۴۲۹۹۲	۳۱۴۱۴۵۲۰۷	۳۱۸۹۸۵۷۶۷
اسپانیا	۲۸۳۷۶۱۰۶۶	۳۱۱۶۰۰۶۱۹	۳۴۶۰۶۴۳۱۵	۳۳۷۲۱۵۱۱۴	۳۱۲۰۸۰۵۱۳
ویتنام	۱۷۶۵۸۰۷۸۷	۲۱۵۱۱۸۶۰۷	۲۴۳۶۹۸۶۹۸	۲۶۴۶۱۰۳۲۳	۲۸۱۴۴۱۴۵۷
هندوستان	۲۶۰۹۶۳۹۵۹	۲۹۵۸۶۲۱۵۷	۳۲۳۹۹۷۶۸۰	۳۲۳۲۵۰۷۲۶	۲۷۵۴۸۸۷۴۵
استرالیا	۱۸۹۳۸۹۲۳۴	۲۲۹۷۲۲۱۷۸	۲۵۴۵۲۵۴۱۳	۲۷۲۵۷۹۶۰۸	۲۵۴۵۳۱۴۲۶
لهستان	۱۹۶۴۵۵۲۷۰	۲۲۱۳۰۷۶۲۱	۲۶۱۸۱۵۲۶۹	۲۵۱۸۶۴۷۷۳	۲۵۴۱۶۹۰۳۲
مالزی	۱۸۹۸۶۳۳۹۵	۲۱۷۷۱۵۵۱۰	۲۴۷۴۸۹۳۷۳	۲۳۸۱۶۱۱۲۵	۲۳۳۵۵۳۷۰۳
تایلند	۲۱۳۵۵۸۹۴۷	۲۳۵۸۷۱۳۷۱	۲۴۹۹۲۱۳۱۴	۲۴۵۳۸۰۴۶۵	۲۲۹۲۷۷۷۳۴
برزیل	۱۸۵۲۳۵۴۰۱	۲۱۷۷۳۹۱۷۷	۲۳۹۸۸۹۲۱۰	۲۲۳۹۹۸۶۶۹	۲۰۹۱۸۰۲۴۲
جمهوری چک	۱۶۲۰۸۷۳۳۲	۱۸۲۲۳۱۳۶۱	۲۰۲۵۲۱۵۷۸	۱۹۹۴۶۹۷۱۰	۱۹۲۳۰۴۸۹۶
ایرلند	۱۳۲۰۰۹۷۶۰	۱۳۸۰۷۲۲۱۳	۱۶۷۰۱۷۸۸۸	۱۷۰۷۴۳۳۸۳	۱۸۴۱۳۰۸۰۶
عربستان سعودی	۱۷۸۸۱۷۴۱۳۵	۲۲۰۰۶۸۵۹۶	۲۹۴۵۳۵۵۵۳	۲۵۱۸۰۰۴۵۸	۱۷۶۵۰۷۵۰۶
بوقلمون	۱۴۲۶۰۶۲۴۷	۱۵۶۹۹۲۹۴۰	۱۶۷۹۲۳۸۶۲	۱۸۰۸۷۰۸۴۱	۱۶۹۶۵۷۹۴۰
اندونزی	۱۴۴۴۹۴۲۰۶	۱۶۸۸۱۰۶۳۷	۱۸۰۲۱۵۰۳۶	۱۶۷۶۸۲۹۹۶	۱۶۳۳۰۶۴۹۰

اتریش	۱۴۴۷۰۰۶۹۰	۱۵۹۹۷۰۵۳۱	۱۷۶۹۹۱۹۷۱	۱۷۱۵۳۲۰۵۵	۱۶۲۱۴۵۱۲۹
سوئد	۱۳۹۲۷۳۳۳۴	۱۵۲۹۰۲۲۰۲	۱۶۵۹۵۹۰۳۳	۱۶۰۵۶۷۹۱۱	۱۵۵۶۰۷۸۴۷
امارات متحده عربی	۲۹۵۰۴۶۶۹۱	۳۱۳۵۴۷۵۹۷	۳۲۱۰۰۶۹۰۵	۳۱۵۹۴۲۷۲۸	۱۵۴۷۹۷۱۶۳
مجارستان	۱۰۳۰۰۹۵۰۸	۱۱۳۳۸۲۰۷۷	۱۲۳۹۵۷۸۸۵	۱۲۲۱۸۰۶۵۸	۱۱۹۹۷۰۷۲۰
دانمارک	۹۴۷۲۹۰۱۳	۱۰۱۴۳۴۴۳۱	۱۰۸۵۲۳۱۰۲	۱۰۹۹۹۱۵۵۵	۱۰۷۲۲۴۳۰۰
اسلواکی	۷۶۹۹۷۱۹۲	۸۳۴۷۵۳۸۶	۹۳۴۰۳۱۶۸	۸۹۹۰۹۰۸۵	۸۷۱۰۴۴۵۲
آفریقای جنوبی	۷۶۵۸۶۷۲۷	۸۹۵۵۵۸۱۷	۹۵۱۷۹۱۵۴	۹۰۴۱۹۴۷۳	۸۵۶۸۶۱۳۳
نروژ	۸۹۵۰۴۹۱۰	۱۰۲۰۷۲۱۵۵	۱۲۳۰۵۴۷۵۶	۱۰۲۷۹۳۷۱۶	۸۲۴۲۹۴۶۲
رومانی	۶۳۵۸۱۰۰۴	۷۰۶۲۶۸۸۷	۸۰۰۷۷۶۰۶	۷۷۲۹۸۷۴۸	۷۱۰۴۶۳۹۹
شیلی	۵۷۷۳۷۹۰۶	۶۵۸۸۲۷۱۷	۷۵۴۰۴۱۱۸	۶۹۱۴۵۹۶۲	۶۷۵۵۷۶۹۳
فنلاند	۵۷۳۲۵۸۷۲	۶۷۲۸۰۶۶۱	۷۵۲۵۸۲۹۰	۷۲۸۳۹۱۷۶	۶۵۵۹۹۵۹۰
فیلیپین	۵۶۳۱۲۸۸۹	۶۳۲۳۳۳۴۴	۶۷۴۸۷۹۲۵	۷۰۳۳۴۰۲۳	۶۳۸۷۹۴۳۰
عراق	۴۹۵۱۲۷۴۲	۶۹۳۰۴۹۳۰	۹۷۴۸۴۱۴۸	۹۱۲۲۴۱۸۳	۶۳۲۸۰۲۴۵
کشور پرتغال	۵۵۳۷۱۵۴۹	۶۲۱۱۶۸۴۱	۷۴۱۳۵۹۰۶	۶۷۰۶۴۰۷۴	۶۱۴۹۱۴۱۱
آرژانتین	۵۷۷۳۳۳۶۳	۵۸۱۳۳۵۴۳	۶۱۷۸۱۵۲۹	۶۵۱۱۵۳۲۷	۵۴۸۲۱۵۹۴
قطر		۶۷۴۹۸۱۰۶	۸۴۹۰۴۶۱۷	۷۲۹۳۴۹۵۶	۵۱۵۰۴۱۵۸
اسرائیل	۶۰۵۷۰۵۹۶	۶۰۸۹۹۵۰۶	۶۱۹۵۱۵۵۰	۵۸۴۴۸۲۴۹	۵۰۱۵۱۲۵۶
اوکراین	۳۶۳۶۱۰۳۲	۴۳۴۲۸۳۹۱	۴۷۳۳۴۶۸۰	۴۹۸۵۳۰۴۹	۴۹۳۸۸۰۹۳
قزاقستان	۳۶۷۷۵۶۰۶	۴۸۳۴۲۱۴۵	۶۰۹۵۶۲۳۳	۵۷۷۲۲۹۶۲	۴۶۹۴۹۶۹۷
بنگلادش	۳۸۶۰۳۵۸۴	۴۰۹۶۵۵۳۸	۴۵۵۵۲۴۵۳	۴۷۶۳۲۷۹۹	۴۲۳۹۲۴۶۵
کویت	۴۶۲۴۲۴۵۰	۵۴۹۸۵۱۳۷	۷۱۹۶۱۴۴۵	۶۴۴۸۲۰۹۷	۴۰۱۴۹۵۲۴
پرو	۳۶۰۳۹۹۹۴	۴۴۲۳۷۹۴۹	۴۷۲۲۳۲۶۹	۴۵۱۳۵۲۲۲	۳۸۷۵۷۲۳۴
اسلوانی	۲۷۶۵۷۷۲۸	۳۱۸۹۳۷۹۰	۳۶۴۷۱۲۷۹	۳۷۵۷۴۵۹۴	۳۷۴۷۱۰۹۴
نیوزلند	۳۳۷۵۹۱۷۲	۳۷۰۱۶۴۱۰	۳۸۴۳۴۸۴۷	۳۸۱۸۳۳۱۱	۳۷۴۶۸۰۴۶
یونان	۲۷۸۱۰۹۲۵	۳۲۱۵۴۸۱۶	۳۹۴۹۰۵۲۱	۳۷۸۸۵۵۲۷	۳۵۰۷۰۴۶۲
نیجریه	۳۴۷۶۴۹۱۵	۴۱۰۱۰۱۳۸	۵۲۹۲۰۰۶۵	۵۳۶۲۴۷۰۱	۳۳۳۶۱۴۷۵
لیتوانی	۲۵۰۲۲۶۵۲	۲۹۳۴۹۵۴۹	۳۳۳۳۴۵۷۷	۳۳۱۵۰۷۷۲	۳۲۸۳۷۵۳۹
عمان	۳۰۰۱۳۶۰۰	۳۲۹۰۴۰۴۷	۴۱۷۶۰۹۷۶	۴۲۰۲۲۷۸۱	۳۲۱۵۱۷۷۸
بلغارستان	۲۶۵۸۲۴۱۷	۳۱۳۷۱۴۴۴	۳۳۶۶۷۶۵۳	۳۳۳۵۱۴۲۶	۳۱۸۷۲۹۳۸
کلمبیا	۳۱۰۹۵۴۴۴	۳۷۷۷۰۱۲۳	۴۱۷۶۹۶۹۹	۳۹۴۹۶۲۲۵	۳۱۰۴۵۶۷۶
بلاروس	۲۳۵۳۷۳۵۵	۲۹۲۳۹۹۹۴	۳۳۷۲۶۱۴۱	۳۲۹۵۵۱۲۲	۲۹۱۷۹۴۴۱
مراکش	۲۲۸۵۰۰۲۱	۲۵۶۱۹۹۰۰	۲۹۳۱۷۷۳۹	۲۹۵۹۲۴۹۲	۲۷۷۰۴۹۲۲
مصر	۲۲۹۷۳۳۶۹	۲۶۴۳۴۰۳۸	۲۹۶۸۳۰۴۲	۳۰۶۳۲۵۵۳	۲۶۸۱۵۱۴۵
آنگولا	۲۸۰۵۷۵۰۱	۳۴۸۱۵۲۲۳	۴۲۰۲۱۹۸۱	۳۴۸۱۹۲۴۱	۲۲۶۵۳۵۸۱
پاکستان	۲۰۵۳۳۷۹۳	۲۱۹۱۱۵۹۸	۲۳۷۷۸۶۲۱	۲۳۸۱۸۸۱۷	۲۲۲۳۷۱۶۳

الجزایر	۲۹۹۹۲۱۰۱	۳۵۱۹۱۱۱۷	۴۳۰۷۵۱۱۶	۳۶۷۶۷۷۸۸	۲۱۴۵۴۳۴۴
اکوادور	۱۶۷۹۷۶۶۷	۱۹۰۹۲۳۵۲	۲۱۶۲۷۹۷۸	۲۲۳۲۹۳۷۹	۲۰۲۲۶۵۶۸
صربستان	۱۴۸۳۲۶۴۵	۱۶۹۴۶۱۳۰	۱۹۱۵۷۰۰۱	۱۹۵۵۷۵۵۵	۱۹۳۸۴۷۳۴
کامبوج	۹۹۸۲۶۶۳	۱۱۲۶۸۹۵۴	۱۲۷۰۷۹۰۸	۱۴۸۲۴۷۲۲	۱۷۷۱۶۴۶۹
کرواسی	۱۳۶۴۷۵۳۴	۱۵۷۳۲۴۸۵	۱۷۲۱۰۴۶۹	۱۷۰۶۳۰۵۰	۱۶۹۶۵۳۸۷
استونی	۱۳۹۶۷۴۲۹	۱۵۳۸۷۷۳۵	۱۷۸۵۱۴۷۸	۱۶۸۱۷۴۲۸	۱۶۹۴۶۹۹۲
میانمار	۱۱۶۷۲۷۱۷	۱۳۸۷۸۷۶۴	۱۶۶۹۴۸۵۸	۱۸۱۰۵۸۸۶	۱۶۹۲۹۲۴۷
لتونی	۱۱۶۰۷۲۹۵	۱۳۱۸۹۹۴۷	۱۵۰۶۵۰۰۰	۱۴۴۴۷۱۰۲	۱۵۱۸۱۹۹۷
کنگو، جمهوری دموکراتیک	۷۱۹۲۸۴۷	۱۲۲۹۵۷۰۸	۲۰۰۰۴۲۸۵	۱۳۳۸۲۲۹۹	۱۴۱۲۲۱۴۷
تونس	۱۳۵۷۵۱۳۱	۱۴۱۹۹۸۱۶	۱۵۵۲۱۲۲۹	۱۴۹۴۴۰۸۷	۱۴۰۷۱۳۱۹
آذربایجان	۱۳۳۸۰۸۱۹	۱۵۳۰۶۰۱۸	۱۹۴۸۹۰۶۸	۱۹۶۳۵۲۰۳	۱۳۷۴۰۵۶۸
لوکزامبورگ	۱۲۸۳۸۳۸۱	۱۳۹۵۹۰۳۶	۱۵۱۴۸۳۶۷	۱۴۶۶۷۴۴۷	۱۳۴۴۲۲۸۵
ازبکستان		۱۰۰۷۹۲۱۰	۱۰۹۲۰۷۰۰	۱۴۳۴۴۶۹۶	۱۳۱۲۷۲۹۵
ساحل عاج	۱۰۶۳۱۰۰۶	۱۲۶۸۸۰۴۷	۱۱۷۹۳۱۵۷	۱۲۷۱۷۸۵۲	۱۲۳۹۴۴۸۵
غنا	۱۰۶۵۵۷۹۶	۱۴۳۵۸۵۱۰	۱۷۰۹۹۵۸۸	۱۶۷۶۸۲۷۵	۱۲۳۴۲۰۶۴
ایران (جمهوری اسلامی)	۷۸۲۶۷۳۱۱	۹۱۷۳۷۴۴۴	۹۶۶۱۷۵۲۱	۳۰۷۹۸۲۱۶	۱۲۰۴۵۴۴۱

منبع: بانک جهانی

اسامی صادرکنندگان برتر پاکستانی (سال ۲۰۲۰) و ارزش معاملات آنها بر حسب دلار در شکل زیر آمده است.

Top 20 Exporters of Pakistan

S.No	NTN	Exporter Name	Exp Value (US\$)	City
1	657810	M/S STYLE TEXTILE (PVT) LTD.	187,741,546	LHR
2	2906767	M/S YUNUS TEXTILE MILLS LIMITED	158,216,180	KHI
3	688555	INTERLOOP LIMITED	149,623,118	FSD
4	2645727	ARTISTIC MILLINERS (PRIVATE) LIMITED	148,252,001	KHI
5	698283	GUL AHMED TEXTILE MILLS LIMITED	142,875,128	KHI
6	2180652	NISHAT MILLS LIMITED	137,172,588	LHR
7	676470	SOORTY ENTERPRISES (PRIVATE) LIMITED	130,769,156	KHI
8	698565	FEROZE1888 MILLS LIMITED	127,214,032	khi
9	803125	LIBERTY MILLS LIMITED	114,283,782	KHI
10	709709	ARTISTIC FABRIC & GARMENT INDUSTRIES (PRIVATE) LIMITED	103,309,891	KHI
11	688413	M/S SADAQAT LIMITED.	98,195,519	FSD
12	708783	GARIBSONS (PRIVATE) LIMITED	97,667,549	KHI
13	683839	M/S U.S. APPAREL & TEXTILES (PVT) LTD	88,470,805	LHR
14	507438	NOVATEX LIMITED	86,608,093	KHI
15	698064	AL-KARAM TEXTILE MILLS (PRIVATE) LIMITED	84,045,144	KHI
16	225898	NISHAT (CHUNIAN) LIMITED	79,304,725	LHR
17	669961	LUCKY TEXTILE MILLS LIMITED	76,991,503	KHI
18	658678	MASOOD TEXTILE MILLS LIMITED	75,925,868	FSD
19	2134435	DENIM CLOTHING COMPANY	72,328,039	KHI
20	1454692	M/S KLASH PVT LTD	61,092,120	FSD

فهرست نمایشگاه‌های تجاری کشو پاکستان در زیر ارائه شده است:

مدت نمایشگاه	تاریخ	نام نمایشگاه	شهر و مرکز نمایشگاه
دو روز	۱۸/۱۲/۲۰۲۱	Build Asia 2021	کراچی
دو روز	۱۸/۱۲/۲۰۲۱	Furniture Asia 2021	کراچی
دو روز	۱۸/۱۲/۲۰۲۱	Stonefair Asia 2021	کراچی
دو روز	۲۴/۱۲/۲۰۲۱	Food Asia International Trade Fair 2021	کراچی
دو روز	۲۳/۰۲/۲۰۲۲	Pak Pharma Expo 2022	لاہور
دو روز	۱۶/۰۳/۲۰۲۲	ITCN Asia 2022	کراچی
دو روز	۱۶/۰۳/۲۰۲۲	Security Asia 2022	کراچی
دو روز	۲۶/۰۳/۲۰۲۲	Textile Asia Karachi 2022	کراچی
دو روز	۱۰/۹/۲۰۲۲	Health Asia Exhibition & Conferences 2022	کراچی
دو روز	۱۰/۹/۲۰۲۲	Agri Technology Asia 2022	کراچی
دو روز	۱۰/۹/۲۰۲۲	Food Technology Asia 2022	کراچی
دو روز	۱۰/۹/۲۰۲۲	Health Asia & Pharma Asia 2021	لاہور
دو روز	۱۰/۹/۲۰۲۲	Plast Pack Asia 2022	کراچی

فصل سوم

استاندارد و کنترل کیفیت

۳- استانداردها و کنترل کیفیت

۳-۱- اهداف، فعالیت‌ها و عملکرد سازمان استاندارد و کنترل کیفیت پاکستان

دولت پاکستان با درک اهمیت و توسعه زیرساخت‌ها، استانداردها، تست و کیفیت (MSTQ) که سنگ بنای ضروری برای توسعه صنعتی در کشور است، سازمان استانداردها و کنترل کیفیت پاکستان (PSQCA) را طبق قانون تأسیس کرده است.

وظیفه اصلی این سازمان تقویت و ارتقای استانداردها و ارزیابی انطباق به عنوان ابزاری برای پیشبرد اقتصاد ملی، ارتقای کارایی و توسعه صنعتی، تضمین سلامت و ایمنی عمومی، حمایت از مصرف‌کنندگان است. همچنین تسهیل تجارت داخلی و بین‌المللی و پیشبرد همکاری‌های بین‌المللی در رابطه با استانداردها و ارزیابی انطباق به نفع مصرف‌کنندگان از وظایف سازمان است. عملکرد سازمان استاندارد پاکستان به شرح زیر است:

- چارچوب بندی، انتشار، اصلاح، بازنگری یا لغو استانداردهای پاکستان در رابطه با هر محصول و فرآیند.
- صدور گواهینامه محصولات اجباری و فرآیند تحت طرح علائم گواهی استانداردهای PSQCA پاکستان.
- توقف تولید، ذخیره سازی و فروش چنین محصولاتی که با استانداردهای پاکستان مطابقت ندارند.
- بازرسی و آزمایش محصولات برای مشخصات کیفی و ویژگی‌های آنها برای هدف ساخت و واردات / صادرات.
- ثبت سازمان‌های بازرسی
- هماهنگی و همکاری با سایر سازمان‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه‌های توسعه استاندارد، مقررات فنی، روش ارزیابی انطباق، تبادل اطلاعات و کمک‌های فنی.
- تسهیل تجارت از طریق نقطه استعلام ملی (NEP) برای به حداقل رساندن یا حذف موانع فنی تجارت (WTO) و ایجاد فرصتی برای اپراتورهای تجاری
- ارائه خدمات متالورژی به صنایع.

اهداف سازمان استاندارد و کنترل کیفیت پاکستان به شرح زیر است:

- تنظیم استانداردهای کیفیت و ابعاد، تهیه و ارتقای پذیرش عمومی مشخصات استانداردهای پاکستان، اجرای طرح علائم گواهینامه و هماهنگی تلاش‌های تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان برای بهبود استانداردسازی و ارائه کمک در تولید محصولات با کیفیت.
- آزمایش و ارزیابی مواد اولیه صنعتی و محصولات نهایی به منظور تعیین کیفیت، عیار و ترکیب آنها مطابق با مشخصات استاندارد ملی و بین‌المللی در زمینه‌های مختلف مانند محصولات و فرمولاسیون‌های شیمیایی، منسوجات، مواد غذایی، مصالح ساختمانی، مهندسی مکانیک، کالاهای برق و الکترونیک و ...

لوازم خانگی و غیره و ارائه خدمات مشاوره ای به واحدهای صنعتی مختلف به منظور ارتقای کیفیت محصولات آنها.

- کار بر روی بهبود استانداردسازی روش های تحلیلی، رویه ها و مشاوره در زمینه متالورژی. بازرسی و آزمایش محصولات و خدمات برای مشخصات کیفی و خصوصیات آنها در حین استفاده و واردات و صادرات.
- اعطاء، تمدید، تعلیق، لغو یا پس گرفتن مجوز یا گواهی در رابطه با استفاده از هر یک از علائم مرجع.
- اجرا و پیاده سازی سیستم های مدیریت کیفیت و محیط زیست که ISO:9001-2000 و ISO:14000 می باشد و کمک به صنایع داخلی جهت اخذ گواهینامه این سیستم ها.
- هماهنگی و همکاری با سایر سازمان ها، انجمن ها، انجمن ها، مؤسسات یا شوراهای ملی، منطقه ای و بین المللی، اعم از تشکیل شده یا غیرمجموعه، که اهداف آنها کاملاً یا تا حدی مشابه اهداف مرجع است.

فعالیت های سازمان استاندارد و کنترل کیفیت پاکستان به شرح زیر است:

- توسعه سیستماتیک استانداردهای مربوط به محصولات و فرآیندها با مشورت سهامداران.
- ایجاد روشی برای ارزیابی انطباق مطابق با استانداردهای ملی و بین المللی
- توسعه استانداردسازی و بهبود روش های تحلیلی برای فناوری پیشرفته.
- کمک به بخش تولید و خدمات برای دریافت گواهینامه کیفیت، سیستم، سیستم و محیط زیست تحت ISO-9000 و ISO-14000.
- نقطه کانونی برای سازمان ها و مؤسسات ملی، منطقه ای و بین المللی مانند ISO، IEC، Codex Alimentarius و WTO.
- نقطه تحقیق ملی (NEP) برای موافقتنامه WTO در مورد موانع فنی تجارت (TBT).
- ترویج فرهنگ کیفیت و افزایش آگاهی در مورد توسعه پایدار از طریق رسانه های چاپی و الکترونیکی.

۳-۲- بازرسی قبل از ارسال و پس از ارسال محصولات

در پاکستان بازرسی ها بر اساس ISO 17020 برای پیش حمل و پس از ارسال در نقاط مختلف ورودی پاکستان (به عنوان مثال بنادر دریایی، بنادر خشک، فرودگاه ها) انجام می شود. دستور سیاست واردات ۲۰۱۶ بخش ۵-B-II نیز الزامات نظارتی دولت پاکستان را تعریف می کند. واردات کالا باید تابع همان استانداردها یا مقررات ملی کیفیتی باشد که در مورد کالاهای مشابه و تولید داخل هم تجویز شده است.

فهرست چنین استانداردها و مقررات اعلام شده توسط PSQCA آمده است.

چک لیست برای بازرسی پس از حمل و نقل برای محصولات اجباری^{۱۹}

S. No.	Description	Tick	
		Yes	No
01	Application form on consignee's letterhead		
02	Pre-shipment Inspection Report (PSI) (shall be issued by accredited Inspection Body)		
03	Copy of invoice		
04	Copy of bill of lading (BL) / Airway Bill		
05	Copy of goods declaration (GD) custom paid		
06	Copy of packing list		
07	Copy of custom examination report		
08	Copy of Health Certificate (for food products only)		
09	Undertaking on prescribed format on Rs.100/- stamp paper		
10	Authority letter on consignee's letterhead (if authorize)		
11	Copy of CNIC of authorized person or importer		
12	Copy of NTN/FTN Certificate		
13	Original SDC Import & Export Pay Order		
14	Original Laboratory Testing Pay Order		
15	Complete Information of Consignee alongwith Phone No, Mobile No, Address & Email on original letter head of consignee / Importer		
16	All attached documents must be signed & stamp by the importer		

فرم درخواست برای گواهینامه PSQCA

^{۱۹} لیست محصولات اجباری در لینک زیر آمده است:

<http://updated.psqca.com.pk/import-export/>

FORMAT FOR APPLICATION

(Updated as on June 10, 2016)

The Director Import/Export,

Dated _____

PSQCA

Karachi.

SUBJECT: ISSUANCE OF PSQCA CERTIFICATE

We hereby request for issuance of PSQCA Certificate as per detail mentioned below:

Name of Consignee: M/s. _____

Address _____

Name of Importer _____ Phone No _____ Cell No _____ Fax No _____

Email ID of Importer: _____

NTN/FTN _____

Item/Brand: _____

Country of Origin _____

Invoice No: _____ Dated _____

B/L No: _____ Dated _____

Container No: _____

IGM No: _____ Dated _____ Index No. _____

Date of Arrival of Shipment: _____ Dated: _____

Request for: Commercial Purpose

Non-Commercial Purpose

Research Purpose

Name of Vessel: _____

Undertaking address: _____

Name of Port/Terminal: _____

Name of Foreign Currency _____ Conversion Rate _____

(US\$/EUR/YEN/Pound/JPY etc)

Invoice Quantity _____ Invoice value (in Foreign Currency) _____

Invoice value (in PKR) _____

No	H.S. Code	Good Description as per H.S. Code	Brand	Unit of Measure (UOM)	Quantity

SDC Pay order No. _____ dated _____ Banker Name _____ Rs. _____

QCC Pay order No. _____ dated _____ Banker Name _____ Rs. _____

1- Authorized Agent _____ Challan No. _____
Address _____ Contact No. _____

Email ID of Clearing Agent: _____

a) Authorized Person _____ N.I.C # _____ Signature _____

b) Authorized Person _____ N.I.C # _____ Signature _____

Signature & Stamp of Importer

-اطلاعات کامل گیرنده

Please provide mentioned details on letter head of Consignee:

Complete Information of Consignee

Name of Consignee _____

Address _____

Name of Importer _____

Phone No _____

Mobile No _____

Fax No _____

Email Address _____

NTN No _____

Signature with Stamp of Consignee

UNDERTAKING

M/s. _____ do hereby solemnly affirm as under:

1. I deponent of this undertaking:
2. That we undertake that we will not sell out/consume/ex-bounded our product namely _____ against Invoice No. _____ dated _____, B/L No. _____ dated _____ and Container No. _____ until the issuance of Conformity Assessment Result from your Department. We posses its product at _____

3. We undertake that all the produced/attached document are true copy/genuine.
4. We further undertake that we will follow all the instructions given by your department.
5. Name of Port / Terminal _____

AUTHORIZED SIGNATURE

NAME OF IMPORTER :

DESIGNATION:

CNIC NO.

MOBILE NO.

EMAIL ID :

-ساختار هزینه برای محصولات غذایی / غیر غذایی / محصولات الکترونیکی و الکترونیکی

Fee Structures For Food / Non-Food Products

1. Application Fee: Rs. 1000/- (Rupees One Thousand)
2. Inspection Fee: Rs. 5000/- (Rupees Five Thousand)
3. Certificate Fee: Rs. 5000/- (Rupees Five Thousand)
4. Regulatory Fee: A) 0.05% For Food Product
b) 0.1% For Non-Food Products

Or

Minimum Rs. 5000/- (Rupees Five Thousand) Whichever Is Higher

Note:- Regulatory Fee Is Chargeable Against Each Invoice For Imported Items

۲۰

۲۰ همچنین تجار باید لیست مربوط به ساختار هزینه تست آزمایشگاهی (لیست اول مربوط به محصولات غذایی، لیست دوم مربوط به محصولات غیر غذایی (به جز محصولات برقی و الکترونیکی و لیست سوم مربوط به محصولات برقی و الکترونیکی) را تکمیل کنند. لیست ها در لینک زیر آمده است.

ش/ <http://updated.psqca.com.pk/import-export/>

۳-۳- صدور گواهینامه ثبت کالای صادراتی در ایران^{۲۱}

در ایران کالاهای صادراتی به مقصد پاکستان، مشمول اجرای مقررات استاندارد اجباری به یکی از طرق زیر مورد ارزیابی انطباق قرار می گیرند:

- بر اساس استاندارد ملی ایران
- براساس استاندارد تعیین شده توسط کشور هدف
- براساس استانداردهای بین المللی مورد قبول طرفین
- بر اساس مشخصات فنی اظهار شده توسط مراجع قانونی و یا ذیصلاح کشور هدف

جهت اجرای کارآمد مصوبه شورایعالی استاندارد، اطمینان از کیفیت کالای صادراتی با استاندارد یا مشخصات فنی مورد قبول کشور خریدار (مقصد صادراتی)، تسهیل در صادرات کالاهای مشمول استاندارد اجباری و جلوگیری از کنترل‌های غیر ضروری و کاهش هزینه های نظارت، برای صادرات کالاهایی که دارای پروانه کاربرد نشان استاندارد ایران نمی باشند یا اینکه خریدار تقاضای عدم درج نشان استاندارد بر روی کالای دارای پروانه کاربرد را دارد، فرایند صدور گواهینامه ثبت کالای صادراتی (به استثناء ۶ قلم کالای کشاورزی) به شرح ذیل می باشد

۱. ارائه درخواست دریافت گواهینامه ثبت کالای صادراتی توسط متقاضی به اداره کل استاندارد مبدا تولید کالا
۲. معرفی متقاضی به احدی از شرکتهای بازرسی دارای صلاحیت
۳. ارائه مدارک و مستندات (ذکر شده در چک لیست) به شرکت بازرسی دارای صلاحیت توسط متقاضی
۴. کالا بر اساس استاندارد یا مشخصات فنی مورد قبول کشور خریدار (مقصد صادراتی) با مجوز اداره کل استاندارد استان و زیر نظر شرکت بازرسی کالا دارای صلاحیت تولید می شود.
۵. پس از تولید و انجام آزمون، در صورت انطباق کالا با استاندارد یا مشخصات فنی مربوطه گواهینامه بازرسی انطباق محصول صادر می گردد.
۶. گواهینامه بازرسی به همراه فایل اسکن شده از کلیه مدارک و مستندات (از جمله متن استاندارد، نتایج آزمون و ...) به اداره کل استاندارد مقصد ارسال می گردد.
۷. تولید کننده، تعهدنامه کتبی محضری مبنی بر عدم توزیع و فروش این کالاها در داخل کشور را به اداره کل ارائه نمایند.

^{۲۱} مطالب این بخش از وب سایت اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران گرفته شده است.

۸. اداره کل پس از بررسی مدارک ارسالی از سوی شرکت بازرسی و در صورت پذیرش، گواهینامه ثبت کالای را صادر می نماید.
۹. پس از صدور گواهینامه اطلاعات گواهی صادره به همراه رونوشت گواهی را جهت بارگزاری بر روی پورتال سازمان به دفتر ارزیابی کیفیت کالاهای صادراتی و وارداتی ارسال می نمایند.
۱۰. در هنگام خروج کالا، ادارات کل استاندارد در مبادی خروجی، نسبت به صدور گواهی انطباق محموله با استناد به گواهینامه انطباق محصول صادراتی اقدام می نمایند.
۱۱. اداره کل استاندارد استان جهت اعمال نظارت عالی می تواند در هنگام صدور کالا بصورت تصادفی از کالا نمونه برداری و آزمون انجام و نتایج آن را در سابقه صادرکننده درج و در صورت مغایرت نسبت به ابطال و ضبط گواهینامه اقدام نماید.
۱۲. در صورت درخواست متقاضی و احراز استمرار شرایط هنگام صدور ثبت اولیه گواهی کالای صادراتی و سوابق مثبت در کنترل‌های تصادفی، گواهینامه های صادره در سالهای آتی با مدت زمان یکسال تمدید می گردد.

عنوان : پذیرش مقررات و شرایط دریافت گواهینامه ثبت کالای صادراتی

- ۱- سازمان ملی استاندارد ایران برای اطمینان از انطباق مداوم کالای ثبت شده یا در جریان ثبت با استانداردهای مورد قبول اظهار شده حق دارد در هر زمان هنگام ثبت و یا بعد از آن کالا را مورد ارزیابی قرار دهد و هزینه چنین ارزیابی، بعهده متقاضی ثبت کالا خواهد بود.
- ۲- سازمان ملی استاندارد ایران حق دارد بر اساس یافته های جدید نظرات خود را بازنگری نماید و متقاضی ملزم به پذیرش و رعایت آنهاست.
- ۳- کلیه مسئولیت های کالای ثبت شده در ارتباط با متضرر شدن خریداران، مصرف کنندگان و..... با متقاضی ثبت کالا در سازمان ملی استاندارد ایران است و متقاضی ملزم به تامین خسارتهای وارده می باشد.
- ۴- سازمان ملی استاندارد ایران بدون اخذ مجوز کتبی از متقاضی، اطلاعات دریافتی و یا نتایج بررسی های خود را منتشر و در اختیار دیگران قرار نخواهد داد.
- ۵- مدت اعتبار گواهینامه ثبت کالا از زمان صدور یک سال می باشد و متقاضی موظف است دو ماه قبل از اتمام اعتبار گواهینامه با ارائه مدارک مورد نیاز اقدام به تمدید گواهینامه مزبور نماید.

۶- در صورت عدم انطباق کالای ثبت شده با استاندارد یا مشخصات فنی اظهار شده، سازمان ملی استاندارد ایران مختار و مجاز است نسبت به تعلیق یا ابطال گواهینامه ثبت کالای صادراتی اقدام نماید.

اینجانب مدیر عامل شرکت متقاضی ثبت کالای
صادراتی با نام تجاری جهت
صادرات به کشور / کشورهای موارد فوق الذکر را به دقت مطالعه کرده و می
پذیرم .

نام متقاضی:

امضاء مجاز و مهر شرکت:

تاریخ :

عنوان : چک لیست دریافت گواهینامه ثبت کالای صادراتی

۱. تقاضای ثبت کالای صادراتی توسط تولید کننده
۲. فرم تکمیل شده پذیرش مقررات و شرایط دریافت گواهینامه
۳. اظهار نامه انطباق تولید کننده کالا
۴. اعلام استاندارد (ها) ، ضوابط فنی قابل قبول و درج آن (ها) در اظهار نامه
۵. ارائه یک نسخه از استاندارد(ها) ، ضوابط فنی حاکم بر کالا
۶. نتیجه آزمون کالا
۷. ارائه نمونه شاهد توسط متقاضی
۸. سند مربوط به کیفیت کالا (گواهی محصول) (در صورت وجود)
۹. سند مربوط به سیستم مدیریت کیفیت واحد سازنده کالا (در صورت وجود)
۱۰. گزارش و مدارک حاوی اطلاعات بیشتر و کاملتر در مورد واحد سازنده کالا

۱۱. تصویر پروانه بهره برداری واحد تولیدی

نام کالا :

نام تجاری کالا:

نام سازنده کالا:

کشور مقصد صدور کالا:

آدرس واحد تولیدی:

تلفن و نمابر:

پست الکترونیک:

نمونه ای از گواهینامه ثبت کالای صادراتی در ادامه ارائه شده است:

شماره :
تاریخ صدور :
تاریخ اعتبار :

جمهوری اسلامی ایران
سازمان ملی استاندارد ایران
Certificate of Exported Commodity Registration
گواهینامه ثبت کالای صادراتی

نام تولید کننده :
نام کالا :
علامت تجاری :
مبادی گمرکی صدور کالا :
کشور / کشورهای هدف صادراتی :
آدرس تولید کننده :
تلفن :
نمابر :
آدرس پست الکترونیک:
Email:

این گواهینامه به استناد بند چ بسته حمایت از تولید با کیفیت و تسهیل تجارت(صادرات) صادر گردیده است.

شماره استاندارد / استانداردها مرتبط:

مشخصات فنی مورد تایید کشور هدف (مقصد) :

- در صورتیکه کالا بر اساس مشخصات فنی اظهار شده توسط مراجع قانونی و یا ذیصلاح کشور هدف تولید شده باشد، مشخصات فنی تایید شده ناند نهوست گواهینامه گردد .

- ۱- صادر کننده موظف است در هر بار استفاده از گواهینامه به منظور ثبت در ظهر آن و نمونه برداری تصادفی از مموله ها نسبت به ارائه اصل آن به اداره کل استاندارد استان اقدام نماید.
- ۲- اعتبار این گواهینامه به مدت یک سال از تاریخ صدور می باشد و برای کالاهای دارای مشخصات فنی تا پایان تاریخ ذکر شده در قرارداد بین فریدار و فروشنده (صادر کننده) می باشد.
- ۳- تمدید این گواهینامه مشروط به تأیید مطابقت نتایج آزمون مداخل یک بار نمونه برداری تصادفی در طول سال، از سوی ادارات کل استاندارد استان می باشد.

نام و نام خانوادگی :

مدیر کل استاندارد استان

۳-۴ اسناد و مدارک مورد نیاز برای تاجر ایرانی به منظور صادرات کالا

طبق گزارش اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و بازرگانی ایران، اسناد و مدارک مورد نیاز جهت صادرات به شرح زیر است.

- اخذ کارت بازرگانی معتبر بنام صادرکننده
- اخذ مجوز صدور در صورتیکه برای صدور کالای مورد نظر توسط وزارت بازرگانی موافقت کلی صادر نشده باشد
- اخذ گواهی بهداشت و قرنطینه
- گواهی استاندارد
- گواهی انرژی اتمی (حسب مورد)
- در صورتیکه کالا گوناگون باشد عدل بندی لازم است.
- شناسنامه فرش (جهت فرش دستبافت)

مراحل صادرات کالا از ایران به مقصد پاکستان به شرح زیر است:

- بازاریابی
- کسب مجوز صدور
- تعیین قیمت صادراتی توسط کمیسیون نرخ گذاری،
- صدور پروفرما
- تهیه و تدارک بسته بندی
- دریافت گواهی بازرسی کالا
- صدور فاکتور و اخذ گواهی مبداء
- عقد قرارداد حمل و بیمه
- اظهار کالا به گمرک
- ارسال کالا
- دریافت واریزنامه یا گواهی صدور

سایر مدارک مورد نیاز جهت ارائه به گمرک ایران الزامی نیست اما ممکن است توسط کشور پاکستان یا خریدار خارجی مطالبه شود مثل: گواهی مبداء - کارنه تیر- سیاه خرید- بارنامه حمل- گواهی بازرسی و ...

فصل چہارم

قوانین گمرکی

۴- قوانین گمرکی

۴-۱- مبانی گمرکی

قبل از ثبت و انجام مراحل مختلف گمرکی، توصیه می‌شود تجار با کلیه مفاهیم اولیه مربوط به این فرآیندها آشنا شوند. گمرک پاکستان وظیفه دارد اطمینان حاصل کند که وظایف زیر به روش مقرر قانونی انجام می‌شود:

- واردات و صادرات محموله های قانونی
- تسهیل تجارت
- تنظیم کننده تجارت
- پیشگیری (کنترل کالاهای قاچاق)
- کسب در آمد

برای دسترسی به پورتال گمرک آنلاین^{۲۲}، فرد ابتدا باید شرکت خود را در هیئت درآمد فدرال ثبت کند. فرم ثبت نام کاربر خارجی گمرک آنلاین به صورت زیر است:

1	NTN Number *
2	STRN *
3	Business Name *
4	Business Address *
5	Contact Person Name *
6	Contact Person CNIC *
7	Phone Number 1*
8	Phone Number 2
9	Fax Number
10	Cell Number*
11	Contact Person Email id *
12	Bank Name
13	Branch City
14	Branch Name
15	Account Number
16	License Number
17	Collectorate
18	Warehouse (In case of Warehouse)
19	Shipping Line Type (In case of Shipping Line)
20	Location (In case of Terminal Operator)

مراحل ثبت نام به شرح زیر است:

- ارسال درخواست به معاون/دستیار بخش **WeBOC User-ID**، همراه با مدارک پشتیبانی مورد نیاز
- حضور شخصی متقاضی در بخش شناسه کاربر معاون / دستیار جمع آوری کننده با CNIC اصلی.
- فرآیند گرفتن عکس دیجیتال و اثر انگشت شست از متقاضی پس از ظاهر شخصی.
- بازدید از محل کسب و کار (در هر کجا که نیاز باشد)
- پذیرش / رد درخواست.

- ایجاد User-ID در صورت پذیرش درخواست
- صدور Login-ID و ارسال خودکار رمز عبور کامپیوتری برای متقاضی از طریق ایمیل.

برای ثبت نام به عنوان تاجر مدارک زیر مورد نیاز است:

- کارت ملی هوشمند مالک اصلی
- درخواست صدور WEBOC User-ID
- کارت ویزیت و ۲ قطعه عکس (اندازه گذرنامه)
- فرم ثبت نام کاربر خارجی WeBOC
- تاییدیه ثبت احوال پاکستان
- گواهی شماره مالیات ملی (NTN).
- گواهی ثبت مالیات بر فروش
- دستور اصلاح ثبت نام در صورت نیاز

و

فرمی که تاجر باید تکمیل نماید در ادامه آمده است:

1	Proprietor Original CNIC
2	Request for issuance of WEBOC User-ID on letter Head
3	Visiting Card and 2 Photographs (Passport Size)
4	WeBOC External User Registration Form
5	NADRA Verification
6	National Tax Number (NTN) Certificate
7	Sales Tax Registration Certificate OR IRIS-14(I)
8	IRIS-181 (Order to Grant/Refuse Modification to Registration on Application)
9	IRIS-114 (Return of Income Filed voluntarily for complete year)
10	Valid Karachi Chamber of Commerce Certificate
11	Business (Office) Premises Current Utility Bills
12	Bank Account Maintenance Certificate of the Firm (with Authorized signature and P.A (Personal Account) Stamp
13	Bank Statement Current 6 months (Last balance of Rs.300,000/-)
14	Active Taxpayers List (ATL) Sales Tax and Income Tax
15	Online NTN/STRN Inquiry (Principal Activity Importer/Exporter)
16	Property documents Premises/Office/ Valid Rent Agreement with photo copy of the landlord CNIC copy
17	Undertaking along with 2 witness CNIC on Stamp paper Rs.100
18	Bank receipt of Pay Order/Cash deposit Rs.500/-(Importer/Exporter name and NTN)
19	Partnership Deed for AOP/ Memorandum and Articles of Association/ Form 29 for Companies

۲-۴ - قانون واردات

اساس واردات طبق قانون گمرکی واردات شامل بندهای زیر است:

- کالاهایی که مجاز به واردات هستند
- ممنوعیت ها و محدودیت های واردات
- طبقه بندی کالاها
- اختلاف در مورد وضعیت واردات
- واردات ماشین آلات و تجهیزات مستعمل
- ترخیص کالاهای وارداتی ارسال شده توسط پاکستانی های خارج از کشور بدون دخالت ارز
- واردات نهاده توسط تولیدکنندگان و صادرکنندگان

- واردات موقت
- واردات به مناطق فرآوری صادراتی
- واردات به منطقه ویژه اقتصادی گوادر
- تعلیق یا ممنوعیت واردات

هیئت فدرال پاکستان دفترچه راهنمای ارز/ واردات را تهیه کرده است که استفاده از این دفترچه برای آگاهی بیشتر تجار توصیه می‌گردد. دفترچه راهنمای ارز - واردات تمام اطلاعات مربوط به واردات را دارد که در زیر لیست شده است.

- کنترل تجارت واردات
- ثبت نام واردکنندگان
- طبقه بندی واردات
- شرایط واردات
- روش های پرداخت برای واردات
- روش های پرداخت بر اساس اعتبار اسنادی
- ممنوعیت گشایش اعتبار اسنادی برای واردات از برخی کشورها
- واردات در حساب خصوصی
- استفاده از ارز خارجی برای واردات
- گم شدن کالا
- تعیین نمایندگی های مجاز برای واردات تحت ترتیبات ویژه

۳-۴- قانون صادرات

اساس صادرات طبق قانون گمرکی صادرات شامل بندهای زیر است:

- کالاهای مجاز برای صادرات
- ممنوعیت ها و محدودیت های صادرات
- صادرات مجدد محموله های برگشت داده شده
- صادرات به افغانستان و از طریق افغانستان به جمهوری های آسیای مرکزی
- صادرات مجدد کالا یا اقلام
- صادرات مجدد کالاهای بشردوستانه
- صادرات مواد شیمیایی و غیره

- صادرات از مناطق پردازش صادرات
 - صادرات از منطقه ویژه اقتصادی گوادری
 - اقلام مشمول حداقل قیمت صادراتی
- راهنمای ارز - صادرات تمام اطلاعات مربوط به صادرات از جمله موارد زیر را در اختیار تجار قرار می دهد.

- مقررات کنترل صادرات
- ثبت نام صادرکنندگان
- فرم های تجویز شده برای اظهار صادرات
- روش و مدت پرداخت
- صادرات مستثنی از مقررات ارزی
- صدور گواهینامه فرم های صادراتی توسط نمایندگی های مجاز
- تایید اسناد حمل توسط نمایندگی های مجاز
- بررسی اسناد و مدارک
- پیش پرداخت حواله در برابر صادرات
- صادرات خدمات
- حساب های تجاری اینترنتی

۴-۴- راهنمای سفر

کانال سبز همانطور که رنگ نشان می دهد به معنای عبور آزادانه بدون هیچ گونه تشریفات گمرکی است. این برای مسافرانی است که اقلام یا کالاهای محدود شده یا بیش از کمک هزینه مجاز معاف از عوارض، ندارند. مأموران گمرک مجازند به صورت تصادفی از مسافرانی که از تسهیلات گرین کانال استفاده می کنند، درخواست اسکن از چمدان خود و در صورت نیاز با بازکردن چمدان، معاینه فیزیکی را انجام دهند. این یک روش عادی سفارشی است که در سراسر جهان برای مقابله با سوء استفاده از تسهیلات کانال سبز اتخاذ شده است. اگر توسط یک کارمند گمرکی چنین درخواستی دارید، لطفاً توجه داشته باشید که به صورت تصادفی یا بر اساس پارامترهای خطر خاص انتخاب شده‌اید و از شما انتظار می‌رود که با مأموران گمرک همکاری کنید. مسافرانی که از کانال سبز با کالاها یا کالاهای ممنوعه، محدود یا تکلیفی عبور می کنند، مشمول پیگرد قانونی، مجازات و همچنین مصادره اجناس یا کالا هستند.

کانال قرمز همانطور که رنگ نشان می دهد به معنای عبور از انجام تشریفات گمرکی است. این برای مسافرانی است که کالاها یا کالاهای محدود یا مشمول تعرفه دارند.

واردات مجدد اجناس یا کالاهایی که قبلاً از پاکستان خارج شده اند را می توان بدون عوارض گمرکی و سایر مالیات ها بازگرداند. به مسافرانی که قصد واردات مجدد کالاها یا کالاها را دارند توصیه می شود گواهی صادرات یا تاییدیه بر روی گذرنامه را در مورد توضیحات دقیق اجناس یا کالاها و علائم متمایز آن که توسط دستیار جمع آورنده گمرک در زمان خروج مسافر تایید شده است، از پاکستان دریافت کنند. واردات مجدد کالاها یا کالاها بدون عوارض گمرکی در صورت عدم وجود گواهی صادرات یا ظهرونیسی در گذرنامه مجاز نمی باشد.

ورود ارزهای خارجی بدون محدودیت مجاز است. مسافر می تواند هر مقدار ارز خارجی را به پاکستان بیاورد. خروج ارزهای خارجی تا سقف ۱۰۰۰۰ دلار آمریکا بدون قید و شرط مجاز است.

گمرک پاکستان یک ماژول اعلام ارز آنلاین برای تسهیل مسافران بین المللی ایجاد کرده است. همه مسافران خارجی خروجی و ورودی می توانند از این تسهیلات آنلاین آسان برای اظهار ارز در طول سفرهای بین المللی برای رفع مسئولیت قانونی خود استفاده کنند.

مفهوم انتقال اقامت به معنای بازگشت اتباع پاکستانی پس از اقامت در خارج از کشور برای مدت دو (۲) سال یا بیشتر است. همچنین شامل انتقال اقامت توسط یک تبعه خارجی که به پاکستان می آید برای مدت حداقل دو (۲) سال می باشد.

۵-۴- قانون گمرکی وسایل نقلیه

این بخش اطلاعات اولیه را برای سود و استفاده مالیات دهندگانی که به دنبال واردات خودرو هستند ارائه می دهد. این سند به تشریح شرایط مقرر در دستور سیاست واردات و ساختار عوارض و مالیات می پردازد. وسایل نقلیه جدید را می توان آزادانه توسط هر کسی در قبال پرداخت عوارض و مالیات تحت رویه ها و الزامات وارداتی که عموماً قابل اعمال است به پاکستان وارد کرد. اتباع پاکستانی مقیم خارج از کشور از جمله اتباع دوتابعیتی می توانند وسایل نقلیه قدیمی و مستعمل را تحت ۰۳ طرح زیر به پاکستان وارد کنند:

- چمدان شخصی
- طرح هدیه
- انتقال محل سکونت

خودروهای با قدمت ۰۳ سال و سایر خودروهای قدیمی تر از ۰۵ سال را می توان تحت این طرح ها وارد کرد. ساختار عوارض و مالیات ها در این طرح ها یکسان است. موتورسیکلت و اسکوتر فقط تحت طرح انتقال اقامت قابل واردات است. دانشجویانی که از پاکستان حواله دریافت می کنند، اعضای غیردرآمد اتباع پاکستانی مقیم خارج از کشور و کسانی که در دو سال گذشته وسیله نقلیه وارد، هدیه یا دریافت کرده اند، واجد شرایط نیستند. خودروهای قدیمی و مستعمل آسیایی تحت این ۰۳ طرح با پرداخت مبالغ زیر قابل واردات می باشند:

شماره	وسایل نقلیه ساخت آسیایی برای حمل و نقل افراد	عوارض و مالیات به دلار آمریکا
۱	تا ۸۰۰ سی سی	دلار آمریکا ۴۸۰۰
۲	سی سی تا ۱۰۰۰ سی سی ۸۰۱	دلار آمریکا ۶۰۰۰
۳	از ۱۰۰۱ سی سی تا ۱۳۰۰ سی سی	دلار آمریکا ۱۳۲۰۰
۴	از ۱۳۰۱ سی سی تا ۱۵۰۰ سی سی	دلار آمریکا ۱۸۵۹۰
۵	از ۱۵۰۱ سی سی تا ۱۶۰۰ سی سی	دلار آمریکا ۲۲۵۵۰
۶	از ۱۶۰۱ سی سی تا ۱۸۰۰ سی سی (بدون احتساب جیپ)	دلار آمریکا ۲۷۹۴۰

*استهلاک عوارض و مالیات به میزان ۱٪ در ماه با توجه به مدل و سال تولید خودرو قابل قبول است.

۵۰ درصد معافیت از عوارض و مالیات برای واردات خودروهای هیبریدی الکتریکی (HEV) با حجم موتور تا ۱۸۰۰ سی سی و ۲۵ درصد معافیت از عوارض و مالیات برای واردات خودروهای هیبریدی با حجم موتور ۱۸۰۰ سی سی تا ۲۵۰۰ سی سی قابل قبول است.

واردات بدون عوارض خودرو با موتور تا ۱۳۵۰ سی سی در حالت نو به افراد معلول با توجه به توصیه هیئت فدرال برای معلولان امکان پذیر است.

۴-۶- قانون واردات و صادرات در ایران

قانون مقررات واردات و صادرات مصوب ۵ شهریور ۱۳۷۲ به عنوان منبع اصلی قانون صادرات و واردات در ایران تلقی شود. طبق قوانین ایران، کالاها از نظر صادرات و واردات به سه نوع زیر تقسیم می شوند:

۱. کالاها و کالاهایی که واردات یا صادرات آنها حتی بدون اخذ مجوز پیش نیاز (کالاهای مجاز) مجاز و قابل قبول است.

۲. کالاها و کالاهایی که واردات یا صادرات آنها مستلزم اخذ مجوز از مقامات ایرانی است (کالاهای مشروط)

۳. کالاها و کالاهایی که واردات یا صادرات آنها طبق احکام اسلامی یا قوانین و مقررات ایران ممنوع است (کالاهای ممنوع).

اداره کل مقررات صادرات و واردات وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور دسترسی سریع و آسان به اطلاعات به روز واردات و صادرات، به صورت سالانه آیین نامه صادرات و واردات را منتشر می کند. مقررات سالانه صادرات - واردات ایران، عوارض گمرکی به روز شده و همچنین مالیات بر سود بازرگانی را برای گروه های مختلف کالا تنظیم می کند.

با توجه به نرخ بیکاری کنونی ایران که بسیار بالاتر از استانداردهای جهانی است، یکی از دغدغه های اصلی مسئولان ایرانی حمایت از تولید داخلی با مجوز واردات مواد اولیه لازم و ماشین آلات پیشرفته است. به منظور

حمایت از تولیدات داخلی، واردات مواد اولیه و محصولات واسطه ای که در داخل ایران تولید شده اند، دارای نرخ مالیات بر سود بازرگانی بالاتری است که سالانه در مقررات صادرات و واردات تعیین می شود.

به عنوان پیش نیاز انجام تجارت در ایران، تجار ملزم به دریافت کارت بازرگانی صادر شده توسط اتاق بازرگانی ایران هستند. متقاضی کارت بازرگانی می تواند یک فرد یا یک شرکت باشد.

۷-۴- تسهیلات برای واردات مواد اولیه و کالاهایی که در تولیدات داخلی استفاده می شود

بر اساس ماده ۱۲ قانون واردات و صادرات ایران، واردات مواد اولیه و کالاهایی که قرار است در تولیدات داخلی استفاده شود از پرداخت حقوق و هزینه واردات معاف است. همچنین این نوع کالاها از اخذ مجوزهای مورد نیاز مندرج در پیوست مقررات صادرات و واردات معاف می باشند. حتی اگر کالای وارداتی بدون تغییر یا دگرگونی صادر شده باشد، واردکننده مشمول تسهیلات ماده فوق می باشد.

«ثبت سفارش» و «پروانه واردات» صادره از وزارت صنعت، معدن و تجارت ایران برای کلیه کالاهای وارداتی لازم است. طبق ماده ۵ آئین نامه اجرایی قانون صادرات و واردات، کلیه کالاهای قابل واردات برای واردات به ایران ملزم به اخذ ثبت سفارش و مجوز واردات می باشند. کالاهای زیر از چنین رویه ای مستثنی هستند:

۱. کالاهای مورد نیاز خانواده‌های ساکن در شهرک‌های بوردن و ملوانان و خدمه کشتی، در محدوده فهرست تعیین شده در این فرمان؛
۲. کالاهای ویژه نظامی؛
۳. کالاهای مسافران ورودی در محدوده قانونی؛
۴. کالاهای وارد شده از طریق پست در محدوده قانونی؛
۵. نمونه های تجاری؛
۶. نمونه اجناس جهت ارائه در نمایشگاه های بین المللی کالاهایی که واردات آنها به ایران کاملاً ممنوع است

۱. نوشیدنی های الکلی (همه انواع و مدل ها)؛
۲. ابزار قمار؛
۳. اسلحه، مهمات و مواد منفجره؛
۴. مواد مخدر؛
۵. کلیه مطالبی از قبیل مجلات، عکس، فیلم و ... که با مذهب رسمی ایران مغایرت دارد.
۶. هرگونه کالا و کالای دیگری که توسط مقامات مطابق قوانین و مقررات ایران به صورت دائم یا موقت ممنوع شده باشد.

سایر موضوعاتی که باید تحت عنوان واردات و صادرات در ایران مطرح شود به شرح زیر است:

- قوانین و مقررات مربوط به کارت بازرگانی در ایران
- فرآیند واقعی ثبت سفارش برای واردات کالا به ایران
- دسته بندی کالاها و محصولات برای واردات یا صادرات از ایران
- مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی در ایران

مجلس شورای اسلامی (مجلس) و هیات وزیران، ضوابط اصلی نظارتی صادرات را از طریق «قانون مقررات صادرات و واردات» و آیین‌نامه اجرایی آن، قوانین بودجه سالانه و بخشنامه‌های بانک مرکزی تعیین می‌کنند.

مجلس شورای اسلامی «قانون مقررات صادرات و واردات» و قوانین بودجه سالانه را تصویب می‌کند و هیئت وزیران نیز مأموریت «قانون مقررات صادرات و واردات» را بر عهده دارد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بخشنامه‌های ارزی را تهیه و به موسسات ذیربط می‌رساند.

۸-۴- موانع تجاری کشور پاکستان

فرمان سیاست واردات پاکستان، واردات ۴۳ دسته محصول را عمدتاً به دلایل مذهبی، زیست محیطی، امنیتی و بهداشتی ممنوع می‌کند. پاکستان همچنین واردات حیوانات زنده مانند گاو، گاومیش، گوسفند و بز، گوشت و پودر استخوان، پیه حاوی پروتئین و مواد غذایی را از کشورهای مبتلا به انسفالوپاتی اسفنجی شکل گاو (BSE) ممنوع کرده است. ممنوعیت قبلی واردات حیوانات زنده از ایالات متحده در سال ۲۰۱۵ برداشته شد. هرگونه اختلاف یا شفاف سازی در مورد وضعیت واردات هر محصولی که توسط گمرک قابل حل نباشد برای تصمیم گیری نهایی به وزارت بازرگانی ارجاع می‌شود. دولت این اختیار را برای خود محفوظ می‌دارد که معافیت‌های تعرفه ای خاص، امتیازات و حمایت‌های مربوط به بخش را تحت فرمان‌های نظارتی قانونی (SROs) اعطا کند. SROها و سایر سیاست های تجاری و اسناد نظارتی در وب سایت هیئت فدرال درآمد منتشر می‌شوند. در ژانویه ۲۰۰۰، پاکستان موافقتنامه ارزش گذاری گمرکی سازمان تجارت جهانی را اجرا کرد و سیستم خود را برای ارزیابی کالاها اصلاح کرد. از آن زمان، تعدادی از بازرگانان در بخش های مواد غذایی و محصولات مصرفی نسبت به عدم یکسانی در ارزش گذاری گمرکی ابراز نگرانی کرده اند. به طور مشابه، چند شرکت بزرگ ایالات متحده در بخش ماشین آلات و مواد نگرانی های خاصی را گزارش کرده اند مبنی بر اینکه مقامات گمرکی به اشتباه کالاها را بر اساس مجموعه ای از حداقل ارزش ها به جای ارزش معاملاتی اعلام شده ارزیابی کرده اند.

۹-۴- تعرفه واردات در پاکستان

پاکستان از سیستم هماهنگ برای طبقه بندی کالاها استفاده می کند. عوارض گمرکی بر اساس ارزش افزوده اخذ می شود. میانگین کلی تعرفه اعمال شده پاکستان در سال ۲۰۱۸ ۱۰.۰۹ درصد بود. در بودجه سال ۲۰۱۸، دولت حداکثر نرخ تعرفه عمومی را از ۲۵ درصد به ۲۰ درصد (به استثنای وسایل نقلیه) کاهش داد و با کاهش تعداد براکت ها از شش به چهار، ساختار تعرفه را ساده کرد. به غیر از حقوق گمرکی، دولت ۱۷.۰ درصد مالیات بر فروش بر ارزش مالیات پرداختی انواع کالاهای تولید شده یا وارد شده به کشور دریافت می کند. حقوق گمرکی و سایر هزینه ها به روپیه پاکستان قابل پرداخت است.

در رابطه با یارانه های صادراتی، پاکستان به دنبال تشویق صادرات از طریق تخفیف عوارض واردات، مالیات بر فروش، و مالیات بر درآمد، و همچنین از طریق تامین مالی صادرات یارانه ای است.

مدارکی مانند بارنامه، فاکتورها؛ لیست بسته بندی؛ گواهی مبدا؛ کپی اعتبار اسنادی؛ و گواهی بیمه برای واردات و صادرات مورد نیاز است.

پاکستان هیچ سیستم یکنواخت یا جهانی برای اعمال الزامات برجسب گذاری و علامت گذاری بر روی محصولات ندارد. با این حال، صنایع یا بخش های جداگانه مشمول مقررات ارگان های خاص هستند. به عنوان مثال، وزارت خدمات بهداشتی ملی، مقررات و هماهنگی الزاماتی را برای صنعت داروسازی تعیین می کند. وزارت کشاورزی الزاماتی را برای آفت کش ها و محصولات خوراکی تعیین می کند. در فوریه ۲۰۱۹، دولت پاکستان از طریق اداره فدرال درآمد (FBR) یک دستور نظارتی ویژه (SRO) را تصویب کرد که واردات محصولات غذایی فرآوری شده را بدون برجسب زدن به زبان محلی و گواهی حلال ممنوع می کند. با این حال، بر اساس نگرانی های صنعت، دولت فدرال اجرای این SRO را تا جولای ۲۰۱۹ به تعویق انداخته است.

ورود موقت: مقررات واردات اجازه واردات موقت اقلام قابل واردات قانونی توسط شرکت های خارجی (مانند نمونه های تجاری) و کالاهای وارد شده توسط شرکت های نفت و گاز، شرکت های اکتشاف و تولید نفت، پیمانکاران و پیمانکاران فرعی آنها، پالایشگاه ها، شرکت های معدنی، خطوط هوایی خارجی و شرکت های حمل و نقل، شرکت های ساختمانی و شرکت های پیمانکاری مشروط بر اینکه ضمانت نامه بانکی یا ضمانت نامه گرامت به گمرک ارائه شود تا از صادرات مجدد اقلام اطمینان حاصل شود را میدهد. به همین ترتیب شرکت های صنعتی داخلی می توانند اقلامی را برای آزمایش، آزمایش و صادرات مجدد با ارائه ضمانت نامه یا ضمانت نامه بانکی وارد کنند. مدیران ارشد شرکت ها باید گواهی دهند که پیمانکاران، پیمانکاران فرعی و شرکت های خدماتی محصولاتشان را برای آزمایش و صادرات مجدد وارد می کنند.

صادرات کالاهای وارداتی به شکل اصلی مجاز نیست مگر قطعاتی که از شکستن کشتی، سلول های باتری ضایعات، ملغمه های دندان ضایعات، فیلم های اشعه ایکس در معرض ضایعات، ماشین آلات قدیمی، اقلام وارد شده در مقابل

اعتبار اسنادی و اقلام به دست آمده باشد. صادرات مجدد ماشین آلات قدیمی و دست دوم مشروط به عدم استرداد عوارض واردات و بازپرداخت عوارض مجاز است.

صادرات مجدد در مقابل اعتبار اسنادی دیداری یا پیش پرداخت و پرداخت عوارض کامل در صورت صادرات مجدد از طریق مسیرهای زمینی انجام می شود. گمرک به صادرکنندگان پاکستانی اجازه می دهد تا کالاهای صادراتی را که در طول دوره گارانتی معیوب تشخیص داده شده است را به شرط ارائه یک نسخه از قرارداد و ارتباط خریدار مبنی بر ارائه جزئیات کالایی که معیوب تشخیص داده شده است، جایگزین کنند.

واردات ممنوع: جمهوری اسلامی پاکستان واردات اقلام زیر را ممنوع کرده است: اسلحه و مهمات، مواد منفجره قوی، مواد رادیواکتیو، چاپ امنیتی، مواد شیمیایی خطرناک، ارز و ضرابخانه، مشروبات الکلی.

۱۰-۴- استانداردهای تجاری

معاونت فناوری وزارت علوم از سازمانهای دولتی و خصوصی در استانداردسازی محصولات و خدمات بر اساس استانداردهای ISO حمایت و تشویق می کند. در همین راستا، وزارت علوم و وزارت بازرگانی به طور مشترک برنامه تشویقی را برای کارآفرینان به منظور تسهیل صدور گواهینامه ISO راه اندازی کرده اند. این برنامه یک کمک هزینه تشویقی برای دستیابی به گواهینامه ISO 9000/14000 ارائه می دهد.

سازمان استانداردها و کنترل کیفیت پاکستان مسئول ارزیابی انطباق است. دسترسی به این سازمان به شرح زیر است:

اداره استاندارد و کنترل کیفیت پاکستان
وزارت علوم و فناوری
بلوک ۷۷، دبیرخانه پاکستان
کراچی، پاکستان
تلفن: ۹۲-۲۱-۹۹۲۰۶۲۶۰
فکس: ۹۲-۲۱-۹۹۲۰۶۲۶۳

اعتبارسنجی: شورای ملی تایید صلاحیت پاکستان (PNAC)، وزارت علوم و فناوری، اسلام آباد مسائل مربوط به اعتبار سنجی را انجام می دهد. شورای اعتباربخشی ملی پاکستان قرارداد شناسایی متقابل را با همکاری اعتباربخشی آزمایشگاه بین المللی (ILAC) و همکاری اعتباربخشی آزمایشگاهی آسیا اقیانوسیه (APLAC) امضا کرد. تماس به PNAC به شرح زیر است:

شورای ملی تایید صلاحیت پاکستان
طبقه همکف، C-۱، خیابان قانون اساسی،
روبروی دفتر نخست وزیر، G-5/2
اسلام آباد، پاکستان
تلفن: ۹۲-۵۱-۹۲۲-۲۳۱۰
فکس: ۹۲-۵۱-۹۲۲-۲۳۱۲
پست الکترونیکی: dg@pnac.org.pk

فصل پنجم

پول و بانکداری در کشور پاکستان

۵- پول و بانکداری در کشور پاکستان

۱-۵ بانک مرکزی پاکستان

بانک مرکزی پاکستان (SBP) تحت قانون بانک دولتی پاکستان در سال ۱۹۵۶ ثبت شده است که به بانک این اختیار را می‌دهد تا به عنوان بانک مرکزی کشور عمل کند. قانون SBP بانک را موظف می‌کند تا سیستم پولی و اعتباری پاکستان را تنظیم کند و رشد آن را در راستای منافع ملی با در نظر گرفتن تضمین ثبات پولی و استفاده کاملتر از منابع تولیدی کشور تقویت کند. مانند یک بانک مرکزی در هر کشور در حال توسعه، بانک دولتی پاکستان هر دو کارکرد سنتی و توسعه‌ای را برای دستیابی به اهداف کلان اقتصادی انجام می‌دهد. کارکردهای سنتی که عموماً توسط بانک‌های مرکزی تقریباً در سراسر جهان انجام می‌شود را می‌توان به دو گروه طبقه‌بندی کرد:

(الف) وظایف اصلی از جمله صدور اسکناس، تنظیم و نظارت بر سیستم مالی، اعطای وام به اشخاص حقیقی و حقوقی و اجرای سیاست پولی، و...

(ب) وظایف ثانویه شامل مدیریت بدهی عمومی، مدیریت ارز خارجی و غیره و سایر وظایف مانند مشاوره به دولت در مورد مسائل سیاستگذاری و حفظ روابط نزدیک با موسسات مالی بین‌المللی.

کارکردهای غیرسنتی یا تبلیغاتی که توسط بانک مرکزی انجام می‌شود شامل توسعه چارچوب مالی، نهادینه‌سازی پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، ارائه تسهیلات آموزشی به بانکداران و اعطای اعتبار به بخش‌های اولویت‌دار است. بانک دولتی نیز نقش فعالی در روند اسلامی‌سازی نظام بانکی ایفا کرده است. وظایف و مسئولیت‌های اصلی بانک مرکزی را می‌توان به طور کلی به عنوان زیر طبقه‌بندی کرد:

۱- تنظیم نقدینگی: بانک مرکزی پاکستان به عنوان بانک دولتی این کشور، مسئولیت تدوین و اجرای سیاست‌های پولی و اعتباری را به گونه‌ای که با اهداف دولت برای رشد و تورم و توصیه‌های هیئت هماهنگی سیاست‌های پولی و مالی مطابقت دارد، به عهده گرفته است. هدف اساسی زیربنای کارکردهای آن دو جانبه است، یعنی حفظ ثبات پولی و در نتیجه ثبات قیمت‌های داخلی و همچنین ارتقای رشد اقتصادی می‌شود.

با تنظیم حجم و جهت جریان اعتبار به بخش‌های مختلف، بانک از ابزارهای مستقیم و غیرمستقیم مدیریت پولی استفاده می‌کند. پاکستان برنامه اصلاحات بخش مالی را در اواخر دهه ۱۹۸۰ آغاز کرد. تعدادی از تغییرات اساسی از آن زمان در رفتار مدیریت پولی ایجاد شده است که اساساً نشان‌دهنده انحراف از کنترل‌های اداری و محدودیت‌های کمی به مدیریت پولی مبتنی بر بازار است. یک برنامه مدیریت پول ذخیره هم ایجاد شده است. طبق برنامه،

باید هدف میانی M2 با مشاهده مسیر مورد نظر پول ذخیره - هدف عملیاتی، محقق شود. در حالی که در حال حاضر از ابزارهای کنترل غیرمستقیم مانند نسبت ذخیره نقدی و نسبت نقدینگی استفاده می شود و اتکای برنامه عمدتاً بر عملیات بازار آزاد است.

۲- حصول اطمینان از سلامت سیستم مالی: یکی از وظایف اساسی بانک دولتی تنظیم و نظارت بر نظام مالی برای تضمین سلامت و ثبات آن و همچنین حفظ منافع سپرده گذاران است. پیشرفت سریع فناوری اطلاعات، همراه با پیچیدگی های فزاینده عملیات بانکداری مدرن، نقش نظارتی را دشوارتر و چالش برانگیزتر کرده است. پیچیدگی نهادی در حال افزایش است، پیچیدگی فنی در حال بهبود است و پایه فنی فعالیت های بانکی در حال گسترش است. همه اینها مستلزم تلاش بانک دولتی برای همگام شدن با چشم انداز مالی کشور است که به سرعت در حال تغییر است. در پاسخ به این چالش ها و با در نظر گرفتن بهترین شیوه های بین المللی، SBP یک رویکرد نظارتی کاملاً مبتنی بر ریسک را اتخاذ کرده است. فعالیت های نظارتی اکنون از طریق تیم های نظارتی انجام می شود که شامل نظارت خارج از محل، ارزیابی های در محل و اقدامات اجرایی می شود. شدت فعالیت های نظارتی متناسب با مشخصات ریسک موسسات تحت نظارت است.

۳- مدیریت نرخ ارز و تراز پرداخت ها: یکی از وظایف اصلی بانک مرکزی حفظ ارزش خارجی ارز است. در این راستا، بانک موظف است در کنار سایر اقدامات خود، نسبت به تنظیم ذخایر ارزی کشور بر اساس مقررات قانون ارز ۱۹۴۷ اقدام کند. بانک موظف است برای حفظ رقابت پذیری صادرات خود و حفظ ثبات در بازار ارز، نرخ روپیه را در سطح مناسبی نگه دارد و از نوسانات گسترده جلوگیری کند. برای دستیابی به این هدف، هر از چند گاهی با در نظر گرفتن شرایط حاکم، سیاست های مبادله ای مختلفی اتخاذ شده است. روپیه پاکستان تا سپتامبر ۱۹۷۱ با پوند استرلینگ و متعاقباً به دلار آمریکا ثابت ماند. با این حال، تصمیم گرفته شد که سیستم نرخ ارز شناور مدیریت شده را اتخاذ شود. از ۸ ژانویه ۱۹۸۲ ارزش روپیه به صورت روزانه با اشاره به سبدهی از ارزهای شرکای تجاری و رقبای اصلی پاکستان تعیین می شد. مطابق با شرایط و زمانی که شرایط اقتضا می کرد، تغییراتی در ارزش آن انجام شد. در طول زمان، زمانی که پاکستان تعهدات ماده هشتم، بند ۲، ۳ و ۴ اساسنامه صندوق بین المللی پول را پذیرفت، تحول مهمی رخ داد و بدین ترتیب روپیه پاکستان برای معاملات بین المللی جاری از اول جولای ۱۹۹۴ قابل تبدیل شد.

پس از انفجار هسته ای توسط پاکستان در سال ۱۹۹۸، یک سیستم نرخ ارز دو سطحی معرفی شد. از ۱۹ می ۱۹۹۹، نرخ ارز با ارائه سیستم نرخ ارز شناور مبتنی بر بازار یکسان شده است که بر اساس آن، نرخ ارز بر اساس موقعیت عرضه و تقاضا در بازار ارز تعیین می شود. الزام تسلیم دریافت های ارزی علی الحساب صادرات و خدمات که قبلاً باید از طریق نمایندگی های مجاز در اختیار بانک دولتی قرار می گرفت، اکنون حذف شده است و بانک های تجاری و سایر نمایندگی های مجاز در نگهداری و انجام معاملات آزاد شده اند.

بانک مرکزی به عنوان متولی ذخایر خارجی کشور، مدیریت ذخایر ارزی را نیز بر عهده دارد. این وظیفه توسط یک کمیته سرمایه گذاری انجام می شود که پس از در نظر گرفتن سطح کلی ذخایر، سررسید و تعهدات پرداختی، تصمیم به سرمایه گذاری وجوه مازاد می گیرد به گونه ای که نقدشوندگی وجوه را تضمین کرده و همچنین سود را به حداکثر برساند. از این ذخایر برای مداخله در بازار ارز نیز استفاده می شود. برای این منظور، اتاق معاملات ارزی در اداره مرکزی بانک دولتی پاکستان راه اندازی شده است.

۲-۵- ساختار بانکی در پاکستان

- ۱- بانک دولتی پاکستان (SBP): این بانک وظایف مربوط به مدیریت ارز، مدیریت اعتبار، سیستم تسویه بین بانکی، مدیریت بدهی عمومی، ارز خارجی و تامین مالی مجدد صادرات و غیره پشتیبانی می کند.
- ۲- موسسه ملی بانکداری و دارایی: بازوی آموزشی و تنظیم کننده (SBP) است که مسئولیت آموزش و ایجاد قابلیت به کارکنان SBP و برگزاری دوره های مختلف برای موسسات مالی را بر عهده دارد.
- ۳- بانک های تجاری: این بانک ها مسئول دریافت و حفظ سپرده، اعطای وام و هستند و زیر نظر بانک دولتی پاکستان فعالیت می کنند.

شش بانک مهم در پاکستان
Habib Bank Limited (HBL)
National Bank of Pakistan
Meezan Bank
Bank Alfalah
MCB Bank
United Bank Limited

در حال حاضر هیچ بانک ایرانی در پاکستان شعبه ندارد.

۳-۵- افتتاح حساب در بانک های پاکستان

- ۱- فتوکپی هر یک از مدارک هویتی معتبر زیر که به طور مقتضی توسط مدیر یا یکی از مقامات بانک تأیید شده باشد:

- کارت ملی کامپیوتری (CNIC)
- کارت ملی هوشمند (SNIC)
- کارت ثبت نام خارجی (ARC) [در مورد حساب های ارز محلی اتباع خارجی ثبت نام شده مقیم پاکستان]
- پاسپورت معتبر با داشتن ویزای معتبر یا هر مدرک دیگری مبنی بر اقامت قانونی [در مورد افراد تبعه خارجی]
- کپی شناسنامه
- گواهی یا مدرک تحصیلی
- گواهینامه رانندگی / کارت خدمت
- کارت بازنشستگی
- گواهی بیمه
- یک عکس که به طور مقتضی توسط مسئول بانک تأیید شده باشد
- یک کپی از CNIC (بدون عکس)، تأیید شده توسط همان شخصی که عکس را تأیید کرده است.

۲- مدارک مورد نیاز برای حساب های فردی (علاوه بر مدارک هویتی فوق الذکر)

- افراد حقوق بگیر: کپی تأیید شده کارت خدمت، فیش حقوقی و گواهی از کارفرما
- دانش آموزان: کپی تأیید شده آخرین کارنامه و شناسنامه موسسه آموزشی یا نامه موسسه آموزشی، مدرک تحصیلی پدر / مادر / سرپرست دانش آموز
- اتباع خارجی: برای تاجران علاوه بر مدارک هویتی فوق الذکر، گواهی نامه هیئت بازرگانی و کپی کارت تجاری لازم است^{۳۳}.

۴-۵- سیاست مبادله و تسهیلات بانکی بین المللی

بانک دولتی پاکستان (SBP) تحت قانون بانک دولتی پاکستان در سال ۱۹۵۶ ثبت شده است که به بانک این اختیار را می دهد که به عنوان بانک مرکزی کشور عمل کند. قانون SBP بانک را موظف می کند تا سیستم پولی و اعتباری پاکستان را تنظیم کند و رشد آن را در راستای منافع ملی با در نظر گرفتن تضمین ثبات پولی و استفاده کامل از منابع تولیدی کشور تقویت کند. سیستم بانکی پاکستان متشکل از SBP (بانک مرکزی)، بانک

^{۳۳} لازم به ذکر است متأسفانه به دلیل تحریم های ظالمانه بر کشورمان فعلاً بانک های پاکستانی از افتتاح حساب برای اتباع ایرانی امتناع می کنند

های تجاری (عمومی و خصوصی)، بانک های سرمایه گذاری، اتحادیه های اعتباری و بسیاری دیگر از شرکت های خدمات مالی ملی و بین المللی است. موسسات مالی در پاکستان را می توان در وب سایت SBP یافت²⁴.

سیاست ارزی و عملیات آن در پاکستان مطابق با مفاد قانون مقررات ارز خارجی، ۱۹۴۷ تنظیم و تعدیل می شود. هدف این قانون تنظیم برخی از پرداخت ها، معاملات ارزی، اوراق بهادار، واردات/صادرات ارز و شمش به نفع اقتصاد و نهادها و بازارهای مالی پاکستان است. SBP با گنجاندن تغییرات ایجاد شده در قوانین و مقررات ارزی از طریق بخشنامه های مختلف ارزی / بخشنامه ها / اطلاعیه ها و غیره "راهنمای ارز خارجی" را صادر می کند و راهنما را می توانید از وب سایت SBP دریافت کنید. پاکستان یک رژیم ارز خارجی لیبرال دارد که در آن بازگرداندن ۱۰۰ درصد سود و سود سهام مجاز است. از ماه مه ۱۹۹۹، پاکستان از سیستم نرخ ارز منعطف مبتنی بر بازار پیروی کرده است. نرخ بین بانکی برای کلیه دریافت ها و پرداخت های ارزی چه در بخش دولتی و چه در بخش خصوصی اعمال می شود.

²⁴ www.sbp.org.pk

فصل ششم

مقررات ویزا و مهاجرت

۶- قوانین ویزا و مهاجرت در پاکستان

۱-۶- انواع ویزا

۱- ویزای کاری: وزارت کشور به نمایندگی‌های پاکستان در خارج از کشور اجازه می‌دهد تا ویزای کار ورود به مهاجران خارجی را بر اساس توصیه‌های هیئت سرمایه‌گذاری با اعتبار یک ساله که به صورت سالانه در پاکستان قابل تمدید است، اعطا کنند. هیئت سرمایه‌گذاری درخواست‌های ویزای کار را به سرعت طی چهار هفته بررسی می‌کند و به وزارت کشور توصیه می‌کند تا مجوز ویزا به مأموریت مربوطه را صادر کند.

کمیته ویزا تحت ریاست دبیر هیئت سرمایه‌گذاری پرونده‌های ویزای کار دریافت شده در BOI را از طریق شرکت‌های فعال در پاکستان تایید می‌کند. ویزا توسط وزارت کشور به نمایندگی پاکستان در خارج از کشور طبق توصیه BOI، در صورت ویزای ورودی جدید و به دفاتر گذرنامه منطقه ای (RPOS) در صورت تمدید ویزا صادر می‌شود. تبدیل ویزای تجاری به ویزای کاری و بالعکس با پرداخت ۱۰۰ دلار آمریکا مجاز است.

۲- ویزای تجاری: مأموریت‌های خارج از کشور مجاز به اعطای ویزای پنج ساله در مدت ۲۴ ساعت به بازرگانان ۶۹ کشور^{۲۵} زیر با ارائه هر یک از مدارک زیر هستند. مدت زمان هر اقامت سه ماه است.

مدارک مورد نیاز عبارتند از:

- توصیه نامه از CC&I کشور مربوطه خارجی.
- دعوت نامه از سازمان بازرگانی که توسط سازمان/انجمن تجاری مربوطه در پاکستان ارائه شده است.
- توصیه نامه توسط مشاور سرمایه‌گذاری افتخاری BOI / پیوست تجاری ارسال شده در مأموریت‌های خارج از کشور.

فهرست برخی از کشورها (BVL)، عبارتند از: الجزایر، آنگولا، آرژانتین، استرالیا، اتریش، آذربایجان، بحرین، بنگلادش، بلژیک، بنین، برزیل، بلغارستان، کامبوج، کامرون، کانادا، شیلی، چین، کلمبیا، کومور، ساحل عاج، آلمان، غنا، یونان، گواتمالا، گینه، گینه بیسائو، هندوراس، مجارستان، اندونزی، ایران و سایر کشورهای BVL^{۲۶}.

تبدیل ویزای تجاری به ویزای کاری، ممنوع شده است.

²⁵ Business Visa List (BVL)

²⁶ اسامی کامل کشورها در لینک زیر آمده است:

۳- ویزای دیپلماتیک سازمان ملل متحد: ویزای رایگان دیپلمات‌ها/غیردیپلمات‌های منصوب به نمایندگی‌های خارجی و کارکنان خارجی آژانس‌های سازمان ملل متحد که خود آن‌ها یا خانواده هایشان در پاکستان کار می‌کنند، توسط وزارت کشور و بر اساس تقدیرنامه‌های وزارت امور خارجه اعطا می‌شود. ویزای کارمندان داخلی دیپلمات‌ها بر اساس اصل عمل متقابل به صورت رایگان صادر می‌شود. تمامی نمایندگی‌های خارجی موظفند درخواست‌های خود را برای تمدید ویزا، قبل از انقضای ویزا، از طریق وزارت امور خارجه ارائه کنند. مجوز تمدید ویزا به وزارت امور خارجه ارسال خواهد شد تا به مأمور خارجی مربوطه ارسال شود.

۴- سایر انواع ویزای پاکستان در ادامه فهرست شده است:

- ویزای بازدید از خانواده
- ویزای خدمتکار خانه
- ویزای روزنامه نگاری
- ویزای تبلیغی کار
- ویزای سازمان‌های غیردولتی
- ویزای زیارتی
- ویزای دانشجویی
- ویزای توریستی

فرم‌های مربوط به ویزا در پیوست آمده است.

۲-۶- اطلاعات سفارت خانه

یک سفارت نمایندگی دیپلماتیک دولت یک کشور در یک کشور دیگر است. سفارت، پیام‌های دولت محلی را به دولت کشور میزبان و بالعکس منتقل می‌کند. هر سفارت، دولت خود را در مورد رویدادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و دیگر رویدادهای مهم در کشور میزبان اعلام می‌کند؛ توافقنامه‌های بین‌المللی و بازدیدهای رسمی دولتی را آماده می‌کند. سفارت کشور فرهنگ، اقتصاد و علم خانه خود را در کشور میزبان ترویج می‌کند.

اطلاعات سفارت خانه پاکستان در تهران و سفارت خانه ایران در اسلام‌آباد در جدول زیر آمده است:

سفیر پاکستان در ایران	سفیر پاکستان در ایران	
جمهوری اسلامی ایران	جمهوری اسلامی پاکستان	کشور

جناب آقای سیدمحمد علی حسینی	جناب آقای آصف علی خان دورانی	سفیر
۸۳۱۸۹۰۱	۱۳۸۸۶۶۹۴	تلفن
۸۳۱۸۹۰۶	۴۸۹۸۶۶۹۴	نمبر
www.islamabad.mfa.ir	www.pakistanembassytehran.com	وب سایت
Plats. NO. 222-238 Street no.2 G 5/1 Diplomatic enclave, Islamabad	خیابان فاطمی، کوچه احمد اعتماد زاده، شماره ۱	آدرس

۳-۶ اطلاعات کنسولگری

کنسول در واقع فردی است که نماینده رسمی دولت یک کشور در کشوری دیگر است. کنسول گری به دفتر کار کنسول و کارکنان تحت امر آن گفته می شود. علت تاسیس کنسولگری یک کشور در کشور دیگر کمک و حمایت از شهروندان خود و همچنین مشاوره و آسان نمودن فعالیت های تجاری میان مردم دو کشور است. در کنسولگری فردی با عنوان سرکنسول فعالیت دارد که وظیفه آن ریاست کنسولگری است. قابل ذکر است که پس از سرکنسول، کنسول دارای رتبه بالاتری است. سرکنسول به عنوان یک نماینده از سمت کشور خود در کشور میزبان فعالیت می کند و ممکن است مسئولیت سایر دفاتر کنسولی وابسته را در یک کشور نیز به عهده داشته باشد. شایان ذکر است محدوده وظایف سرکنسول، صلاحدید و تصمیم گیری نهایی بر عهده سفیر آن کشور است.

۱-۳-۶ آشنایی با خدمات کنسولی

مهم ترین خدمات کنسولی در ادامه ارائه شده است.

صدور شناسنامه: برای کلیه افرادی که دارای پدر ایرانی بوده و در خارج از کشور متولد شده اند می توان براساس بند ۲ ماده ۹۷۶ قانون مدنی شناسنامه ایرانی درخواست نمود. ضروری است قبل از صدور گواهی ولادت توسط مقامات صلاحیت دار کشور محل اقامت، والدین محترم از طریق سایت سازمان ثبت احوال یا تماس با نمایندگی ایران در محل از مصطلح و متعارف بودن نام انتخابی برای فرزند خود اطمینان حاصل نمایند. مدارک مورد نیاز عبارتند از:

- ارائه اصل گواهی ولادت معتبر و متعارف صادره مقامات ذی صلاح محل

- ارائه اصل شناسنامه های معتبر والدین

- اصل قبض واریز هزینه صدور شناسنامه

ازدواج: واقعه ازدواج افراد دارای تابعیت ایرانی با یک فرد دارای تابعیت ایرانی و یا افراد خارجی بنا به درخواست آنان و با ارائه مدارک مورد نیاز این درخواست در نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در پاکستان ثبت می گردد. مراحل درخواست ثبت ازدواج توسط آقا و خانم ایرانی به شرح زیر است:

۱- تکمیل فرم درخواست ثبت ازدواج برای خانم ایرانی و آقای ایرانی

۲- ارائه اصل شناسنامه ایرانی زوجین، ضمناً در صورتیکه شناسنامه شما المثنی می باشد، باید قبلاً نسبت به اخذ گواهی تجرد از ایران اقدام نمائید.

۳- ارائه اصل گذرنامه زوجین و دو نسخه فتوکپی از صفحات مشخصات آنها

۴- ارائه اصل مدرک اقامتی معتبر زوجین (خانم و آقا) و دو نسخه فتوکپی آن ها

۵- گواهی نامه بهداشتی مبنی بر سلامتی جسمی و روحی و نداشتن هرگونه بیماری واگیردار و یک نسخه فتوکپی آن

۶- ارائه اصل عقدنامه شرعی صادره از مراکز و موسسات اسلامی مورد تأیید نمایندگی جمهوری اسلامی ایران، بانضمام دو نسخه فتوکپی از آن

۷- ارائه اصل عقدنامه محلی (Marriage Certification) دو نسخه فتوکپی از آن

۸- سه قطعه عکس جدید ۴*۳ تمام رخ، بدون کلاه، عینک تیره و پشت نویسی شده برای خانمها با رعایت حجاب کامل اسلامی، برای هریک از زوجین

۹- اصل رضایتنامه پدر زوجه در اولین ازدواج، چنانچه ولی زوجه مقیم خارج از کشور باشد می تواند با مراجعه به نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در محل اقامت خود، نسبت به تنظیم سند اجازه نامه اقدام و چنانچه ولی مقیم ایران می باشد، با مراجعه به دفاتر رسمی نسبت به تنظیم سند اجازه نامه اقدام نماید.

۱۰- در صورت فوت ولی زوجه، ارائه اصل خلاصه رونوشت فوت صادره از سازمان ثبت احوال کشور ضروری است.

۱۱- چنانچه زوج و زوجه دارای سابقه طلاق در شناسنامه خود می باشند، ارائه اصل طلاقنامه الزامی است.

۱۲- ارائه رسید پرداخت هزینه ثبت ازدواج براساس جدول هزینه های خدمات کنسولی

۱۳- فتوکپی کارت شناسائی ملی، رواید برای ایرانیان ترک تابعیت کرده

طلاق: واقعه طلاق ایرانیانی که ازدواجشان در شناسنامه آنها درج شده است، بنا به درخواست آنان و با ارائه مدارک مورد نیاز این درخواست در نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور ثبت می گردد. مدارک مورد نیاز عبارتند از:

۱- تکمیل فرم درخواست ثبت رسمی طلاق

۲- ارائه اصل شناسنامه زوجین

۳- ارائه اصل و دو نسخه کپی طلاقنامه شرعی صادره از مراکز و موسسات اسلامی مورد تأیید نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در محل اقامت

۴- ارائه اصل و دو نسخه کپی طلاقنامه محلی صادره از سوی دادگاه بانضمام ترجمه رسمی آن (چنانچه واقعه طلاق در خارج از کشور محل اقامت ثبت گردیده است، لازم است گواهی مربوطه به تأیید نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در کشور محل ثبت واقعه رسیده و یا از طریق نمایندگی آن کشور در کشور محل اقامت تأیید و به تأیید وزارت امور خارجه محل برسد)

۵- ارائه ترجمه رسمی طلاقنامه محلی و دونسخه فتوکپی از آن

۶- چهار قطعه عکس جدید یکسان، ۴*۳ تمام رخ، بدون کلاه، عینک تیره و پشت نویسی شده، برای خانمها با رعایت حجاب کامل اسلامی، برای هریک از زوجین

۷- ارائه اصل و یک نسخه کپی مدرک اقامتی معتبر

۸- ارائه اصل و دو نسخه کپی سند ازدواج زوجین

۹- ارائه رسید پرداخت هزینه مربوطه براساس جدول هزینه های خدمات کنسولی می باشد

۱۰- فتوکپی کارت شناسائی ملی

تشکیل پرونده تحصیلی: کلیه دانش آموختگان خارج از کشور اعم از دانش آموزان و دانشجویان در هر مقطع تحصیلی، پیش از تأیید مدارک تحصیلی خود نیازمند تشکیل پرونده تحصیلی و تعیین وضعیت آن توسط وزارتخانه مربوطه و اعلام آن توسط نمایندگی می باشند. لذا می بایست دانشجویان و یا دانش آموزان با مراجعه به سامانه مدیریت یکپارچه خدمات کنسولی (میخک) نسبت به بارگذاری مدارک خود اقدام نمایند.

کلیه مدارک و گواهی های تحصیلی و آموزشی خارجی اتباع جمهوری اسلامی ایران که از سوی مراجع و مراکز معتبر حوزه محل ماموریت (دانشگاه ها، موسسات و مراکز آموزشی، بیمارستانها و مراکز آموزش درمانی) صادر میشوند، تنها از طریق سامانه میخک و رایگان تائید می گردند. فرآیند انجام کار با آن سامانه به شیوه ذیل می باشد:

نحوه کار توسط متقاضی

- مدارک مورد نیاز: متقاضی ابتدا مدارک ذیل را با فرمت های JPG و JPEG و حداکثر حجم ۳۰۰ کیلوبایت، اسکن و برای بارگذاری آماده نماید.
- عکس پرسنلی و جدید تمام رخ (برای خانم ها عکس با حجاب اسلامی باشد)
- کارت ملی
- صفحه اول گذرنامه ایرانی معتبر
- تصویر مهر آخرین خروج در گذرنامه
- روادید تحصیلی، اقامت تحصیلی و یا مجوز اقامت قانونی
- آخرین مدرک تحصیلی داخل کشور (چنانچه مدرک تحصیلی مقطع قبلی در خارج از کشور صادر شده باشد می بایست ابتدا به تائید نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در محل تحصیل رسیده باشد).
- آخرین مدرک یا گواهی تحصیلی فعلی (دانشجویان گواهی اشتغال به تحصیل و یا گواهی ثبت نام در دانشگاه متضمن ذکر نام دانشگاه، مقطع تحصیلی، تاریخ شروع به تحصیل، رشته تحصیلی را بارگذاری نمایند).
- کارت پایان خدمت نظام وظیفه، معافیت دائم، کفالت و یا تحصیلی برای آقایان (در صورت وجود)
- نصب و استفاده از گوگل کروم Google Chrome برای ورود به سامانه میخک به نشانی: mikhak.mfa.ir
- ثبت نام در سامانه میخک با شماره ملی متقاضی و انتخاب رمز عبور مناسب
- تذکرات
- متقاضی در حفظ و نگهداری نام کاربری و رمز عبور در سامانه اهتمام جدی داشته باشند.
- در صورتی که متقاضی در هنگام کار با سامانه مشخصات خود را اشتباه وارد نموده باشد بعد از ورود به سامانه امکان ویرایش اطلاعات فردی خود را خواهد داشت.
- در صورت تغییر کشور محل تحصیل و یا هرگونه اشتباه در انتخاب نمایندگی، متقاضی می تواند از طریق ویرایش اطلاعات فردی نسبت به تغییر نمایندگی انتخابی خود اقدام نماید تا پرونده در کشور محل اقامت متقاضی قابل بررسی باشد.

- در صورتی که متقاضی رمز عبور را فراموش کرده باشد با انتخاب گزینه بازیابی، رمز عبور به نشانی الکترونیکی متقاضی ارسال خواهد شد.
- در صورتی عدم دسترسی به پست الکترونیکی و یا اشتباه در درج آن در اطلاعات فردی، متقاضی می تواند تصاویر گذرنامه و کارت ملی خود را اسکن و به نشانی mikhaj@webmail.mfa.ir ارسال نماید تا رمز عبور، به پست الکترونیک درخواست کننده ارسال شود تا امکان ورود به سامانه و ویرایش نشانی پست الکترونیک امکانپذیر گردد.
- تشکیل پرونده تحصیلی
- تشکیل پرونده تحصیلی با بارگذاری مدارک مورد نیاز و دریافت کد رهگیری
- چنانچه متقاضی مدارک لازم برای تشکیل پرونده را بصورت ناقص و یا ناخوانا بارگذاری نموده باشد، می بایست آنها را دوباره بارگذاری نموده و کد رهگیری جدید دریافت نماید.
- درخواست تائید مدارک
- پس از دریافت کد رهگیری مربوط به تشکیل پرونده تحصیلی، متقاضی با انتخاب گزینه "تائید مدارک" و تعیین نوع مدارک "تحصیلی و آموزشی" درخواست تائید مدارک و گواهی های آموزشی نماید به همین منظور با انتخاب یکی از گزینه های توضیحات مدرک شامل
- گواهی اشتغال به تحصیل
- گواهی ریز نمرات میان دوره
- گواهی پرداخت شهریه
- مدرک فارغ التحصیلی و ریز نمرات پایان دوره
- گواهی یا مدرک شرکت در دوره یا سمینار
- نسبت به بارگذاری تصاویر آنها بصورت جداگانه و مجزا اقدام نماید.
- متقاضی پس از دریافت کد رهگیری درخواست تائید مدارک، می تواند با اصل مدارک بارگذاری شده برای تائید نهایی به نمایندگی مراجعه نماید.
- آن دسته از مدارکی که قبلا توسط وزارت آموزش عالی محل تائید شده باشد، متقاضی می تواند تصویر تائیدیه های مزبور را به همراه اصل مدارک بارگذاری نماید.
- نظر به اینکه اصالت مدارک فارغ التحصیلی توسط بخش کنسولی نمایندگی از مراجع رسمی و مرتبط استعلام می گردد، متقاضی تنها پس از حصول اطمینان از دریافت پاسخ استعلام می تواند به همراه اصل مدارک به نمایندگی مراجعه نماید.

صدور یا تعویض گذرنامه: کلیه هموطنان مقیم خارج از کشور که فاقد گذرنامه هستند، اعتبار گذرنامه آنان پایان یافته است، حداقل یکسال از اعتبار آن باقی مانده است و یا نیاز به تعویض گذرنامه دارند می توانند با ثبت نام در سامانه میخک و ارائه مدارک مورد نیاز درخواست صدور گذرنامه بنمایند و با مراجعه به نمایندگی اقدام به دریافت گذرنامه خود نمایند.

بر طبق قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران، اقامتگاه هر شخص عبارت از محلی است که شخص در آنجا سکونت داشته باشد. افرادی که خارج از کشور زندگی می کنند و دارای اقامت معتبر و یا گذرنامه خارجی هستند تا زمانی که تقاضای تغییر محل اقامت از ایران به کشور پاکستان را نداده اند، محل اقامت آنها ایران تلقی می شود. اقامتگاه زن شوهردار همان اقامت شوهر می باشد. اقامتگاه صغیر و محجور همان اقامتگاه ولی و یا قیم می باشد. مدارک مورد نیاز عبارتست از:

- تکمیل یک نسخه فرم تغییر محل اقامت
- ارائه اصل گذرنامه معتبر ایرانی و یک سری فتوکپی از صفحات ۲ الی ۱۱ و صفحه دارای مهر آخرین خروج، اگر مدرکی دال بر تاریخ خروج قانونی از کشور در اختیار نمی باشد، فرم استعلام خروج قانونی باید تکمیل و ضمیمه شود
- فتوکپی صفحه آخرین مهر اجازه اقامت معتبر و یا فتوکپی گذرنامه خارجی برای دارندگان تابعیت خارجی
- ارائه اصل شناسنامه جمهوری اسلامی ایران و یک سری فتوکپی از کلیه صفحات آن (شناسنامه افراد بالای ۱۵ سال باید عکسدار باشد)
- تکمیل فرم رضایتنامه رسمی همسر برای خانمهای دارای همسر ایرانی و تکمیل فرم رضایتنامه رسمی پدر یا ولی برای افرادی که سن آنها کمتر از ۱۸ سال می باشد.
- ارائه فتوکپی کارت شناسائی ملی (در صورت نداشتن کارت ملی به قسمت مربوطه مراجعه شود)
- ارائه کارت پایان خدمت سربازی و یا برگ معافیت از خدمت سربازی برای مشمولین
- ارائه رسید پرداخت هزینه تغییر محل اقامت براساس جدول هزینه های کنسولی

وکالتنامه: کلیه ایرانیان مقیم خارج از کشور که نیازمند صدور وکالتنامه، تصدیق امضا، اجازه خروج همسر و فرزندان و مواردی از این دست می باشند، پس از ثبت درخواست در سامانه میخک و دریافت کد رهگیری، با مراجعه به نمایندگی منتخب خود و تکمیل مراحل صدور در نمایندگی، می توانند وکالتنامه یا تصدیق امضای صادر شده در نمایندگی را در محل نمایندگی و یا به درخواست خود در ایران دریافت نمایند.

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران - کراچی: حسن نوریان

آدرس: ۸۱-KHAYABAN- E-IRAN- CLIFTON KARACHI

کد پستی: NIL

کد کشور و محل: ۰۰۹۲ ۲۱

تلفن نمایندگی: ۳۵۸۷۴۳۷۰-۷۱,۳۵۳۶۹۱۶۷

بخش کنسولی: ۳۵۸۷۴۳۷۰-۷۱

آدرس سایت: karachi.mfa.ir

ایمیل: iranconsulate.khi@mfa.gov.ir

اطلاعات کنسولگری ایران در لاهور

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران - لاهور: محمدرضا ناظری

آدرس: ۵/A,, SHADMAN II, LAHORE PAKISTAN

کد کشور و محل: ۰۰۹۲ ۴۲

تلفن نمایندگی: ۹۹۲۶۳۳۴۷-۵۵

بخش کنسولی: ۹۴۲۶۶۳۶۵۴-۸۹

آدرس سایت: <https://lahore.mfa.ir>

اطلاعات کنسولگری ایران در پشاور

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران - پشاور: حمید رضا قمی

آدرس: ۱۱۱-۱۸/C,PARK AVE.UNIVERSITY TOWN PESHAWAR

کد پستی: ۲۵۰۰۰

کد کشور و محل: ۰۰۹۲۴۱

تلفن نمایندگی: ۹۱-۵۸۴۵۴۰۳-۴

بخش کنسولی: ۹۱-۵۷۰۳۶۴۲

آدرس سایت: [/https://peshawar.mfa.ir](https://peshawar.mfa.ir)

ایمیل: iranconsulate.pew@mfa.gov.ir

اطلاعات کنسولگری ایران در کوئته

سرکنسول جمهوری اسلامی ایران - کوئته: حسن گلی وند درویش وند

آدرس: CONSULATE GENERAL OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN 2/33 HALI ROAD ,

QUETTA, PAKISTAN

کد پستی:

کد کشور و محل: ۰۰۹۲۸۱

تلفن نمایندگی: ۲۸۴۳۰۹۸ -

بخش کنسولی: ۲۸۴۳۵۲۷-۲۸۴۳۰۹۸

آدرس سایت: quetta.mfa.ir

ایمیل: iranconsulate.uet@mfa.gov.ir

اطلاعات کنسولگری پاکستان در مشهد

سرکنسول جمهوری اسلامی پاکستان - مشهد: عارف خان بهیتانی

آدرس: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی

کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

کد کشور و محل: ۰۰۹۸۵۱

تلفن نمایندگی: ۳۲۲۵۲۰۹۱

آدرس سایت: mccima.com

اطلاعات کنسولگری پاکستان در زاهدان

سرکنسول جمهوری اسلامی پاکستان - زاهدان: عبدالجبار دتو

آدرس: زاهدان، خیابان رزمجو مقدم

کد پستی: ۰۵۴۱ - ۳۳۸۹ ۳۲۲

کد کشور و محل: ۰۰۹۸۵۴

تلفن نمایندگی: ۰۵۴۱ - ۳۶۶۶ ۳۲۲

آدرس سایت: mofa.gov.pk/zahidan-iran

فصل هفتم

حمل و نقل در پاکستان

۷- حمل و نقل در پاکستان

حمل و نقل در پاکستان گسترده و متنوع است و به جمعیتی بالغ بر ۲۱۲.۲ میلیون نفر خدمات رسانی می کند. در سال های اخیر، بزرگراه های ملی جدید ساخته شده اند که تجارت و لجستیک را در داخل کشور بهبود بخشیده است. شبکه ریلی پاکستان متعلق به شرکت راه آهن پاکستان نیز در سال های اخیر در حال توسعه است. فرودگاه ها و بنادر دریایی با اضافه شدن بودجه خارجی و داخلی ساخته شده اند.

تاریخچه حمل و نقل در پاکستان امروزی به تمدن دره سند برمی گردد. جاده گرند ترانک یک جاده اصلی بود که توسط شیر شاه سوری در قرن شانزدهم ساخته شد و در دوره سوری و مغول مورد استفاده قرار گرفت. درختان کاشته شد و مساجد و معابد در کنار جاده ساخته شد. کاروانسراهایی برای شب مانی مسافران ساخته می شد. خطوط راه آهن و خطوط هوایی در دوران راج بریتانیا توسعه یافتند. اولین راه آهن در پاکستان از سال ۱۸۸۵ ساخته شد.

۷-۱- حمل و نقل جاده ای

بزرگراه ها: ساخت بزرگراه ها در اوایل دهه ۱۹۹۰ با ایده ایجاد یک شبکه جاده ای در سطح جهانی و کاهش بار ترافیکی در بزرگراه های ملی پر کاربرد در سراسر کشور آغاز شد. M-2 اولین بزرگراهی بود که در سال ۱۹۹۸ تکمیل شد و شهرهای اسلام آباد و لاهور را به هم متصل می کرد. در ۵ سال گذشته، بسیاری از بزرگراه های جدید از جمله M-1 و M-4 باز شده اند. M-5 به منطقه سوکور سند منتهی می شود. در آنجا، M-6 (که پیشنهاد شده است کار ساخت و ساز به زودی آغاز شود) آغاز خواهد شد. M6 در حیدرآباد خاتمه خواهد یافت، جایی که با بزرگراه M9 موجود به کراچی ملاقات خواهد کرد. علاوه بر این، M-8 در استان بلوچستان، طولانی ترین بزرگراه پاکستان، نیمی در دست ساخت و نیمی عملیاتی است. در مرکز پنجاب، بزرگراه لاهور-سیالکوت (M-11) در دست ساخت است و تا سال آینده به بهره برداری می رسد، و در استان KPK، بزرگراه هاکا-دره اسماعیل خان (M14) نیز در دست ساخت است. بزرگراه سوات تا چاکدره تکمیل و عملیاتی شده است. شاهراه هزاره یک بزرگراه دیگر در استان KPK در دست ساخت است.

- مجموع بزرگراه ها: ۲۶۳۷۷۵ کیلومتر
- آسفالت: ۱۵۲۰۳۳ کیلومتر
- آسفالت نشده: ۱۰۵۶۵۰ کیلومتر
- وسایل نقلیه در جاده: ۴.۲ میلیون وسیله نقلیه و ۲۵۰۰۰۰ وسیله نقلیه تجاری

بزرگراه های ملی: در طول دهه ۱۹۹۰، پاکستان یک پروژه در حال انجام را برای بازسازی تمام بزرگراه های ملی در سراسر کشور به طور خاص برای مراکز مهم مالی، باربری و نساجی آغاز کرد. اداره ملی بزرگراه یا NHA مسئول نگهداری از تمام بزرگراه های ملی در پاکستان است.

- بزرگراه ساحلی مکران سواحل استان های سند و بلوچستان را دنبال می کند و کراچی و گوادر را به هم متصل می کند. با ساخت بزرگراه ساحلی جدید، زمان سفر به شش یا هفت ساعت کاهش یافته است. این بزرگراه به عنوان بخشی از یک طرح کلی برای بهبود امکانات حمل و نقل در جنوب بلوچستان ساخته شد.
- بزرگراه قراقرام مرتفع ترین جاده بین المللی آسفالت شده در جهان است. چین و پاکستان را از طریق رشته کوه قراقرم از طریق گذرگاه خنجراب به هم متصل می کند.
- جاده گرند ترانک، یکی از قدیمی ترین و طولانی ترین جاده های اصلی جنوب آسیا است. برای چندین قرن، مناطق شرقی و غربی آسیای جنوبی را به هم متصل کرده است، از تکناف در بنگلادش، وارد بنگال غربی، هند می شود و از شمال هند به پیشاور در پاکستان می رسد.
- جاده ابریشم یک شبکه به هم پیوسته گسترده از مسیرهای تجاری در سراسر قاره آسیا است که شرق، جنوب و غرب آسیا را با دنیای مدیترانه از جمله شمال آفریقا و اروپا متصل می کند. از وسط پاکستان از طریق شهرهای پیشاور، تاکسیلا و مولتان عبور می کند.

بزرگراه های استانی: اسامی بزرگراه های استانی در زیر آمده است:

- بزرگراه های استانی کشمیر آزاد
- بزرگراه های استانی بلوچستان
- بزرگراه های استانی گیلگیت-بالتستان
- بزرگراه های استانی خیبر پختونخوا
- بزرگراه های استانی پنجاب
- بزرگراه های استانی سند

پل هوایی و زیر گذر: بسیاری از پل های هوایی و زیر گذرها در مناطق اصلی شهری کشور قرار دارند تا جریان ترافیک را تنظیم کنند. بیشترین تعداد پل هوایی و زیر گذر در کراچی و پس از آن لاهور قرار دارد. سایر شهرهایی که دارای پل هوایی و زیر گذر برای تنظیم جریان ترافیک هستند عبارتند از: اسلام آباد-راولپندی، فیصل آباد، گجرانوالا، مولتان، پیشاور، حیدرآباد، کویته، سرگوده، بهاولپور، سوکور، لارکانا، رحیم یارخان و سهیوال و غیره.

زیرگذر پکن، لاهور طولانی ترین زیرگذر پاکستان با طول حدود ۱.۳ کیلومتر (۰.۸۱ مایل) است. شهر مسلمان، لاهور طولانی ترین پل هوایی کشور با طول حدود ۲.۶ کیلومتر (۱.۶ مایل) را دارد.

اتوبوس ها: در داخل شهرها، اتوبوس ها نقش مهمی در رفت و آمد تعداد زیادی از مسافران از شهری به شهر دیگر ایفا می کنند. اخیراً اتوبوس های بزرگ CNG در خیابان های شهرهای مختلف، عمدتاً کراچی و لاهور، و اخیراً اسلام آباد، به کار گرفته شده اند، زیرا مینی ون هایی که در ابتدا مورد استفاده قرار می گرفتند شروع به ایجاد مشکلات ترافیکی بزرگ کردند. مینی ون های زرد و سفید خصوصی در سراسر شهرهای پاکستان خدمات رسانی می کردند و با هزینه کم مسافران را از یک نقطه شهر به نقطه دیگر منتقل می کنند. با این حال، از سال ۲۰۰۰، دولت ابتکار عملی جامعی را برای نوسازی ناوگان اتوبوسرانی موجود و تأثیر مخرب حداقلی بر محیط زیست انجام داده است. این شرکت دولتی-خصوصی به تدریج ۸۰۰۰ اتوبوس CNG در سراسر کشور و ۸۰۰ اتوبوس در کراچی معرفی کرد. این سرمایه گذاری استانداردهای بالایی از کارایی را تضمین می کند.

سرویس های اتوبوس بین المللی نیز در پاکستان به خوبی مستقر هستند و به کشورهای مختلف متصل می شوند:

- کویت - زاهدان، ایران
- کویت - مشهد، ایران
- گوادر - زاهدان، ایران
- پیشاور - جلال آباد، افغانستان
- پیشاور - کابل، افغانستان
- اسلام آباد - دوشنبه، تاجیکستان (پیشنهاد شده)
- اسلام آباد - کاشغر، چین (پیشنهاد شده)
- گیلگیت - کاشگر بزرگراه قراقرم
- لاهور - دهلی، هند
- مظفرآباد - سرینگر، هند

تاکسی: یکی دیگر از روش های بسیار رایج حمل و نقل که عمدتاً در هتل ها و فرودگاه ها دیده می شود، تاکسی های زرد رنگ هستند. رانندگان با توجه به کیلومتریسنجی که روی داشبورد خودرو قرار دارد هزینه دریافت می کنند، اما در صورت عدم وجود کنتور، می توان کرایه ها را مورد مذاکره قرار داد.

همچنین خدمات خصوصی متعددی وجود دارد که از ماشین ها و مینی بوس ها از انواع مختلف در سراسر پاکستان استفاده می کنند و وسیله حمل و نقل مطمئن و سریعی را فراهم می کنند. اخیراً رادیو کابین در پاکستان معرفی شده است که به سواران این امکان را می دهد تا با شماره تلفن رایگان تماس بگیرند و با نزدیک ترین ایستگاه

تاکسی تماس بگیرند. این سرویس در حال حاضر در اسلام آباد، راولپندی، کراچی، پیشاور و لاهور ارائه می شود. خدمات برای حیدرآباد و فیصل آباد اکنون در حال راه اندازی است. یکی دیگر از خدمات تاکسی محلی دیگر با نام iCAB معرفی شد و مدعی شد اولین سرویس کابین کشور با بستری متمرکز برای انواع خدمات حمل و نقل جاده ای، ارائه خدمات مبتنی بر اپلیکیشن است. iCAB که از قلمرو پایتخت راه اندازی شد، فعالیت های خود را به طور کلی به ۱۳ شهر کشور گسترش خواهد داد.

ریکشا یا موتور سه چرخ نیز از وسایل حمل و نقل عمومی در پاکستان می باشد. ریکشا هم به عنوان یک وسیله نقلیه کرایه ای و هم برای استفاده خصوصی بکار می رود و پررونق ترین وسیله برای حمل و نقل افرادی است که پول کافی برای استفاده از تاکسی ندارند. خدمات تاکسی اینترنتی نیز در این کشور رواج پیدا کرده است.

۲-۷- حمل و نقل ریلی و زیرزمینی

مترو: قطار مترو خط نارنجی یک سیستم حمل و نقل سریع خودکار در لاهور است. خط نارنجی اولین خط از سه خط ریلی پیشنهادی برای متروی لاهور است. طول این خط ۲۷.۱ کیلومتر (۱۶.۸ مایل) در زیر زمین است و هزینه آن ۲۵۱.۰۶ میلیارد روپیه (۱.۶ میلیارد دلار) است. این خط از ۲۶ ایستگاه مترو تشکیل شده و برای جابجایی بیش از ۲۵۰۰۰۰ مسافر در روز طراحی شده است.

راه آهن مدور کراچی یک سیستم حمل و نقل عمومی منطقه ای نیمه فعال در کراچی است که به منطقه شهری کراچی خدمات رسانی می کند. این شبکه ریلی بین سالهای ۱۹۶۹ و ۱۹۹۹ به طور کامل عملیاتی شد. از سال

۲۰۰۱، بازسازی راه آهن و راه اندازی مجدد سیستم انجام شد. در نوامبر ۲۰۲۰، راه آهن مدور کراچی تا حدی عملیاتی و قابل استفاده شد.

قطار اتوبوسی: متروباس لاهور یک سرویس حمل و نقل سریع اتوبوس است که در شهر لاهور فعالیت می کند. فاز اول شبکه متروباس در فوریه ۲۰۱۳ افتتاح شد. متروباس راولپندی-اسلام آباد یک سیستم اتوبوس ترانزیت سریع ۲۲.۵ کیلومتری (۱۴.۰ مایلی) است که در منطقه شهری اسلام آباد راولپندی کار می کند. فاز اول شبکه متروباس در ۴ ژوئن ۲۰۱۵ افتتاح شد و ۲۲ کیلومتر بین دبیرخانه پاکستان در اسلام آباد و سادار در راولپندی امتداد دارد. این سیستم از بلیط الکترونیکی و یک سیستم حمل و نقل هوشمند استفاده می کند و توسط اداره حمل و نقل انبوه پنجاب مدیریت می شود. مولتان متروباس یک سیستم حمل و نقل سریع اتوبوس (BRT) در مولتان است. ساخت و ساز این خط در می ۲۰۱۵ آغاز شد، در حالی که استفاده از آن در ۲۴ ژانویه ۲۰۱۷ آغاز شد. ترانزیت سریع اتوبوس پیشاور، یک سیستم حمل و نقل سریع اتوبوس به مدیریت اداره توسعه پیشاور (PDA) در پیشاور، مرکز استان خیبر پختونخوا است. ساخت این پروژه در اکتبر ۲۰۱۷ آغاز و در ۱۳ اوت ۲۰۲۰ به بهره برداری رسید. متروباس خط سبز اولین فاز متروباس کراچی است که در کراچی در حال ساخت است. دولت پاکستان اکثریت پروژه را تامین مالی می کند. ساخت خط سبز در ۲۶ فوریه ۲۰۱۶ آغاز شد. خدمات قطار شاتل فیصل آباد و متروباس فیصل آباد پروژه های ترانزیت سریع پیشنهادی در شهر فیصل آباد هستند. این پروژه ها بخشی از یک پروژه بزرگ کریدور اقتصادی چین-پاکستان هستند.

واگن برقی: خدمات واگن برقی در سال ۱۸۸۴ در کراچی آغاز شد اما در سال ۱۹۷۵ به دلایلی بسته شد. دولت سند در حال برنامه ریزی برای راه اندازی مجدد خدمات واگن برقی در شهر با همکاری کارشناسان اتریشی است. در اکتبر ۲۰۱۹، پروژه ای برای ساخت سرویس واگن برقی در لاهور نیز توسط دولت پنجاب امضا شده است. این پروژه با مشارکت عمومی و خصوصی در یک سرمایه گذاری مشترک از شرکت های اروپایی و چینی همراه با بخش حمل و نقل پنجاب راه اندازی خواهد شد.

دولت پاکستان طرح هایی را برای راه اندازی سیستم مونوریل در اسلام آباد، پایتخت فدرال، پیشنهاد کرده است. شبکه ریلی: خدمات ریلی در پاکستان توسط راه آهن دولتی پاکستان و تحت نظارت وزارت راه آهن ارائه می شود. راه آهن پاکستان یک روش مهم حمل و نقل در پاکستان را فراهم می کند که برای جابجایی گسترده مردم و بارها تأمین می شود. شبکه راه آهن شامل ۸۱۶۳ کیلومتر است که شامل ۲۹۳ کیلومتر مسیر برق دار می شود. دریافتی از مسافران ۵۰ درصد از کل درآمد ریلی را تشکیل می دهد. راه آهن پاکستان سالانه ۶۵ میلیون مسافر را جابجا می کند و روزانه ۲۲۸ قطار پستی، سریع و مسافری را اداره می کند.

واحد تجاری باربری با ۱۲۰۰۰ پرسنل بیش از ۲۰۰ ایستگاه بار را در شبکه راه آهن اداره می کند. این واحد تجاری به بندر کراچی و بندر قاسم و همچنین در ایستگاه های مختلف دیگر در طول شبکه خدمات رسانی می کند و از جابجایی محصولات کشاورزی، صنعتی و وارداتی مانند گندم، زغال سنگ، کود، سیمان و شکر درآمد کسب می کند. حدود ۳۹ درصد از درآمد حاصل از حمل و نقل نفت، ۱۹ درصد از واردات گندم، کود و سنگ فسفات است. ۴۲ درصد باقی مانده از حمل و نقل داخلی به دست می آید. ساختار نرخ حمل و نقل بر اساس روند بازار در حمل و نقل جاده ای است که رقیب اصلی حمل و نقل ریلی است.

۳-۷- حمل و نقل هوایی

پاکستان ۱۵۱ فرودگاه دارد. فرودگاه های اصلی عبارتند از:

فرودگاه های اصلی کشور پاکستان
- Jinnah International Airport (Karachi)
- Allama Iqbal International Airport (Lahore)
- Islamabad International Airport (Islamabad)
- Peshawar International Airport (Peshawar)
- Quetta International Airport (Quetta)
- Faisalabad International Airport (Faisalabad)
- Multan International Airport (Multan)
- Sialkot International Airport (Sialkot)
- Dera Ghazi Khan International Airport (D.G.Khan)
- Gwadar International Airport (Gwadar)
- Shaikh Zayed International Airport (Rahim Yar Khan)

چندین فرودگاه کوچکتر نیز وجود دارد که به دلیل مهاجران بزرگ پاکستانی در منطقه، پروازهایی به خلیج فارس و از آن دارند. ۹۱ فرودگاه با باند آسفالت شده وجود دارد که ۱۴ فرودگاه دارای باند بلندتر از ۳۰۴۷ متر هستند. ۴۸ فرودگاه باقیمانده دارای باندهای آسفالت نشده از جمله یک فرودگاه با باندی بلندتر از ۳۰۴۷ متر هستند. پاکستان هجده بالگرد نیز دارد.

۴-۷- حمل و نقل آبی

شبکه آبراه در پاکستان در مراحل ابتدایی خود قرار دارد و کراچی تنها شهر بزرگی است که در کنار دریای عرب قرار دارد. با این حال، طرح هایی برای توسعه آبراه ها در کشور در امتداد رودخانه سند و از طریق پنجاب پیشنهاد می شود زیرا فرصت های شغلی و توسعه اقتصادی و اجتماعی پاکستان را افزایش می دهد.

- بندر گوادر- گوادر، بلوچستان

- بندر کراچی - کراچی (مرکز شهر)، سند
- ترمینال بین المللی کانتینری کراچی (KICT)
- پایانه کانتینری بین المللی پاکستان (PICT)
- بندر قاسم - شرق کراچی، سند

حمل و نقل با کشتی: خدمات کشتی بین کیماری و جزیره مینورا در کراچی انجام می شود. کراچی قبلاً تا دهه ۱۹۶۰ با شهر بمبئی در هند ارتباط حمل و نقل با کشتی داشت، اما بعداً با شروع جنگ هر دو کشور ارتباط را متوقف کردند. یک سرویس دریایی به نام گلف رویای کروز در سال ۲۰۰۶ بین کراچی و دبی آغاز شد، اما به دلیل مشکلات ویزا که توسط مقامات اماراتی تحمیل شده بود، نتوانست از اولین سفر خود فراتر رود. در سال ۲۰۲۰، پاکستان برنامه های خود را برای راه اندازی یک سرویس کشتی در آینده نزدیک اعلام کرد که پاکستان را از طریق کراچی و گوادر به ایران، عمان، امارات متحده عربی و عراق متصل می کند.

۵-۷- خط لوله

- طول خطوط لوله نفت خام ۲۰۱۱ کیلومتر (۱۲۵۰ مایل) است.
- طول خط لوله فرآورده های نفتی ۷۸۷ کیلومتر (۴۸۹ مایل) است.
- طول خطوط لوله گاز طبیعی ۱۰۴۰۲ کیلومتر (۶۴۶۴ مایل) است.

۶-۷- کریدور اقتصادی چین - پاکستان

کریدور اقتصادی چین و پاکستان چارچوبی برای اتصال منطقه ای است. CPEC نه تنها به نفع چین و پاکستان خواهد بود، بلکه تأثیر مثبتی بر ایران، افغانستان، جمهوری آسیای مرکزی و منطقه خواهد داشت. تقویت پیوندهای جغرافیایی با بهبود سیستم حمل و نقل جاده ای، ریلی و هوایی با تبادلات مکرر مردم و افزایش حجم تجارت، تولید و جابجایی انرژی برای داشتن کسب و کارهای بهینه تر و افزایش همکاری با مدل برد-برد، با ایجاد منطقه ای یکپارچه، موجب هماهنگی و توسعه بیشتر مناطق خواهد شد. کریدور اقتصادی چین پاکستان امید به منطقه بهتر در آینده همراه با صلح، توسعه و رشد اقتصادی است.

کریدور اقتصادی چین پاکستان با ارتباط دوجانبه، ساخت و ساز را ترویج می کند و همچنین سرمایه گذاری بالقوه دوجانبه، اقتصادی و تجاری، را افزایش می دهد. از مزایای این کریدور می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بهبود سیستم های حمل و نقل و فناوری اطلاعات شامل جاده، راه آهن، بندر، هوا و کانال های ارتباطی داده
- همکاری در زمینه انرژی

- همکاری در زمینه صنایع و شهرک های صنعتی
- توسعه کشاورزی
- توسعه اجتماعی-اقتصادی (فقرزدایی، درمان پزشکی، آموزش، تامین آب، آموزش حرفه ای)
- همکاری در زمینه گردشگری
- همکاری در مناطق معیشتی
- همکاری مالی
- توسعه منابع انسانی

کریدور اقتصادی چین و پاکستان برای توسعه منطقه اهمیت دارد. زمینه های بالقوه همکاری/توسعه شامل

- ارتباطات منطقه ای
- زیرساخت حمل و نقل
- جریان انرژی
- جریان های لجستیک
- تجارت و بازرگانی
- صلح و توسعه منطقه
- ارتباط، همکاری و ادغام تمدن ها
- فرصت های سرمایه گذاری متنوع
- همکاری صنعتی
- همکاری مالی
- تعاونی کشاورزی
- توسعه اجتماعی-اقتصادی
- فقرزدایی
- تحصیلات
- درمان پزشکی
- تامین آب
- آموزش حرفه ای
- گردشگری از جمله گردشگری ساحلی
- بهبود فضای آموزشی
- توسعه منابع انسانی

- افزایش فرصت های معیشتی
- افزایش امنیت و ثبات منطقه

یکی از احتیاط های رایجی که در مورد CPEC بیان می شود این است که شفافیت و در دسترس نبودن اطلاعات کامل را ندارد. شرایط و ضوابط تامین مالی که در آن شرکت های چینی در این پروژه ها مشارکت می کنند کاملاً مشخص نیست و بار مالی احتمالی آینده بر تراز پرداخت های پاکستان مشخص نیست.

کریدور اقتصادی چین و پاکستان (CPEC) یک پروژه اقتصادی استراتژیک است که هدف آن افزایش ارتباطات منطقه ای برای توسعه اقتصادی پاکستان و چین است. کریدور اقتصادی بندر گوادر پاکستان را به منطقه شمال غربی چین بین سال های ۲۰۱۴ تا ۲۰۳۰ متصل می کند. انتظار می رود این نه تنها برای پاکستان و چین مفید باشد، بلکه انتظار می رود با افزایش ارتباط جغرافیایی پاکستان با کشورهای محصور در خشکی آسیای مرکزی، اثرات سرریز مثبتی به دیگر کشورهای همسایه داشته باشد. بیش از ۴۶ میلیارد دلار در بخش های برق، زیرساخت ها، صنعتی و کشاورزی پاکستان تحت CPEC سرمایه گذاری خواهد شد. با کاهش قطعی برق به دلیل افزایش ظرفیت تولید برق و سرمایه گذاری در سایر بخش های تولیدی اقتصاد، نرخ رشد تولید ناخالص داخلی پاکستان تا سال ۲۰۳۰ با ایجاد حدود دو میلیون شغل در بازار کار به ۷.۵ درصد افزایش می یابد. چشم انداز ۲۰۲۵ پاکستان نیز شهرنشینی سریع (۵۰ تا ۶۰ درصد) و نرخ رشد تولید ناخالص داخلی بالا (۸ درصد) را تا سال ۲۰۲۵ پیش بینی می کند. افزایش فعالیت های اقتصادی و شهرنشینی سریع، تقاضا برای سوخت و انرژی را با نرخ تصاعدی ایجاد می کند. از آنجایی که اقتصاد پاکستان در حال حاضر با بحران شدید انرژی مواجه است، انتظار می رود افزایش شدید فعالیت های اقتصادی و مصرف انرژی تأثیرات پایداری بر امنیت عرضه انرژی در اقتصاد داشته باشد. از آنجایی که تولید برق موجود پاکستان همچنان به سوخت وارداتی با قیمت گذاری نامناسب سوخت های بومی و مصرف استثماری آنها وابسته است، ترکیب کلی انرژی نشان می دهد که ۶۴ درصد برق کشور مبتنی بر حرارت است. بیشتر نفت مورد نیاز برای تولید برق در کشور وارداتی است. این ترکیب انرژی بسیار ناهنجار همچنین پاکستان را در معرض خطر آسیب پذیری از هرگونه شوک عرضه نامطلوب از نظر افزایش قیمت های بین المللی نفت قرار می دهد. انتظار می رود افزایش بیشتر مصرف انرژی و اتکا به زغال سنگ وارداتی برای تولید برق تحت پروژه های CPEC بر تراز پرداخت ها فشار وارد کند و می تواند پیامدهای منفی برای بخش های مختلف اقتصادی از نظر مقرون به صرفه بودن و دسترسی به انرژی داشته باشد. با شروع پروژه های CPEC، فقدان آینده نگری جامع در مورد استفاده از انرژی در آینده ممکن است منجر به نتایج نامطلوب اقتصادی و اجتماعی شود. بنابراین، بررسی همه جانبه تقاضای انرژی در آینده و عوامل تعیین کننده آن به منظور اتخاذ تصمیمات سیاسی مناسب از قبل ضروری است.

OBOR استراتژی توسعه چین است که در اکتبر ۲۰۱۳ برای اتصال و همکاری بین کشورها اعلام شد. OBOR شامل شصت و پنج کشور است و اروپا، آسیا و آفریقا را از طریق "کمربند اقتصادی جاده ابریشم" و "جاده ابریشم دریایی" به هم متصل خواهد کرد. این یک وضعیت برد-برد برای همه شرکت کنندگان خواهد بود، زیرا باعث افزایش تجارت و افزایش رشد اقتصادی کل منطقه می شود. CPEC همچنین مفهومی از همکاری اقتصادی منطقه ای و گسترش طرح "OBOR" است. چارچوب استراتژیک اولیه CPEC بین چین و پاکستان به مبلغ بیش از ۴۶ میلیارد دلار آمریکا امضا شد. این بندر گوادر را به منطقه شمال غربی چین یعنی سین کیانگ با "کمربند اقتصادی جاده ابریشم" متصل می کند. این نه تنها مستلزم ایجاد زیرساخت‌های جاده‌ای کارآمد است، بلکه با هدف ایجاد پایه‌هایی برای توسعه همکاری‌های منطقه‌ای، تقویت رشد اقتصادی، تنوع بخشیدن به فرصت‌های سرمایه‌گذاری و تجارت، ارتقای همکاری‌های صنعتی، مالی و کشاورزی، دستیابی به ثبات سیاسی و نوسازی بخش انرژی است. علاوه بر این، این پروژه راهبردی با هدف بهبود ارتباط مردم با مردم برای تبادل فرهنگ، انتقال دانش برای توسعه شهری و روستایی و ایجاد مناطق صنعتی است. شرح مفصل زمینه‌های عمده همکاری و وضعیت آنها تحت پروژه CPEC تا سال ۲۰۳۰ به شرح زیر است:

۱. انرژی

بخش عمده سرمایه‌گذاری تحت CPEC (۳۳.۷۹ میلیارد دلار آمریکا) به سمت ساخت پروژه‌های برق برای تولید ۱۷۰۴۵ مگاوات برق در پاکستان هدایت می شود که در آن ۱۰۴۰۰ مگاوات ظرفیت تولید برق باید بر اساس اولویت نصب شود. این سرمایه‌گذاری عظیم با هدف استفاده از منابع انرژی موجود و مقابله با بحران انرژی در پاکستان برنامه ریزی شده است. پروژه‌های مختلف برق تحت CPEC را با ظرفیت نصب شده آنها وجود دارد. چهارده پروژه برق در اولویت قرار دارند که تا سال ۲۰۲۰ تکمیل می شوند، در حالی که هشت پروژه باقی مانده به طور فعال ارتقا یافته اند، اما زمان تکمیل آنها هنوز مشخص نشده است. بیشتر این پروژه‌های تولید برق بر اساس فناوری‌های زغال سنگ و انرژی آب است. تمام پروژه‌های برق اولویت دار زغال سنگ با زغال سنگ وارداتی اجرا می شود به جز دو پروژه برق که با زغال سنگ محلی با ظرفیت ۱۹۸۰ مگاوات اجرا می شود. در کنار پروژه‌های برق، CPEC شامل توسعه خط انتقال به صورت فوری از ماتیاری به لاهور به طول ۸۷۸ کیلومتر است. ظرفیت بار این خط انتقال ۴۰۰۰ مگاوات خواهد بود و ۵۰ درصد از این خط انتقال تکمیل شده است. پروژه خط انتقال ماتیاری به فیصل آباد نیز در حال ساخت است. در پروژه‌های انرژی با اولویت بالا، ۷ پروژه تکمیل شده و پروژه‌های باقی مانده در حال ساخت است. ۱۹ میلیارد دلار در پروژه‌های انرژی به عنوان FDI سرمایه‌گذاری شده است و در پایان سال ۲۰۱۸، ۳۲۴۰ مگاوات برق به شبکه سراسری اضافه شده است.

جدول: پروژه های برق تحت برنامه توسعه CPEC

ظرفیت نصب شده (MW)	پروژه های فعال	پروژه های اولویت بندی شده	پروژه های برق
۱۳۱۴۰	۵	۷	زغال سنگ
۳۵۰	۱	۴	انرژی باد
۹۰۰	-	۱	انرژی خورشیدی
۲۶۹۳	۱	۲	انرژی آب
۵۲۵	۱	-	گاز

منبع: سازمان ملی تنظیم مقررات برق (NEPRA)

با ایجاد تمامی پروژه های برق تا سال ۲۰۲۰ و واردات انرژی توسط تونل های انرژی، امنیت تامین انرژی در پاکستان افزایش می یابد. انتظار می رود با این عرضه انرژی، CPEC به میزان ۲۰۵ درصد به تولید ناخالص داخلی فعلی اضافه کند و رشد آن به ۷.۵ درصد برسد. با توجه به این سرمایه گذاری مربوط به CPEC، ۳۰ هزار شغل تنها توسط پروژه های انرژی ایجاد شده است.

۲. بندر گوادر

بندر گوادر در گوادر، بلوچستان در کنار دریای عرب قرار دارد. در ارتباط با OBOR، گوادر نقشی محوری در توسعه منطقه محصور در خشکی آسیای مرکزی ایفا خواهد کرد.

در مجموع ۷۹۲.۶۲ میلیون دلار سرمایه گذاری به توسعه گوادر با پروژه های زیر اختصاص یافته است.

(۱) توسعه دانشگاه گوادر که در آن تمرکز ویژه بر رشته های دریایی همراه با سایر رشته ها خواهد بود.

(۲) چهل نوع کسب و کار در منطقه آزاد صنعتی گوادر خواهد بود. عمده ترین صنایع اولویت دار شامل صنایع فولاد زنگ نزن و پتروشیمی است.

(۳) پروژه های ویژه برای ترویج شیلات و ایجاد صنعت قایق سازی آغاز خواهد شد.

(۴) به منظور ارتقای آموزش، مهارت ها و بهبود سلامت، موسسات فنی و حرفه ای، بیمارستان ها، تامین آب اولیه و شیرین و توزیع آن در شهر هوشمند گوادر ایجاد می شود.

۵) ساخت ترمینال های اضافی، بزرگراه شرق خلیج (برای اتصال گوادر به شاهراه ساحلی مکران) و فرودگاه بین المللی گوادر از پروژه های زیربنایی عمده هستند.

وضعیت پیشرفت فرودگاه بین المللی گوادر و بزرگراه شرق خلیج به ترتیب چهل و شصت درصد است. تاکنون ۳۰ شرکت با سرمایه گذاری ۴۷۴ میلیون دلاری در منطقه آزاد اقتصادی سرمایه گذاری کرده اند. تخمین زده می شود که پس از تکمیل بندر گوادر، پاکستان به دلیل منطقه اقتصادی آزاد گمرکی به قطب تجاری برای کل منطقه تبدیل شود.

۳. زیرساخت های حمل و نقل

پروژه های مرتبط با CPEC همچنین با هدف ساخت مسیرهای جدید و تعمیرات اساسی زیرساخت های جاده ای موجود برای تسهیل تجارت و افزایش دسترسی به بازارها هستند. زیرساخت های حمل و نقل شامل شبکه جاده ها، راه آهن، بزرگراه ها و تونل های انرژی خواهد بود. جاده های ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ کیلومتری بندر گوادر را با هزینه ۹۷۸۴ میلیون دلاری به کاشغر متصل می کند. در هشت پروژه مربوط به زیرساخت های راه و راه آهن، یک پروژه راه آهن تکمیل و عملیاتی شده و ۷۰ درصد کار در بزرگراه کراچی - لاهور تکمیل شده است. سرمایه گذاری CPEC در زیرساخت های حمل و نقل باعث افزایش تجارت در داخل پاکستان و افزایش همکاری های تجاری و اقتصادی با چین خواهد شد. پاکستان مسیرهای تجاری با چین و سایر کشورها را از دریا و هوا به ارزان ترین حمل و نقل زمینی تغییر خواهد داد. این امر باعث افزایش صادرات محصولات کشاورزی در بازار جهانی می شود که پیش از این به دلیل هزینه های بالای حمل و نقل از آن جلوگیری می شد. از این رو، زیرساخت حمل و نقل کارآمد در CPEC باعث کاهش هزینه و زمان حمل و نقل داخلی و در نتیجه دستیابی به مزیت نسبی در بازار بین المللی می شود.

۴. همکاری صنعتی

ایجاد مناطق آزاد صنعتی یکی از زمینه های کلیدی همکاری های اقتصادی در چارچوب CPEC است و به عنوان یک راهبرد قابل اعتماد برای تقویت رشد اقتصادی و اشتغال پذیری در اقتصاد محسوب می شود. ۹ منطقه ویژه اقتصادی که با محصولات یا خدمات خاص مشخص می شود، در تمام استان های پاکستان در امتداد کریدور ایجاد خواهد شد. تولید محلی همراه با مواد اولیه و نیروی کار محلی در مناطق اقتصادی، روند شهرنشینی و اشتغال (پیش بینی ۲ میلیون شغل) را با افزایش استاندارد زندگی، کاهش واردات و ثبات قیمت ها تسریع خواهد کرد. با توجه به راه اندازی صنایع فولاد ضد زنگ و پتروشیمی، انتظار می رود مصرف انرژی در اقتصاد با سرعت بیشتری رشد کند (انجمن جهانی فولاد^{۲۷}، ۲۰۱۶). با توجه به توسعه CPEC، نرخ رشد FDI در طول سال مالی ۲۰۱۷ به

²⁷ World steel association

۱۲.۷۵٪ رسید (بررسی اقتصادی پاکستان ۲۰۱۶-۲۰۱۷). انتظار می‌رود که با تکمیل CPEC، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در پاکستان به دلیل افزایش فعالیت‌های صنعتی، امنیت تامین انرژی و تقویت زیرساخت‌ها برای حمایت از بازارها بسیار بیشتر شود. این بحث حاکی از آن است که به دلیل سرمایه‌گذاری سنگین در انرژی، حمل و نقل، بندر گوادر و مناطق ویژه صنعتی، فعالیت اقتصادی قوی در اقتصاد پاکستان ایجاد خواهد شد. این می‌تواند منجر به توسعه صنعتی و منجر به رشد اقتصادی بالا، استفاده فشرده از انرژی، افزایش تجارت و سطح بالای FDI تا سال ۲۰۳۰ شود.

همانطور که بیان شد، کریدور اقتصادی چین-پاکستان یک برنامه توسعه در حال ساخت برای اتصال بندر گوادر در جنوب پاکستان به منطقه خودمختار شمال غربی سین کیانگ از طریق بزرگراه‌ها، راه آهن و خطوط لوله برای انتقال نفت و گاز است. لی کچیانگ، نخست‌وزیر چین، از اولین حامیان این پروژه بود. از آن زمان شی جین پینگ، رئیس‌جمهور چین، آصف علی زرداری، رئیس‌جمهور سابق پاکستان و نواز شریف، نخست‌وزیر پاکستان، حامیان قوی این پروژه شده‌اند. هنگامی که این کریدور ساخته شود، به عنوان دروازه اصلی برای تجارت بین چین و خاورمیانه و آفریقا عمل خواهد کرد. به ویژه، نفت خاورمیانه می‌تواند در گوادر که درست خارج از دهانه خلیج فارس قرار دارد تخلیه شود و از طریق استان بلوچستان در پاکستان به چین منتقل شود. چنین پیوندی مسیر ۱۲۰۰۰ کیلومتری را که اکنون منابع نفتی خاورمیانه باید برای رسیدن به بنادر چین طی کند، بسیار کوتاه می‌کند.

زمانی که گوادر در فوریه ۲۰۱۳ به هلدینگ بندرهای خارج از کشور چین متعلق به دولت چین واگذار شد، این پروژه رونق زیادی گرفت. گوادر که توسط کارگران چینی ساخته شد و در سال ۲۰۰۷ افتتاح شد، در حال توسعه گسترده‌ای است تا آن را به یک بندر تجاری تمام عیار با آب‌های عمیق تبدیل کند. در ۱۹ فوریه ۲۰۱۴، ساوت چائنا مورنینگ پست گزارش داد که پاکستان و چین توافقنامه‌هایی را برای ساخت فرودگاه بین‌المللی در گوادر، ارتقاء بخشی از بزرگراه قراقرم به طول ۱۳۰۰ کیلومتر که به اسلام‌آباد متصل می‌شود و کابل فیبر نوری از مرز چین تا شهر راولپندی پاکستان امضا کرده‌اند. با توسعه این کریدور، آسیای مرکزی که به طور سنتی یک منطقه اقتصادی بسته به دلیل جغرافیا و کمبود زیرساخت‌ها است، دسترسی بیشتری به دریا و شبکه تجارت جهانی خواهد داشت. دبیرخانه کریدور اقتصادی پاکستان و چین در ۲۷ اوت ۲۰۱۳ در اسلام‌آباد افتتاح شد.

۷-۷- بازارچه‌های مرزی

امروزه تجارت به عنوان موتور رشد و توسعه معرفی شده و کشورهای در حال توسعه برای رسیدن به توسعه لازم است به دنبال حضوری جدی‌تر در تجارت جهانی باشند. از جمله روشهای حضور در تجارت جهانی، گسترش مبادلات منطقه‌ای بین کشورها می‌باشد. گسترش اینگونه مبادلات فواید زیادی برای هر کشور دارد از جمله مهم

ترین آنها می توان به ایجاد اعتماد و کاهش تشنجات مرزی کشورهای همسایه اشاره کرد، مشکلی که در بسیاری از کشورهای در حال توسعه وجود دارد.

بازارچه های مرزی محوطه ای است محصور واقع در نقطه صفر مرزی در کنار گمرک ها که مجاز به انجام تشریفات ترخیص کالا است. این بازارچه ها مکان هایی است که طبق توافق نامه منعقد شده بین کشورهای همجوار تعیین می شود. در این بازارچه ها مردم دو کشور در دو طرف مرز می توانند تولیدات و محصولات کشور خود را با توجه به مقررات صادرات و واردات عرضه نمایند.

لازم به ذکر است که بازارچه های مرزی اهمیت زیادی در مبادلات بازرگانی دارند؛ چراکه با استفاده از این بازارها دسترسی به بازار کشورهای همسایه آسان تر می شود و فرآیندهای تجاری راحت تر صورت می گیرد. هم چنین بروکراسی کمتر در این بازارچه ها موجب سهولت تجارت می شود. رات کالا از طریق بازارچه های مرزی کشور در نقاط صفر مرزی کشور برای توسعه مناطق محروم است که مورد توجه فراوانی در سال های اخیر قرار گرفته است. از طرفی دیگر، قسمتی از برنامه توسعه اقتصادی دولت را به خود اختصاص داده است تا تحرک در مناطق محروم را بیش تر کرده و از طرفی زمینه های اشتغال را در مناطق محروم کشور تقویت نماید.

اکنون به دلیل پتانسیل های صادراتی گذرگاه های مرزی ایران و پاکستان، گسترش و تقویت بازارچه های مرزی، پراهمیت است. استان سیستان و بلوچستان هفت بازارچه مرزی فعال دارد که پنج بازارچه آن در مرز مشترک با پاکستان است و شامل میرجاوه در زاهدان، پیشین در سرباز، کوهک و جالق در سراوان و ریمدان در چابهار می باشد. استان سیستان و بلوچستان بیش ترین بازارچه مرزی را در بین استان های مرزی کشور دارد.

بازارچه مرزی میرجاوه

بازارچه مرزی میرجاوه در ۱۵ کیلومتری میرجاوه قرار دارد و در آن طرف مرز با شهرک تفتان هم مرز است. این بازارچه در محوطه ای به مساحت ۱۲۰۰۰۰ مترمربع دایر شده و عمده اقلام صادراتی آن کشمش، خرما و تخم گشنیز، نخود خام، آلو بخارا، عناب و شکلات است. این بازارچه دارای تاسیسات اداری برای کارکنان بازارچه، گمرک و مرزبانی و همچنین سوله، انبار و باسکول ۶۰ تنی است.

بازارچه مرزی پیشین

این بازارچه در زمینی به مساحت ۹۰۰۰ متر مربع در ۱۵ کیلومتری بخش پیشین قرار دارد. فعالیت تجاری این بازارچه از سال ۱۳۷۵ آغاز شد و دارای ساختمان های اداری، دو سوله به مساحت ۲۱۵۰ متر مربع، انبار و باسکول ۶۰ تنی است. اقلام عمده صادراتی در این بازارچه عبارتند از: نخود خام، ضایعات آهنی شکلات، نمک، گچ و است.

بازارچه مرزی ریمدان

این بازارچه در شهرستان چابهار واقع شده است و از سال ۱۳۸۴ فعالیت تجاری خود را آغاز کرد. برای افزایش مبادلات تجاری ایران و پاکستان، مرز ریمدان در ۱۲۰ کیلومتری شرق چابهار از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. ریمدان، نزدیک ترین و امن ترین مسیر برای ترانزیت کالا از دو بندر کراچی و گوادر به ایران و کشورهای آسیای میانه است. ریمدان، نقطه اتصال چابهار و گوادر است. تعداد زیادی از مردم بلوچستان، سالانه برای سفرهای زیارتی و سیاحتی به ایران سفر می کنند که باز هم مرز ریمدان به سبب نزدیکی در تردد جهانگردان و زائران پراهمیت است. اقلام عمده صادراتی در این بازارچه، پیاز، آهن قراضه، سیب درختی و ... است.

بازارچه مرزی کوهک

این بازارچه در ۵ کیلومتری روستای کوهک از توابع بخش بم‌پشت سراوان قرار دارد و از سال ۱۳۷۵ فعالیت تجاری خود را آغاز کرده است. در آن طرف مرز؛ در کشور پاکستان هم تاسیسات گمرکی مورد نیاز ساخته شده است. این بازارچه در محوطه ای فنس کشی شده به مساحت ۱۰ هکتار ایجاد شده و از امکانات آب، برق و تلفن برخوردار است. اقلام عمده صادراتی در این بازارچه عبارتست از: نخود خام، گریس، خرما، آهن قراضه، پارافین و ... است.

بازارچه مرزی جالق

این بازارچه در ۱۵ کیلومتری بخش جالق در زمینی به مساحت ۱۰ هکتار با تاسیسات ساختمان اداری و تجاری به مساحت ۱۲۸۱ مترمربع، دو واحد ۱۰۰۰ متری سوله به عنوان انبار با تاسیسات آب، برق و باسکول ۶۰ تنی تاسیس شده است. این بازارچه از سال ۱۳۸۵ شروع به فعالیت کرده است و اقلام مهم صادراتی آن نوشابه و خرما می‌باشد.

۷-۷-۱ مراحل صدور کالا در بازارچه مشترک مرزی

- تنظیم اظهارنامه
- احراز هویت
- واريز هزینه های بانکی به صندوق
- سرویس ارزیابی (تعیین ارزیاب)
- ارزیابی

بعد از انجام مراحل ۱ تا ۵ اظهارنامه کالای صادراتی مهر و امضا می گردد و نسخه ای از آن جهت صدور کالا به خارج از قلمرو گمرکی تحویل صاحب کالا می گردد. البته در بعضی از بازارچه ها برای انجام صادرات مراحل زیر در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

- تسلیم اظهارنامه
- پرداخت عوارض
- صدور قبض درآمد
- ثبت دفتر کوتاژ
- ارزیابی
- اجازه بارگیری
- صدور مانیفست خروجی
- کنترل نهایی (کنترل بار موتور لنج)

فصل هشتم

قانون شرکت‌ها در پاکستان

۸- قانون شرکت های پاکستان

۸-۱- قانون شرکت ها

پاکستان اولین قانون شرکت های خود را در سال ۱۹۱۳ تصویب کرد. قانون شرکتها، ۱۹۱۳ تا زمانی که قانون شرکتها در سال ۱۹۸۴ برای تنظیم نهادهای شرکتی در پاکستان ابلاغ نشده بود، به کار خود ادامه می داد. فرمان شرکتها، ۱۹۸۴ یک پیشرفت بزرگ از نظر ساده سازی قوانین شرکتها با توجه به محیط کسب و کار محلی بود و بیش از سه دهه بر رژیم شرکت حاکم بود. برای تلفیق تغییرات زمان مدرن، قانون دیگری در سال ۲۰۱۷ ابلاغ شد که جایگزین مقررات شرکت ها در سال ۱۹۸۴ شد. در ادامه این تلاش ها، جدیدترین پیشرفت، انتشار فرمان شرکت ها (اصلاح دوم) است. این اصلاحات در چارچوب سهولت انجام کسب و کار انجام شده است. در عین حال، برخی از اختیاراتی که قبلاً به وزیر مسئول برای تسهیل روند اعطا شده بود، اکنون در بیشتر موارد سلب شده است.

قانون شرکت ها در سال ۲۰۱۷، با ۵۱۵ بخش و ۸ برنامه، تسهیل کننده شرکت سازی و ترویج توسعه بخش شرکتی، تشویق استفاده از فناوری و وسایل الکترونیکی در انجام امور تجاری و تنظیم آن، تنظیم نهادهای شرکتی برای حفاظت از منافع سهامداران، طلبکاران، سایر ذینفعان و عموم مردم، اصول حکمرانی خوب و حفاظت از منافع اقلیت را در نهادهای شرکتی است و مکانیسم جایگزینی برای حل و فصل سریع اختلافات و مسائل شرکتی فراهم کرده است.

امکانات اصلی ارائه شده در قانون عبارتند از:

- سه یا چند نفر ممکن است یک شرکت سهامی عام تشکیل دهند
- دو یا چند نفر ممکن است یک شرکت خصوصی تشکیل دهند
- یک نفر ممکن است یک شرکت عضو تشکیل دهد

شرکت تشکیل شده ممکن است شرکتی با مسئولیت محدود یا بدون مسئولیت باشد، یعنی:

الف) شرکتی با سهام محدود؛

ب) شرکت با مسئولیت محدود

ج) شرکت با مسئولیت نامحدود

۸-۲- راه اندازی شرکت

پاکستان از سرمایه گذاران خارجی بسیار استقبال می کند. سرمایه گذاران خارجی می توانند تجارت / شرکت خود را از طریق کمیسیون بورس و اوراق بهادار پاکستان (SECP) که مسئولیت ثبت شرکت ها در پاکستان را بر

عاهده دارد، ایجاد کنند. ثبت شرکت به صورت خودکار انجام شده است و اکنون می توان آن را در یک روز در کمیسیون بورس و اوراق بهادار^{۲۸} SECP و هیئت درآمد فدرال (FBR) ثبت کرد. توضیحات کلی در مورد اشخاص حقوقی، انواع اشخاص حقوقی، نحوه ثبت شرکت و گزینه های جایگزین برای ثبت شرکت به شرح زیر است.

جدول: بررسی اجمالی اشخاص حقوقی

نوع نهاد	حداقل سهامداران	تعداد حداقل سرمایه مورد نیاز	زمان استاندارد ثبت نام
شرکت خصوصی با مسئولیت محدود	۲	۶۰۰ دلار آمریکا	۶ هفته
شرکت تک عضو	۱	۶۰۰ دلار آمریکا	۴ هفته
شرکت سهامی عام (فهرست شده)	۳	۱.۲ میلیون دلار آمریکا	۶ هفته
شرکت سهامی عام (غیر بورسی)	۳	۶۰۰ دلار آمریکا	۶ هفته
دفتر شعبه	بدون سهامدار	۷ هفته
دفتر ارتباط / دفتر نمایندگی	بدون سهامدار	۷ هفته

منبع: کمیسیون بورس و اوراق بهادار پاکستان

۱-۲-۸- انواع اشخاص حقوقی در پاکستان

۱- شرکت خصوصی با مسئولیت محدود: سرمایه گذاران خارجی می توانند شرکت های محدود خصوصی^{۲۹} (PLC) کاملاً خارجی را در پاکستان راه اندازی کنند. حداقل تعداد سهامداران مورد نیاز برای ثبت این نوع شرکت دو نفر می باشد. حداقل سرمایه مورد نیاز در مورد PLC ها ۱۰۰,۰۰۰ پوند (۶۰۰ دلار آمریکا) است. شرط دیگر این است که آدرس دفتر شرکت باید در پاکستان باشد. مدت زمان ثبت شرکت با مسئولیت محدود در پاکستان یک روز است.

۲- شرکت تک عضو: سرمایه گذاران خارجی می توانند یک شرکت عضو در پاکستان تنها با یک سهامدار با حداقل سرمایه ۱۰۰,۰۰۰ روپیه (۶۰۰ دلار آمریکا) راه اندازی کنند.

²⁸ Securities & Exchange Commission of Pakistan, (SECP)

²⁹ Private Limited Companies, (PLCs)

۳- شرکت سهامی عام: یک شرکت سهامی عام سهام خود را به عموم مردم عرضه می کند. این سهام با مسئولیت محدود هستند. هر کسی می تواند سهام را تصاحب کند. ممکن است از طریق عرضه عمومی یا از طریق معامله در بازار سهام باشد. دو نوع شرکت سهامی عام در پاکستان وجود دارد، غیر بورسی و بورسی.

۲-۲-۸- مراحل ثبت شرکت

مرحله ۱: تایید نام شرکت: اولین مرحله ثبت شرکت در پاکستان، انتخاب نام شرکت است. ایجاد نام شرکت منحصر به فرد که شما را از بقیه در صنعت متمایز کند بسیار مهم است.

مرحله ۲: ارسال مدارک: هنگامی که نام شرکت تأیید شد، باید اسناد ادغام را به کمیسیون بورس و اوراق بهادار پاکستان (SECP) ارسال کنید.

مرحله ۳: گواهی شرکت: پس از ارائه مدارک، SECP آنها را ارزیابی می کند. اعتبار آنها را بررسی می کنند. امضای دیجیتال توسط فن آوری های تسهیلات نهادی ملی (NIFT) اعطا می شود و می توان آن را از طریق SECP به دست آورد. گواهی تاسیس صادر می شود. ممکن است به ارائه جزئیات شرکت نیاز باشد. با این حال، این بستگی به محل شروع کسب و کار دارد.

مرحله ۴: سپرده گذاری سهام: پس از ثبت نام، سهامداران باید مبلغ مربوطه از سهام خریداری شده خود را به حساب بانکی شرکت واریز کنند.

مرحله ۵: ثبت مالیات بر درآمد فروش: آخرین مرحله ثبت شرکت در پاکستان، ثبت در FBR و صدور NTN است. در صورت وجود ممکن است شماره ثبت مالیات فروش ثبت شود. مراحل ثبت شرکت سهامی عام به شرح فوق می باشد. با این حال، ممکن است از شما بخواهند که مدارک بیشتری ارسال کنید.

۳-۸- انواع شرکت های قابل ثبت در پاکستان

انواع شرکت های قابل ثبت در پاکستان در زیر فهرست شده است:

- شرکت بانکی
- شرکت مالی غیر بانکی
- شرکت ارائه دهنده خدمات امنیتی
- کارگزاری شرکتی
- شرکت صرافی
- شرکت غیر انتفاعی
- شرکت تجاری

۴-۸- مدارک لازم برای ثبت شرکت سهامی در پاکستان

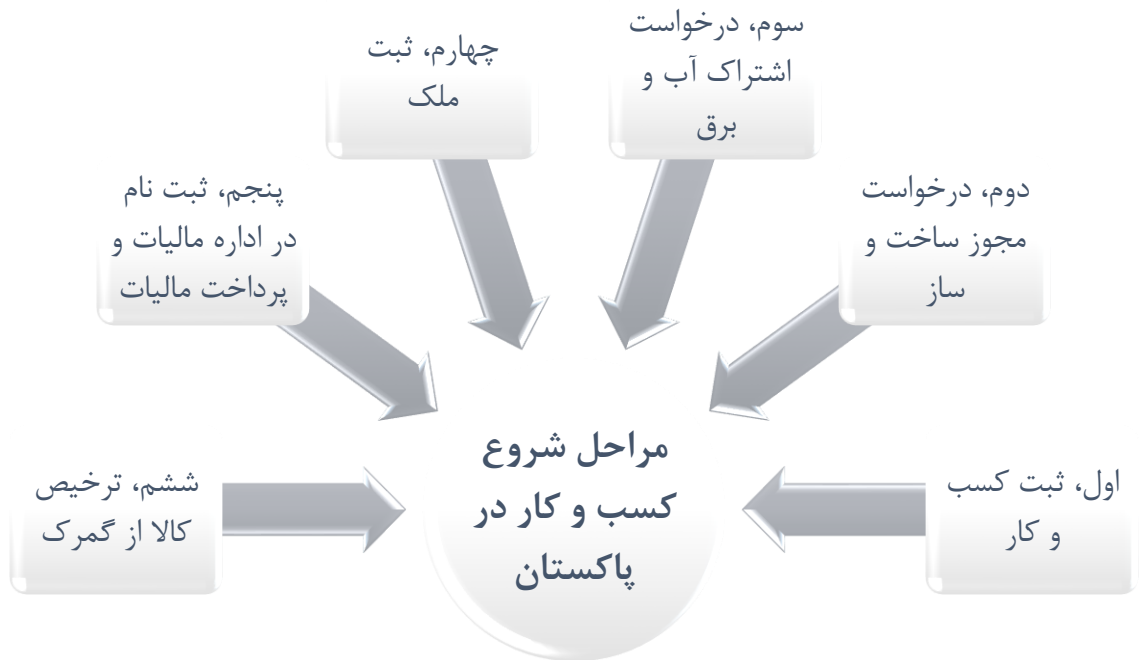
- کپی کارت ملی یا پاسپورت در صورت خارجی بودن هر یک از مشترکین و شاهد شرکتنامه و اساسنامه.
- تفاهم نامه و اساسنامه - چهار نسخه چاپ شده اساسنامه که توسط هر مشترک در حضور یک شاهد امضا شده باشد.
- فرم اعلام انطباق با پیش نیازهای تشکیل شرکت.
- هزینه ثبت / بایگانی - یک کپی از سند پرداختی در شعب مجاز بانک های تجاری و دستور پرداخت بانکی که رونوشت به کمیسیون بورس و اوراق بهادار پاکستان به مبلغ مقرر صادر شده است.

۵-۸- شرکت‌هایی با ثبت موفقیت آمیز در پاکستان

- ثبت شرکت های مرتبط با فناوری اطلاعات در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط ساختمانی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با سرمایه گذاری املاک و مستغلات در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با توسعه املاک و مستغلات در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با مسافرت و تور در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با نساجی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با پوشاک در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با اثاثیه منزل در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با لوازم آرایشی و بهداشتی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با محصولات کشاورزی و باغی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با الکترونیک در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با مخابرات در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با چرم و کالاهای چرمی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط دارویی در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط با بهداشت و مراقبت در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط تولیدی در پاکستان
- ثبت شرکت های خدمات گرا در پاکستان
- ثبت شرکت های مرتبط تولیدی در پاکستان

۸-۶- شروع کسب و کار در پاکستان

مراحل شروع کسب و کار در پاکستان در نمودار زیر نمایش داده شده است:

پاکستان با همکاری بانک جهانی و شرکت مالی بین المللی به طور مداوم تلاش می کند تا فضای کسب و کار در این کشور را بهبود بخشد. از سال ۲۰۱۶، تقریباً ۳۰۰ اصلاحات برای بهبود فضای سرمایه گذاری در کشور اجرا شده است. طی سال گذشته، پاکستان در رتبه بندی جهانی سهولت کسب و کار با ۲۸ پله ارتقاء به جایگاه ۱۰۸ رسید. در معیار پیشرفت مطلق به سمت بهترین عمل، پاکستان امتیاز خود را از ۵۵.۳۱ به ۶۱.۰۰ ارتقا داده است و به عنوان برترین اصلاح طلب در جنوب آسیا و ششمین اصلاح طلب در جهان شناخته شده است. شاخص های عملکرد بهبود یافته برای سال ۲۰۲۰ عبارتند از:

- ۱- راه اندازی کسب و کار: پاکستان با گسترش روش های موجود از طریق فروشگاه آنلاین یک مرحله ای، راه اندازی تجارت را آسان تر کرد. این اصلاح برای کراچی و لاهور اعمال می شود. علاوه بر این، پاکستان هزینه ثبت نام وزارت کار برای لاهور را لغو کرده است.
- ۲- برخورد با مجوزهای ساخت و ساز: پاکستان با ساده کردن فرآیند تصویب، اخذ مجوز ساخت و ساز را آسانتر و سریعتر کرد و همچنین ساخت و ساز را با اطمینان از اینکه بازرسی های کیفیت ساختمان به

طور منظم در کراچی انجام می شود، ایمن تر کرد. در حالی که در لاهور کارایی عملیاتی با ایجاد فروشگاه یک مرحله ای برای صدور مجوز ساخت و ساز بهبود یافته است.

۳- دریافت برق: پاکستان با اعمال چارچوب های زمانی ارائه خدمات و راه اندازی یک پورتال آنلاین برای برنامه های جدید، دریافت برق را آسان تر کرد. پاکستان همچنین شفافیت تغییرات تعرفه برق را افزایش داد. این اصلاح برای کراچی و لاهور اعمال می شود.

۴- ثبت املاک: پاکستان (کراچی) با سهولت در اجرا و ثبت سند در اداره ثبت فرعی، ثبت ملک را سریعتر کرد. پاکستان (لاهور) با افزایش شفافیت سیستم مدیریت زمین، ثبت ملک را آسانتر کرد.

۵- پرداخت مالیات: پاکستان با معرفی ماژول های پرداخت آنلاین برای مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر درآمد شرکتی، پرداخت مالیات را آسان تر کرد و با کاهش نرخ مالیات بر درآمد شرکت ها، هزینه کمتری داشت. این اصلاح برای کراچی و لاهور اعمال می شود.

۶- تجارت فرامرزی: پاکستان تجارت فرامرزی را با افزایش ادغام آژانس های مختلف در سیستم الکترونیکی گمرک مبتنی بر وب^{۳۰} (WEBOC) و هماهنگی بازرسی های فیزیکی مشترک در بندر آسان تر کرد. این اصلاح برای کراچی و لاهور اعمال می شود.

برنامه ششم اصلاحات با مشورت همه ذینفعان فدرال و استانی، بخش خصوصی و تیم محلی بانک جهانی برای گزارش انجام کسب و کار ۲۰۲۲، شامل بیش از ۹۰ اقدام اصلاحی در هر ۱۰ شاخص تجاری، طراحی شده است. برنامه ششم برای تسهیل کسب و کار ۲۰۲۲ شامل موارد زیر است:

جدول ۱۲: اصلاحات تسهیل کسب و کار ۲۰۲۲ که در سال ۲۰۲۰ تکمیل شده است

شاخص کسب و کار	اصلاحات تسهیل کسب و کار ۲۰۲۲ تکمیل شده در سال ۲۰۲۰
راه اندازی یک کسب و کار	- هیئت فناوری اطلاعات پنجاب را با هیئت فدرال ادغام می کند
رسیدگی به پروانه ساخت	- سازمان توسعه لاهور دریافت بیمه نامه را برای پوشش عیوب یا مشکلات احتمالی سازه ای ساختمان پس از استفاده الزامی می کند. - اداره کنترل ساختمان سند و سازمان توسعه لاهور در حال معرفی GIS برای حذف بازرسی فیزیکی اولیه سایت هستند.
	- سازمان توسعه لاهور در تلاش است تا سیستم پرداخت آنلاین را از طریق تمامی بانک ها معرفی کند

³⁰ Web-Based One Customs, (WEBOC)

دریافت امتیاز برق	- شرکت برق در حال به روز رسانی رابط تعاملی برای ارتباطات فعال تر و شفاف است
ثبت ملک	- هیئت فناوری اطلاعات پنجاب به طور کامل فرآیند صدور حق تمبر را خودکار می کند. - هیئت فناوری اطلاعات سند در حال راه اندازی یک برنامه آنلاین برای صدور گواهی فروش است.
گرفتن اعتبار	- ثبت الکترونیکی عملیاتی شده است و این امر قدرت شاخص حقوق قانونی پاکستان را بهبود می بخشد
حمایت از سرمایه گذار اقلیت	- مقررات احزاب مرتبط برای افزایش افشا و شفافیت اصلاح شده است
پرداخت مالیات	- هیئت فدرال مقررات مالیاتی را ساده کرده، زمان ارائه اظهارنامه مالیات بر ارزش افزوده را به ۴۹ ساعت کاهش داده است، تراکنش های مالیات تکلیفی را کاهش داده و بازپرداخت مالیات شرکتی را از طریق انتقال مستقیم بانکی آغاز کرده است.
تجارت فرامرزی	- هیئت فدرال / گمرک در تلاش است تا ایده بسته بندی و بسته بندی مجدد کالاها توسط نمایندگی های واحد را طبق رویه بین المللی معرفی کند. - سیستم های بازرسی هوشمند در بنادر برای کاهش زمان ترخیص باید بهبود یابد
اجرای قراردادهای	به منظور عملیاتی کردن دادگاه های تجاری با پشتیبانی قانونی، قانون تجارت در پنجاب در دست بررسی و تصویب است. اصلاحات دیگر عبارتند از: - تکمیل الکترونیکی دعوی، کاهش مهلت ثبت و ارائه به ۶ روز، بازه زمانی دادرسی و قضاوت به ۱۱۸ روز، بازه زمانی اجرای حکم به ۴۰ روز. - معرفی شیوه های مدیریت پرونده برای رسیدگی به تاخیرها در طول دوره آزمایشی - ارائه مشوق های مالی برای طرفین برای میانجیگری - معرفی الکترونیکی شکایات اولیه در پرونده های تجاری - معرفی کنفرانس های پیش از محاکمه به عنوان عنصر حیاتی مدیریت پرونده
حل و فصل ورشکستگی	کمیسیون بورس اوراق بهادار در حال ایجاد آگاهی در مورد قوانین مربوط به ورشکستگی در میان نهادهای شرکتی و شاغلین حقوقی است.

فصل نهم

قانون سرمایه‌گذاری در پاکستان

۹ سرمایه گذاری در پاکستان

۹-۱- خط مشی سرمایه‌گذاری در پاکستان

رژیم سرمایه‌گذاری لیبرال پاکستان و تسهیلات آن سنگ بنای استراتژی این کشور برای دستیابی به اعتماد سرمایه‌گذاران و ایجاد یک محیط مساعد برای جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی است. اولین سیاست سرمایه‌گذاری توسط هیئت سرمایه‌گذاری^{۳۱} BOI در سال ۱۹۹۷ تنظیم شد که تمام بخش‌های اقتصادی از جمله زیرساخت‌ها، فضای اجتماعی و خدماتی را برای سرمایه‌گذاری خارجی باز کرد. با توجه به اهمیت سرمایه‌گذاری برای رشد اقتصادی و روند سریع جهانی شدن اقتصاد در سراسر جهان، سیاست سرمایه‌گذاری ۲۰۱۳ برای بهبود بیشتر فضای سرمایه‌گذاری در کشور تدوین شد.

راهنما و خط مشی سرمایه‌گذاری مصوب ۲۰۱۳ به شرح زیر است:

- کاهش هزینه تجارت در پاکستان
- کاهش فرآیندهای انجام کسب و کار
- سهولت کسب و کار با ایجاد خوشه‌های صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی
- پیوندهای سیاست‌های تجاری، صنعتی و پولی برای همگرایی بیشتر

سیاست سرمایه‌گذاری، ۲۰۱۳ پیشرفت منطقی تکاملی سیاست ۱۹۹۷ است. این سیاست مؤلفه‌های سیاست قبلی خود را تقویت می‌کند، سیاست‌های موجود اعلام شده توسط وزارتخانه‌های مرتبط را یکپارچه می‌کند، و سیاست آزادسازی شده بیشتری را همراه با برنامه‌های استراتژیک آینده‌نگر برای اجرای این سیاست معرفی می‌کند. تدوین سیاست سرمایه‌گذاری، ۲۰۱۳ با در نظر گرفتن روندهای سرمایه‌گذاری جهانی، روندها و تجربیات منطقه‌ای، داده‌ها/جریان‌های سرمایه‌گذاری پاکستان در طول زمان و چالش‌های اقتصادی امروزی انجام شد. هدف سیاست سرمایه‌گذاری ۲۰۱۳ رسیدگی و تعدیل اولویت‌های اقتصادی در مواجهه با سناریوی در حال تغییر جهانی رکود اقتصادی است. این سیاست برای دستیابی به افزایش تدریجی جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مفید خواهد بود. با این حال، برای رسیدگی به اولویت‌های اقتصادی در مواجهه با تغییر سناریوهای اقتصادی جهانی و منطقه‌ای و دستیابی به اهداف رشد اقتصادی پایدار در کشور، هیئت سرمایه‌گذاری (BOI) با همکاری شرکت مالی بین‌المللی - گروه بانک جهانی در حال کار بر روی اصلاح سیاست سرمایه‌گذاری موجود است و پیش‌نویس سیاست سرمایه‌گذاری ۲۰۲۰ را ارائه کرده است. در مورد پیش‌نویس جدید خط مشی مذکور با ذینفعان مربوطه مشورت شده است.

³¹ Board of Investment, (BOI)

۲-۹- استراتژی ارتقای سرمایه گذاری در پاکستان، چشم انداز ۲۰۲۰-۲۳

استراتژی ارتقای سرمایه گذاری ۲۰۲۰-۲۳ با موفقیت در ۲۷ آگوست ۲۰۲۰ راه اندازی شد. این استراتژی پس از رایزنی‌های گسترده، مطالعه مدل‌های موفق آژانس‌های تشویق سرمایه‌گذاری ملی، منطقه‌ای و جهانی (IPA) و بهترین شیوه‌ها و تحقیقات گسترده تهیه شده است. در تدوین این استراتژی با تمامی ذینفعان به‌ویژه وزارتخانه‌های فدرال و ادارات استانی و خانه‌های تجاری بخش خصوصی مشورت شد. در استراتژی جدید، برای اولین بار بخش‌های اولویت دار از طریق فرآیند پویا بخش با ساختار مناسب انتخاب شده اند. بخش‌ها عبارتند از:

- غذا و نوشیدنی،
- قطعات خودرو و ماشین‌الات
- خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات
- لجستیک
- منسوجات

این بخش‌ها بر اساس معیارهای چند بعدی، بر اساس مزیت نسبی و رقابتی، قابلیت اشتغال‌زایی، جایگزینی واردات، پتانسیل صادرات، روند جهانی سرمایه‌گذاری خارجی و موفقیت‌های منطقه‌ای و جهانی در آن بخش‌ها انتخاب شدند. استراتژی جدید پیامدهای ویروس کرونا را هم در نظر گرفته است.

۳-۹- مالیات‌ها و مشوق‌های سرمایه‌گذاری در پاکستان

وزارت دارایی (MoF) مسئول تدوین سیاست مالیاتی است در حالی که هیئت فدرال درآمد (FBR) مسئول اداره مالیات است. چارچوب قانونی اصلی مالیات در "دستورالعمل مالیات بر درآمد، ۲۰۰۱" ارائه شده است. دولت پاکستان به دنبال تشویق کسب‌وکارها در داخل کشور است و بیشتر مشوق‌های مالیاتی که ارائه می‌کند با هدف افزایش فعالیت‌های اقتصادی در داخل کشور و جذب سرمایه‌گذاران خارجی به سواحل آن است. با در نظر گرفتن این موضوع، دولت رژیم مالیاتی جدیدی را اعلام کرده است که به موجب آن از سال ۲۰۱۹ تا سال ۲۰۲۳ و به بعد، نرخ مالیات شرکت‌ها برای شرکت‌های کوچک طبق جدول زیر سالانه کاهش می‌یابد:

جدول: نرخ مالیات شرکت‌ها

شرکت / نوع مالیات	نرخ مالیات %
شرکت بانکی	۳۵
شرکت سهامی عام غیر از شرکت بانکی	۲۹

۲۹	هر شرکت دیگری
۲۳ (تا سال ۲۰۲۳ هر سال ۱٪ کاهش می یابد)	شرکت کوچک
۱۷	GST (مالیات فروش / مالیات بر ارزش افزوده)
۱۶	مالیات بر فروش (خدمات)
۲۰-۰	حقوق گمرکی به جز اقلام خودرو
۱۶-۰	مالیات غیر مستقیم فدرال فقط برای موارد خاص

منبع: هیئت فدرال درآمد (FBR)

مشوق های مالیاتی عمده برای سرمایه گذاران در جدول زیر خلاصه شده است:

مشوق ها	شرایط
مناطق ویژه اقتصادی	<ul style="list-style-type: none"> • معافیت از مالیات بر درآمد به مدت ده سال برای توسعه دهندگان منطقه، کد توسعه دهندگان و شرکت های منطقه؛ • معافیت یکباره از کلیه عوارض گمرکی و مالیات بر واردات کالاهای سرمایه ای به توسعه دهندگان، شرکت های توسعه دهنده و منطقه ای <p>علاوه بر مشوق ها، اخیراً هیئت سرمایه گذاری یک ماژول آنلاین به نام سامانه اطلاعات مدیریت مناطق ویژه اقتصادی^{۳۲} (SEZMIS) راه اندازی کرده است. SEZMIS به عنوان یک فروشگاه یک مرحله ای برای سرمایه گذاران عمل خواهد کرد. این قانون توسط مفاد قانونی مناطق ویژه اقتصادی و مقررات پذیرش و فروش در مناطق ویژه اقتصادی حمایت می شود. این ماژول امکان دفع سریع و شفاف برنامه های کاربردی منطقه و برنامه های کاربردی ورود سازمانی به منطقه را فراهم می کند.</p>
منطقه توسعه صادرات	<ul style="list-style-type: none"> • معافیت از کلیه حقوق گمرکی و مالیات ماشین آلات، تجهیزات و مواد • عاری از مقررات ملی واردات و غیرقابل اجرا بودن مقررات کنترل ارز پاکستان • بدون مالیات فروش بر نهاده ها از جمله قبوض برق / گاز • عرضه در بازار داخلی به میزان ۲۰ درصد
منطقه آزاد گوادر	<ul style="list-style-type: none"> • معافیت مالیاتی برای ایجاد مشاغل به مدت ۲۳ سال و برای پیمانکاران و پیمانکاران فرعی به مدت ۲۰ سال. • معافیت ۴۰ ساله از حقوق گمرکی برای واردات تجهیزات و مواد

³² Special Economic Zones Management Information System, (SEZMIS)

<ul style="list-style-type: none"> • معافیت از حداقل مالیات برای دارندگان امتیاز و شرکت های عامل 	
<ul style="list-style-type: none"> • معافیت از مالیات بر ارزش افزوده (VAT) خودروهای کوچک ساخت داخل و کاهش عوارض گمرکی برای واردات خودروهای کوچک ۸۵۰ سی سی کاملاً خراب شده (CKD) • عدم پیش پرداخت مالیات بر واردات وسایل نقلیه موتوری تا ۱۰۰۰ سی سی • عوارض گمرکی پایین برای واردات قطعات خودروهای هیبریدی. • عوارض گمرکی پایین برای مونتاژ خودرو (ساخت یا مدل جدید) • عوارض گمرکی پایین برای قطعات خودرو. • عوارض گمرکی پایین برای مونتاژ خودرو <p style="text-align: center;">مشوق ها برای وسایل نقلیه الکتریکی</p> <ul style="list-style-type: none"> • معافیت عوارض کارخانه و ماشین آلات. • معافیت از مالیات فروش برای واردات وسایل برقی. • نرخ پایین حقوق گمرکی برای قطعات خاص • واردات خودروهای برقی جدید با نرخ امتیازی. • عوارض گمرکی پایین برای واردات اتوبوس های برقی و کامیون ها • عوارض گمرکی پایین برای واردات خودروهای سنگین الکتریکی • معافیت مالیات بر فروش در مرحله واردات خودروهای سنگین برقی. • معافیت از عوارض ورودی برای ساخت خودروهای برقی. <p style="text-align: center;">مشوق های خودروهای برقی (چهار چرخ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • بدون عوارض گمرکی برای واردات ماشین آلات و ماشین آلات برای ساخت خودروهای برقی ۴ چرخ • عدم مالیات بر فروش بر واردات CKD • نرخ پایین حقوق گمرکی واردات قطعات خاص • نرخ تخفیفی عوارض گمرکی برای واردات ۴ چرخ. • عوارض گمرکی پایین واردات شارژر خودروهای برقی ۴ چرخ • معافیت مالیات بر ارزش افزوده برای واردات خودروهای برقی ۴ چرخ 	<p>خودرو تحت "سیاست توسعه خودرو ۳۳ ۲۰۱۶- ۲۰۲۱</p>
<ul style="list-style-type: none"> • معافیت مالیات بر درآمد صادرات فناوری اطلاعات و ارتباطات تا ژوئن ۲۰۲۵ • معافیت مالیات بر درآمد برای استارت آپ های ثبت نام شده IT توسط هیئت صادرات نرم افزار پاکستان به مدت ۳ سال • تعطیلات مالیاتی برای صندوق های سرمایه گذاری ریسک پذیر تا سال ۲۰۲۴ • تسریع استهلاك ۳۰ درصدی تجهیزات کامپیوتری 	<p>فناوری اطلاعات و ارتباطات</p>

<ul style="list-style-type: none"> • اعتبار مالیاتی برای ایجاد اشتغال توسط تولیدکنندگان - نرخ ۲٪ مالیات قابل پرداخت برای هر ۵۰ کارمند. • اعتبار مالیاتی سال اول برای ثبت نام - نرخ ۲۰٪ مالیات قابل پرداخت برای ثبت نام در پاکستان. • تعطیلات مالیاتی ۵ ساله - فرم ۱۰۰٪ اعتبار مالیاتی مجاز برای شرکت های صنعتی جدید قبل از ژوئن ۲۰۲۱ • کمک هزینه سرمایه گذاری سال اول برای شرکت های صنعتی در مناطق مشخص روستایی و توسعه یافته. 	<p>عمومی (دستورالعمل مالیات بر درآمد، ۲۰۰۱)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • معافیت مالیات بر درآمد پروژه های تولید برق • کاهش نرخ مالیات ۷.۵ درصدی در مقابل نرخ استاندارد ۱۵ درصدی سود سهام به سهامداران • معافیت از حداقل مالیات بر گردش مالی. 	<p>تولید برق</p>
<ul style="list-style-type: none"> • معافیت از عوارض گمرکی و مالیات واردات تجهیزات • معافیت از مالیات بر درآمد / مالیات تکلیفی و مالیات فروش • بازگرداندن حقوق صاحبان سهام به همراه سود سهام آزادانه مجاز است • تضمین حاکمیتی دولت • مجوز انتشار اوراق قرضه با نام شرکتی • علاوه بر این: • خطر باد (خطر تغییرپذیری سرعت باد). • خرید تضمینی برق توسط خریدار برق • تامین شبکه به عهده خریدار می باشد 	<p>انرژی تجدید پذیر</p>
<ul style="list-style-type: none"> • تعطیلی مالیات بر درآمد به مدت ۲۰ سال • معافیت از کلیه عوارض، مالیات، عوارض و عوارض واردات توسط پروژه پالایشگاهی • ارائه مکانیسم قیمت گذاری که کمتر از مکانیسم رایج مطلوب نباشد • تسهیل در زیرساخت هایی مانند پهلوگیری تک نقطه ای (SPM)، اسکله ها، خطوط لوله زيردریایی/زمینی و غیره. • چشم پوشی از اضافه هزینه توسعه (DS) بر ارزش صادرات تحت قوانین سازمان مناطق پردازش صادرات (EPZA)، ۱۹۸۱. • خطوط لوله انتقال نفت خام وارداتی و انبارهای آن جزئی از پروژه پالایشگاه خواهد بود و همچنین از تمامی مشوق های ذکر شده در بالا بهره مند خواهد شد. 	<p>نفت و گاز</p>
<ul style="list-style-type: none"> • معافیت مالیات از درآمد پروژه های معدن زغال سنگ • معافیت از حداقل مالیات بر گردش مالی • معافیت مالیات مقطوع از سود سهام دریافتی سهامداران به مدت ۳۰ سال • تعدیل مالیات ورودی برای واحدهای تولید برق با استفاده از زغال سنگ • بدون مالیات فروش واردات ماشین آلات و تجهیزات معدن زغال سنگ زغال سنگ ثار 	<p>استخراج از معادن زغال سنگ</p>

<ul style="list-style-type: none"> • رژیم مالیاتی ثابت جدید از سال مالیاتی ۲۰۲۰ و به بعد، برای سازندگان و توسعه دهندگان واجد شرایط. • توسعه دهندگان و سازندگان واجد شرایط از پرداخت مالیات بر خرید مصالح ساختمانی معاف خواهند بود. درآمد سود سهام که توسط سازنده به شخص پرداخت می شود یا شرکت توسعه دهنده از محل سود و عواید حاصل از یک پروژه از پرداخت مالیات و همچنین از تعهدات کسر مالیات معاف خواهد بود. • عواید سرمایه ای که شخص از فروش ملک مسکونی (شخصی/خانوادگی)، خانه یا آپارتمان دریافت می کند، از مالیات بر درآمد معاف شده است. • بانک دولتی پاکستان (SBP) بانک ها را موظف کرده است که اطمینان حاصل کنند که تأمین مالی مسکن و ساخت و ساز ساختمان ها (مسکونی و غیرمسکونی) تا دسامبر ۲۰۲۱ حداقل ۵ درصد از اعتبار بخش خصوصی داخلی آنها باشد. 	<p>مسکن و ساختمان</p>
<ul style="list-style-type: none"> • کاهش عوارض سازه های پیش ساخته هتل ها و ماشین آلات و تجهیزات • تسویه زیان شرکت های بهره بردار هتل ها. • ویزای توریستی در بدو ورود. • ویزای تجاری در بدو ورود. • تسهیلات بازپرداخت تحت طرح تامین مالی صادرات برای خدمات مشاوره. 	<p>توریسم و گردشگری</p>

منبع: هیئت فدرال درآمد

۹-۴- حفاظت از سرمایه گذاری

پاکستان از طریق "قانون سرمایه گذاری خصوصی خارجی (ترویج و حمایت) ۱۹۷۶" و "قانون حمایت از اصلاحات اقتصادی، ۱۹۹۲" از سرمایه گذاران و سرمایه گذاری های خارجی حمایت قانونی می کند. پاکستان یکی از امضاکنندگان آژانس ضمانت سرمایه گذاری چندجانبه (MIGA) و سایر سازمان ها و موافقت نامه های بین المللی است که امنیت و امنیت مالی را تقویت می کند. این امر حمایت از سرمایه گذاری خارجی را در موارد جنگ، نزاع، بلایا و سایر اختلالات یا در موارد سلب مالکیت تضمین می کند.

۹-۵- قانون جدید سرمایه گذاری

برای بهبود چارچوب قانونی موجود در رابطه با تسهیل، ترویج و حمایت از سرمایه گذاری، هیئت سرمایه گذاری^{۳۴} (BoI) با کمک شرکت مالی بین المللی^{۳۵} (IFC)، بانک جهانی پیش نویس قانون سرمایه گذاری جدید را تهیه کرده است. قانون جدید همه قوانین موجود در رابطه با سرمایه گذاری را با بهبود و همتراز کردن آنها با بهترین شیوه های بین المللی جایگزین و یکپارچه خواهد کرد.

³⁴ Board of Investment (BoI)

³⁵ International Finance Corporation (IFC)

۶-۹- معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه

پاکستان قراردادهای سرمایه گذاری دوجانبه با ۴۸ کشور دارد و این معاهدات سرمایه گذاری عموماً شامل مقررات حل و فصل اختلافات می شود. فهرست کشورهای شریک در وب سایت (www.invest.gov.pk) موجود است.

کابینه فدرال استراتژی و متن پیش نویس الگوی جدید معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه را برای امضای معاهدات جدید سرمایه گذاری دوجانبه و همچنین نوسازی معاهدات موجود تصویب کرده است. در مشورت با وزارت امور خارجه، BOI کشورهای شریک فعلی و جدید معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه را برای مذاکره درباره معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه در مورد الگوی جدید درگیر خواهد کرد. این الگوی جدید نه تنها از سرمایه گذاران خارجی از طریق ارائه مکانیسم رسیدگی به شکایات و حل اختلاف محافظت می کند، بلکه خطر اختلافات سرمایه گذاران علیه کشور را در مجامع داوری بین المللی کاهش می دهد.

فصل دهم

قانون مالیاتی در پاکستان

۱۰- مقررات مالیات شرکت های پاکستان

۱۰-۱- مالیات بر درآمد شرکت

پاکستان کمترین نرخ مالیات شرکتی را در منطقه دارد، نرخ مالیات شرکتی ۲۹ درصد برای سال مالیاتی ۲۰۲۰ است و بر درآمد خالص مشمول مالیات یک شرکت اعمال می شود. در حالی که شرکت های کوچک با نرخ ۲۳ درصد مشمول مالیات هستند که به تدریج تا سال مالیاتی ۲۰۲۳ سالانه ۱ درصد کاهش می یابد. نرخ های مالیات شرکت فدرال قابل اعمال بر درآمد مشمول مالیات برای سال ۲۰۲۱ در جدول زیر آورده شده است:

جدول ۱۳: ساختار مالیات شرکت ها در پاکستان

نوع شرکت	درآمد مشمول مالیات	نرخ مالیات
شرکت مقیم ^{۳۶}	درآمد جهانی	۲۹ درصد
شرکت غیر مقیم ^{۳۷}	درآمد پاکستان	
اگر مالیات قابل پرداخت توسط یک شرکت کمتر از ۱.۵ درصد از گردش مالی باشد		
شرکت مقیم	درآمد جهانی (به جز سازنده یا توسعه دهنده)	بدهی مالیاتی در آن صورت بیشتر از مالیات شرکتی جایگزین، ۱۷ درصد درآمد حسابداری یا کل مالیات شرکت (شامل مالیات بر درآمد خالص مشمول مالیات، حداقل مالیات و مالیات نهایی خواهد بود.
شرکت غیر مقیم	درآمد پاکستان (به جز سازنده یا توسعه دهنده)	
نرخ مالیات مربوط به نوع شرکت		

^{۳۶} اگر شرکتی تحت قوانین پاکستان تشکیل شده باشد یا مدیریت و کنترل آن به طور کامل در پاکستان واقع شده باشد، مقیم نامیده می شود.

^{۳۷} در این زمینه شعب شرکت های خارجی غیر مقیم محسوب می شوند

بانک ها	۳۵ درصد
شرکت سهامی عام غیر از شرکت های وابسته بانکی	۲۹ درصد
شرکت های دیگر	۲۹ درصد
شرکت های کوچک	۲۳ درصد

منبع: هیئت فدرال درآمد

۲-۱۰- مالیات بر عایدی سرمایه

سود سرمایه حاصل از فروش اموال غیرمنقول تحت رژیم مالیاتی عادی با نرخ هایی که به میزان سود بستگی دارد و به میزان درصد تعیین شده از سود که بر اساس مدت زمان نگهداری ملک محاسبه می شود مشمول مالیات می شود. سود سرمایه با مدت نگهداری یک ساله کاملاً مشمول مالیات می باشد. اگر دوره نگهداری بین یک تا ده سال باشد، ۷۵ درصد سود مشمول مالیات است و پس از ده سال، مالیات بر سود سرمایه وجود ندارد. نرخ مالیات بر عایدی سرمایه برای فروش اموال غیرمنقول عبارتند از:

جدول ۱۴: نرخ قابل اعمال برای افزایش سرمایه

مقدار سود	نرخ مالیات قابل اعمال بر عایدی سرمایه
۵ میلیون روپیه پاکستان	۵ درصد
۵ میلیون روپیه تا ۱۰ میلیون روپیه	۱۰ درصد
۱۰ میلیون روپیه تا ۱۵ میلیون روپیه	۱۵ درصد
بیش از ۱۵ میلیون روپیه	۲۰ درصد

منبع: هیئت فدرال درآمد

۳-۱۰- مالیات تکلیفی

مالیات تکلیفی به نوعی از مالیات گفته می‌شود که وظیفه پرداخت آن بر عهده شخصی که باید مالیات بدهد نیست. در واقع یک شخص یا نهاد دیگری مالیات را از فرد مورد نظر (چه حقیقی چه حقوقی) گرفته و به سازمان مالیاتی کشور پرداخت می‌کند. در پاکستان، مقررات مربوط به حقوق و دستمزد، واردات، صادرات، کارمزد و دلالی، سود سهام، قراردادهای سود بدهی، آب و برق، مالیات وسایل نقلیه، مقررات مربوط به بورس اوراق بهادار و افراد غیر مقیم و غیره با نرخ‌های متفاوت است.

جدول ۱۵: نرخ‌های مالیات تکلیفی برای شرکت‌های مقیم و غیر مقیم

نوع پرداخت	شرکت‌های مقیم	شرکت‌های غیر مقیم
سود سهام	۷.۵ درصد ۲۵ درصد	۱۵ درصد
بهره	۱۰ درصد ۱۵ درصد	۱۰ درصد
مزایا و امتیازها	۱۵ درصد	۱۵ درصد
هزینه خدمات فنی	۳ درصد ۸ درصد	۱۵ درصد

منبع: بانک جهانی

جدول ۱۶: مالیات تکلیفی که در رابطه با صادرات پرداخت می‌شود

معامله مشمول مالیات	نرخ مالیات	نماینده اخذ مالیات	پرداخت کننده مالیات
صادرات کالا	۱٪ ارزش ناخالص	هر فروشنده مجاز در بازار	صادر کننده
تحقق وجوه حاصل از کارمزد نمایندگی محصولات غیر صادراتی یا خرید مسکن	۵٪ ارزش ناخالص	هر فروشنده مجاز در بازار	غیر صادرکننده
درآمد حاصل از فروش کالا به صادرکننده	۱٪	هر شرکت بانکی	صادر کننده

صادرات کالاهای واقع در منطقه پردازش صادرات (BPZ)	۱٪ ارزش ناخالص	مراجع منطقه پردازش صادرات	شرکت صنعتی مستقر در منطقه پردازش صادرات
پرداخت به صادرکنندگان غیرمستقیم طبق قوانین DTRE (بخشودگی مالیات و عوارض برای صادرکنندگان)، ۲۰۰۱	۱٪ ارزش ناخالص	صادرکنندگان مستقیم که تحت DTRE ثبت شده است	صادرکنندگان غیر مستقیم
ترخیص کالاهای صادراتی	۱٪ ارزش ناخالص	متصدی حقوق گمرکی	صادرکننده کالا

منبع: بانک جهانی

نماگرهای اقتصادی و تجاری پاکستان

نماگرهای اقتصادی و تجاری کشور پاکستان در زیر ارائه شده است:

بازار سهام	۴۳۲۴۲	۴۲۸۷۶	نقطه ای	۲۱-Dec
نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی	۳.۹۴	-۰.۴۷	درصد	۲۱-Dec
نرخ بیکاری	۴.۴	۴.۱	درصد	۲۰-Dec
نرخ تورم	۱۱.۵	۹.۱۹	درصد	۲۱-Nov
نرخ بهره	۹.۷۵	۸.۷۵	درصد	۲۱-Dec
تراز تجاری	-۸۶۲۰۹۳	-۶۷۰۹۳۴	میلیون روپیه	۲۱-Nov
حساب جاری	-۳۴۰۰	-۲۴۸۲	میلیون دلار	۲۱-Sep
حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	-۰.۶	-۱.۷	درصد تولید ناخالص داخلی	۲۱-Jun
بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی	۸۷	۸۶	درصد تولید ناخالص داخلی	۲۰-Dec
بودجه دولت	-۸.۱	-۹.۱	درصد تولید ناخالص داخلی	۲۰-Dec
اعتماد مصرف کننده	۳۷.۹۶	۴۱.۵۷	نقطه ای	۲۱-Nov
نرخ مالیات شرکت ها	۲۹	۳۵	درصد	۲۱-Dec
نرخ مالیات بر درآمد شخصی	۳۵	۳۵	درصد	۲۱-Dec

	آخرین	قبلی		
تراز تجاری	-۸۶۲۰۹۳	-۶۷۰۹۳۴	میلیون روپیه	21-Nov
حساب جاری	-۳۴۰۰	-۲۴۸۲	میلیون دلار	21-Sep
حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	-۰.۶	-۱.۷	درصد تولید ناخالص داخلی	21-Jun
صادرات	۵۰۰۸۸۴	۴۲۳۰۶۳	میلیون روپیه	21-Nov
واردات	۱۳۶۲۹۷۷	۱۰۹۳۹۹۷	میلیون روپیه	21-Nov
بدهی خارجی	۱۲۷۰۲۳	۱۲۲۱۹۹	میلیون دلار	21-Sep
نرخ مبادله	۵۷.۷	۵۸.۴	نقطه ای	21-Sep
حواله ها	۸۰۳۵	۷۹۵۷	میلیون دلار	21-Sep
ذخایر طلا	۶۴.۶۵	۶۴.۶۵	تن	21-Jun
جریان سرمایه	-۵۷۰۵	-۶۴۶۳	میلیون دلار	21-Sep
تولید نفت خام	۸۳	۸۳	کیلو بشکه	21-Jul
سرمایه گذاری مستقیم خارجی	۲۳۶	۱۱۳	میلیون دلار	21-Sep
شاخص تروریسم	۷.۵۴	۷.۸۹		19-Dec

	آخرین	قبلی		
تولید صنعتی	۰.۸۹	۱۲.۲۸	درصد	21-Sep
محصولات تولید شده	۱۲.۷۳	۲.۲	درصد	21-Aug
تغییرات در موجودی ها	۲۲۰۴۳۸	۲۱۳۳۲۱	میلیون روپیه	20-Dec
سرعت اینترنت	۲۳۲۷	۲۴۳۶	KBps	17-Mar
آدرس های IP	۲۹۲۱۹۳۴	۲۹۱۷۴۲۶	IP	17-Mar
تولید سیمان	۴۰۴۲	۳۷۶۵	هزاران تن	21-Sep
شاخص رقابت پذیری	۵۱.۳۶	۵۱.۰۸	نقطه ای	19-Dec
رتبه رقابت پذیری	۱۱۰	۱۰۷		19-Dec
شاخص فساد	۳۱	۳۲	نقطه ای	20-Dec
رتبه فساد	۱۲۴	۱۲۰		20-Dec
سهولت انجام کسب و کار	۱۰.۸	۱۳۶		19-Dec
تولید برق	۱۴۲۲۹	۱۱۷۲۵	گیگاوات ساعت	21-May

میزان واکسیناسیون کرونا	۶۰.۳۶	دوز در هر ۱۰۰ نفر	21-Dec
مجموع واکسیناسیون کرونا	۱۳۵۹۲۳۴۶۱	دوزها	21-Dec
موارد ویروس کرونا	۱۲۸۹۵۴۳	افراد	21-Dec
موارد مرگ در اثر ویروس کرونا	۲۸۸۳۹	افراد	21-Dec
بهبود یافته از ویروس کرونا	۹۰۳۴۸۴	افراد	21-Dec

	آخرین	قبلی		
نرخ بهره	۹.۷۵	۸.۷۵	درصد	21-Dec
نرخ بین بانکی	۸.۵	۸.۰۶	درصد	21-Nov
عرضه پول M۰	۸۴۹۲۲۶۳	۸۴۰۸۸۰۲	میلیون روپیه	21-Oct
عرضه پول M۱	۱۹۹۱۵۹۶۲	۲۰۰۹۴۰۴۱	میلیون روپیه	21-Oct
عرضه پول M۲	۲۳۶۶۰۳۲۳	۲۳۹۲۱۰۱۷	میلیون روپیه	21-Oct
عرضه پول M۳	۲۷۵۸۹۵۰۷	۲۷۸۵۷۰۴۴	میلیون روپیه	21-Oct
نرخ بهره سپرده	۵.۵۸	۵.۵۶	درصد	21-Aug
ذخایر ارز خارجی	۲۴۷۷۷	۲۴۳۹۸	میلیون دلار	21-Jul
وام به بخش خصوصی	۵۸۸۹۸۷۹	۵۶۲۷۳۹۶	میلیون روپیه	21-Sep

کلمات اختصاری و آدرس وب سایتها در زیر آمده است:

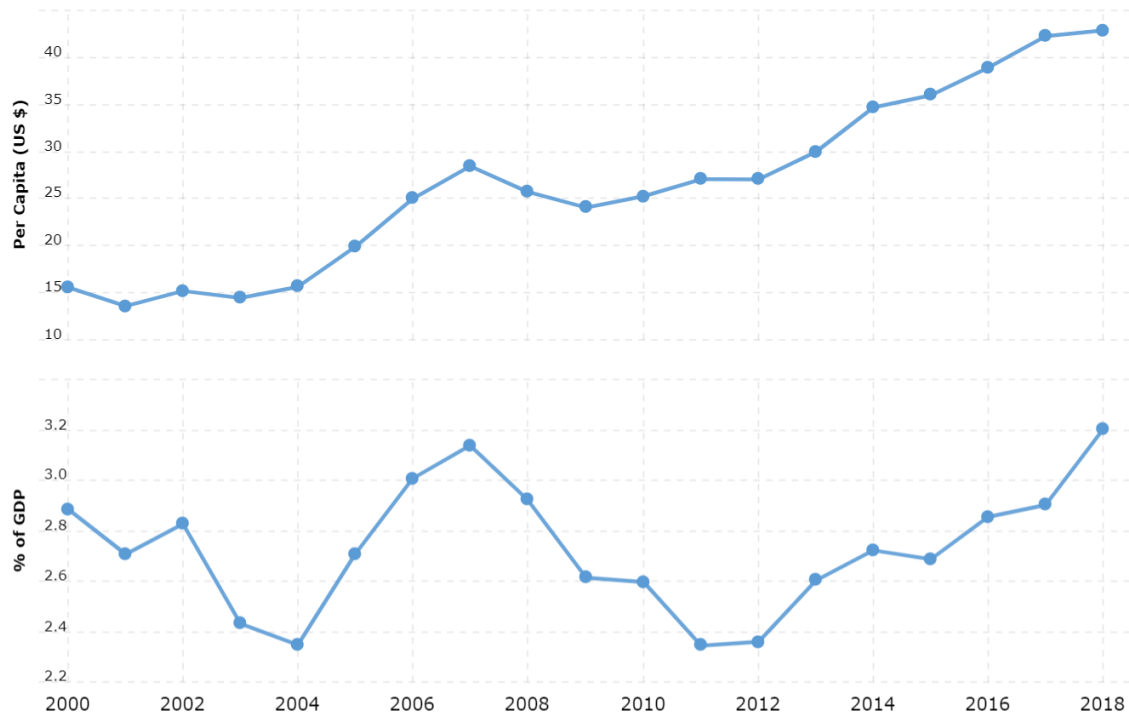
آدرس وب سایت	نام فارسی	سازمان / موسسه / بانک و...	کلمات اختصاری
/https://www.adb.org	بانک توسعه آسیایی	Asian Development Bank	ADB
/https://invest.gov.pk	هیئت سرمایه‌گذاری	Board of Investment	BOI
.....	عملیات حمل و نقل	Build Operate Transfer	BOT
.....	تعرفه و بخشودگی مالیاتی برای صادرات	Duty and Tax Remission for Exports	DTRE
/https://www.eco.int	سازمان همکاری اقتصادی	Economic Cooperation Organization	ECO
/https://www.fbr.gov.pk	هیئت فدرال درآمد	Federal Board of Revenue	FBR
https://www.imf.org/en/Home	صندوق بین‌المللی پول	International Monetary Fund	IMF
/https://lda.gov.pk/website	سازمان توسعه لاهور	Lahore Development Authority	LDA
/https://lesco.pk	شرکت تامین برق لاهور	Lahore Electric Supply Company	LESCO
/https://naphda.gov.pk	سازمان مسکن و توسعه پاکستان	Naya Pakistan Housing and Development Authority	NAPHDA
/https://www.oic-oci.org	سازمان همکاری اسلامی	Organization of Islamic Cooperation	OIC
/https://pitb.gov.pk	هیئت فناوری اطلاعات پنجاب	Punjab Information Technology Board	PITB
/https://www.saarc-sec.org	انجمن همکاری‌های منطقه‌ای جنوب آسیا	South Asian Association for Regional Cooperation	SAARC
/https://www.sec.gov	کمیسیون بورس و اوراق بهادار پاکستان	Securities and Exchange Commission	SECP

/https://www.un.org	سازمان ملل متحد	United Nation Organization	UNO
/https://www.wto.org	سازمان تجارت جهانی	World Trade Organization	WTO

ضمیمہ

۱- هزینه مراقبت های بهداشتی و درمانی در پاکستان

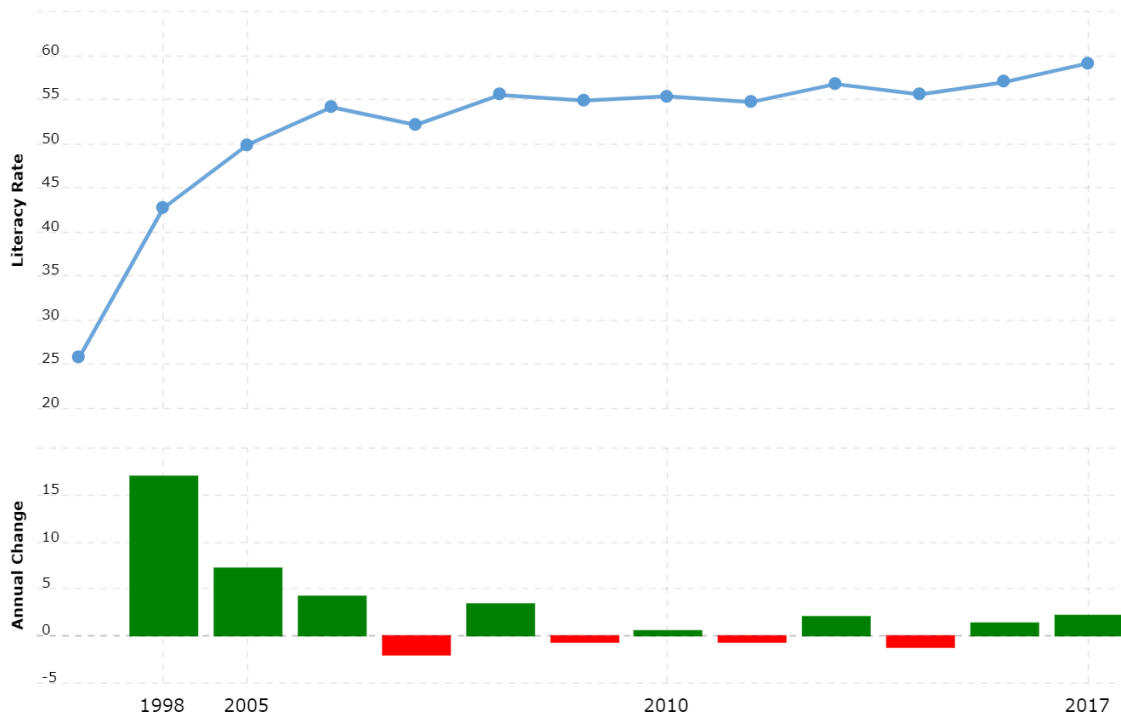
- هزینه های مراقبت های بهداشتی پاکستان برای سال ۲۰۱۸ برابر ۴۳ دلار بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۷ افزایش ۱.۴۶ درصدی را نشان می دهد.
- هزینه های مراقبت های بهداشتی پاکستان برای سال ۲۰۱۷ برابر ۴۲ دلار بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۶ افزایش ۸.۶ درصدی را نشان می دهد.
- هزینه های مراقبت های بهداشتی پاکستان برای سال ۲۰۱۶، ۳۹ دلار بود که ۸.۱۴ درصد نسبت به سال ۲۰۱۵ افزایش داشت.
- هزینه های مراقبت های بهداشتی پاکستان برای سال ۲۰۱۵، ۳۶ دلار بود که ۳.۷ درصد نسبت به سال ۲۰۱۴ افزایش داشت.

۲- نرخ باسوادی در پاکستان

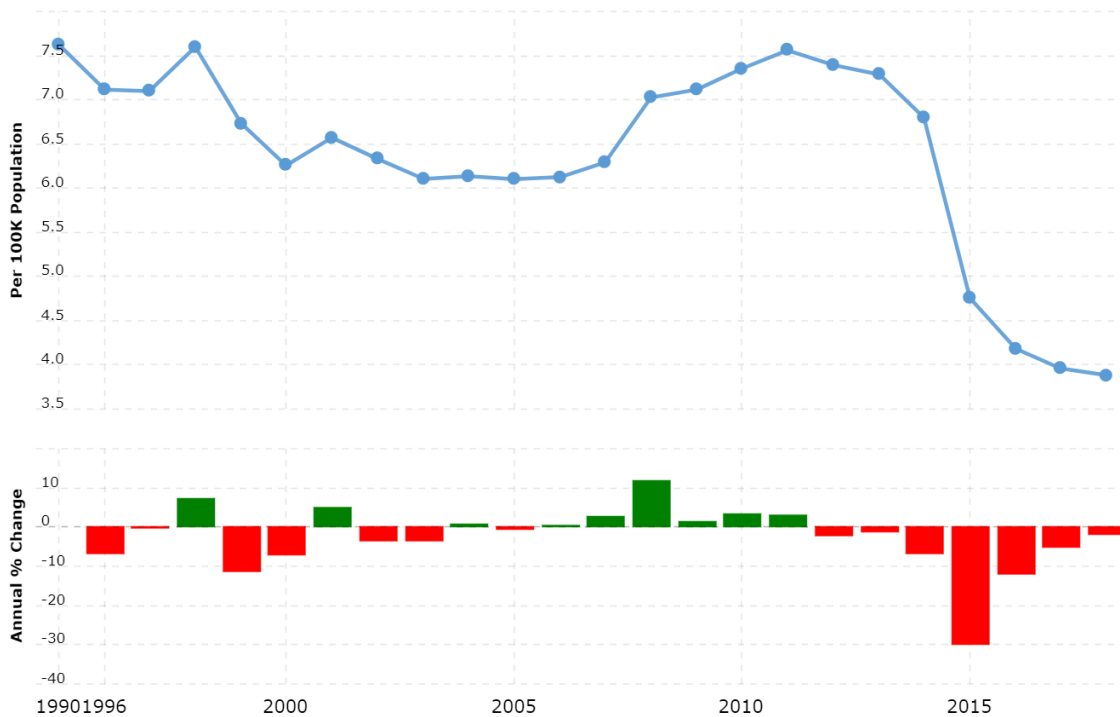
- نرخ باسوادی پاکستان برای سال ۲۰۱۷، معادل ۵۹.۱۳ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۴، برابر ۲.۱۵ درصد افزایش داشته است.

- نرخ باسوادی پاکستان برای سال ۲۰۱۴، معادل ۵۶.۹۸ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۳، برابر ۱.۳۸ درصد افزایش داشته است.
- نرخ باسوادی پاکستان برای سال ۲۰۱۳، معادل ۵۵.۶۰ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۲، برابر ۱.۱۷ درصد کاهش داشته است.
- نرخ باسوادی پاکستان برای سال ۲۰۱۲، معادل ۵۶.۷۶ درصد بود، که نسبت به سال ۲۰۱۱، برابر ۲۰.۳ درصد افزایش داشت.

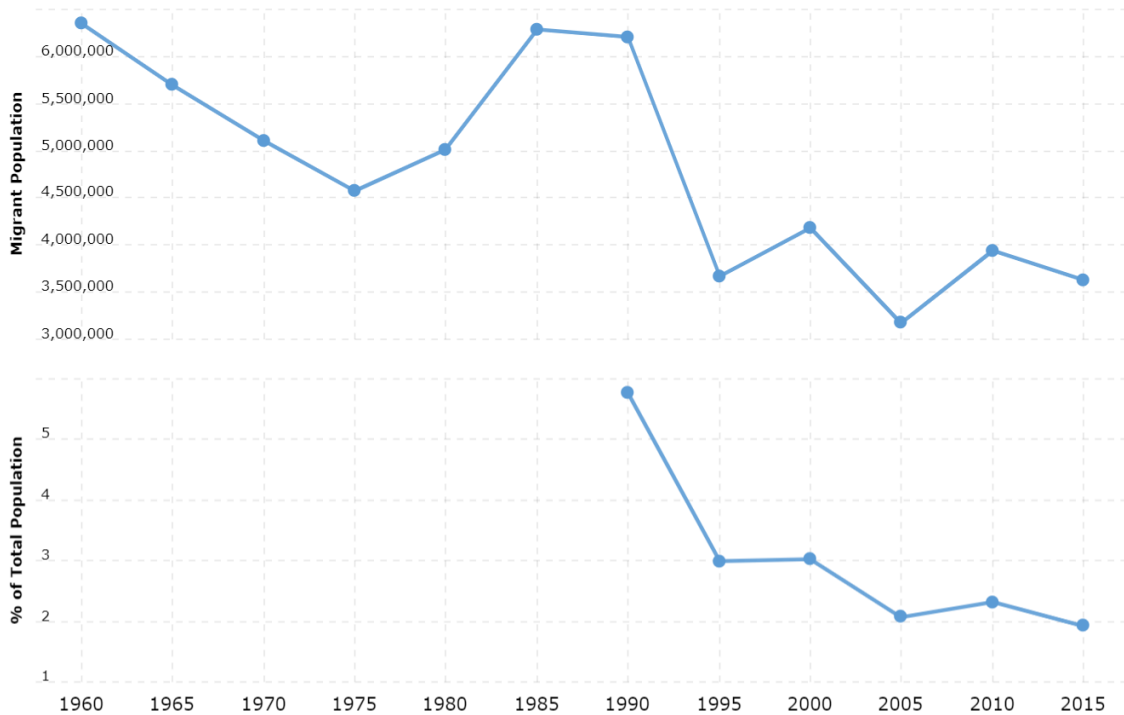
۳- نرخ جرم و جنایت در پاکستان

- نرخ جنایت و جرم پاکستان در سال ۲۰۱۸ برابر با ۳.۸۸ بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۷ معادل ۱.۹۶ درصد کاهش داشته است.
- نرخ جنایت و جرم پاکستان در سال ۲۰۱۷ برابر با ۳.۹۶ بوده که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۵.۲۹ درصد کاهش داشته است.
- آمار و نرخ جرم و جنایت پاکستان در سال ۲۰۱۶، معادل ۴.۱۸ بوده که نسبت به سال ۲۰۱۵، برابر ۱۲.۰۸ درصد کاهش داشته است.
- نرخ جنایت و جرم پاکستان برای سال ۲۰۱۵، به میزان ۴.۷۶ بود که ۳۰.۰۳ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۴ نشان می‌دهد.

۴- آمار مهاجرت پاکستان

- آمار مهاجرت پاکستان در سال ۲۰۱۵ برابر با ۳,۶۲۸,۹۵۶.۰۰ بوده که نسبت به سال ۲۰۱۰ معادل ۷.۹۳ درصد کاهش داشته است.
- آمار مهاجرت پاکستان در سال ۲۰۱۰ برابر با ۳۹۴۱۵۸۶.۰۰ نفر بوده که نسبت به سال ۲۰۰۵ معادل ۲۴.۳ درصد افزایش داشته است.
- آمار مهاجرت پاکستان در سال ۲۰۰۵ برابر با ۳۱۷۱۱۳۲.۰۰ بوده که نسبت به سال ۲۰۰۰ کاهش ۲۴.۱۷ درصدی را نشان می دهد.
- آمار مهاجرت پاکستان در سال ۲۰۰۰ برابر با ۴,۱۸۱,۹۱۲.۰۰ بوده که نسبت به سال ۱۹۹۵ معادل ۱۳.۹۷ درصد افزایش داشته است.

۵- هزینه های آموزشی پاکستان

- هزینه های آموزشی پاکستان برای سال ۲۰۱۷، معادل ۱۴.۵۴ درصد بوده است، که نسبت به سال ۲۰۱۶ برابر ۰.۵۲ درصد کاهش داشته است.
- هزینه های آموزشی پاکستان برای سال ۲۰۱۶ معادل ۱۵.۰۶ درصد بوده است که نسبت به سال ۲۰۱۵ معادل ۱.۸۸ درصد افزایش داشته است.
- هزینه های آموزشی پاکستان برای سال ۲۰۱۵، برابر ۱۳.۱۹ درصد بوده که نسبت به سال ۲۰۱۴، برابر ۱.۸۹ درصد افزایش داشته است.
- هزینه های آموزشی پاکستان برای سال ۲۰۱۴ به میزان ۱۱.۳۰ درصد بوده است که ۰.۲۱ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۳ نشان می دهد.

۶- شاخص آلاینده گی پاکستان: انتشار گاز کربن دی اکسید

- انتشار کربن دی اکسید (CO2) پاکستان برای سال ۲۰۱۸ معادل ۲۰۸۳۷۰.۰۰ تن بود که ۵.۴ درصد نسبت به سال ۲۰۱۷ افزایش داشت.
- انتشار کربن دی اکسید (CO2) پاکستان برای سال ۲۰۱۷ معادل ۱۹۷۷۰.۰۰ تن بود که ۹.۴۹ درصد نسبت به سال ۲۰۱۶ افزایش داشت.

- انتشار کربن دی اکسید (CO2) پاکستان برای سال ۲۰۱۶ برابر ۱۸۰۵۷۰۰۰ تن بود که ۱۰.۳۸ درصد نسبت به سال ۲۰۱۵ افزایش داشت.
- انتشار کربن دی اکسید (CO2) پاکستان برای سال ۲۰۱۵ معادل ۱۶۳۵۹۰۰۰ تن بود که ۶.۴۶ درصد نسبت به سال ۲۰۱۴ افزایش داشت.

۷- شاخص آلاینده‌گی پاکستان: انتشار گاز گلخانه‌ای

- انتشار گازهای گلخانه‌ای پاکستان در سال ۲۰۱۸، معادل ۴۳۱۲۲۰۰۰ تن بوده که نسبت به سال ۲۰۱۷، برابر ۴.۰۱ درصد افزایش داشته است.
- انتشار گازهای گلخانه‌ای پاکستان در سال ۲۰۱۷ به ۴۱۴۶۰۰۰۰ تن رسید که نسبت به سال ۲۰۱۶ معادل ۶.۴۷ درصد افزایش داشت.
- انتشار گازهای گلخانه‌ای پاکستان در سال ۲۰۱۶، برابر ۳۸۹۴۰۰۰۰ تن بود که نسبت به سال ۲۰۱۵ افزایش ۶.۴۶ درصدی داشت.
- انتشار گازهای گلخانه‌ای پاکستان در سال ۲۰۱۵، برابر ۳۶۵۷۸۰۰۰ تن بود که ۴.۲ درصد نسبت به سال ۲۰۱۴ افزایش داشت.

۸- هزینه‌های نظامی / بودجه دفاعی پاکستان

- هزینه‌های نظامی/بودجه دفاعی پاکستان برای سال ۲۰۱۹ برابر ۱۰.۲۶ میلیارد دلار بود که نسبت به سال ۲۰۱۸ معادل ۱۱.۰۴ درصد کاهش داشت.
- هزینه‌های نظامی/بودجه دفاعی پاکستان برای سال ۲۰۱۸ برابر ۱۱.۵۳ میلیارد دلار بود که نسبت به سال ۲۰۱۷ به میزان ۰.۵۹ درصد افزایش داشت.
- هزینه‌های نظامی/بودجه دفاعی پاکستان برای سال ۲۰۱۷ معادل ۱۱.۴۶ میلیارد دلار بود که ۱۴.۹۱ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۶ نشان می‌دهد.
- هزینه‌های نظامی/بودجه دفاعی پاکستان برای سال ۲۰۱۶ برابر ۹.۹۷ میلیارد دلار بود که ۵.۱۷ درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۵ نشان می‌دهد.

۹- فرم‌های مربوط به اخذ ویزای پاکستان

لینک مربوط به فرم‌های لازم برای اخذ ویزای پاکستان در ادامه آمده است. تجار و افرادی که کتاب حاضر را مطالعه می‌کنند با مراجعه به وب 6سایت های مربوطه می‌توانند فرم های مربوطه را مشاهده کنند.

1- <https://pakistanembassy.se/wordpress/wp-content/uploads/2018/06/Visa-Application-Form.pdf>

۱۰- لیست شرکت های بین المللی فعال در پاکستان

Coca-cola	کوکاکولا: کوکاکولا یک نوشیدنی گازدار پرطرفدار است. کوکاکولا نوشیدنی است که هر پاکستانی از نام آن آگاه می باشد. این شرکت در سال ۱۹۸۲ شکل گرفت و دارای سود خالص حدود ۸.۹۲ میلیارد دلار و درآمد ۳۷.۲۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ است.
Nestle	نستله: برای مدتی بیش از سه دهه، نستله یکی از بهترین شرکت های بین المللی برتر در جهان بوده است. این برند در پاکستان به خاطر کیفیت، قیمت، بسته بندی و ۱۰۰٪ تضمین بهداشتی محصولاتش، با گذشت هر روز شهرت بیشتری پیدا می کند.
Unilever	یونیلیور: یک شرکت چندملیتی انگلیسی-هلندی فعال در پاکستان است. این شرکت با محصولات مراقبت از پوست و مو، اکنون در بیش از ۱۵۰ کشور در سراسر جهان فعالیت می کند. برندهای بین المللی همچون لیپتون، کنور، لوکس، سانسیلک، داو، رکسونا، پرسیل، لایفبوی، کنور، کورنتو، لاکمی، وازلین و اکسی متعلق به این شرکت می باشد.
Procter & Gamble	گامبل اند پراکتر: یکی از شرکت های بزرگ آمریکایی چندملیتی Procter & Gamble است که دفتر مرکزی آن در شهر سینسینتی ایالت اوهایو، قرار دارد. این ابرشرکت در سال ۱۸۳۷ تأسیس شد و محصولات گوناگونی همچون پرینگلز و کیلوگ را تولید می کند.
Toyota	تویوتا: تویوتا یک شرکت خودروساز پاکستانی می باشد که زیرمجموعه شرکت خودروساز چند ملیتی ژاپنی است. تویوتا در زمینه ساخت خودرو، ماشین آلات، و قطعات خودرو فعالیت دارد و دفتر مرکزی آن در شهر تویوتا در آیچی ژاپن واقع می باشد.
Mobilink	موبیلینک: یکی از بزرگترین برندهای مخابراتی در سطح جهانی است. موبیلینک با ارائه خدمات بیش از ۵۰ میلیون مشترک، به بزرگترین برند مخابراتی در پاکستان تبدیل شده است.
Pizza hut	پیتزا هات: یکی از رستوران های زنجیره ای معتبر در سطح جهان است و در پاکستان شعبه دارد.
	استاندارد چارترد: استاندارد چارترد یک شرکت چندملیتی در حوزه خدمات مالی و بانکداری است، و شعبه مرکزی آن در لندن قرار دارد. این بانک با بیش از ۹۰۰۰ نفر نیروی کار در ۹۴ شعبه، یکی از بزرگترین بانک های پاکستانی است.

KFC	رستوران های زنجیره ای KFC: یکی از برندهای جهانی معروف فست فود است که در پاکستان شعبه فعال دارد
Engro	شرکت Engro : یکی از بزرگترین تولید کنندگان کود در جهان است. Engro یکی از شرکت های برتر پاکستان در سال ۲۰۱۹ میلادی از نظر بورس کراچی پاکستان نیز می باشد که در حوزه تولید کود، مواد غذایی، انرژی، پتروشیمی، برنج، مواد شیمیایی، مخابرات و دیجیتال فعالیت می کند.
Philips	فیلیپس : یکی از شرکت های برتر در حوزه لوازم و تجهیزات الکترونیکی است. این شرکت، یکی از بزرگترین شرکت های تولیدکننده لوازم و تجهیزات الکترونیکی جهان می باشد که با بیش از ۱۲۲/۰۰۰ نفر کارمند در ۱۰۰ کشور جهان فعالیت می کند.

۱۱- فهرست سازمان های تجاری دارای مجوز

نام اتاق تجاری	تلفن	وب سایت
فدراسیون اتاق های بازرگانی و صنایع پاکستان		
The Federation of Pakistan Chamber of Commerce & Industry	۰۲۱-۳۵۸۷۳۶۹۱, ۹۳,۹۴	http://fpcci.org.pk/
اتاق های بازرگانی و صنایع		
Faisalabad Chamber of Commerce & Industry	۰۴۱-۸۵۲۰۸۲۳-۵, ۹۲۳۰۲۶۵-۶۷	http://www.fcci.com.pk/
Gujrat Chamber of Commerce & Industry	۰۵۳۳۷۰۶۱۱۳-۱۵	www.gtcci.org.pk
Hyderabad Chamber of Commerce & Industry	۰۲۲-۲۷۸۴۹۷۲-۵	http://www.hydccli.com/
Islamabad Chamber of Commerce & Industry	۰۵۱-۲۲۵۰۵۲۶ ۲۲۵۳۱۴۵	http://www.icci.com. pk/
Karachi Chamber of Commerce & Industry	۰۲۱-۹۹۲۱۸۰۰۱-۹	http://kcci.com.pk/
Lahore Chamber of Commerce & Industry	۱۱۱-۲۲۲-۴۹۹ ; ۰۴۲- ۶۳۰۵۵۳۸-۴۰	http://www.lcci.co m.pk/
Chamber of Commerce & Industry, Quetta (Balochistan)	۸۱۹۲۰۴۱۱۹, ۲۸۲۱۹۴۳, ۲۸۳۵۷۱۷	http://www.qcci.com.pk/
Rawalpindi Chamber of Commerce & Industry	۰۵۱-۵۱۱۱۰۵۰-۵۴	http://www.rcci.org.p k/
Sialkot Chamber of Commerce & Industry	۰۵۲-۴۲۶۱۸۸۱-۳, ۴۲۶۵۸۹۵-۹۷	http://www.scci.com .pk/
Lasbela Chamber of Commerce & Industry	۰۸۵۳۳۶۳۲۶۱-۳	http://lasbelacham ber.com/
Attock Chamber of Commerce & Industry	۰۵۷-۲۵۴۱۲۴۴	http://www.acci.org. pk/
Bahawalpur Chamber of Commerce & Industry	۰۶۲-۲۰۱۹۰۲۹ ۲۸۸۶۸۳	http://bccci.com.pk/
Chaman Chamber of Commerce & Industry	۰۸۲۶-۶۱۳۳۰۸	
Dadu Chamber of Commerce & Industry	۰۲۵-۴۶۱۰۰۹۳	
Dera Ghazi Khan Chamber of Commerce & Industry	۰۶۴-۹۲۶۰۵۰۳ ۹۲۶۰۵۰۴	
Dera Ismail Khan Chamber of Commerce & Industry	۰۹۶۶۷۳۲۰۹۶, ۹۶۶۷۳۲۰۵۲	

Gujranwala Chamber of Commerce & Industry	• ۵۵-۳۲۵۶۷۰۱-۴;	http://www.gcci.org .
Haripur Chamber of Commerce & Industry	• ۹۹۵-۶۱۳۳۶۴	http://haripurchamb
Jhang Chamber of Commerce & Industry	• ۴۷-۹۲۰۰۴۳۵	http://www.jhangc
Jhelum Chamber of Commerce & Industry	• ۵۴۴-۹۲۷۰۱۷۴,	
Larkana Chamber of Commerce & Industry	• ۷۴-۴۰۴۰۷۰۹	
Mardan Chamber of Commerce & Industry	۹۳۷۹۲۳۰۲۱۵	http://www.mardanci.com/
Multan Chamber of Commerce & Industry	• ۶۱-۴۵۴۳۵۳۰ ;	http://www.mccci.org .
Okara Chamber of Commerce & Industry	• ۴۴-۲۵۵۱۹۰۱	http://www.occii.org .
Sargodha Chamber of Commerce & Industry	• ۴۸-۹۲۳۰۸۳۳-۳۴	http://www.sccci.pk/
Sarhad Chamber of Commerce & Industry	• ۹۱-۹۲۱۳۳۱۳-۱۵	http://www.kpccci.org
Sukkur Chamber of Commerce & Industry	• ۷۱-۵۶۲۳۹۳۸	http://www.sukkurcci.org.pk/
Gilgit Chamber of Commerce & Industry,	• ۵۸۱۱-۴۵۵۷۴۰,	http://www.gbcci.org
Rahim Yar Khan Chamber of Commerce & Industry	• ۶۸-۹۲۳۰۰۰۸, ۵۸۸۹۴۲۴	http://www.rykchamber.com/
Mirpurkhas Chamber of Commerce & Industry	• ۲۳۳-۸۷۲۱۷۵ • ۳۳۳-۲۹۱۵۹۵۳	
Chakwal Chamber of Commerce & Industry	• ۵۴۳-۵۵۱۹۱۳-۵	http://ccci.com.pk/C
Shikarpur Chamber of Commerce & Industry	• ۷۲۶-۵۱۲۲۰۴	

اتاق های بازرگانی و صنعت زنان

Islamabad Women Chamber of Commerce & Industry	۰۵۱-۲۲۵۲۲۵۶	http://iwcci.com.pk/
Women Chamber of Commerce & Industry, Lahore Division	۰۴۲۳۵۷۷۷۱۵۱.	http://www.cnpwcci.org/
Women Chamber of Commerce & Industry, Multan Division	۰۶۱-۶۰۱۲۰۴۴	
Women Chamber of Commerce & Industry, Mardan Division	۰۹۳۷-۹۲۳۰۶۶۷	www.wccip.org.pk
Women Chamber of Commerce & Industry, Peshawar Division	۰۹۱-۹۲۱۳۳۱۸	http://wccip.org.pk/
Women Chamber of Commerce & Industry, Quetta	۰۸۱-۲۸۶۲۰۴۹.	http://www.wcciqta.org.p
Women Chamber of Commerce and Industry Quetta Division	۰۸۱-۹۲۰۲۸۳۰	http://wcciqd.com/
Women Chamber of Commerce and Industry Bahawalpur Division		http://www.wccibwp.
Karachi Women Chamber of Commerce and Industry, District East	۰۲۱-۳۴۲۲۴۲۶۱	www.kwccieast.co
Women Chamber of Commerce & Industry, Hazara Division		
Women Chamber of Commerce and Industry, Karachi South	۰۲۱-۳۵۸۲۳۶۹۷	www.wccisouth.com
Attock Women Chamber of Commerce and Industry	۳۳۳۵۹۴۱۰۷۷	
Women Chamber of Commerce and Industry Nowshera	۳۳۳۹۱۶۷۷۰۶	
Rawalpindi Women Chamber of Commerce and Industry	۰۵۱-۴۹۳۹۰۲۰	
Faisalabad Women Chamber of Commerce and Industry		

Swat Chamber of Commerce & Industry, Khairpur Chamber of Commer & Industry	• ۹۴۶۷۱۱۵۵۳-۴ • ۲۴۳-۵۵۲۴۸۶	http://www.swatcci.c
The Vehari Chamber of Commerce & Industry	۶۷۳۳۶۳۸۸۷	http://vcci.org.pk/
Kohat Chamber of Commerce and Industry	۹۲۲۵۱۷۰۰۰- ۵۱۹۰۱۳	http://www.kohatcci.com
Pashin Chamber of Commerce and Industry	• ۳۰۲۳۸۸۸۱۰۴,	
Mansehra Chamber of Commerce & Industry	• ۹۹۷-۳۰۲۴۵	
Loralai Chamber of Commerce & Industry	۸۲۴۶۶۰۹۷۷	loralaicci.com
Sheikhupura Chamber of Commerce & Industry	• ۴۲-۳۷۱۶۸۹۹۹	http://www.scci.net. pk/
Mirpur Chamber of Commerce & Industry	۵۸۲۷۹۲۱۹۵۰	
Gwadar Chamber of Commerce & Industry	۸۶۴۵۳۷۵۰۱۷	
Chitral Chamber of Commerce & Industry	۹۴۳۴۱۲۵۱۷	
Makran Chamber of Commerce & Industry	۸۶۱۴۱۳۶۷۹	
Zhob Chamber of Commerce & Industry		
Mohmand Agency Chamber of Commerce & Industry		
Bajour Chamber of Commerce & Industry		
Shaheed Benazirabad Chamber of Commerce & Industry		
Khanewal Chamber of Commerce & Industry		
Lower Dir Chamber of Commerce & Industry		
Jamshoro Chamber of Commerce & Industry		
Musa Khail Chamber of Commerce and Industry		
Qilla Saifullah Chamber of Commerce and Industry		
Abbottabad Chamber of Commerce & Industry		
Nagar Chamber of Commerce and industry		

اتاق بازرگانان و صنایع کوچک

Quetta Chamber of Small Traders and Small Industry	۰۸۱-۹۲۰۲۲۶۹	http://cstsiq.com/
Faisalabad Chamber of Small Traders and Small Industry	۴۱۹۲۲۰۵۴۷	http://www.fcsti.com
Islamabad Chamber of Small Traders and Small Industries	۰۵۱-۹۳۳۴۱۴۰	www.icsti.com
Chamber of Small Traders and small Industry Gilgit		http://www.gbcsti.or
Peshawar Chamber of Small Traders and Small Industry		
Mardan Chamber of Small Trader and Small Industry	۰۹۳۷-۹۲۳۰۷۰۹	www.mrdsmallchamber.
Rawalpindi Chamber of Small Trader and Small Industry	۰۵۱-۵۵۳۲۱۷۶-۷۷	www.rcstsi.pk
Hyderabad Chamber of Small Trader and Small Industry		
Jhang Chamber of Small Traders & Industry		
اتاق های مشترک بازرگانی و صنایع		
The American Business Council of Pakistan	۰۲۱-۳۵۸۷۷۳۵۱-۵۲, ۳۵۸۷۷۳۸۰	http://abcpk.org.pk/
Overseas Investors Chamber of Commerce & Industry	۰۲۱-۳۲۴۱۰۸۱۴, ۱۵	http://www.oicci.org/
Pakistan Afghanistan Joint Chamber of Commerce & Industry	۰۲۱-۹۹۲۱۸۰۲۴-۷	http://www.pajcci.co
Pakistan China Joint Chamber of Commerce & Industry	۰۴۲-۳۵۸۷۴۳۵۳	http://www.pjcci.or
Pakistan Saudi Arabia Joint Chamber of Commerce & Industry	۰۴۲-۱۱۱۷۸۶۷۸۸	
German Pakistan Chamber of Commerce & Industry	۰۲۱-۳۵۳۷۱۵۸۸	
Pak-Iran Joint chamber of commerce and industry	۰۸۱۲-۸۲۹۶۳۵	

۱۲- لیست هتل های پاکستان

- Shahzadi Hotel - Lahore	- Zifan Hotel & Suites - Karachi
- Shahtaj Hotel - Lahore	- Zam Zam Hotel & Guest House New
- Shabistan Hotel - Lahore	Town - Mirpur Khas
- Safari Motel & Tours - Lahore	- Munroe Island Lake Resort
- Rex Hotel - Lahore	- Hyderabad
- Qureshi Girls Hostel - Lahore	- Hotel Chancery One - Multan
- Ptdc Motel - Lahore	- Al-qamar Hotel - Multan
- Orient Hotel - Lahore	- Zakir Hotel - Lahore
- Olympic Hotel - Lahore	- White House - Lahore
- New Prince Hotel - Lahore	- Uganda Hotel - Lahore
- New International Hotel - Lahore	- The Marvel Hotel - Lahore
- Nemat-e-noor - Lahore	- The Ashiana Motel - Lahore

<ul style="list-style-type: none"> - National Hotel - Lahore - Modern Hotel - Lahore - Modern City Hotel - Lahore - Metro Hotel - Lahore - Lahore Continental - Lahore - Lahore City Hotel - Lahore - Ittehad Hotel - Lahore - Hotel Shah Taj - Lahore - Hotel Rise - Lahore - Hotel Parkway - Lahore - Hotel Menora & Falcon Restaura - Lahore - Hotel Marcopolo Lahore - Lahore - Hotel Liberty - Lahore - Hotel Kashmir Palace (pvt) Ltd - Lahore - Hotel Chaman International - Lahore - Hotel Al-najam - Lahore - Herfa Inn Hotel - Lahore - Grace Hotel - Lahore - Gino's Pizza - Subs & Sand - Lahore - Gillani's Hotel - Lahore - Day Inn Hotel - Lahore - Davis Hotel - Lahore - Crystal Garden Hotel - Lahore - Country Comfort Motel - Lahore - Clifton Hotel - Lahore - Best Western Shalimar Lahore - Lahore - Al-asad Hotel - Lahore - Hotel Asia - Larkana - Gulf Hotel (air-conditioned) - Larkana - Twin Star Hotel - Mandi Bahauddin - Taj Mahal - Mandi Bahauddin - Shifang Golden Sun Hotel - Mandi Bahauddin - Sitara Hotel - Quetta - Serena Hotel Quetta - Quetta - Qasr-e-gull Hotel - Quetta - Maryton Hotel - Quetta - Hotel Shees - Quetta - Hotel Shad Ban - Quetta - Hotel Quetta International - Quetta - Hotel Galaxie - Peshawar - Hidayat Hotel - Peshawar 	<ul style="list-style-type: none"> - Symans Tower Hotel - Lahore - Shezan Hotels & Restaurants (p - Lahore - Qureshi Hotel & Restaurant - Mandi Bahauddin - Pearl-continental Hotel - Mandi Bahauddin - Mall View Hotel - Mandi Bahauddin - Lockwood Hotel - Mandi Bahauddin - Kashmir Villa Hotel - Mandi Bahauddin - Hotel View Forth - Mandi Bahauddin - Hotel Pleasant View - Mandi Bahauddin - Hotel Mehran - Mandi Bahauddin - Hotel Marhaba - Mandi Bahauddin - Hotel Amarnath - Mandi Bahauddin - Holiday Resort Hotel - Mandi Bahauddin - Grand Heights Hotel - Mandi Bahauddin - Gillanis Hotel - Mandi Bahauddin - Faraan Hotel - Mandi Bahauddin - Fairyland Hotel - Mandi Bahauddin - Ciros Hotel - Mandi Bahauddin - Cecil Hotel - Mandi Bahauddin - Brightlands Hotel - Mandi Bahauddin - Blue Star Hotel - Mandi Bahauddin - New Relax Hotel - Multan - Hotel Taj - Multan - Hotel Sindbad - Multan - Hotel Shabroze - Multan - Hotel Mangol - Multan - Hotel Firdous - Multan - Hotel Al-sana - Multan - Mehran Hotel - Nawabshah - Green's Swat Continental H - Kohat - Rose Motel - Peshawar - Rose Hotel & Restaurant - Peshawar - Park Inn Hotel - Peshawar - Hotel Spogmay - Peshawar - Hotel Shiraz Inn - Peshawar - Hotel North West Heritage - Peshawar - Hotel Grand - Peshawar
--	--

- منابع لاتین

- Trade & Investment Guide: Pakistan. (2020). Trade Development Authority of Pakistan Ministry of Commerce.
- Pakistan. Economic survey. (2020). Finance Division Government of Pakistan, Islamabad.
- Pakistan investment guide: A guide to start investing in Pakistan. (2017). Board of investment.
- Pakistan development update. (2021). World bank.
- Pakistan Labor Force Survey. (2018). Government of Pakistan Ministry of Planning, Development and Special Initiatives Pakistan Bureau of Statistics.
- Pakistan consulate in Manchester. (2020). Available at: www.pakistanconsulatemanchester.org
- Pakistan Statistics Office. Pakistan Bureau of Statistics. (2021). Available at: www.pbs.gov.pk
- FBR| Federal Board of Revenue – Government of Pakistan. (2020). Available at: <https://www.fbr.gov.pk/customs-basics/51149/131168>.
- State Bank of Pakistan. (2020). Available at: www.sbp.org.pk
- Pakistan doing business. Trade Development Authority of Pakistan Ministry of Commerce. (2020). Available at: https://tdap.gov.pk/wp-content/uploads/2022/03/Final-Sub_Trade-and-Investment-Guide.pdf

- منابع فارسی

- حوزه آسیای غربی، پاکستان. (۱۴۰۰). معاونت دیپلماسی وزارت خارجه
- صادرات و واردات: پاکستان. (۱۳۹۹). اتاق بازرگانی صنایع معادن و کشاورزی ایران
- آمار کالای وارداتی از پاکستان. (۱۳۹۹). گمرک جمهوری اسلامی ایران
- وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۰). [/https://mfa.gov.ir](https://mfa.gov.ir)
- مرکز آمار ایران. (۱۴۰۰). [/https://www.amar.org.ir](https://www.amar.org.ir)
- بانک مرکزی ایران. (۱۴۰۰). [/https://www.cbi.ir](https://www.cbi.ir)
- حاجی یوسفی پور، محمود. (۱۳۹۸). راهنمای کاربردی تجارت با پاکستان. نشر فرهوش.

